

សុយាមរភ្នួរសុត ពេទ្យភ្នំ

០៩

សុតុតនុតប្បិក្ខកេ

វិធីនិកាយសុត

សីលកុមារចក្ខុគោ

ศุภตนต์ปีฎเก
ที่ฌนิกายสุต
สถกขณนวกุโค

๒๙๔.๓๑

๓. ๑๗ ค

ค. ๑ ค. ๓

สยามรัฐสัสด์ เคมีภัก

สัสด์ตนุตปิฎกเก ที่ฌนิกายสัสด์

สัสด์กษณุทวคโค

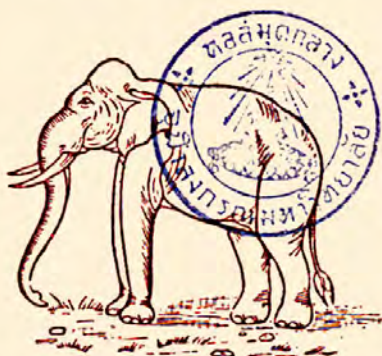
ปุสัสด์เทวมหาเถเรน อริยวัสดัคคณาณน

อหิสังคคเถเรน เมฆาณมมรเสน จ อาโท สัสด์โค

ฌาณวรดุเถเรน สัสด์นโสภณน

ปุน สัสด์โค

ราชปุมุเชน สัสด์ยามรัฐวุดินา มหาชเนน มุททาบีโต

สยามรัฐสัสด์ ราชธานี

มหานุกูลราชวิทยาลัยเขน ปกาสัโค

พุทธปรินิพพานา ๒๕๓๐

๓๔๔๕

นักรรณตัทธิตามพระราชบัญญัติ

กรุงเทพ ฯ

โรงพิมพ์พาณิชย์กุล ถนนสามเสน

สยามรัฐสด เทปฏิกการมฤกตา

เดบิฏกั พุทฺธวณั นาม พุทฺธสั ภาควโต ชมฺมวินยสั สโมชานั
 โหติ ๑ คณจ ยาว ทฬัหิ ติฏฺฐติ ตาว พุทฺธปริสํย สฺมมาปฏิปตฺติ
 โสภติ ๑ เตน พุทฺธสํสโนปตฺถมฤกา ขตฺติยราชาน พุทฺธสํวณัน
 พถั อนุปฺปเทนฺตา ภาควโต ชมฺมวินยํ สงฺคิตี อารุปาเปตฺวา ปตฺถเกสฺ
 ติฐาเปสฺ ๑ เขตเทว เตสํ จริยวตฺตํ ๑

อปรภาเค พุทฺธสั ภาควโต ปรีนิพฺพานา นตฺถิสงฺกจฺจจฺจเรสฺ
 จตฺตสัตฺตาริเกสฺ ทฺวีสฺ สํวณฺสสฺสสฺส อติถฺกนฺเตสฺ จูฬางฺกรโณ
 นาม สยามานํ นียมหาราชาน ตินฺนํ นีฏกานํ ภิโยโยโส ปตฺถฏภาวํ
 ปตฺถยนฺโต ตทา ตินีฏกเร เถรานฺตฺเตเร พุทฺธสั ภาควโต เดบิฏกั
 พุทฺธวณั โสธาเปตฺวา สยามรัฐสฺมี ปจฺมี มุทฺทาเปตี ๑ ตมฺปน
 ตตฺถ ตตฺถ วิสัสงฺขามิตฺตาย อิทานิ อนุวสิฏฺจํ โหติ อติทฺถตฺถํ ๑
 ตสฺมายํ ปุณ มุทฺทาเปตฺุ สมนฺตตฺตาโตเยว ๑

อมีจ ๒ อิมสฺมี สงฺกจฺเร กาลกโต มหาวชิราวุโช นาม
 มหาราชาน มรณาสฺนกาเถ มม กาลกตสั อนุสัสนฺตฺตฺถาย โย
 โกกิ พุทฺธสัสนฺตฺตฺถาย คณโต มุทฺทามิโต โหตฺติ อาณานิเปตี ๑
 อถ ปรมินฺโท มหาลาชาธิปโก นาม มหาราชาน อิมสฺมี กาเถ รชั
 กาเรนฺโต มยฺหํ ชฺเรฐฐาตฺตฺถาย โมนฺรตสั สมิชฺชนตฺตฺถาย เดบิฏกั
 พุทฺธวณเมว มุทฺทาเปตฺพพฺพตฺตกนฺติ วิจิณฺตฺวา ชินฺวรสัสงฺขราชปฺปมฺุช

เทบิฏเก เถรานุตฺเถเร อวราเชตฺวา ปุพฺเพ มุทฺทิตํ ปุณ โสธาเปตฺวา
 ตตฺถ มุทฺทาเปเน อตฺตโน ฌนํ ปริจฺจชิตุํ สยามรัฐวาสี มหาชนํ
 สฺมาทเปตี ๑

เอวมิทํ ทิณฺณํ ปิฏกานํ สฺมูหฺภูตํ สยามรัฐสด เทบิฏกํ
 ราชปฺปมฺุเขเน สยามรัฐวาสีนา มหาชนเน พุทฺธสฺส ภควโต
 ปรินิพฺพานา จตฺตสฺสตาธิกานํ ทฺวินฺนํ สหสฺสํานมฺุปริ อฏฺฐสฺสฏฺฐิยา
 วสฺสํานมฺุจเยเน มุทฺทาเปตฺุ อวาทํ ๑

ยํ อิมสฺส เทบิฏกสฺส มุทฺทาทิปิตตฺตา ปุณฺณํ ปสฺสุํ ตตฺถ
 ปตฺติ มหาจฺฉิราวฺจสมหาราชสฺส ฌานโส อุกกปฺปตฺ ๑

อปีจ

เขมี อนฺนิฆา สฺรตา จ สฺนฺโต
 อนาตุราโถ สฺฐิตา อเวรี
 เทวา มนุสฺสํ จ ปชา จ เตวี
 ภทฺธานุสฺสํ จ สฺทา ภวฺนํ ๑

กิตฺตฺนปคฺคํ

พฺรหฺมชาตสํวตฺตํ ปจฺมํ	องฺเก	๓
สํวตฺตนิทานํ	”	”
สํวตฺตปรีพฺพชกพฺรหฺมทตฺตมาณวตฺตํ	”	”
จฺหวตฺตํ	”	๕
มชฺฌิมสํวตฺตํ	”	๗
ปญฺจ พชฺฌานิ	”	”
ตฺวิรจฺฌานกถา	”	๓๐
มหาสํวตฺตํ	”	๓๓
ตฺวิรจฺฌานวิยฺยา มิจฺฌาชีโว	”	”
ปฺพพฺพนตฺกปฏีกา	”	๑๖
ปฺพพฺเพนิวตฺตานุสํวตฺตํ	”	๓๗
เอกจฺหวตฺตํสํวตฺตํ เอกจฺหวตฺตํสํวตฺตํ	”	๒๒
อนฺตฺตานนฺตฺติกา	”	๒๘
อมฺรวิยฺยา	”	๓๓
อริยจฺหวตฺตํปฏีกา	”	๓๘
อปรนฺตฺกปฏีกา	”	๔๐
อฏฺฐมาชตฺตนิกา สํวตฺตนิวตฺตํ	”	”
อฏฺฐมาชตฺตนิกา สํวตฺตนิวตฺตํ	”	๔๓
อฏฺฐมาชตฺตนิกา เหนวสํวตฺตนิวตฺตํ	”	๔๒

กิตฺตฺนปคฺคํ

ง

สํหุฏฺฐิ	อังกุ ๘๔
วินํวรณตา จิตฺตํ	” ๘๕
ปณฺจํวรณุปมากถา	” ๘๖
จตุตฺตาริ รูปชฺฌานานิ	” ๘๘
วิปัสฺสนาญาณํ	” ๙๐๓
มโนมยิทธิญาณํ	” ๙๐๒
อิทธิวิธิญาณํ	” ๙๐๓
ทิพฺพโสตฺถญาณํ	” ๙๐๔
เจโตปริยญาณํ	” ๙๐๕
ปุพฺพเพณิवासํสุตฺตญาณํ	” ๙๐๗
จุตฺตปาทญาณํ	” ๙๐๘
ธาสวภูษณญาณํ	” ๙๑๐
อชาตสํคฺคํ	” ๙๑๒
อชาตสํคฺคํ อจฺจุยเทสนา	” ”
อมฺพฐสํคฺคํ คตฺติยํ	” ๙๑๔
สํคฺคนิทานํ	” ”
อมฺพฐจฺฌานววจฺจุ	” ๙๑๕
คโย อธิภาวาทา	” ๙๑๘
สํกฺขยวํสกกถา	” ๙๒๐
อมฺพฐวํสกกถา	” ๙๒๓

ต้นงุมารพราหมณา	องเก ๑๒๘
วิชาจรณสมุททา	” ๑๒๘
วิชาจรณสมุททา ย จตุตถวิ อปายมุขานิ	” ๑๓๐
ปุพพกอิสโย	” ๑๓๔
ไปกขรธาติพราหมณวตถุ	” ๑๓๖
ไปกขรธาติสัส อูปาสกตตเทสนา	” ๑๔๑
โสณทณทตฺตํ จตฺตํ	” ๑๔๒
พุทฺธคุณกถา	” ”
โสณทณทพราหมณคุณกถา	” ๑๔๓
พุทฺธคุณกถา	” ๑๔๖
พราหมณปฺปณฺณตฺติ	” ๑๕๓
องฺคกมณวคฺคคุณกถา	” ๑๕๗
โสณทณทพราหมณสัส อูปาสกตตเทสนา	” ๑๖๐
โสณทณทพราหมณาธิปฺปาโย	” ๑๖๓
กฺขณทณทตฺตํ ปณฺณํ	” ๑๖๒
กฺขณทณทพราหมณสัส มหายญฺโณ	” ”
พุทฺธคุณกถา	” ๑๖๓
มหาวิจิตรราชยญฺณกถา	” ๑๗๓
ติวฺชา ยญฺณสมุททา โสฬสปริกขารว	” ”
พุทฺธยญฺณกถา นิจุจทานํ	” ๑๗๕

กิตฺตนปตฺตํ

ณ

จาทุทฺถิสงฺฆมคฺคทิสฺสวิหารกณฺ	อังเก ๓๘๖
สฺรณคมนํ ปณฺจกฺคตฺสํมาทานํ	” ๓๘๗
กฺกุทฺตพฺรหฺมณฺสฺส อฺปาสกคฺคตเทสนา	” ๓๘๘
กฺกุทฺตพฺรหฺมณฺสฺส โสตาปตฺติผลสํกฺกิริยา	” ๓๘๙
มหาติสฺสคํ ฌฐํ	” ๓๙๐
พฺพุชฺชปฺปจํภาณาคิตฺตคฺคเรวคฺค	” ”
โอยฺสทฺธจฺฉนฺนิวคฺค	” ๓๙๑
สํหํสนฺนทฺธวคฺค	” ”
เอกํสํภาวคฺคสมาธิ	” ๓๙๒
ทิสฺสพฺพทฺธสํ	” ”
ทิสฺสพฺพทฺธสํ	” ๓๙๓
สํมาธิภาวนาํ สํกฺกิริยาเหตุ	” ๓๙๔
จตุตาโร อริยา	” ”
อริโย อญฺสงฺกโก มคฺโค	” ๓๙๕
มณฺฑิยชาติยปฺริพฺพาทกคฺค	” ๓๙๖
ชาติยคฺคํ สคฺคํ	” ๓๙๗
มณฺฑิยชาติยปฺริพฺพาทกคฺค	” ”
อนฺนคฺคคาหิกทิสฺสจฺจุณา	” ”
มหาสํกฺกาทคฺคํ อญฺสํ	” ๓๙๘
อเจตคฺคสํวคฺค	” ”

อภฺยตฺตปฺปหฺนกกถา	อภฺยตฺต ๒๐๗
ภฺยตฺตตฺตมาทฺถนกกถา	,, ๒๐๘
คโปปภฺยตฺตกกถา	,, ๒๑๐
เมตฺตจิตฺตภาวณา	,, ๒๑๔
ตฺตตฺตมาทฺตปฺปญฺญาตฺตมฺปทา	,, ๒๑๘
ตฺตทฺถนาโท	,, ๒๑๙
คิตฺตฺตยปฺปวิจาโส	,, ๒๒๓
อภฺยตฺตตฺตตฺตตฺต ปพฺพชฺชา อภฺยตฺตมฺปทา	,, ,,
โปฏฺฐปาทตฺตตฺตํ นวมนํ	,, ๒๒๓
โปฏฺฐปาทปฺปวิพฺพาชกตฺตตฺต	,, ,,
คิตฺตฺตทฺถนกกถา	,, ,,
อภฺยตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺต	,, ๒๒๕
รฺรปฺปตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺต	,, ๒๒๖
อภฺยตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺต	,, ๒๒๘
อภฺยตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺต	,, ๒๒๙
ตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺต	,, ๒๓๐
อภฺยตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺต	,, ๒๓๓
คิตฺตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺต	,, ๒๓๔
อภฺยตฺตตฺตตฺตตฺตตฺต	,, ๒๓๖
ตฺตตฺตตฺตตฺตตฺตตฺต	,, ๒๓๗

กิตฺติคนปตฺตํ

ณ

คโย อตฺตปฏฺฐิตาภา	องฺกุ ๒๔๓
โปฏฺฐปาทปริพฺพชาสกตฺถ อรหตฺตผลตฺถนิกิริยา	„ ๒๔๔
สฺกตฺตํ ทสฺมํ	„ ๒๕๐
สฺกมณฺณวตฺตํ	„ „
อาณนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	„ ๒๕๓
คโย อมฺมกฺกฺกฺก	„ ๒๕๒
อริโย ตฺถกฺกฺกฺกฺก	„ „
อริโย สฺมาชิกฺกฺกฺก อธิทฺธิยํวโร	„ ๒๕๕
ตฺถิสฺสํปฺปณฺณํ สนฺตฺตฺต	„ ๒๕๖
วิทฺธิวณฺณตา จิตฺตฺต	„ ๒๕๗
ปณฺณํวณฺณปฺปมาทฺตา	„ „
ณณจตฺตฺตฺต	„ ๒๕๘
ณณปฺปมาทฺตา	„ „
อริโย ปณฺณวณฺณ	„ ๒๖๓
ปณฺณวณฺณ ปณฺณปฺปมาทฺตา	„ „
วิปฺปสฺสณณณณ	„ „
มโนมยฺยวิณฺณณณ	„ ๒๖๔
อิทฺธิยวิณฺณณณ	„ ๒๖๕
ทิพฺพโสทฺตณฺณณ	„ ๒๖๖
เจโตปริยณฺณณ	„ ๒๖๗

ปฺพุเพนิวสาณุตฺตคินฺนุณณํ.	อฺงเก ๒๖๘
จฺจุปฺปาตคินฺนุณณํ	” ๒๖๘
อาตฺตวฺกขณคินฺนุณณํ	” ๒๗๐
สฺสุมานวสฺสํ อฺปาสกคฺคตเทสนา	” ๒๗๒
เกวณฺณุตฺตคํ เอกาทสํ	” ๒๗๓
เกวณฺณคหปคฺคปฺคตวตฺต	” ”
คฺคณิ ปาณฺนิหาริยานิ	” ”
อิทฺธิปฺปาณฺนิหาริยํ	” ๒๗๔
อาเทสนาปาณฺนิหาริยํ	” ๒๗๕
อนฺตาสํปาณฺนิหาริยํ	” ๒๗๖
มหาภูตปริยตฺตกคฺคตวตฺต	” ๒๗๗
คฺคตวตฺตคฺคตวตฺต	” ๒๗๘
มหาภูตปณฺนเวยฺยากรณํ	” ๒๗๙
โถหิจฺจสฺสคฺคํ ทฺวาทสํ	” ๒๘๐
โถหิจฺจพฺรหฺมณฺณวตฺต	” ”
พฺพุทฺตคฺคตวตฺต	” ”
ภคฺวโต โถหิจฺจพฺรหฺมณฺณนิเวตฺตคฺคณํ	” ๒๘๑
ภคฺวโต โถหิจฺจพฺรหฺมณฺณนิเวตฺตคฺคณํ	” ๒๘๒
คโย โจทนารหา สฺสคฺคาโร	” ๒๘๓
น โจทนารโท สฺสคฺคาโร	” ๒๘๔

กิตติคุณปดุง

๒

โถหิจุพราหมณสูตร อุปาสกคตเทศนา	องฺเก ๒๘๔
เทวีสฐสูตร คเณศม	” ๒๘๕
มนสาเกต พุราหมณมหาธาวตฤ	” ”
วาเสฏฐการทวาชานี มคฺคามคฺคกถา	” ”
ภควโค วาเสฏฐมาณวานุโยโค	” ๒๘๗
ปุพฺพกขิสโย	” ๓๐๑
ชนปทกถุยาณียุปมา	” ๓๐๒
นิสฺเสณียุปมา	” ๓๐๓
อจิรวคินทียุปมา	” ๓๐๔
วาเสฏฐมาณวานุโยโค	” ๓๐๗
พฺรหฺมโลกคามินี ปฏิปทา	” ๓๐๘
จตฺตโส อปฺปมณฺเฑาโย	” ๓๑๐
วาเสฏฐการทวาชานี อุปาสกคตเทศนา	” ๓๑๒
ปทานุกฺโขโม	” ๓๑๓
สวณฺเฑณณกานํ อสํชาเรณนามานิ	” ๓๒๑
อวณฺเฑณณกานํ อสํชาเรณนามานิ	” ๓๒๖
คากานํ ปจฺมปาทา	” ๓๒๘
ปทคฺคปฺปเกโท	” ๓๒๙

สตฺตุนตปิฏเก ที่ฉนิกายสฺส
ปจิม ภาโค

สํลเกชนทวคฺโค

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

พฺรหฺมชาลสตฺตํ

[๑] เอวฺมุเม สฺตํ ฯ เอกํ สมฺมํ ภควา อนฺตรรา จ ราชคฺคิ
อนฺตรรา จ นาฬนฺทํ อทฺธานมคฺคปฏฺปิบนฺโน โหติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ
สฺตํ ปณฺจมคฺคเตหิ ภิกฺขุสงฺฆเตหิ ฯ สํบุตฺติโยปิ ไช ปริพฺพาชโก อนฺตรรา
จ ราชคฺคิ อนฺตรรา จ นาฬนฺทํ อทฺธานมคฺคปฏฺปิบนฺโน โหติ สฺตํ
อนฺเตวาสินา พฺรหฺมทตฺเตน มาณเวณ ฯ คคฺคร สฺตํ สํบุตฺติโย
ปริพฺพาชโก อเนกปริยาเยณ พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ ชมฺมสฺส
อวณฺณํ ภาสฺติ สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ ฯ สํบุตฺติยสฺส ปน
ปริพฺพาชกสฺส อนฺเตวาสํ พฺรหฺมทตฺโต มาณโว อเนกปริยาเยณ
พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสฺติ ชมฺมสฺส วณฺณํ ภาสฺติ สงฺฆสฺส วณฺณํ
ภาสฺติ ฯ อิติห เต อุกฺโก อจฺจยยนฺเตวาสํ อณฺณมณฺณสฺส อชฺช-
วิปฺจุจฺจนิกวาทา ภควนฺตํ ปิฏฺฐิจิโต ปิฏฺฐิจิโต อนฺุพฺพชา^๒ โหณฺติ
ภิกฺขุสงฺฆมฺห จ อถ ภาควา อมฺพุตฺตญฺจิกายํ ราชากวเร เอก-

๑ ส. อชฺชวิปฺจุจฺจนิกวาทา ฯ ๒ อนฺุพฺพชาติมิ ปาไซ ฯ

รตติวาล์ อุปคณณิ^๑ สหะ วิกฤษตฺวเนน ๑ สุปฺปิโยมี โห ปริพพาชโก
 มพตฺยจิกายิ ราชาควเร เอกรตติวาล์ อุปคณณิ สหะ อนฺเตวาลิ
 พรหมทตฺเตน มาณเวเน ๑ ตตฺตฺวี่ สหะ สุปฺปิโย ปริพพาชโก อเนก-
 ปริยาเยน พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ ชมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ สหะ
 อวณฺณํ ภาสฺติ ๑ สุปฺปิยสฺส ปน ปริพพาชกสฺส อนฺเตวาลิ พรหม-
 ทตฺโต มาณโว อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ ชมฺมสฺส อวณฺณํ
 ภาสฺติ สหะ อวณฺณํ ภาสฺติ ๑ อิติห เต อุกฺโฏ อจฺริยฺนฺเตวาลิ
 อณฺณมณฺณสฺส อชฺฐวิปฺลวณิกวาทา ภคฺวณฺทํ ปิฏฺฐิจิโต ปิฏฺฐิจิโต
 โหนฺติ วิกฤษตฺวเนน ๑ อถโห สหะพหุตาณิ วิกฤษฺนํ รตฺติยา ปจฺจุสฺสํ
 ปจฺจุจฺจิตานํ มนฺตฺตมาเพ สหะสินฺนํ สหะปิตฺตานํ อยํ สหะ-
 ชมฺโม^๒ อุกฺปาทิ อจฺฉริยํ อากุสํ อพฺภุ^๓ อากุสํ ยาวณฺจิทํ เตน
 ภคฺวตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สหะมาสฺสพฺพุเตน สหะตฺตานํ นานา-
 ชมฺมตฺติกตา สหะวิวิทํ^๔ อยํ หิ สุปฺปิโย ปริพพาชโก อเนกปริยาเยน
 พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ ชมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ สหะ อวณฺณํ
 ภาสฺติ สุปฺปิยสฺส ปน ปริพพาชกสฺส อนฺเตวาลิ พรหมทตฺโต
 มาณโว อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ ชมฺมสฺส อวณฺณํ
 ภาสฺติ สหะ อวณฺณํ ภาสฺติ อิติห อิม อุกฺโฏ^๕ อจฺริยฺนฺเตวาลิ
 อณฺณมณฺณสฺส อชฺฐวิปฺลวณิกวาทา ภคฺวณฺทํ ปิฏฺฐิจิโต ปิฏฺฐิจิโต

๑ อุปคณณิตีมี ปาโล ๑ ๒ สหะชยามโมตีมี ปาโล ๑ ๓ อ. อพฺภุ^๓ ๑
 ๔ สหะวิวิทิตีมี ปาโล ๑ ๕ อิติห เต อิม อุกฺโฏตีมี ปาโล ๑

อนุพฺพชา โหนฺติ ภิกฺขุสงฺฆมฺหาติ ๑ อถ ไช ภควา เตสํ ภิกฺขุณฺโณ อิมํ
 สงฺขยิขมมํ วิทิตฺวา เยน มนุสฺสทมาโฬ เตนุปลงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา
 ปณฺณเขตฺเต ชาสเน นิสฺสํ ๑ นิสฺสํ ไช ภควา ภิกฺขุ อามนุเคสึ
 กาย นุคฺค ภิกฺขเว เอตฺรหิ กาย สันนิสฺสนา สันนิปตฺตา กา
 จ ปน โว ชนฺตฺรา กถา วิปฺปกตาติ ๑ เอวํ วุตฺเต เต ภิกฺขุ
 ภควนฺตํ เอตทโวจํ อิท ภนฺเต ยมฺหากํ รตฺติยา ปจฺจุสฺสมํ
 ปจฺจุจฺจิตานํ มนุสฺสทมาเพ สันนิสฺสนานํ สันนิปตฺตานํ อยํ สงฺขย-
 ิขมโม อุกฺปาทิ อจฺจุวริยํ อาวุโส อพฺภุตํ อาวุโส ยาวณฺจิตํ
 เทน ภควตา ชานตา ปลฺลสฺสา อวฺหตา สมฺมาสํมฺพุทฺเธน สุตฺตานํ
 นานาธิมุตฺติกตา สฺปฺปวิทิตา อยํ หิ สฺปฺปํ โย ปริพฺพาชโก อเนก-
 ปริยาเยน พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ ชมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ
 สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสฺติ สฺปฺปํ โย ปริพฺพาชสฺส อนฺเตวาสํ
 พรหมทตฺโต มาณโว อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสฺติ
 ชมฺมสฺส วณฺณํ ภาสฺติ สงฺฆสฺส วณฺณํ ภาสฺติ อิตฺถิ อิมे
 อุกฺโก อาจฺริยนฺเตวาสํ อณฺณมณฺณสฺส อฺสุวิปฺสฺจนิกฺวาทา ภควนฺตํ
 มิจฺฉิโต มิจฺฉิโต อนุพฺพชา โหนฺติ ภิกฺขุสงฺฆมฺหาติ อยํ ไช โน
 ภนฺเต ชนฺตฺรา กถา วิปฺปกตา อถ ภควา อนฺุปลฺโตติ ๑
 มมํ วา ภิกฺขเว ปเร อวณฺณํ ภาเสยฺยํ ชมฺมสฺส วา อวณฺณํ
 ภาเสยฺยํ สงฺฆสฺส วา อวณฺณํ ภาเสยฺยํ คคฺร คฺมุเทหิ น
 อาชาโต น อปจฺจุโย น เจตโส อนภฺรทฺธิ กรณฺยา ๑ มมํ วา

ภิกฺขเว ปเร อวณฺณํ ภาเสยฺยํ ฆมฺมสฺสํ วา อวณฺณํ ภาเสยฺยํ
 สํวสฺสํ วา อวณฺณํ ภาเสยฺยํ ตตฺร เจ ตุมฺहे อสฺสํถ กุมฺปีตา
 วา อนตฺตมฺนา วา ตุมฺหณฺณเววสฺสํ เตน อนตฺตราโย ฯ มมํ วา
 ภิกฺขเว ปเร อวณฺณํ ภาเสยฺยํ ฆมฺมสฺสํ วา อวณฺณํ ภาเสยฺยํ สํวสฺสํ
 วา อวณฺณํ ภาเสยฺยํ ตตฺร เจ ตุมฺहे อสฺสํถ กุมฺปีตา วา อนตฺตมฺนา
 วา อปฺปํ ตุมฺहे ปเรสํ สํภาสํติ วา ทฺวพฺภาสํติ วา อาชาเนยฺยาถาติ ฯ
 โนหํติ ภนฺเต ฯ มมํ วา ภิกฺขเว ปเร อวณฺณํ ภาเสยฺยํ
 ฆมฺมสฺสํ วา อวณฺณํ ภาเสยฺยํ สํวสฺสํ วา อวณฺณํ ภาเสยฺยํ
 ตตฺร ตุมฺเหหิ อภฺตํ อภฺตโต นินฺนุเพเชตฺตพฺพํ อิติเปตํ อภฺตํ อิติเปตํ
 อตฺตจฺฉํ นตฺติเปตํ อเมหฺสํ น จ ปเนตํ อเมหฺสํ สํวิขฺชติ ฯ
 มมํ วา ภิกฺขเว ปเร อวณฺณํ ภาเสยฺยํ ฆมฺมสฺสํ วา อวณฺณํ
 ภาเสยฺยํ สํวสฺสํ วา อวณฺณํ ภาเสยฺยํ ตตฺร ตุมฺเหหิ น อานนฺโท น
 โสมนสฺสํ น เจตโส อพฺพิธาวิตฺตํ กรณํ ฯ มมํ วา ภิกฺขเว ปเร
 อวณฺณํ ภาเสยฺยํ ฆมฺมสฺสํ วา อวณฺณํ ภาเสยฺยํ สํวสฺสํ วา อวณฺณํ
 ภาเสยฺยํ ตตฺร เจ ตุมฺहे ภิกฺขเว อสฺสํถ อานนฺติโน สุมฺนา
 อพฺพิธาวิตฺตํ ตุมฺหณฺณเววสฺสํ เตน อนตฺตราโย ฯ มมํ วา ภิกฺขเว
 ปเร อวณฺณํ ภาเสยฺยํ ฆมฺมสฺสํ วา อวณฺณํ ภาเสยฺยํ สํวสฺสํ วา
 อวณฺณํ ภาเสยฺยํ ตตฺร ตุมฺเหหิ ภฺตํ ภฺตโต ปฏินฺชานิตฺตพฺพํ อิติเปตํ
 ภฺตํ อิติเปตํ อตฺตจฺฉํ นตฺติเปตํ อเมหฺสํ สํวิขฺชติ จ ปเนตํ อเมหฺสํติ ฯ

[๒] อปฺปมตฺตํ ไช ปเนตํ ภิกฺขเว โอรมตฺตํ สัตถมตฺตํ เยน

ปฏุชฺชโน ตถาคคตฺถํ วนฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ กตมญฺเจตํ
ภิกฺขเว อปฺปมคฺคกํ โอรมคฺคกํ สํถมคฺคกํ เยน ปฏุชฺชโน
ตถาคคตฺถํ วนฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๓] ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิโรโค สมนฺโน
โคตโม นิหิตทณฺโฑ นิหิตสฺสทฺโถ อชฺชํ ทยาปนฺโน สํพุพฺพปาณภูต-
หิตานุกมฺปํ วิหเรตฺติ ฯ อิติ วา हि ภิกฺขเว ปฏุชฺชโน ตถาคคตฺถํ
วนฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา
ปฏิวิโรโค สมนฺโน โคตโม ทินฺนาทายํ ทินฺนปฺปาทิจฺฉํ อเถเนน สํจิฏฺเฐน
อตุตฺตนา วิหเรตฺติ ฯ อิติ วา हि ภิกฺขเว ปฏุชฺชโน ตถาคคตฺถํ วนฺณํ
วทมาโน วเทยฺย ฯ อพฺรหฺมจริยํ ปหาย พฺรหฺมจารี สมนฺโน
โคตโม อาราการี วิโรโค เมถุนา ความชมนฺนาติ ฯ อิติ วา हि
ภิกฺขเว ปฏุชฺชโน ตถาคคตฺถํ วนฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๔] มุสฺสาวาทํ ปหาย มุสฺสาวาทา ปฏิวิโรโค สมนฺโน โคตโม
สจฺจวาทํ สจฺจสฺสโน เจโตํ ปจฺจยฺโก อวิสฺสวาทโก โถกสฺสํสาติ ฯ
อิติ วา हि ภิกฺขเว ปฏุชฺชโน ตถาคคตฺถํ วนฺณํ วทมาโน
วเทยฺย ฯ มีสฺสํ วาจํ ปหาย มีสฺสํ นาย วาจาย ปฏิวิโรโค สมนฺโน
โคตโม อิติ สุตฺวา น อมฺตฺว อภฺชาตา อิมํ เกทาย อมฺตฺว
วา สุตฺวา น อิมํ อภฺชาตา อมฺตํ เกทาย ฯ อิติ ภิกฺขวานํ
วา สมนฺนาตา สหิตานํ วา อนุปฺปาทา สมนฺนคฺคาวาโม สมนฺนคฺคโรโต

สมคฺคกนฺตํ สมคฺคกกรณํ วาจํ ภาสีตาติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว
 ปุณฺณฺสนฺโน ตถาคคฺคสูตรํ วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ ฌรฺสํ วาจํ
 ปหาย ฌรฺสํ วาจา ย ปรวิโรโต สมฺโณ โคตโม ย ฐา วาจา
 เนตา กณฺเณสุชา เปมฺนียา หทยํคมา โปวํ พหุชนกนฺตา พหุชน-
 มนาปา ตถารูปี วาจํ ภาสีตาติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณฺสนฺโน
 ตถาคคฺคสูตรํ วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ สมฺมปฺปตาปี ปหาย
 สมฺมปฺปตาปา ปรวิโรโต สมฺโณ โคตโม กาสวาทํ ภูตวาทํ อคฺควาทํ
 ชมฺมวาทํ ฌินยวาทํ นิชานวตฺติ วาจํ ภาสีตา กาสเตน ฐาปเทสํ
 ปริยญฺจวตฺติ อคฺคตสฺสณฺณพิตฺตํ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณฺสนฺโน
 ตถาคคฺคสูตรํ วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๕] พัสสคามภูตคามสํวรณฺภา ปรวิโรโต สมฺโณ โคตโมติ ฯ
 อิติ วา หิ ภิกฺขเว ฯ เป ฯ

[๖] เอกภตฺติโก สมฺโณ โคตโม รตฺตฺวปรโต วิโรโต วิกาต-
 โภชนา ฯ ฌรฺสํคคฺควาทิตฺตวิสุทฺธสฺสณา ปรวิโรโต สมฺโณ โคตโม ฯ มาตา-
 กนฺตฺตวิเลปนชารณเมณฺฑนวิภูสณฺญานา ปรวิโรโต สมฺโณ โคตโม ฯ
 อุจฺจาสยพนมหาสนฺนา ปรวิโรโต สมฺโณ โคตโม ฯ ชาตฺรฺวปรช-
 ปรวิโรโต สมฺโณ โคตโม ฯ

[๗] อามกชณฺณปรวิโรโต สมฺโณ โคตโม ฯ อามก-
 มตฺตปรวิโรโต สมฺโณ โคตโม ฯ อิตฺถํกุมาริกปรวิโรโต
 ปรวิโรโต สมฺโณ โคตโม ฯ ทาสํทาสปรวิโรโต สมฺโณ

๓๐] พรหมชาติตฺเต มชฺฌิมสํถํ พชฺคามภูตคามสํวามภาติ ๗

โคตโม ๑ อเชพกปฏิคฺคหนา ปฏิวิริโต สมนฺโน โคตโม ๑ กุกฺกุญ-
สฺสกรปฏิคฺคหนา ปฏิวิริโต สมนฺโน โคตโม ๑ หตฺถิกวสฺสอพวา-
ปฏิคฺคหนา ปฏิวิริโต สมนฺโน โคตโม ๑ เขตฺตวตฺถุปฏิคฺคหนา
ปฏิวิริโต สมนฺโน โคตโม ๑

[๘] ทูเตยฺยปหิณฺณคณฺณนุโยคา ปฏิวิริโต สมนฺโน โคตโม ๑
กยวิกุกยา ปฏิวิริโต สมนฺโน โคตโม ๑ ตฺตถากฺกํสํกฺขมานกฺขา
ปฏิวิริโต สมนฺโน โคตโม ๑ อุกฺโกฏฺชนวณฺณนิกคิสาวิโยคา ปฏิวิริโต
สมนฺโน โคตโม ๑ เจทฺทวชฺพนุชนวปฺราโมสสาโตปสฺสหาการา ปฏิ-
วิริโต สมนฺโน โคตโมติ ๑ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณฺสนฺ ตถาคคฺคสฺส
วณฺณํ วทฺมาโน วเทยฺย ๑

จุฬสํถํ นิฏฺฐิตํ ๑

[๘] ยถา วา ปเนเก โภญฺโต สมนฺนพฺราหฺมณา สํทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภูณฺชิตฺวา เต เอวรูปํ พชฺคามภูตคามสํวามภา อนุยฺยตุตา
วิหรนฺติ ๑ เสยฺยถํ ๑ มุตฺตํ ๑ ขนฺธํ ๑ ผลํ ๑ อคฺคํ ๑ พชฺชเมว
ปณฺจมํ อิติ วา ๑ อิติ เอวรูปา พชฺคามภูตคามสํวามภา ปฏิวิริโต
สมนฺโน โคตโมติ ๑ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณฺสนฺ ตถาคคฺคสฺส
วณฺณํ วทฺมาโน วเทยฺย ๑

[๓๐] ยถา วา ปเนเก โภญฺโต สมนฺนพฺราหฺมณา สํทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภูณฺชิตฺวา เต เอวรูปํ สํนฺนิการกปรีโกคิ อนุยฺยตุตา

๓ สํนฺนิการกปรีโกคินฺตี ปาไซ ๑

ວິຫຣນຸຕິ ។ ເສຍຍຸຕ໌ທໍ ។ ອນຸນສັນນິຕິ^໑ ປານສັນນິຕິ ວຸຕຸດສັນນິຕິ
 ຍານສັນນິຕິ ສັນສັນນິຕິ ວິເປນສັນນິຕິ ຄນຸຣສັນນິຕິ ອາມິສສັນນິຕິ ອິຕິ
 ວາ ។ ອິຕິ ເອວຽຟາ ສັນນິຕິກາຣກປຣິໂກຄາ ປຣິວິຣໂຕ ສ່ມໂຕ
 ໂຄຕໂມຕິ ។ ອິຕິ ວາ ທິ ກິກຸຊເວ ປຸຣຸຊໂນ ຕຣາຄຕສຸສ ວຣຸຣຸນໍ
 ວຣຸມາໂນ ວເຫຍຍ ។

[໑໑] ຍຕາ ວາ ປເນເກ ໂກນຸໂຕ ສ່ມໂຕພຸຣາຮຸມຣາ ສ່ທຸຣາເຫຍຍານິ
 ໂກຊນານິ ກຸຣຸຊິຕຸວາ ຕເ ເອວຽຟີ ວິສຸກທສຸສນໍ ອນຸຍຸຕຸຕາ ວິຫຣນຸຕິ ។
 ເສຍຍຸຕ໌ທໍ ។ ນຈຸຈໍ ຄໍຕໍ ວາທິຕໍ ເປກຸຊໍ ອກຸຊານໍ ປານິສຸສໍ ເວຕາພໍ
 ກຸມຣາຣຸນໍ ໄສ່ກນຸກຣກ^໒ ຈຸຣຸທາຕໍ ວໍສໍ ໂຮວນໍ ທຸຕິຍຸທຸຊໍ ອສຸສຸຍຸທຸຊໍ
 ມຸສິສຸຍຸທຸຊໍ ອຸສຸກຸຍຸທຸຊໍ ອຊຍຸທຸຊໍ ເມຣຸທຸຍຸທຸຊໍ ກຸດກຸຍຸຍຸທຸຊໍ ວຸຣຸຍຸກຸຍຸທຸຊໍ
 ທຸຣຸທຸຍຸທຸຊໍ ມຸຣຸຊິຍຸທຸຊໍ ນິພຸພຸທຸຊໍ ອຸຍຸໂຍຣິກໍ ພຣຕຸຕໍ ເສ່ນາພຸຍຸທໍ
 ອນໍກທສຸສນໍ ອິຕິ ວາ ។ ອິຕິ ເອວຽຟາ ວິສຸກທສຸສນາ ປຣິວິຣໂຕ
 ສ່ມໂຕ ໂຄຕໂມຕິ ។ ອິຕິ ວາ ທິ ກິກຸຊເວ ປຸຣຸຊໂນ ຕຣາຄຕສຸສ
 ວຣຸຣຸນໍ ວຣຸມາໂນ ວເຫຍຍ ។

[໑໒] ຍຕາ ວາ ປເນເກ ໂກນຸໂຕ ສ່ມໂຕພຸຣາຮຸມຣາ ສ່ທຸຣາເຫຍຍານິ
 ໂກຊນານິ ກຸຣຸຊິຕຸວາ ຕເ ເອວຽຟີ ສຸຕປປມາທຸຊານານຸໂຍຄມນຸຍຸຕຸຕາ
 ວິຫຣນຸຕິ ។ ເສຍຍຸຕ໌ທໍ ។ ອຸຣຸຊປທໍ ທສປທໍ ອາກາສໍ ປຣິຫາຣປຕໍ
 ສັນຕິກໍ ສຸຕິກໍ^໓ ສຸຣິກໍ ສ່ຣາຄທຸຕໍ ອກຸຊໍ ປຸງຄຸຈຸຣໍ ວຸງຄໍ ໂມກຸຊຈິກໍ

໑ ອນຸນສັນນິຕິນຸຕິປີ ອນຸນສັນນິຕິຕິປີ ທິສຸສຕິ ។ ໒ ໄສ່ກນຸກຣກນຸຕິປີ
 ໄສ່ກນຸກຣກນຸຕິປີ ໄສ່ກນຸກຣກນຸຕິປີ ໄສ່ກນຸກຣກນຸຕິປີ ປາຊັນຕຸວໍ ។ ໓ ພຣຕິກໍ ។

๑๔] พุทธมณฑลสุตฺเต มชฺฌิมสังคฺคํ อจฺจุจาสยฺนมหาสยฺนาทึ ๘

จิงฺคุตฺตํ^๑ ปตฺตาพฺพุทํ รกฺกํ ฌนฺทํ อภฺษตฺตํ^๒ มเนตฺติ^๓ ยถาวชฺชํ อิติ
วา ฯ อิติ เอวรูปา ชฺชตฺตปฺปมาทญฺฺจํชานาญโยคา ปฏฺวิวิโรโต สมนฺโน
โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปฏฺชชโน ตถาคคตฺตํ^๔ วณฺณํ
วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๑๓] ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมนฺนพฺุราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภฺณชิตฺวา เต เอวรูปํ อจฺจุจาสยฺนมหาสยฺนํ อญฺญตฺตา
วิหฺรนฺติ ฯ เสยฺยถํ^๕ ๑ อาสํทํ ปฏฺตงฺกํ โคณํ จิตฺตํ ปฏฺกํ
ปฏฺกํ คฺคํ วิกฺกํ อุกฺกโตมํ^๖ เอกนฺตโตมํ กญฺจิสฺสํ^๗ โกเสยฺยํ
กฺคตํ^๘ หตฺถคฺคํ อสฺสํคฺคํ รกฺคํ อชินฺนปฺปเวณฺณํ กาทถิมิกปวฺร-
ปจฺจุตฺตวณฺณํ สจฺจุตฺตวณฺณํ อุกฺกโตโตหิตกฺกปฺชานํ อิติ วา ฯ อิติ
เอวรูปา อจฺจุจาสยฺนมหาสยฺนา ปฏฺวิวิโรโต สมนฺโน โคตโมติ ฯ อิติ
วา หิ ภิกฺขเว ปฏฺชชโน ตถาคคตฺตํ^๔ วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๑๔] ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมนฺนพฺุราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภฺณชิตฺวา เต เอวรูปํ มณฺุทนวิญฺญํชานาญโยคํ อญฺญตฺตา
วิหฺรนฺติ ฯ เสยฺยถํ^๕ ๑ อจฺจุฉาทํ ปริมทฺทํ นหาปํ สมนฺพาทํ อาทาสํ
อณฺชํ มาตาวิเลปํ มุชฺจุณฺณํ มุชาเลปํ^๖ หตฺถพนฺธิํ สีทาพนฺธิํ
ทณฺทํ นาทิกํ อสํ ฌกํ ฌคฺคํ จิตฺตฺตปฺปาหํ อณฺทิสฺสํ มณฺํ^๗ วาตวฺชํ
โอทาตานิ วตฺตานิ ทํชทฺธานิ อิติ วา ฯ อิติ เอวรูปา มณฺุทน-

๑ จิงฺคุตฺตํ ๑ ๒ มาเนตฺติ ๑ ๓ อุกฺกโตมํ ๑ ๔ กญฺจิสฺสํ ๑
๕ กฺคตํ ๑ ๖ มุชาเลปํ ๑

วิภูษณานุชานาโยคา ปฏิวิโรโต สมโน โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ
ภิกขเว ปุณฺณสาโน ตถาคคตฺถสฺส วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๑๕] ยถา วา ปเนเก โภญฺโต สมณพฺรหฺมาหฺมณา สกฺขาทะยฺยานิ
โกชนานิ ภฺยฺยติเตว เต เอวํปํ ตีรจฺฉานกถํ อนฺยฺยตฺตา วิหรนฺติ ฯ
เสยฺยถํ ๑ ราชกถํ โจรกถํ มหามคฺคกถํ เสนากถํ ฃกถํ
ยฺยทฺธกถํ อนฺนกถํ ปานกถํ วคฺคกถํ สยฺนกถํ มาตฺตากถํ คณฺชกถํ
ฉาตีกถํ ยานกถํ ความกถํ นิคมนกถํ นครกถํ ชนปทกถํ อิตฺถกถํ
ปฺริสฺสกถํ^๑ สฺวรกถํ วิสีฆากถํ กุณฺณจฺฉานกถํ ปุพฺพเปตฺตกถํ นานตฺตกถํ
โตกฺกขายิกํ สมฺมตฺตกฺกขายิกํ อิติ ภวภวกถํ อิติ วา ๑ อิติ
เอวํปาย ตีรจฺฉานกถาย ปฏิวิโรโต สมโน โคตโมติ ฯ อิติ
วา หิ ภิกขเว ปุณฺณสาโน ตถาคคตฺถสฺส วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๑๖] ยถา วา ปเนเก โภญฺโต สมณพฺรหฺมาหฺมณา สกฺขาทะยฺยานิ
โกชนานิ ภฺยฺยติเตว เต เอวํปํ วิสฺสาคคกถํ อนฺยฺยตฺตา วิหรนฺติ ฯ
เสยฺยถํ ๑ น คฺวํ อิมํ ชมฺมวินยํ อาชานาสี อหํ อิมํ ชมฺมวินยํ
อาชานามิ กิ คฺวํ อิมํ ชมฺมวินยํ อาชานิสฺสํ มิจฺฉาปฺปนิโน
คฺวณฺตี อหมฺสํมि สฺมมาปฺปนิโน สหิตํ เม อสฺสทฺธเต ปุเร
วณฺณํ ปจฺฉา อวจ ปจฺฉา วณฺณํ ปุเร อวจ อธิจฺฉนฺเต
วิปฺปวาคคํ อาโรปีโต เต วาโท นิคฺคหิตो คฺวณฺตี จร
วาทปฺปโมกฺขาย นีพฺเพเชหิ วา สเจ ปโหสฺสตี ๑ อิติ เอวํปาย

๑ ส. ปฺริสฺสกถนฺติ อิทํ นคฺคิ ๑

วิคฺคาหิกกถาย ปฏีวโรโต สมนโน โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว
ปฺกฺกฺชโน ตถาคตสัถ์ วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๓๗] ยถา วา ปเนเก โภญฺโต สมนพฺราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โกชนานิ ภฺนุชฺชิตฺวา เต เอวรูปํ ทูเคยฺยปฺหิณคฺคมนาญโยกํ อนฺนํ อญฺญตา
วิหรนฺติ ฯ เสยฺยถํ ๑ ๑ วณฺณํ ราชมหามตฺตํ ๑ ๑ ชฺชิตฺยานํ พฺราหฺมณานํ
คหปตฺติกานํ กุมารานํ อิช คจฺฉ อมฺตฺร คจฺฉ อิทํ หร อมฺตฺร
อิทํ ออาหารติ ฯ อิติ เอวรูปา ทูเคยฺยปฺหิณคฺคมนาญโยคา ปฏีวโรโต
สมนโน โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปฺกฺกฺชโน ตถาคตสัถ์
วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

[๓๘] ยถา วา ปเนเก โภญฺโต สมนพฺราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โกชนานิ ภฺนุชฺชิตฺวา เต กุหฺกา ๑ โหนฺติ ตปฺกา ๑ เนมิคฺคิกา
๑ นิปฺเปตฺติกา ๑ ตาเกน ๑ ตาภํ นิชฺคํสฺสิดาโร ฯ อิติ เอวรูปา
กุหนตปฺนา ปฏีวโรโต สมนโน โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว
ปฺกฺกฺชโน ตถาคตสัถ์ วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

มชฺฌิมสัถ์ นิฏฺฐิตํ ฯ

[๓๙] ยถา วา ปเนเก โภญฺโต สมนพฺราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โกชนานิ ภฺนุชฺชิตฺวา เต เอวรูปาย ตีรจฺฉานวិชาเย มิจฺฉาเชว
ชฺชวํ กปฺเปเนติ ฯ เสยฺยถํ ๑ ๑ องฺคํ นิมิคฺคํ อปฺปาทํ สุปฺปํ
ตกฺขณํ มุลลิจฺฉินฺนํ อคฺคิโหมํ ทพฺพิโหมํ กุสฺโหมํ กณโหมํ
คณฺทุทโหมํ สบฺบิโหมํ เตตโหมํ มุชโหมํ โตหิตโหมํ องฺควิชา

รมณฺญํ อนินฺยยานํ ภวีสฺสํติ อพฺภนฺตฺรณํ รมณฺญํ อูปยานํ ภวีสฺสํติ
 พาหิรณํ รมณฺญํ อูปยานํ ภวีสฺสํติ พาหิรณํ รมณฺญํ อูปยานํ
 ภวีสฺสํติ อพฺภนฺตฺรณํ รมณฺญํ อูปยานํ ภวีสฺสํติ อพฺภนฺตฺรณํ
 รมณฺญํ ชโย ภวีสฺสํติ พาหิรณํ รมณฺญํ ปฺราชโย ภวีสฺสํติ
 พาหิรณํ รมณฺญํ ชโย ภวีสฺสํติ อพฺภนฺตฺรณํ รมณฺญํ ปฺราชโย
 ภวีสฺสํติ อิตฺติ อิมสฺสํ ชโย ภวีสฺสํติ อิมสฺสํ ปฺราชโย ภวีสฺสํติ
 อิตฺติ วา ฯ อิตฺติ เหวรฺอุปาย ตีรจฺจุณานวชิขฺชา มิจฺจุณํชา ปฏฺวิโรโต
 สมนโน โคตโมติ ฯ อิตฺติ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณชฺโช ตถาคคฺสฺสํ
 วณฺณํ วตฺตมาโน วเทยฺย ฯ

[๒๒] ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมนพฺราหฺมณา สทฺธฺชา-
 เทยฺยานิ โภชนานิ ภุจฺจติ วา เต เหวรฺอุปาย ตีรจฺจุณานวชิขฺชา
 มิจฺจุณํชาเวน ชฺวีกํ กปฺเปเนติ ฯ เสยฺยถํทํ ฯ จนฺตคฺคาโห ภวีสฺสํติ
 สฺตรียคฺคาโห ภวีสฺสํติ นกฺขตฺตคฺคาโห ภวีสฺสํติ จนฺติมสฺตรียานํ
 ปถกมนํ ภวีสฺสํติ จนฺติมสฺตรียานํ อูปปถกมนํ ภวีสฺสํติ นกฺขตฺตทานํ
 ปถกมนํ ภวีสฺสํติ นกฺขตฺตทานํ อูปปถกมนํ ภวีสฺสํติ ชุกฺกาปาโต
 ภวีสฺสํติ ทิสฺสาทาโห ภวีสฺสํติ ภูมิจาโต ภวีสฺสํติ เทวทฺนทฺทิ
 ภวีสฺสํติ จนฺติมสฺตรียนกฺขตฺตทานํ อุกฺกมนํ โอบุคฺกมนํ สํกฺกิตฺเตสํ
 โวทานํ ภวีสฺสํติ เหววฺวิปาโก จนฺตคฺคาโห ภวีสฺสํติ เหวว-
 วิปาโก สฺตรียคฺคาโห ภวีสฺสํติ เหววฺวิปาโก นกฺขตฺตคฺคาโห ภวีสฺสํติ
 เหววฺวิปากํ จนฺติมสฺตรียานํ ปถกมนํ ภวีสฺสํติ เหววฺวิปากํ จนฺติม-

สूरยานัม อุนฺนปคฺคณัน ภวิสฺสํติ เอวํวิปากัง นกฺขตฺตณัน ปคฺคณัน
 ภวิสฺสํติ เอวํวิปากัง นกฺขตฺตณัน อุนฺนปคฺคณัน ภวิสฺสํติ เอวํ-
 วิปากัง อุกฺกมาปาทิ ภวิสฺสํติ เอวํวิปากัง ทิสํสาทาโห ภวิสฺสํติ
 เอวํวิปากัง ภูมิจาโต ภวิสฺสํติ เอวํวิปากัง เทวทฺทนทฺทภิ ภวิสฺสํติ
 เอวํวิปากัง จนฺทิมสूरียนกฺขตฺตณัน อุกฺคณัน โหคฺคณัน สงฺกิตฺเตสํ โวทานัน
 ภวิสฺสํติ อิติ วา ฯ อิติ เอวรูปาย ติวรจฺจุฉานวิชฺชาย มิจฺจุฉา
 ปฏฺวิโรโต สมนฺโน โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณชฺชโน
 ตถาคคตฺสสํ วณฺณํ วทมาโน วทေยฺย ฯ

[๕๓] ยถา วา ปเนเต โภโกโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภุชิตฺวา เต เอวรूपาย ติรจฺจานวิชฺชาย มิจฺฉาธุเว
 ฐวํ กปฺเปนฺติ ฯ เสยฺยถํ ๑ สุตฺตจิกฺกา ภวิสฺสตี ทฺพพฺพจิกฺกา
 ภวิสฺสตี สุกฺกิขํ ภวิสฺสตี ทฺพภิกฺขํ ภวิสฺสตี เหม ภวิสฺสตี
 ภยํ ภวิสฺสตี โรโค ภวิสฺสตี อารอกฺขํ ภวิสฺสตี มุทฺทา
 คณฺหา สงฺขานํ กาเวยฺยํ โสภายตํ อิติ วา ๑ อิติ เอวรूपาย
 ติรจฺจานวิชฺชาย มิจฺฉาธุวา ปฏฺวิโรโต สมนฺโน โคตโมติ ฯ อิติ
 วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณชนโน ตถาลคตสฺส วณฺณํ วทฺมาโน วเทยฺย ฯ

[๒๕] ยถา วา ปเนเก โภโกโต สมณปุราหมณา สุกุชาเทยยานิ
 โภชนานิ ญญชิตฺวา เต เอวรูปาย ติวจฺฉานวิชฺชาย มิจฺฉาชีวน
 ชาติกั กปเปตฺติ ฯ เสยยถัถฺ ฯ อาวาหนั วิวาหนั สัมภณั วิภณั

๓. เอววิปากาติ ปาเจน ภวิตัพพํ ฯ

สังกิริณํ จิกิริณํ สุกกกรณํ ทุพฺภกกรณํ วิรุตฺตพฺภกกรณํ ชิวหา-
 นิพฺพชนํ หนุตฺถนํ หตฺถาภิชปฺปํ กณฺณชปฺปํ อาทาสฺปณฺหิ
 กุมารฺปณฺหิ เทวปณฺหิ อาทิจฺจุปฺปญฺจํ มหตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ตีรจฺหาณํ อิติ วา ฯ อิติ เอวฺวปาย ตีรจฺจานวิชฺชา ย มิจฺฉาชา
 ปฏฺวิโรโค สมนฺโน โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณชโน
 ตถาคคตฺต

[๒๕] ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมนฺนพฺราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภุจฺจติ วา เต เอวฺวปาย ตีรจฺจานวิชฺชา ย มิจฺฉาชา
 ชฺวีกํ กปฺเปติ ฯ เสยฺยถํ ๑ สันติกมฺมํ ปณฺธิกมฺมํ ภูตฺติกมฺมํ
 ภูตฺติกมฺมํ วสฺสํกมฺมํ โวสฺสํกมฺมํ วตฺตํกมฺมํ วตฺตํกมฺมํ อาจมนํ
 นหาปนํ ชฺชนํ วมนํ จิเรจฺจํ อุกฺกจิเรจฺจํ อโรจฺจํ สํสจฺจํ
 กณฺณเตตฺตํ เนตฺตํปฺปํ นตฺตํกมฺมํ อณฺณํ ปจฺจณฺณํ สํสากียํ
 สํสจฺจํคฺคิยํ ทารกตฺติจฺจํ มุถเกสฺสชฺชนํ อนุปฺปทานํ โอสถํ
 ปฏฺวิโรโค อิติ วา ฯ อิติ เอวฺวปาย ตีรจฺจานวิชฺชา ย มิจฺฉาชา
 ปฏฺวิโรโค สมนฺโน โคตโมติ ฯ อิติ วา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณชโน
 ตถาคคตฺต
 วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ อิทํ ไช ตํ ภิกฺขเว
 อปฺปมคฺคํ โอรมคฺคํ สํมคฺคํ เยน ปุณฺณชโน ตถาคคตฺตฺตฺต
 วณฺณํ วทมาโน วเทยฺย ฯ

มหาสัถ์ นิยุจฺติ ฯ

๓ ส. ย. ภูตฺติกมฺมํนฺติ อิทํ นตฺติ ฯ

[๒๖] อตฺถิ ภิกฺขเว ฉณฺเฒ ว ชมฺมา คมฺภีรํ ทุทฺธสํ ทຸນຸໂພຈາ
 สันตา ปณฺ์ตา อตฺถกฺกาจจวรา นิปฺพณา ปญฺชิตເວທົ້ນຍາ ເຍ ຕຕາຄ໌ໂຕ
 ສັມ ອບິນູເນາ ສໍຈຸຣິກຕຸວາ ປເວເທີ ເຍຫີ ຕຕາຄສຸສໍ ຍຕາກຸຈຸຈໍ
 ວຣຸເນໍ ສໍມຸມາ ວທມານາ ວເຫຍຢູ່ ັ ກຕເມ ຈ ຕ ຫ ກິກຊເວ ສມຸມາ
 ຄມຸກໍວາ ທຸທຸທສຳ ທຸຣຸໂພຈາ ສັນຕາ ປຣັຕຕາ ອຕກຸກາຈຈວຣາ ນິປຸນາ
 ປຣຸຈິຕເວທົ້ນຍາ ເຍ ຕຕາຄ໌ໂຕ ສັມ ອບິນູເນາ ສໍຈຸຣິກຕຸວາ ປເວເທີ
 ເຍຫີ ຕຕາຄສຸສໍ ຍຕາກຸຈຸຈໍ ວຣຸເນໍ ສໍມຸມາ ວທມານາ ວເຫຍຢູ່ ັ

[๒๗] สันติ ภิกขเว เอเก สมันพราหฺมณา ปุพฺพนตกปฏีกา
 ปุพฺพนตานุทิจฺฉิโน ปุพฺพนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานํ อธิมคฺติปทานิ
 อภิวทนต์ อหฺจฺจารสํหิ วตฺถุหิ ฯ เตะ จ โภณโต สมันพราหฺมณา
 กิมากมฺม กิมารพฺภ ปุพฺพนตกปฏีกา ปุพฺพนตานุทิจฺฉิโน ปุพฺพนตํ
 อารพฺภ อเนกวิหิตานํ อธิมคฺติปทานิ อภิวทนต์ อหฺจฺจารสํหิ วตฺถุหิ ฯ
 สันติ ภิกขเว เอเก สมันพราหฺมณา สํสํสคฺคาวหา สํสํสคํ อตฺตตานนฺจ
 โสจฺจนฺจ ปณฺณเปเนติ จตฺตุหิ วตฺถุหิ ฯ เตะ จ โภณโต สมันพราหฺมณา
 กิมากมฺม กิมารพฺภ สํสํสคฺคาวหา สํสํสคํ อตฺตตานนฺจ โสจฺจนฺจ
 ปณฺณเปเนติ จตฺตุหิ วตฺถุหิ ฯ อีช ภิกขเว เอกจฺโจ สมนฺ
 วา พฺราหฺมโณ วา อาตปฺปมนฺวาย ปชานมนฺวาย อนุโยค-
 มนฺวาย อปฺปมาทมนฺวาย สมนฺมานนฺตีการมนฺวาย ตถารูปํ เจโตสมาชํ
 มุสฺสติ ยถา สฺมาหิเต จิตฺเต (๒) ปริสุทฺธเช ปริโยทาเต อนนฺจเณ

๑. ปณฺณปาเปนฺติ ฯ ๒. ตํ. ปริสฺสํทฺเตตฺตยาทํนิ นตฺถิ ฯ

๒๗] พุทธมชาตสุตเต ปุพฺพนตกပ္ပิกา ปุพฺพเพนิวาสานุສံသตี ๓๗

วิคตูปกฺกิตฺเต) อเนกวิหิตံ ปุพฺพเพนิวาสံ อนุສံသตี ។ เสยฺยถံ ។
เอกมฺมี ชาติံ เทวມီ ชาติโย ตိສံโสມီ ชาติโย จตສံโสມီ ชาติโย
ปณฺจມီ ชาติโย ทสမီ ชาติโย វັສມມີ^๑ ชาติโย ตိສມມີ^๒ ชาติโย
จตุคคာវັສມມີ^๓ ชาติโย ปณฺณวาสມມီ ชาติโย ชาติສံသຕມມີ ชาติ-
ສံသສມມີ ชาติສံသສံသສມມີ ๐เนกานิມมี ชาติສံသทานิ ๐เนกานิມมี ชาติ-
ສံသສทานิ ๐เนกานิມมี ชาติສံသສສံသສทานิ ។ ๐มฺมุตฺราສံ ๐เอวံนาโม
๐เอวံโลกุคฺโค ๐เอวံจฺฉโลเน ๐เอวมาหาโร ๐เอวံສຸຂທຸກຸຂປງີສິເວທິ ๐เอ-
ວມາຍຸປຣິຍນຸໂຕ ໂສ ຕໂຕ ຈຸໂຕ ๐ມຸກຸຣ ອຸທປາທິ^๔ ຕຕຸຣາປາສິ ເວ-
ນາໂມ ເວຣັລໂກດໂຕ ເວຣັຈໂນໂຕ ເວມາຫາໂລ ເວຣັສຸຂທຸກຸຂປງີສິເວທິ
ເວມາຍຸປຣິຍນຸໂຕ ໂສ ຕໂຕ ຈຸໂຕ ອີຊຸປປນຸໂຕ ។ ອິຕິ ສຳກາຣ
ສຸທຸເທສຳ ອນະກວິຫິຕຳ ປຸພຸເພນີວາສຳ ອນຸສຸສຣຕິ ។ ໂສ ເວມາ
ສຸສຸສໂຕ ອຕຸຕາ ໑ ໂຕໂກ ໑ ວຸນໂນ ກຸງຸງໂຈ ເອສິກຸງຊາຍີ ຈິໂຕ
ເຕ ໑ ສຕຸຕາ ສນຸຂາວນຸຕິ ສສຸສນຸຕິ ຈວນຸຕິ ອຸປປຂຸນຸຕິ ອຕຸຕິເຕວ
ສຸສຸສຕິສມັ ។ ຕໍ ກິສຸສ ເຕຕຸ ។ ອທິ ທິ ອາຕປຸປມນຸວາຍ ປຣາໝມນຸວາຍ
ອນຸໂຍຄມນຸວາຍ ອປປມາທມນຸວາຍ ສມຸມາໝສິກາໝນຸວາຍ ຕຕາຣຸມີ
ເຈໂຕສມາສິ ມຸສາມີ ຍຄາ ສມາທິເຕ ຈິຕຸເຕ ອນະກວິຫິຕຳ ປຸພຸເພນີວາສຳ
ອນຸສຸສຣາມີ ។ ເສຍຸຍຸຕິທິ ។ ເອກມມີ ชาติံ เทวມီ ชาติโย
ตိສံโสມီ ชาติโย จตສံโสມီ ชาติโย ปณฺจມີ ชาติโย ทสမီ ชาติโย

๑ វັສຕិມມີ ។ ๒ ຍຸ. ຕິສມມີ ។ ๓ ຈຕຸຕາວັສມມີ ។ ๔ ອຸປປາທິ ។
๕ ເອກຸງຊາຍີຸຈິໂຕ ។

วัณมบี ชาติโย คัสมบี ชาติโย จตุคัพฐัมบี ชาติโย ปณฺเฑธัมบี
 ชาติโย ชาติสฺตมบี ชาติสฺสหฺสฺสุมบี ชาติสฺตสฺสหฺสฺสุมบี อเนกานีมี
 ชาติสฺตทานิ อเนกานีมี ชาติสฺสหฺสฺสํทานิ อเนกานีมี ชาติสฺตสฺสหฺสฺสํทานิ ฯ
 อมฺตฺราสี เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํฉนฺโณ เอวมาหาโร เอว-
 สฺสทฺทกฺขปฺภิสฺสเวทํ เอวมายุปฺปียนฺโต สํ คโต จโต อมฺตฺร อุตฺปาที
 ตฺตฺราปาสี เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํฉนฺโณ เอวมาหาโร เอว-
 สฺสทฺทกฺขปฺภิสฺสเวทํ เอวมายุปฺปียนฺโต สํ คโต จโต อธิรฺูปปนฺโนติ ฯ
 อิติ สํถาโร สํอฺทฺทเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิฉาสํ อนุสฺสํรามิ ฯ
 อิมินามหํ เอตํ ชานามิ ยถา สํสฺสํโต อตฺตฺตา จ โตโก จ ฉนฺโณ
 กฺุญฺญโหฺ เอตฺถิกฺกุจฺจาโย จีโต เต จ สํตฺตฺตา สํนฺทฺทวณฺติ สํสฺสวณฺติ
 จวณฺติ อฺุปฺปชฺชวณฺติ อตฺตฺติเตว สํสฺสํตฺติสฺสวณฺติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว ปจฺจํ
 จํณํ ยํ อาคมฺม ยํ อารพฺภ เอเก สมนฺนพฺพวทฺตมฺมา สํสฺสํตฺตวาทา
 สํสฺสํตํ อตฺตฺตานณฺจ โตกณฺจ ปณฺณเปณฺติ ฯ

[๒๘] ทុติเย จ โภโกโต สมนพฺรหฺມณา ภิมาคฺคມุ ภิมาຣຸຸກ
 ສຸສຸຕຸວາກາ ສຸສຸຕຸຕໍ ອຸຕຸຕານຸຈ ໂຕກຸຸຈ ປຸຸນຸເບັຸຕິ າ ອິ
 ກິຸຸຸຸເ ເອກຸໂຈ ສໍມໂນ ວາ ພຸຸຸຸຸຸກຸໂນ ວາ ອາຕປຸປມນຸວາຍ
 ປຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸ ອນຸໂຍຕມນຸວາຍ ອປປມາຕມນຸວາຍ ສໍມຸມາມນສິກຸຸ
 ມນຸວາຍ ຕຸກຸຸຸຸ ເຈໂຕສໍມາຸ ຜຸສຸຕິ ຍຸຕາ ສໍມາຕິເ ຈິຕຸເ ອເນກວິທິ
 ປຸຸຸຸຸຸ ເພນີວາສໍ ອນຸສຸສຸຸຸຸຕິ າ ເຢຍຸຍໍຕໍ າ ເອກມຸ ສໍ່ວງຸຸຸວິວງຸຸ ເທຸນີ
 ສໍ່ວງຸຸຸວິວງຸຸຸຸ ຕໍຸ່ນີ ສໍ່ວງຸຸຸວິວງຸຸຸຸ ຈຕາຸຸຸຸ ສໍ່ວງຸຸຸວິວງຸຸຸຸ

๒๘] พุทธมชาตสูตรเต ปุพฺพนตกปฏีกา ปุพฺพเพนิวาสานุสฺสຕิ ๑๘

ปณฺจปี สํวฏฺฐวិฏฺฐุยานิ ทสฺสปี สํวฏฺฐวិฏฺฐุยานิ ๑ อมฺตฺราสํ เหวํนาโม
เอวํโคตฺโต เหววณฺโณ เหวมาหาโร เหวสํสํทกฺขปฏิสํเวทํ เหวมาเย-
ปฺริยนฺโต โส คโต จโต อมฺตฺร อุกฺปาทิ คตฺตราปาสํ เหวํนาโม
เอวํโคตฺโต เหววณฺโณ เหวมาหาโร เหวสํสํทกฺขปฏิสํเวทํ เหวมาเย-
ปฺริยนฺโต โส คโต จโต อธิฐปฺนโนติ ๑ อิติ สํการํ สอฺกฺกเทสํ
อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาสํ อานุสฺสฺรติ ๑ โส เหวมาห สํสํสโต
อตุตฺตา จ โลโก จ วณฺโณ กฺุฏฺฐุจํ เหวสํกฺกจํ จิโต เต
จ สํคฺคตา สํสํชาวนฺติ สํสํรณฺติ จวนฺติ อฺุปฺปชฺชนฺติ อตฺถิเตว
สํสํสฺสคิถํ ๑ คํ กิถํสํ เหตุ ๑ อหณฺทิ อากฺกปฺมณฺวาย ปชานฺมณฺวาย
อนฺโถกมณฺวาย อปฺปมาทมณฺวาย สํมมามนฺสิการมณฺวาย ตถารูปํ
เจโตสํมาธิํ มฺุสํมํ ยถา สํมาทิตฺเต จิตฺเต อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาสํ
อานุสฺสํรามิ ๑ เสຍຍถံ ๑ เอกมฺปิ สํวฏฺฐวិฏฺฐุญํ เทวํปิ สํวฏฺฐวិฏฺฐุยานิ
คํถนํปิ สํวฏฺฐวិฏฺฐุยานิ จตฺตาริปี สํวฏฺฐวិฏฺฐุยานิ ปณฺจปี สํวฏฺฐ-
วិฏฺฐุยานิ ทสฺสปี สํวฏฺฐวิฏฺฐุยานิ อมฺตฺราสํ เหวํนาโม เหวํโคตฺโต
เอหวํณฺโณ เหวมาหาโร เหวสํสํทกฺขปฏิสํเวทํ เหวมาเยปฺริยนฺโต โส
คโต จโต อมฺตฺร อุกฺปาทิ คตฺตราปาสํ เหวํนาโม เหวํโคตฺโต
เอหวํณฺโณ เหวมาหาโร เหวสํสํทกฺขปฏิสํเวทํ เหวมาเยปฺริยนฺโต โส
คโต จโต อธิฐปฺนโนติ ๑ อิติ สํการํ สอฺกฺกเทสํ อเนกวิหิตํ
ปุพฺพเพนิวาสํ อานุสฺสํรามิ ๑ อิมินามํ เหวตํ ชานามิ ยถา สํสํสโต
อตุตฺตา จ โลโก จ วณฺโณ กฺุฏฺฐุจํ เหวสํกฺกจํ จิโต เต

จ สตฺตา สฺนฺชาวนฺติ สํสฺรณฺติ จวนฺติ อฺปฺปชฺชณฺติ อคฺคิเตว
 สํสฺสทฺติสฺมนฺติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว ทฺติยํ จานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ
 เอเก สฺมณพฺรหฺมณา สํสฺสทฺทวาทา สํสฺสทฺติ อคฺคตานุจ โสทณฺจ
 ปณฺณเปณฺติ ฯ

[๒๘] ทติเย จ โภณฺโต สฺมณพฺรหฺมณา กิมาคมฺม กิमारพฺภ
 สํสฺสทฺทวาทา สํสฺสทฺติ อคฺคตานุจ โสทณฺจ ปณฺณเปณฺติ ฯ อิท
 ภิกฺขเว เอกจฺโจ สฺมโณ วา พฺรหฺมโณ วา อาตปฺปมนุวาย
 ปธานมนุวาย อญฺโຍกมนุวาย อปฺปมาทมนุวาย สมนฺนามนสิการ-
 มนุวาย ตถารูเป เจโตสฺมาธึ ผลฺลิติ ยถา สฺมาหิตะ จิตฺเต อเนกวิหิตํ
 ปุพฺพเพณิवासํ อณฺุสฺสรวฺติ ฯ เสยฺยถึทํ ฯ ทสฺสปี สํวญฺญวិวิญฺญานี วสฺสมฺป
 สํวญฺญวិวิญฺญานี ทิสฺสมฺปปี สํวญฺญวิวิญฺญานี จตฺตาฬิสฺสมฺปปี สํวญฺญ-
 วิวิญฺญานี ฯ อมฺุตราสึ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํฉนฺโณ เอวมาหาโร
 เอวํสฺสทฺทกฺขปฺปฏิสํเวทึ เอวมาญฺยุปรียนฺโต สฺโส ตโต จโต อมฺุตร
 อฺุทฺปาที ตตฺตราปาสึ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํฉนฺโณ เอวมาหาโร
 เอวํสฺสทฺทกฺขปฺปฏิสํเวทึ เอวมาญฺยุปรียนฺโต สฺโส ตโต จโต อธิรูปปนฺโนติ ฯ
 อิติ สํการวํ สฺสทฺทเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิवासํ อณฺุสฺสรวฺติ ฯ สฺโส
 เอวมาห สํสฺสทฺโต อคฺคตา จ โสโก จ วณฺโณ กฺุญฺญุจฺโจะ เอสิกฺกุจฺจาเย
 จิโต เต จ สตฺตา สฺนฺชาวนฺติ สํสฺรณฺติ จวนฺติ อฺปฺปชฺชณฺติ
 อคฺคิเตว สํสฺสทฺติสฺมนํ ฯ ทํ กิสฺสํ เหตุ ฯ ขหญฺเห อตฺตปฺปมนุวาย
 ปธานมนุวาย อญฺโຍกมนุวาย อปฺปมาทมนุวาย สมนฺนามนสิการ-

๓๐] พุทฺธมฺชาตสฺส เต ปุพฺพทกฺกปฏีกา ปุพฺพเพนิวาสานุสฺสตี ๒๓

มนุวาย ตถารูปํ เจโตสมานํ ฌณฺโณ ยถา สมานีเต จิตฺเต อเนกวิหิตํ
ปุพฺพเพนิวาสํ อนุสฺสรัณมि ๑ เสฏฺฐธัมมํ ๑ พทฺธํ สํวฏฺฐวិฏฺฐณฺณิ
วํสํมฺปิ สํวฏฺฐวิฏฺฐณฺณิ คํสํมฺปิ สํวฏฺฐวิฏฺฐณฺณิ จตฺตคัพพํสํมฺปิ สํวฏฺฐ-
วิฏฺฐณฺณิ ๑ อมฺมคฺราสี เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวมาหาโร
เอวํสํวฏฺฐปฏิสํวฏฺฐํ เอวมาภุปรียนฺโต โส ตโต จโต อมฺมคฺร
ชฺชุปาทํ คตฺตราปาสํ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวมาหาโร
เอวํสํวฏฺฐปฏิสํวฏฺฐํ เอวมาภุปรียนฺโต โส ตโต จโต อธิรูปนฺโหนติ ๑
อิตฺติ สํการํ สํชฺชทฺธํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาสํ อนุสฺสรัณมิ ๑
อิมินามํ เอคํ ชานามิ ยถา สํสํสโต อตฺตคา จ โตโก จ
วณฺโณ กุญฺญโส เอสิกกุญฺญํ จีโต เต จ สํตฺตคา สํชฺชวณฺโณ
สํสํสณฺโณ จวณฺโณ อปฺปชฺชณฺโณ อตฺตคฺเตว สํสํสตีสมฺมณฺโณ ๑ อิทํ
ภิกฺขเว คตฺติยํ จํณํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ เอเก สมนฺนพฺราหฺมณเ
สํสํสตวาทา สํสํสคํ อตฺตคานนฺจ โลกนฺจ ปณฺณเปณฺติ ๑

[๓๐] จตฺตเก จ โภณฺโต สมนฺนพฺราหฺมณเา กิมาคฺคมฺ กิมารพฺภ
สํสํสตวาทา สํสํสคํ อตฺตคานนฺจ โลกนฺจ ปณฺณเปณฺติ ๑ อิท
ภิกฺขเว เอกจฺโจะ สมนฺโณ วา พฺราหฺมณฺโณ วา ตกฺกํ โหติ วิมฺมํ
โส ตกฺกปฺริยาหคํ วิมฺมํสาณฺจริคํ สยฺปภาวฺภานํ เอวมาห สํสํสโต
อตฺตคา จ โตโก จ วณฺโณ กุญฺญโส เอสิกกุญฺญํ จีโต เต
จ สํตฺตคา สํชฺชวณฺโณ สํสํสณฺโณ จวณฺโณ อปฺปชฺชณฺโณ อตฺตคฺเตว

๓ ส. วิมฺมํ ๑

สัจจตติสสนุติ ๑ อิทธิ ภิกขเว จตฺตํ จานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ
 เอเก สมนพฺรหฺมณา สัจจตฺวาทา สัจจตํ อคฺคตานุจ โลกานุจ
 ปณฺณเปเนติ ๑ อิมํ ๒ เเต ภิกขเว สมนพฺรหฺมณา สัจจตฺวาทา
 สัจจตํ อคฺคตานุจ โลกานุจ ปณฺณเปเนติ จตฺตํ วคฺคตํ ๑ เย หิ
 เกจิ ภิกขเว สมนพฺรหฺมณา สัจจตฺวาทา สัจจตํ อคฺคตานุจ
 โลกานุจ ปณฺณเปเนติ สัพเพ เเต อิมํ ๒ จตฺตํ วคฺคตํ เอเตสํ
 วา อณฺเฑตเรน นตฺถิ อโศ พหิทฺธา ๑ ตยํ ภิกขเว ตถาคโศ
 ปชานาติ อิมํ ทิฏฺฐิจฺจุจํหา เอวํคหิตา เอวंपฺรามจฺจา เอวํคคิตา
 ภวณฺติ เอวํอภิสํปฺปายาติ ๑ ตณฺจ ตถาคโศ ปชานาติ ตโศ จ
 อุตฺตรวโร ปชานาติ ตณฺจ ปชานนํ ๑ น ปฺรามสฺติ ๑ อปฺรามสฺโศ
 จสฺส ปจฺจตฺตณฺเฑว นินฺนํ วิทิตา เวทนํ สมนุทฺตํ อตฺถกมฺม
 อสฺสํทณฺจ อทฺถนฺนํ นิสฺสํรณฺเฑว ยถาภุจํ วิทิตวา ๑ อนฺนปาทา
 วิมฺมตฺโศ ภิกขเว ตถาคโศ ๑ อิมํ ๒ เเต ภิกขเว รมฺมา
 คมฺภีรา ทฺวทฺสํ ทฺวณฺโพนฺหา สมนฺตา ปณฺธํ อตฺถกาวจฺรา นินฺนา
 ปณฺธิตเวทนียา เย ตถาคโศ สยํ อภินฺนํ สจฺจนิคฺควา ปเวเทติ
 เยหิ ตถาคตสฺส ยถาภุจํ วณฺณํ สมนฺตา วทมานา วเทยฺย ๑

ปจฺจภาณวโร ๑

[๓๓] สนฺติ ภิกขเว เอเก สมนพฺรหฺมณา เอกจฺจสัจจตติกา
 เอกจฺจอสัจจตติกา เอกจฺจ สัจจตํ เอกจฺจ อสัจจตํ อคฺคตานุจ

๑ ชานนํ ๑

โลกญจ ปณฺณเปนฺติ จตุหิ วตฺตุนิ ฯ เต จ โภโกโต สมน-
 พุราหฺมณา กิมาคฺคฺม กิมาวพฺภ เอกจฺจสฺสสฺสติกา เอกจฺจอสฺสสฺสติกา
 เอกจฺจํ สฺสสฺสํ เอกจฺจํ อสฺสสฺสํ อตฺตทานญจ โลกญจ ปณฺณเปนฺติ
 จตุหิ วตฺตุนิ ฯ โหติ โข โส ภิกฺขเว สมนโย ยํ กทาจิ กรหฺจิ
 ทฺมสฺสํ อทฺตุนิ อจฺจเยน อยํ โถโก สํวฏฺฐติ ฯ สํวฏฺฐมาเน
 โถเก เขภฺยเยน สํตฺตา อากสฺสํสํวตฺตุนิกา โหนฺติ ฯ เต ตตฺถ
 โหนฺติ มโนมยา ปิฏฺธิกฺขา สยมฺปภา อนตฺตติกฺขจฺรา สุกฺขจายิโน
 จิรํ ทฺมมทฺธานํ ติฏฺฐนฺติ ฯ โหติ โข โส ภิกฺขเว สมนโย ยํ
 กทาจิ กรหฺจิ ทฺมสฺสํ อทฺตุนิ อจฺจเยน อยํ โถโก วิวฏฺฐติ ฯ
 วิวฏฺฐมาเน โถเก สฺสญฺญํ พุทฺธมฺวิมานํ ปาตฺตวติ ฯ อถ อณฺเณตโร
 สํตฺโต อายุกฺขยา วา ปุณฺณกฺขยา วา อากสฺสํสํกายา จวิตฺวา
 สฺสญฺญํ พุทฺธมฺวิมานํ อุปฺปชฺชติ ฯ โสมี ตตฺถ โหติ มโนมโย
 ปิฏฺธิกฺโข สยมฺปโก อนตฺตติกฺขจโร สุกฺขจายิ จิรํ ทฺมมทฺธานํ
 ติฏฺฐติ ฯ ตตฺถ ตสฺส เอกสฺสํ ทฺมมคฺคํ นิวุตฺตคฺคา อนภิริติ ปริตฺตสฺนา
 อุปฺปชฺชติ อโห วต อณฺเณมี สํตฺตา อิตฺตคฺคํ อากฺขณฺณนฺติ
 อถอณฺเณมี สํตฺตา อายุกฺขยา วา ปุณฺณกฺขยา วา อากสฺสํสํกายา
 จวิตฺวา พุทฺธมฺวิมานํ อุปฺปชฺชนฺติ ตสฺสํ สํตฺตสฺสํ สหพฺยํ ฯ
 เตมี ตตฺถ โหนฺติ มโนมยา ปิฏฺธิกฺขา สยมฺปภา อนตฺตติกฺขจฺรา
 สุกฺขจายิโน จิรํ ทฺมมทฺธานํ ติฏฺฐนฺติ ฯ ตตฺถ ภิกฺขเว โย โส
 สํตฺโต ปจฺมี อุปฺปนฺโน ตสฺสํ เอวํ โหติ อหฺมสฺมิ พุทฺธมา

มหาพรมุมา อภิภู อนภิภูโต ขณนทตฤทโส วสวตติ อีสัสโร
 กตฺตา นิมมิตา^๑ เสฏฺโฐ สชฺชิตา^๒ วส ปิตา ภูตภพฺยานํ มยา
 อิมเ . สคฺตา นิมมิตา ๑ คํ กิสฺสํ เหตุ ๑ มมํ หิ ปุพฺเพ
 เขตฺตโหสิ อโห วต อณฺเณมี สคฺตา อิตฺถตฺตํ อากฺขเจยฺยุนฺติ ๑
 อิติ มมํ ๑ มโนปณฺธิ อิมเ ๑ สคฺตา อิตฺถตฺตํ อากคาคิ ๑
 เยมี เต สคฺตา ปจฺฉา อุปฺปนฺนา เตสฺมี เหวํ โหติ อยํ ไช
 ภวํ พรมุมา มหาพรมุมา อภิภู อนภิภูโต ขณนทตฤทโส วสวตติ
 อีสัสโร กตฺตา นิมมิตา เสฏฺโฐ สชฺชิตา วส ปิตา ภูตภพฺยานํ
 อิมินา มยํ โภคตา พรมุมา นิมมิตา ๑ คํ กิสฺสํ เหตุ ๑
 อิมณฺหิ มยํ อทุกฺสํม อธิ ปจฺฉํ อุปฺปนฺนํ มยํ ปนฺนุหา ปจฺฉา
 อุปฺปนฺนาติ ๑ ตถฺว ภิกฺขเว โย โส สคฺโต ปจฺฉํ อุปฺปนฺโน
 โส ที่ชํายุกตโร ๑ โหติ วณฺณวณฺตคโร ๑ มเหสฺสกฺขตโร ๑ ๑
 เย ปนฺ เต สคฺตา ปจฺฉา อุปฺปนฺนา เต อปฺปายุกตฺรา ๑
 โหนฺติ ทุพฺพณฺตฺรา ๑ อปฺเปสฺสกฺขตฺรา ๑ ๑ จํนํ ไช ปนฺเต
 ภิกฺขเว วิชฺชติ ยํ อณฺเณวโร สคฺโต ตมฺหา กายา จจิตฺวา
 อิตฺถตฺตํ อากฺขติ - อิตฺถตฺตํ อากคโค สฺมาโน อการสฺมา อนคาริยํ
 ปพฺพชฺติ อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตอ สฺมาโน อาตปฺปมฺนุจาย
 ปธานมฺนุจาย อนฺุโยคมฺนุจาย อปฺปมาทมฺนุจาย สฺมฺมามนฺสิการมฺนุจาย
 คถารูปํ เจโตสฺมาธิ สุตฺติ ยถา สฺมาหิเต จิตฺเต คํ ปุพฺเพนิวาสํ

๑ ส. ย. นิมฺมาตา ๑ ๒ ส. ย. สชฺชิตา ๑

อนุสฺสวติ ตโต ปรรณานุสฺสวติ ฯ โส เอวมาห โย โช โส
 ภวํ พรหมมา มหาพรหมมา อภิกฺขุ อนภิกฺขุโต อณฺเฑทตฺตฺตฺส วสฺสวตฺติ
 อิสฺสโร กคฺคา นิมฺมิตฺตา เตญฺโง ชฺชชิตฺตา วสฺสํ ปิตฺตา ญฺจกฺกพฺพยานํ
 เยน มยํ โภคา พรหมฺนา นิมฺมิตฺตา โส นิจฺจํ ชฺชวํ สฺสสฺสโต
 อวิปริณามสมฺโม สฺสสฺสตีสมํ ตถา ชฺชสฺสตี ฯ เย ปน มยํ
 อหฺมฺหา เตน โภคา พรหมฺนา นิมฺมิตฺตา เต มยํ อนิจฺจา อทฺธวา
 อปฺปายกา จวนสมฺมา อิตฺตคฺคํ อากคฺคํ ฯ อิทํ ภิกฺขเว ปจฺมํ
 จานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺก เอเก สฺมณพฺรหฺมณา เอกจฺจสฺสสฺสตีกา
 เอกจฺจอสฺสสฺสตีกา เอกจฺจํ สฺสสฺสตี เอกจฺจํ ออสฺสสฺสตี อตฺตนาญฺจ
 โลกญฺจ ปณฺณเปตฺติ ฯ

[๓๒] คุตฺติเย จ โภโกโต สฺมณพฺรหฺมณา กิมากมฺม กิमारพฺก
 เอกจฺจสฺสสฺสตีกา เอกจฺจอสฺสสฺสตีกา เอกจฺจํ สฺสสฺสตี เอกจฺจํ ออสฺสสฺส
 อตฺตนาญฺจ โลกญฺจ ปณฺณเปตฺติ ฯ สฺนฺติ ภิกฺขเว ชิทฺทาทปทิสฺสิกา
 นาม เทวา ฯ เต อตีเวถํ หสฺสชิทฺทาทตฺติสมฺมสฺมาปฺนฺนา วิหรนฺติ ฯ
 เตถํ อตีเวถํ หสฺสชิทฺทาทตฺติสมฺมสฺมาปฺนฺนํ วิหรตํ สตี ปมฺมุสฺสตี ฯ
 สตียา สฺมโมสา เต เทวา ตมฺหา กายา จวนฺติ ฯ จานํ โช
 ปเนตํ ภิกฺขเว วิชฺชตี ยํ อณฺเฑตโร สฺสโต ตมฺหา กายา จวิตฺวา
 อิตฺตคฺคํ อากจฺจตี อิตฺตคฺคํ อากโต สฺมาโน อการสฺมา อนคาวีรียํ
 ปพฺพชตี อการสฺมา อนคาวีรียํ ปพฺพชโต สฺมาโน ชาตปฺปมฺนฺวาย

ปธานมนุวาย อนุโยคมนุวาย อปุปมาทมนุวาย สัมมามนสิการ-
 มนุวาย ตถารูป เจโตสมาธิ ฌัสติ ยถา สมาหิเต จิตฺเต ตํ
 ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสวติ ตโต ปวํ นานุสฺสวติ ฯ โส เอวมาห
 เย โห เต โภโกโต เทวา น ชิตฺททาปโทสีกา เต นาคิเวถํ
 หสฺสชิตฺททวารติธมฺมสํมาปฺนนา วิหรนฺติ ฯ เตสํ นาคิเวถํ หสฺส-
 ชิตฺททวารติธมฺมสํมาปฺนนํ วิหระํ สติ น ปมุสฺสติ ฯ สติยา
 อสฺมโมสา เต เทวา ตมฺหา กายา น จวนฺติ นิจฺจา ชฺวา
 สสฺสตา อวิปริณามธมฺมา สสฺสตีสํ ตเถว สสฺสนฺติ ฯ ये ปน
 มยํ อหุมฺหิ ชิตฺททาปโทสีกา เต มยํ อติเวถํ หสฺสชิตฺททวารติ-
 ธมฺมสํมาปฺนนา วิหริมฺหา^๒ ฯ เตสํโน อติเวถํ หสฺสชิตฺททวารติธมฺม-
 สํมาปฺนนํ วิหระํ สติ ปมุสฺสติ ฯ สติยา สมฺโมสา เอวํ มยํ
 ตมฺหา กายา จฺตา อนิจฺจา อทุชฺชา อปฺปายุกา จวนธมฺมา
 อิตฺถตฺตํ อากตฺติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว ทฺติยํ จ्ञานํ ยํ อากมฺม
 ยํ อารพฺภ เอเก สมนพฺราหฺมณา เอกจฺจสฺสสฺติกา เอกจฺจ-
 อสฺสสฺติกา เอกจฺจํ สสฺสํ เอกจฺจํ อสฺสสฺสํ อตฺตานญฺจ โลกญฺจ
 ปณฺณเปเนติ ฯ

[๓๓] ตติเย จ โภโกโต สมนพฺราหฺมณา กิมาคมฺม กิमारพฺภ
 เอกจฺจสฺสสฺติกา เอกจฺจอสฺสสฺติกา เอกจฺจํ สสฺสํ เอกจฺจํ อสฺสสฺสํ
 อตฺตานญฺจ โลกญฺจ ปณฺณเปเนติ ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนปโทสีกา

๑ ส. อหุมฺห ๒ ส. วิหริมฺห ฯ

จตุหิ วตฺตฺหิ ฯ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พุรฺราหฺมณา
 วา เอกจฺจสฺสํสํสติกฺกา เอกจฺจอสฺสํสํสติกฺกา เอกจฺจํ สํสํสํ เอกจฺจํ
 อสฺสํสํสํ อตฺตานุญฺจ โถกญฺจ ปญฺญเปเนติ สํพุเพ เต อิมฺเหว
 จตุหิ วตฺตฺหิ เตเตสํ วา อญฺญตเรน นตฺถิ อีโต พหิทฺธา ฯ
 คยิทํ ภิกฺขเว ตถาคโต ปชานาติ อิมํ ทิฏฺฐิจฺจุจฺจํนา เหวํคฺคิตา
 เหวํปฺรามญฺจํ เหวํคฺคิตา ภวณฺติ เหวํอภิสํมปฺปายาติ ฯ ตญฺจ
 ตถาคโต ปชานาติ คโต จ อตฺตฺตริทฺรํ ปชานาติ ตญฺจ ปชานนํ
 น ปฺรามสฺติ ฯ อปฺรามสฺสโต จสฺสํ ปจฺจตฺตญฺเวย นิสฺสํสํ
 วิทิตา เวทนํ สํมุตฺตญฺจ อตฺตญฺกมฺมญฺจ อสฺสํสํทญฺจ อากันฺทญฺจ
 นิสฺสํสํรณญฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา ฯ อนฺนปาทา วิมุตฺโต ภิกฺขเว
 ตถาคโต ฯ อิมํ โช ภิกฺขเว ชมฺมา คมฺภีรํ ทฺวาทสํ ทฺวาทสํ
 สํนฺดา ปณฺเฑา อตฺตกฺกาวจฺรา นิปฺปณา ปณฺเฑกิตฺตเวทนียา เย ตถาคโต
 สยํ อภินฺนเว สจฺจฉิตฺตฺวา ปเวเทติ เยหิ ตถาคตสฺสํ ยถาภูจฺจํ
 วณฺณํ สมนฺนา วทมาณา วเทยฺยํ ฯ

[๓๕] สํนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมนฺนพุรฺราหฺมณา อนฺตานุติกา อนฺตานุ-
 นนฺตํ โถกสฺสํ ปญฺญเปเนติ จตุหิ วตฺตฺหิ ฯ เต จ โภณฺโต สมน-
 พุรฺราหฺมณา ทิมาคฺคํ ทิมารพฺพ อนฺตานุติกา อนฺตานุตํ โถกสฺสํ
 ปญฺญเปเนติ จตุหิ วตฺตฺหิ ฯ อีช ภิกฺขเว เอกจฺจํ สมนฺโน
 วา พุรฺราหฺมโน วา ยถาปฺปมฺมญฺจ ปชานมฺมญฺจ อนฺนโยคมฺมญฺจ
 อปฺปมาทมฺมญฺจ สมนฺนามนสิการมฺมญฺจ ตถารูปํ เจโตสํมาหิํ ผุสฺสํ

ยถา สฺมาหิตะ จิตฺเต อนนฺตสณฺณิ โลกสฺมึ วิหริติ ฯ โส เอวมาห
 อนนฺตวา อयํ โลกโก ปริวฏฺโหม ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ อหํ हि อาตปฺป-
 มนุวาย ปชานมฺนุวาย อนุโยคมฺนุวาย อปฺปมาทมฺนุวาย สฺมฺมา-
 มนฺสิการมฺนุวาย ตถารูปํ เจโตสฺมาธึ มุสฺสามิ ยถา สฺมาหิตะ จิตฺเต
 อนนฺตสณฺณิ โลกสฺมึ วิहरามิ ฯ อิมินามทฺธํ เขตฺตํ ชานามิ ยถา
 อนนฺตวา อयํ โลกโก ปริวฏฺโหมติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว ปจฺจํ จานํ ยํ
 อาคมฺมํ ยํ อารพฺภํ เอเก สฺมณพฺรหฺมณา อนฺตानนฺติกา อนฺตानนฺตํ
 โลกสฺส ปญฺญเปเนติ ฯ

[๓๖] ทฺติเย จ โภนุโต สฺมณพฺรหฺมณา กิมากมฺมํ กิमारพฺภํ
 อนฺตानนฺติกา อนฺตानนฺตํ โลกสฺส ปญฺญเปเนติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว
 เอกจฺจุโล สฺมโณ วา พฺรหฺมโณ วา อาตปฺปมฺนุวาย ปชานมฺนุวาย
 อนุโยคมฺนุวาย อปฺปมาทมฺนุวาย สฺมฺมามนฺสิการมฺนุวาย ตถารูปํ
 เจโตสฺมาธึ มุสฺสติ ยถา สฺมาหิตะ จิตฺเต อนนฺตสณฺณิ โลกสฺมึ
 วิหริติ ฯ โส เอวมาห อนนฺโต อयํ โลกโก อปรียนฺโต เป-
 เต สฺมณพฺรหฺมณา เอวมาหํสุ อนนฺตวา อยํ โลกโก ปริวฏฺโหมติ ฯ
 เตสํ มุสา ฯ อนนฺโต อยํ โลกโก อปรียนฺโต ฯ ตํ กิธฺสํ เหตุ ฯ
 อหํ हि อาตปฺปมฺนุวาย ปชานมฺนุวาย อนุโยคมฺนุวาย อปฺปมาท-
 มฺนุวาย สฺมฺมามนฺสิการมฺนุวาย ตถารูปํ เจโตสฺมาธึ มุสฺสามิ ยถา
 สฺมาหิตะ จิตฺเต อนนฺตสณฺณิ โลกสฺมึ วิहरามิ ฯ อิมินามทฺธํ เขตฺตํ
 ชานามิ ยถา อนนฺโต อยํ โลกโก อปรียนฺโตติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว

ทฺธิยํ จํญํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ เอเก สมนฺพฺราหฺมณา
อนฺตานุติกา อนฺตานุตํ โถกสฺส ปณฺณเปณฺติ ฯ

[๓๗] ทฺธิเย จ โภณฺโต สมนฺพฺราหฺมณา กิมาคฺคฺม กิमारพฺภ
อนฺตานุติกา อนฺตานุตํ โถกสฺส ปณฺณเปณฺติ ฯ อิทฺถ ภัทฺทเว
เอกจฺโจ สมนฺโน วา พฺราหฺมโณ วา อาตปฺปมนฺวาย ปชานมนฺวาย
อนฺนโยคฺคมนฺวาย อปฺปมาทมนฺวาย สมนฺมามนฺสิการมนฺวาย ตถารูปํ
เจโตสฺมาจํ สุตฺตํ ยถา สฺมาหิตํ จิตฺเต อุกฺกมฺโห อนฺตสฺสณฺณํ
โถกสฺมํ วิหริติ ติริยํ อนฺตสฺสณฺณํ ฯ โส เอวมาหฺ อนฺตวา จ
อຍํ โถโก อนฺนฺโต จ เย เต สมนฺพฺราหฺมณา เอวมาหฺสํ อนฺตวา
อຍํ โถโก ปวิฏฺฐโมติ ฯ เคสํ มุสํ ฯ เยปิ เต สมนฺพฺราหฺมณา
เอวมาหฺสํ อนฺนฺโต อຍํ โถโก อปรียนฺโตติ ฯ เคสํปิ มุสํ ฯ
อนฺตวา จ อຍํ โถโก อนฺนฺโต จ ฯ ตํ กิสฺสํ เหตุ ฯ อหํ หิ
อาตปฺปมนฺวาย ปชานมนฺวาย อนฺนโยคฺคมนฺวาย อปฺปมาทมนฺวาย
สมนฺมามนฺสิการมนฺวาย ตถารูปํ เจโตสฺมาจํ สุตฺตํ ยถา สฺมาหิตํ
จิตฺเต อุกฺกมฺโห อนฺตสฺสณฺณํ โถกสฺมํ วิहरามิ ติริยํ อนฺตสฺสณฺณํ ฯ
อิมินามหํ เอตํ ชานามิ ยถา อนฺตวา จ อຍํ โถโก อนฺนฺโต จาติ ฯ
อิตฺถ ภัทฺทเว ทฺธิยํ จํญํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ เอเก สมนฺ-
พฺราหฺมณา อนฺตานุติกา อนฺตานุตํ โถกสฺส ปณฺณเปณฺติ ฯ

[๓๘] จตฺตฺเถ จ โภณฺโต สมนฺพฺราหฺมณา กิมาคฺคฺม กิमारพฺภ
อนฺตานุติกา อนฺตานุตํ โถกสฺส ปณฺณเปณฺติ ฯ อิทฺถ ภัทฺทเว

เอกจุใจ สมนโณ วา พุราหุมนโณ วา ตกุกิ โหติ วิมัสฺสํ ๑
 โส ตกุกิปริยาหตํ วิมัสฺसानุจริตํ สยंपาฏิภาณํ เอวมาห เนวามิ
 โถโก อนุตฺวา น ปนนานนฺโต เย เต สมนพุราหุมนฺนา เอวมาหํ
 อนุตฺวา อมฺ โถโก ปวิญฺจโมติ ๑ เตสํ มุสา ๑ เขมี เต
 สมนพุราหุมนฺนา เอวมาหํ อนนฺโต อมฺ โถโก อปปริยนฺโตติ ๑
 เตสํมี มุสา ๑ เขมี เต สมนพุราหุมนฺนา เอวมาหํ อนุตฺวา
 จ อมฺ โถโก อนนฺโต จาติ ๑ เตสํมี มุสา ๑ เนวามิ โถโก
 อนุตฺวา น ปนนานนฺโตติ ๑ อิทํ ภิกฺขเว จตุตฺถํ ชานํ ยํ อากมฺม
 ยํ อารพฺภ เอเก สมนพุราหุมนฺนา อนุตฺตานนฺตिका อนุตฺตานนฺตํ โถกสุตฺต
 ปณฺณเปเนติ ๑ อิมะหิ โช เต ภิกฺขเว สมนพุราหุมนฺนา อนุตฺตานนฺตिका
 อนุตฺตานนฺตํ โถกสุตฺต ปณฺณเปเนติ จตุทฺธิ วตฺตุนฺทิ ๑ เข ทิ เกจิ
 ภิกฺขเว สมนฺนา วา พุราหุมนฺนา วา อนุตฺตานนฺตिका อนุตฺตานนฺตํ
 โถกสุตฺต ปณฺณเปเนติ สพุเพ เต อิมะเหว จตุทฺธิ วตฺตุนฺทิ เขเตสํ
 วา อณฺเฏตเรน นตฺถิ อีโต พหิทฺธา ๑ ตยิทํ ภิกฺขเว ตถาคโค
 ปชานาติ อิมะ ทิฏฺฐิจฺจุชานา เอวํคหิตา เอวंपรามมฺจุชา เอวํคตিকা
 ภวนฺติ เอวํอภิสัมปฺรายาติ ๑ ตณฺจ ตถาคโค ปชานาติ ตโค จ
 อุตฺตรัตริว ปชานาติ ตณฺจ ปชานนํ น ปรามสฺติ ๑ อปฺรามสฺโต จสุตฺต
 ปจฺจุตฺตตณฺเฏว นิพฺพุติ วิทิตา เวทนานํ สมนฺตณฺจ ชตฺตณฺจกมฺม
 อสฺสํสาทณฺจ อาทนฺวณฺจ นิสฺสํสฺรณฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา ๑ อนุปาทา
 วิมฺมุโคติ ภิกฺขเว ตถาคโค ๑ อิมะ โช เต ภิกฺขเว ขมฺมา คมฺภีรา

๓๘] พุทฺธมฺชาตสฺส เต ปุพฺพนตฺตปฏีกา อมราวิกฺเขปீกา ๓๓

ทฺททสฺสา ทฺรฺนุโพชา สฺนฺตา ปณฺเฑตา อตฺตกาจฺจรา นิปฺปนา ปณฺชิต-
เวทนียา เย ตถาคโธ สยํ อภินฺนวา สจฺฉนิกฺคฺวา ปเวเทติ เยหิ
ตถาคตสฺส ยถากุจฺจํ วณฺณํ สฺมมา วทฺมานา วเทยฺยํ ฯ

[๓๘] สฺนฺติ ภิกฺขเว เอก สฺมณพฺราหฺมณา อมราวิกฺเขปี่กา ตตฺถ
ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจา สฺมานา วาจาวิกฺเขปี่ อาปชฺชนฺติ อมราวิกฺเขปี่
จตุหิ วตฺตฺหิ ฯ เต จ โภณฺโต สฺมณพฺราหฺมณา กิมาคฺคฺม
กิมารพฺภ อมราวิกฺเขปี่กา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจา สฺมานา
วาจาวิกฺเขปี่ อาปชฺชนฺติ อมราวิกฺเขปี่ จตุหิ วตฺตฺหิ ฯ อีห ภิกฺขเว
เอกจฺจุ สฺมโน วา พฺราหฺมโณ วา อิทํ กุสฺสณฺติ ยถากุตฺม
นปฺปชานาติ อิทํ อกุสฺสณฺติ ยถากุตฺม นปฺปชานาติ ฯ ตสฺส เอวํ
โหติ อหํ โห อิทํ กุสฺสณฺติ ยถากุตฺม นปฺปชานามิ อิทํ อกุสฺสณฺติ
ยถากุตฺม นปฺปชานามิ อหฺนฺเจ โห ปน อิทํ กุสฺสณฺติ ยถากุตฺม
อปฺปชานนฺโต อิทํ อกุสฺสณฺติ ยถากุตฺม อปฺปชานนฺโต อิทํ กุสฺสณฺติ
วา พฺยากรเยยฺยํ อิทํ อกุสฺสณฺติ วา พฺยากรเยยฺยํ ตํ มมสฺสํ มุสา ยํ
มมสฺสํ มุสา โส มมสฺสํ วิฆาโต โย มมสฺสํ วิฆาโต โส มมสฺสํ
อนตฺราโยติ ฯ อิติ โส มุสาจาทภยา มุสาจาทปรีเชคฺคฺสุตา เนวิทํ
กุสฺสณฺติ พฺยากรโวติ น ปนิตํ อกุสฺสณฺติ พฺยากรโวติ ตตฺถ
ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺโส สฺมานา วาจาวิกฺเขปี่ อาปชฺชนฺติ อมราวิกฺเขปี่
เอวณฺติปี่ เม โน ฯ ตถาติปี่ เม โน ฯ อณฺณถาติปี่ เม โน ฯ โนติปี่

๓ ส. ย. อหฺนฺเจว โห ฯ

เม โน ๑ โน โนติปิ เม โนติ ๑ อิํ ภิกฺขเว ปจฺมํ จ्ञานํ ยํ
อากมฺม ยํ อารพฺภ เอเก สมันพฺรหฺมณฺนา อมฺราวิกฺเขปิกา ตตฺถ
ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจํ สมนานา วาจาวิกฺเขปํ อปชฺชนฺติ อมฺราวิกฺเขปํ ๑

[๔๐] ทฺติเย จ โภณฺโต สมันพฺรหฺมณฺนา กิมาคมฺม กิमारพฺภ
อมฺราวิกฺเขปิกา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจํ สมนานา วาจาวิกฺเขปํ
อปชฺชนฺติ อมฺราวิกฺเขปํ ๑ อิํ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมนฺโน วา
พฺรหฺมณฺโน วา อิํ กุสฺสณฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อิํ อกุสฺสณฺติ
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ๑ ตสฺสํ เอวํ โหติ อหํ โช อิํ กุสฺสณฺติ
ยถาภูตํ นปฺปชานามิ อิํ อกุสฺสณฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานามิ
อหฺนฺเจ โช ปนฺ อิํ กุสฺสณฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺโต อิํ
อกุสฺสณฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺโต อิํ กุสฺสณฺติ วา พฺยากเรยฺยํ
อิํ อกุสฺสณฺติ วา พฺยากเรยฺยํ ตตฺถ เม อสฺสํ ฉนฺโท
วา ราโค วา โทโส วา ปฏฺิโฆ วา ยตฺถ เม อสฺสํ
ฉนฺโท วา ราโค วา โทโส วา ปฏฺิโฆ วา ตํ มมสฺสํ
อุปาทานํ ยํ มมสฺสํ อุปาทานํ โส มมสฺสํ วิชฺชาโต โย มมสฺสํ
วิชฺชาโต โส มมสฺสํ อนฺตรายติ ๑ อิติ โส อุปาทานภยา
อุปาทานปริเชคฺคฺคา เนวํ กุสฺสณฺติ พฺยากโรติ น ปณฺิํ อกุสฺสณฺติ
พฺยากโรติ ตตฺถ ตตฺถ ปณฺิํ ปุญฺจํ สมนานา วาจาวิกฺเขปํ
อปชฺชนฺติ อมฺราวิกฺเขปํ เอวณฺติปิ เม โน ๑ ตถาติปิ เม โน ๑

๓ ส. ย. อหฺนฺเจว โช ๑

๔๓] พุทฺธมฺชาตสฺส เต ปุพฺพนตฺตปฏีกา อมราวิกฺเขปิกา ๓๕

อณฺณถาติมี เม โน ๑ โนติมี เม โน ๑ โน โนติมี เม
โนติ ๑ อิทํ ภิกฺขเว ทฺธิยํ จ्ञานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺภ
เอเก สฺมณพฺราหฺมณา อมราวิกฺเขปิกา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหิ ปฺปจฺจา
สฺมานา วาจาวิกฺเขปํ อปชฺชนฺติ อมราวิกฺเขปํ ๑

[๔๓] ตติเย จ โภณโต สฺมณพฺราหฺมณา กิมาคมฺม กิमारพฺภ
อมราวิกฺเขปิกา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหิ ปฺปจฺจา สฺมานา วาจาวิกฺเขปํ
อปชฺชนฺติ อมราวิกฺเขปํ ๑ อิทํ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สฺมโณ วา
พฺราหฺมโณ วา อิทํ กุสฺสณฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อิทํ อกุสฺสณฺติ
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ๑ ตสฺส เอวํ โหติ - อหํ ไช อิทํ
กุสฺสณฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานามิ อิทํ อกุสฺสณฺติ ยถาภูตํ นปฺป-
ชานามิ อหณฺเจ ไช ปน อิทํ กุสฺสณฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺโต อิทํ
อกุสฺสณฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺโต อิทํ กุสฺสณฺติ วา พุยากระยํ
อิทํ อกุสฺสณฺติ วา พุยากระยํ สฺนฺติ หิ ไช สฺมณพฺราหฺมณา
ปณฺชิตา นิปฺปณา กตปรปฺปวาทา วาตเวริรฺรปา เต ภินฺทนฺตา
มณฺเฑ จรณฺติ ปณฺณากเตน ทิฏฺฐิจิตฺตานิ เต มํ ตตฺถ สฺมณ-
ยุณฺนเชยฺยํ สฺมณฺคคาเหยฺยํ สฺมณฺภาเสยฺยํ เม มํ ตตฺถ สฺมณฺยุณฺนเชยฺยํ
สฺมณฺคคาเหยฺยํ สฺมณฺภาเสยฺยํ เตสํหํ น สฺมปฺปาเยยฺยํ^๑ ยนฺนจํ^๒
น สฺมปฺปาเยยฺยํ โส มมสฺส วิชาโต โย มมสฺส วิชาโต โส

๑ สฺ. ย. อหณฺเจว ไช ๑ ๒ สฺมปฺปาเหยฺยํ สฺมปฺปาเปยฺยํ สฺมปฺปาเยยฺยํ
สฺมปฺปาเทยฺยํ ๑ ๓ สฺ. ย. เตสํหํ ๑

มมสัทธ อนุตราโยติ ฯ อิติ โส อนุโยคภยา อนุโยคปรีเชคจุฉา
 เนวิท กุสธนุติ พุยากรโรติ น ปนัท อกุสธนุติ พุยากรโรติ ตตุถ
 ตตุถ ปณัท ปุฏฐโง สมานโน วาจาวิกุเชป อปชชติ อมรา-
 วิกุเชป เอวนุติเม เม โน ฯ ตถาติเม เม โน ฯ อณณณณณณ
 เม โน ฯ โนติเม เม โน ฯ โน โนติเม เม โนติ ฯ อิท
 ภิกขเว ตติย จานัน ย อคมม ย อารพภ เอเก สมนพราหุณนา
 อมราวิกุเชปกา ตตุถ ตตุถ ปณัท ปุฏฐา สมานนา วาจาวิกุเชป
 อปชชนติ อมราวิกุเชป ฯ

[๔๒] จตุตเฑ จ โภณโต สมนพราหุณนา ทิมาคมม ทิมารพภ
 อมราวิกุเชปกา ตตุถ ตตุถ ปณัท ปุฏฐา สมานนา วาจาวิกุเชป
 อปชชนติ อมราวิกุเชป ฯ อิท ภิกขเว เอกจุโง สมนโน วา
 พราหุณโน วา มนุโท โหติ โมฆุโท ฯ โส มนุทตฺตา โมฆุทตฺตา
 ตตุถ ตตุถ ปณัท ปุฏฐโง สมานโน วาจาวิกุเชป อปชชติ
 อมราวิกุเชป อตุติ ปโร โถโกติ อิติ เจ มํ ปุจฺฉสิ อตุติ
 ปโร โถโกติ อิติ เจ เม อสฺส อตุติ ปโร โถโกติ อิติ
 เตนํ พุยากรเรยฺย เอวนุติเม เม โน ฯ ตถาติเม เม โน ฯ
 อณณณณณณ เม โน ฯ โนติเม เม โน ฯ โน โนติเม เม
 โน ฯ นตุติ ปโร โถโก ๑ เป ๑ อตุติ จ นตุติ จ ปโร
 โถโก ๑ เวนตุติ น นตุติ ปโร โถโก ๑ อตุติ สตุตา

โอบปาติกา ๑ นตฺถิ สํตฺตา โอบปาติกา ๑ อตฺถิ จ นตฺถิ
 จ สํตฺตา โอบปาติกา ๑ เหวตฺถิ น นตฺถิ สํตฺตา โอบปาติกา ๑
 อตฺถิ สํกฺขทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก ๑ นตฺถิ สํกฺขทุกฺกฏานํ
 กมฺมานํ ผลํ วิปาโก ๑ อตฺถิ จ นตฺถิ จ สํกฺขทุกฺกฏานํ กมฺมานํ
 ผลํ วิปาโก ๑ เหวตฺถิ น นตฺถิ สํกฺขทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ
 วิปาโก ๑ โหติ ตถาคโต ปรมมฺรณา ๑ น โหติ ตถาคโต
 ปรมมฺรณา ๑ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมมฺรณา ๑
 เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมฺรณาติ อิติ เจ มํ
 ปุจฺฉสึ ๑ เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมฺรณาติ
 อิติ เจ เม อสฺส เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมฺรณาติ
 อิติ เต นี พฺยากรยฺยัง เหวตฺถิ เม โน ๑ ตถาคติ เม
 โน ๑ อตฺถตฺถิ เม โน ๑ โนติ เม โน ๑ โน โนติ
 เม โนติ ๑ อิทํ ภิกฺขเว จตฺตํ จ्ञานํ ยํ อากมฺม ยํ อารพฺก
 เอเก สํณพฺราหฺมณา อมราวชิฏฐะเบ็กา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจา
 สํมานา วาจาวิฏฐะเบ็ อาปชฺชนฺติ อมราวชิฏฐะเบ็ ๑ อิมํ ๒
 เต ภิกฺขเว สํณพฺราหฺมณา อมราวชิฏฐะเบ็กา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ
 ปุญฺจา สํมานา วาจาวิฏฐะเบ็ อาปชฺชนฺติ อมราวชิฏฐะเบ็ จตฺถิ วตฺถุหิ ๑
 เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สํณวา วา พฺราหฺมณา วา อมราวชิฏฐะเบ็กา
 ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจา สํมานา วาจาวิฏฐะเบ็ อาปชฺชนฺติ

๓ เต นนฺตฺถิ เตตฺถิ ปาโง ๑

อมราวิกเขปเป สัพเพ เต อิมเหว จตุหิ วตฺตฺหิ เอเตสํ วา
 อณฺเฏตเรน นตฺติ อิตฺติ พหิทฺธา ๑ เป ๑ เยหิ ตถาคตสัจจ
 ยถาภูจํ ฌณฺเณ สํมา วทมานา วเทยฺย ๑

[๔๓] สํวติ ภิกฺขเว เอเก สมนพฺรหฺมณา อธิจฺจสํปฺปนฺนิกา
 อธิจฺจสํปฺปนฺนํ อตฺตานุจ โลกณฺจ ปณฺณเปนฺติ ทฺวํหิ วตฺตฺหิ ๑
 เต ๑ โภโกติ สมนพฺรหฺมณา กิมากมฺม กิมารพฺภ อธิจฺจ-
 สํปฺปนฺนิกา อธิจฺจสํปฺปนฺนํ อตฺตานุจ โลกณฺจ ปณฺณเปนฺติ
 ทฺวํหิ วตฺตฺหิ ๑ สํวติ ภิกฺขเว อสฺสณฺณสํวตฺตา นาม เทวา
 สณฺณปฺปาทา ๑ ปนฺ เต เทวา ตมฺหา กายา จวนฺติ ๑ จํ
 ไช ปเนตํ ภิกฺขเว วิชฺชติ ยํ อณฺเฏตโร สวโต ตมฺหา กายา
 จวิตฺวา อิตฺถตฺตํ อากฺขณฺติ อิตฺถตฺตํ อากโต สฺมาโน อคารสฺมา
 อนคาริยํ ปพฺพตฺติ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพตฺติ สฺมาโน
 อาตปฺปมนฺวาย ปชานมนฺวาย อนฺนโยคมนฺวาย อปฺปมาทมนฺวาย
 สํมามนฺตฺติการมนฺวาย ตถารูปํ เจโตสฺมาจํ ฌตฺติ. ยถา สฺมาหิตฺเต
 จิตฺเต สณฺณปฺปาทํ อนุสฺสเรติ ตโต ปรี นานุสฺสเรติ ๑ โส
 เอวมาห อธิจฺจสํปฺปนฺโน อตฺตา ๑ โลก ๑ ๑ ตํ กิสฺส
 เหตุ ๑ อหํ หิ ปุพฺเพ นานิสฺสํ โสสมฺหิ เอตฺรหิ อหฺตฺวา
 สํวตฺตตาย ปรีณโตติ ๑ อหํ ภิกฺขเว ปจํ จํ ยํ อากมฺม ยํ
 อารพฺภ เอเก สมนพฺรหฺมณา อธิจฺจสํปฺปนฺนิกา อธิจฺจสํปฺปนฺนํ

๑ ส. ย. อสฺสณฺณสวตฺตา ๑

๔๔] พุทธมณฑลสุดเต อปรนตกปฏีกา อธิจฺจสัมบุตฺตนิกา ๓๘

อตุตฺตานนฺจ โถกนฺจ ปณฺณเปนฺติ ฯ

[๔๔] ทฺติเย จ โภนฺโต สมนฺพฺราหฺมณา กิมาคฺคฺม กิมารพฺภ
อธิจฺจสัมบุตฺตนิกา อธิจฺจสัมบุตฺตนิ อตุตฺตานนฺจ โถกนฺจ ปณฺณ-
เปนฺติ ฯ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมนฺโน วา พฺราหฺมณฺโน วา
ตฺถกํ โหติ จิมํสํ ฯ โส ตถกฺกปริยาหํ จิมํสํนฺจจฺริตํ สยฺปาฏิภาณํ
เอวมาห อธิจฺจสัมบุตฺตโน อตุตฺตา จ โตโก จาติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว
ทฺติยํ จานํ ยํ อาคคฺคฺม ยํ อารพฺภ เอเก สมนฺพฺราหฺมณา อธิจฺจ-
สัมบุตฺตนิกา อธิจฺจสัมบุตฺตนิ อตุตฺตานนฺจ โถกนฺจ ปณฺณเปนฺติ ฯ
อิมเหติ โห ภิกฺขเว สมนฺพฺราหฺมณา อธิจฺจสัมบุตฺตนิกา อธิจฺจ-
สัมบุตฺตนิ อตุตฺตานนฺจ โถกนฺจ ปณฺณเปนฺติ ทฺวํหิ วตฺถุหิ ฯ ये
हि เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา อธิจฺจสัมบุตฺตนิกา
อธิจฺจสัมบุตฺตนิ อตุตฺตานนฺจ โถกนฺจ ปณฺณเปนฺติ สํพุเพ เต
อิมเหว ทฺวํหิ วตฺถุหิ เอเตสํ วา อณฺเวยตเรณ นตฺติ อโโค
พหิทฺธา ฯ เป ฯ येहि ตถาคตสฺส ยถาภฺจํ วณฺณํ สํมา
วทมาณา วทฺथยฺย ฯ อิมเหติ โห เต ภิกฺขเว สมนฺพฺราหฺมณา
ปฺพุพฺพนตฺกปฏีกา ปฺพุพฺพนตฺตานุทฺธิจฺฉิโน ปฺพุพฺพนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ
อธฺมุตฺตปฺปทานิ อภิวทฺตติ อฏฺฐจฺวารสํหิ วตฺถุหิ ฯ ये हि เกจิ ภิกฺขเว
สมนฺนา วา พฺราหฺมณา วา ปฺพุพฺพนตฺกปฏีกา ปฺพุพฺพนตฺตานุทฺธิจฺฉิโน
ปฺพุพฺพนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธฺมุตฺตปฺปทานิ อภิวทฺตติ สํพุเพ
เต อิมเหว อฏฺฐจฺวารสํหิ วตฺถุหิ เอเตสํ วา อณฺเวยตเรณ นตฺติ

อิโต พหิทฺธา ฯ ตยิทํ ภิกฺขเว ตถาคโค ปชานาติ อิมํ ทิฏฺฐิจฺจุจํชานา
 เอวํคหิตา เอวंपรามมฺหุจํ เอวํคคิตา ภวณฺติ เอวํอภิสมฺมปฺรยาชาติ ฯ
 ตณฺจ ตถาคโค ปชานาติ คโค จ อุตฺตฺตริตฺรํ ปชานาติ ตณฺจ
 ปชานนํ น ปฺรามสฺสตี ฯ อปฺรามสฺสโค จสฺส ปจฺจุตฺตณฺเวย
 นิพฺพุติ วิทิตา เวทนามํ สมฺมทณฺจ อุตฺตงฺกมณฺจ อสฺสํทณฺจ
 ขาทนฺณณฺจ นิสฺสํรณฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา ฯ อนฺนปาทา วิมฺมุตฺโต
 ภิกฺขเว ตถาคโค ฯ อิมํ โข เต ภิกฺขเว ชมฺมา คมภํรา
 ทุทฺธสํ ทูรณฺโพนฺหา สันตา ปณฺธึตา อตฺตกาจจฺรา นิปฺปณา ปณฺชิต-
 เวทนียา เย ตถาคโค สยํ อภินฺนุยา สจฺจณฺทฺวา ปเวเทติ ยेषิ
 ตถาคคสฺส ยถาภูจฺจ วนฺณํ สมฺมา วทมานา วเทยฺยํ ฯ

[๔๕] สันติ ภิกฺขเว เอเก สมนฺพฺราหฺมณา อปรนฺตคกฺกปฏีกา
 อปรนฺตานุกฺคิโน อปรนฺตํ อารพฺภ อเนกวิทิตานิ อธิมุตฺติปทานิ
 อภิวทฺตติ จตุจตุตทสฺสํสํสํ วตฺตฺติ ฯ เต จ โภณฺโต สมนฺพฺราหฺมณา
 กิมาคฺคํ กิमारพฺภ อปรนฺตคกฺกปฏีกา อปรนฺตานุกฺคิโน อปรนฺตํ
 อารพฺภ อเนกวิทิตานิ อธิมุตฺติปทานิ อภิวทฺตติ จตุจตุตทสฺสํสํ
 วตฺตฺติ ฯ

[๔๖] สันติ ภิกฺขเว เอเก สมนฺพฺราหฺมณา อุตฺตมาตฺตนิกา
 สณฺณิเวททา อุตฺตมาตฺตนา สณฺณิมิตฺตานิ ปณฺณเปเนติ โสฬสฺสิ
 วตฺตฺติ ฯ เต จ โภณฺโต สมนฺพฺราหฺมณา กิมาคฺคํ กิमारพฺภ
 อุตฺตมาตฺตนิกา สณฺณิเวททา อุตฺตมาตฺตนา สณฺณิมิตฺตานิ ปณฺณเปเนติ

โสฬสสี วตฺตฺหิ ฯ ฐปฺปํ อตฺตฺตา โหติ อโรโค ปรมํ มรณา
 สณฺณมิตฺติ นํ ปณฺณเปเนติ ฯ อวรูปํ อตฺตฺตา โหติ อโรโค ปรมํ
 มรณา สณฺณมิตฺติ นํ ปณฺณเปเนติ ฯ ฐปฺปํ จ อวรูปํ จ อตฺตฺตา
 โหติ ฯ เป ฯ เหนวรูปํ นารูปํ อตฺตฺตา โหติ ฯ อนนฺตฺวา อตฺตฺตา
 โหติ ฯ อนนฺตฺวา อตฺตฺตา โหติ ฯ อนนฺตฺวา จ อนนฺตฺวา จ
 อตฺตฺตา โหติ ฯ เหนวอนนฺตฺวานานนฺตฺวา อตฺตฺตา โหติ ฯ เอกคฺคตฺสณฺณํ
 อตฺตฺตา โหติ ฯ นานคฺคตฺสณฺณํ อตฺตฺตา โหติ ฯ ปริคฺคตฺสณฺณํ
 อตฺตฺตา โหติ ฯ อปฺปมาณสณฺณํ อตฺตฺตา โหติ ฯ เอกนคฺคตฺสณฺณํ
 อตฺตฺตา โหติ ฯ เอกนคฺคตฺสณฺณํ อตฺตฺตา โหติ ฯ สทฺธกฺคตฺสณฺณํ
 อตฺตฺตา โหติ ฯ อทฺธกฺคตฺสณฺณํ อตฺตฺตา โหติ อโรโค ปรมํ มรณา สณฺณมิตฺติ
 นํ ปณฺณเปเนติ ฯ อิมํ หิ โข เต ภิกฺขเว สมนพฺรหฺมาหฺมณา
 อทฺธมาตฺตนิกา สณฺณมิตฺติวาทา อทฺธมาตฺตนิกา สณฺณมิตฺติวาทา นํ ปณฺณเปเนติ
 โสฬสสี วตฺตฺหิ ฯ เอ หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนา วา พฺรหฺมาหฺมณา วา
 อทฺธมาตฺตนิกา สณฺณมิตฺติวาทา อทฺธมาตฺตนิกา สณฺณมิตฺติวาทา นํ ปณฺณเปเนติ
 สทฺธเพ เต อิมํ เหนว โสฬสสี วตฺตฺหิ เอเต รํ วา อณฺณตฺเรน
 นคฺคิ อิตฺโต พหิทฺธา ฯ เป ฯ เอหิ ตถาคคฺคตฺสณฺณํ ยถาภุจํ วณฺณํ
 สมนํ วทมานา วทญฺญู ฯ

[๔๗] สันติ ภิกขเว เอเก สมันพฺรหฺมณา อุตฺตมาสนิกา
อสนฺณิวาหา อุตฺตมาสนา อสนฺณิมิตฺตานํ ปณฺณเปตฺติ อฏฺฐหิ
วคฺคฺหิ ฯ เต จ โภโกโต สมันพฺรหฺมณา ทิมาคมฺม ทิมารพฺภ อุตฺต-

มาฆตนิกา อสณณิว่าทา อุตฺตมาฆตนา อสณณิมตฺตานํ ปณฺณเปเนติ
 อฏฺฐหิ วตฺตฺหิ ๑ รูปํ อตฺตา โหติ อโรโค ปรมฺ ฆรณา อสณณิ
 นํ ปณฺณเปเนติ ๑ อรูปํ อตฺตา โหติ อโรโค ปรมฺ ฆรณา
 อสณณิ นํ ปณฺณเปเนติ ๑ รูปํ ๑ อรูปํ ๑ อตฺตา โหติ ๑ เป
 เหวรูปํนารูปํ อตฺตา โหติ ๑ อนนฺตวา อตฺตา โหติ ๑ อนนฺตวา
 อตฺตา โหติ ๑ อนนฺตวา ๑ อนนฺตวา ๑ อตฺตา โหติ ๑ เหวอนนฺตวา
 นานนฺตวา อตฺตา โหติ อโรโค ปรมฺ ฆรณา อสณณิ นํ ปณฺณเปเนติ ๑
 อิมเหติ ไซ เต ภิกฺขเว สมนพฺรหฺมณา อุตฺตมาฆตนิกา อสณณิว่าทา
 อุตฺตมาฆตนา^๒ อสณณิมตฺตานํ ปณฺณเปเนติ อฏฺฐหิ วตฺตฺหิ ๑ เข
 หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนา วา พฺรหฺมณา วา อุตฺตมาฆตนิกา
 อสณณิว่าทา อุตฺตมาฆตนา อสณณิมตฺตานํ ปณฺณเปเนติ สพุเพ เต
 อิมเหว อฏฺฐหิ วตฺตฺหิ เอเตสํ วา อณฺณคเรน นตฺถิ อโธ พหิทฺธา
 ๑ เป ๑ เขหิ ตถาคตสัส ยถาภุจํ วณฺณํ สมนฺมา วทมานา วเทยฺย ๑

[๔๘] สันติ ภิกฺขเว เอเก สมนพฺรหฺมณา อุตฺตมาฆตนิกา เหว
 สณณินาสณณิว่าทา อุตฺตมาฆตนา เหวสณณินาสณณิมตฺตานํ ปณฺณ
 เปเนติ อฏฺฐหิ วตฺตฺหิ ๑ เต ๑ โภณโค สมนพฺรหฺมณา กิมากมฺ
 กิมารพฺภ อุตฺตมาฆตนิกา เหวสณณินาสณณิว่าทา อุตฺตมาฆตนา
 เหวสณณินาสณณิมตฺตานํ ปณฺณเปเนติ อฏฺฐหิ วตฺตฺหิ ๑ รูปํ อตฺตา
 โหติ อโรโค ปรมฺ ฆรณา เหวสณณินาสณณิ นํ ปณฺณเปเนติ ๑

๑ ย. อุตฺตมาฆตนิกา ๑ ๒ ย. อุตฺตมาฆตนา ๑

อรุณ อตฺตา โหติ ฯ เป ฯ ฐปฺ ๑ อรุณ ๑ อตฺตา โหติ ฯ เหวฐป-
 นารุณ อตฺตา โหติ ฯ อนตฺวา อตฺตา โหติ ฯ อนนตฺวา อตฺตา
 โหติ ฯ อนตฺวา ๑ อนนตฺวา ๑ อตฺตา โหติ ฯ เหวอนตฺวานนตฺวา
 อตฺตา โหติ อโรโค ปรมมรณา เหวสณฺณินาสณฺณิติ นํ ปณฺณ-
 เปนติ ฯ อิมเหิ โช เต ภิกฺขเว สมนพฺราหฺมณา อุตฺตมาตฺตนิกา
 เหวสณฺณินาสณฺณินวาทา อุตฺตมาตฺตนา เหวสณฺณินาสณฺณิมิตฺตานํ
 ปณฺณเปนติ อญฺฐิ วตฺตฺติ ฯ ये หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนา วา
 พฺราหฺมณา วา อุตฺตมาตฺตนิกา เหวสณฺณินาสณฺณินวาทา อุตฺต-
 มาตฺตนา เหวสณฺณินาสณฺณิมิตฺตานํ ปณฺณเปนติ สัพเพ เต อิมเหว
 อญฺฐิ วตฺตฺติ เอเตสํ วา อณฺณตฺเรน นตฺถิ อิติ พหิทฺธา ฯ เป ฯ
 येหิ ตถาคตสฺส ยถาภุจํ วณฺณํ สมนมา วทมานา วเทยฺย ฯ

[๔๘] สณฺนิ ภิกฺขเว เอเก สมนพฺราหฺมณา อรุณเถวาทา สโต
 สตฺตสฺส อรุณเฑ วิณาสํ วิภวํ ปณฺณเปนติ สตฺตฺติ วตฺตฺติ ฯ
 เต ๑ โภโกโต สมนพฺราหฺมณา ภิมาคมฺม ภิमारพฺภ อรุณเถวาทา
 สโต สตฺตสฺส อรุณเฑ วิณาสํ วิภวํ ปณฺณเปนติ สตฺตฺติ วตฺตฺติ ฯ อีช
 ภิกฺขเว เอกจุลฺโล สมนโน วา พฺราหฺมโน วา เอวํวาทํ โหติ เอวํทฺธิจฺจิ
 ยโต โช โภ อยํ อตฺตา ฐปฺ จาคุมฺมหาภุติโก มาตาเปตฺติกสฺสภโว
 กายสฺส เกทา อรุณิตฺตฺติ วิณาสํติ น โหติ ปรมมรณา เอตฺตาวทา
 วัช โภ อยํ อตฺตา สมนมา สมนฺจฺฉโน โหตฺติ ฯ อิตฺเตเก สโต
 สตฺตสฺส อรุณเฑ วิณาสํ วิภวํ ปณฺณเปนติ ฯ ตมณฺโณ เอวมาห

อตฺถิ โห โภ เอโส อตฺตา ยํ ตฺวํ วเทสึ เนโส นตฺถิติ
 วทามิ โน จ โห โภ อยํ อตฺตา เอตฺตาวตฺตา สฺมมา สฺมจฺจนฺโน
 โหติ อตฺถิ โห โภ อญฺเญ อตฺตา ทิพฺโพ ฐปฺปี กามาวจโร
 กวฬิงการาหารภฏฺโห ตํ ตฺวํ น ชานาสึ น ปสฺสสฺสึ ตมํ
 ชานามิ ปสฺสํสามิ โส โห โภ อตฺตา ยโต กายสฺส เกทา
 อจฺจุตฺตชฺชติ วินสฺสสฺสติ น โหติ ปรํ มรณา เอตฺตาวตฺตา โห โภ
 อยํ อตฺตา สฺมมา สฺมจฺจนฺโน โหตฺถิติ ฯ อิตฺถเกเก สโต สตฺตสฺส
 อจฺจุเจทํ วินาสํ วิภวํ ปญฺญเปเนติ ฯ ตมญฺเญ เอวมาห อตฺถิ โห
 โภ เอโส อตฺตา ยํ ตฺวํ วเทสึ เนโส นตฺถิติ วทามิ โน
 จ โห โภ อยํ อตฺตา เอตฺตาวตฺตา สฺมมา สฺมจฺจนฺโน โหติ
 อตฺถิ โห โภ อญฺเญ อตฺตา ทิพฺโพ ฐปฺปี มโนมโย สพัพฺพคปฺจจฺจํ
 อหฺนินฺนทฺริโย ตํ ตฺวํ น ชานาสึ น ปสฺสสฺสึ ตมํ ชานามิ
 ปสฺสํสามิ โส โห โภ อตฺตา ยโต กายสฺส เกทา อจฺจุตฺตชฺชติ
 วินสฺสสฺสติ น โหติ ปรมมรณา เอตฺตาวตฺตา โห โภ อยํ อตฺตา
 สฺมมา สฺมจฺจนฺโน โหตฺถิติ ฯ อิตฺถเกเก สโต สตฺตสฺส อจฺจุเจทํ
 วินาสํ วิภวํ ปญฺญเปเนติ ฯ ตมญฺเญ เอวมาห อตฺถิ โห โภ เอโส
 อตฺตา ยํ ตฺวํ วเทสึ เนโส นตฺถิติ วทามิ โน จ โห โภ อยํ
 อตฺตา เอตฺตาวตฺตา สฺมมา สฺมจฺจนฺโน โหติ อตฺถิ โห โภ อญฺเญ
 อตฺตา สพัพฺโส ฐปฺสณฺณานํ สมตฺติกฺกมา ปฏฺธิสณฺณานํ อตฺตงฺกมา
 สํ. ย. ตํ ตฺวํ (จตุสฺส ชานสฺส) ฯ

นาคคตสณฺณานิ อมนตฺถการา อนนฺโต อากาโสติ อากาสานญฺจา-
 ยตฺตปโค ยํ ตํวํ น ชานาสี น ปสฺสสฺสี ตมห์ ชานามิ ปสฺสํสามิ
 โส ไซ โภ อตฺตา ยโต กายสฺส เกทา อจฺจุตฺตติ วินสฺสติ น
 โหติ ปรมมรณา เอตฺตาวตฺตา ไซ โภ อยํ อตฺตา สํมา
 สํมุจฺฉินฺโน โหตฺตี ๑ อิตฺถเกเก สโต สตฺตสฺส อจฺจุตฺตํ วินาสํ วิภวํ
 ปณฺณเปตฺติ ๑ ตมณฺโณ เอวมาห อตฺถิ ไซ โภ เอโส อตฺตา
 ยํ ตํวํ วเทสึ เนโส นตฺถติ วทามิ โน จ ไซ โภ อยํ
 อตฺตา เอตฺตาวตฺตา สํมา สํมุจฺฉินฺโน โหติ อตฺถิ ไซ โภ
 อณฺโณ อตฺตา สพฺพโส อากาสานญฺจายตฺนํ สํมตฺถกฺกมม อนนฺตํ
 วิญฺญาณนฺตํ วิญฺญาณญฺจายตฺตปโค ยํ ตํวํ น ชานาสี น ปสฺสสฺสี
 ตมห์ ชานามิ ปสฺสํสามิ โส ไซ โภ อตฺตา ยโต กายสฺส เกทา
 อจฺจุตฺตติ วินสฺสติ น โหติ ปรมมรณา เอตฺตาวตฺตา ไซ โภ
 อยํ อตฺตา สํมา สํมุจฺฉินฺโน โหตฺตี ๑ อิตฺถเกเก สโต สตฺตสฺส
 อจฺจุตฺตํ วินาสํ วิภวํ ปณฺณเปตฺติ ๑ ตมณฺโณ เอวมาห อตฺถิ
 ไซ โภ เอโส อตฺตา ยํ ตํวํ วเทสึ เนโส นตฺถติ วทามิ โน
 จ ไซ โภ อยํ อตฺตา เอตฺตาวตฺตา สํมา สํมุจฺฉินฺโน โหติ อตฺถิ
 ไซ โภ อณฺโณ อตฺตา สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตฺนํ สํมตฺถกฺกมม
 นตฺถิ กิณฺจติ อากิณฺจญฺจายตฺตปโค ยํ ตํวํ น ชานาสี น
 ปสฺสสฺสี ตมห์ ชานามิ ปสฺสํสามิ โส ไซ โภ อตฺตา ยโต
 กายสฺส เกทา อจฺจุตฺตติ วินสฺสติ น โหติ ปรมมรณา เอตฺตาวตฺตา

๕๐] พุทธมณฑลสุตฺต อปรนตกปฏีกา ติฏฐมมฺนิพฺพานวาทา ๕๗

ติฏฐมมฺนิพฺพานวาทา สโต สตฺตสฺส ปรมติฏฐมมฺนิพฺพานํ ปณฺณ-
เปณฺติ ปณฺจหิ วตฺตฺติ ๑ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมนฺโน วา
พฺราหฺมณฺโน วา เอวํวาทํ โหติ เอวํติฏฐี ยโต โห โภ อยํ อตฺตา
ปณฺจหิ กามคฺเชนฺติ สมนฺนํยโต สมนํคฺคฺกฺโค ปริจาเรติ เอตฺตาวตฺตา
โห โภ อยํ อตฺตา ปรมติฏฐมมฺนิพฺพานํปตฺโต^๑ โหคฺคฺติ ๑
อิตฺถเก เถ สโต สตฺตสฺส ปรมติฏฐมมฺนิพฺพานํ ปณฺณเปณฺติ ๑ ตมณฺโณ
เอวมาห อตฺถิ โห โภ เอโส อตฺตา ยํ ตวํ วเทสึ เนโส
นตฺถํติ วทามิ โน จ โห โภ อยํ อตฺตา เอตฺตาวตฺตา ปรมติฏฐ-
มมฺนิพฺพานํปตฺโต โหติ ตํ กิสฺส เหตุ กามา หิ โภ อนิจฺจา
ทุกฺขา วิปริณามธฺมา เตสํ วิปริณามณฺณวตฺตภาวตา อปฺปชฺชนฺติ
โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสํปายาสํ ยโต โห โภ อยํ อตฺตา วิวิจฺเจว
กาเมหิ วิวิจฺจ อภฺสฺสเถหิ ธมฺเมหิ สฺวิตฺถกํ สฺวิจารํ วิเวกํ
ปฺปิตฺตํ ปจฺมํ ฌานํ อปฺปสมฺปชฺช วิหริติ เอตฺตาวตฺตา โห โภ
อยํ อตฺตา ปรมติฏฐมมฺนิพฺพานํปตฺโต โหคฺคฺติ ๑ อิตฺถเก เถ สโต
สตฺตสฺส ปรมติฏฐมมฺนิพฺพานํ ปณฺณเปณฺติ ๑ ตมณฺโณ เอวมาห
อตฺถิ โห โภ เอโส อตฺตา ยํ ตวํ วเทสึ เนโส นตฺถํติ
วทามิ โน จ โห โภ อยํ อตฺตา เอตฺตาวตฺตา ปรมติฏฐมม-
นิพฺพานํปตฺโต โหติ ตํ กิสฺส เหตุ ยถา ตตฺถ วิตฺถกํ
วิจาริตํ เอเตน เอตํ โยพาริกํ อภฺชายติ ยโต โห โภ อยํ อตฺตา

๑ ปรมติฏฐมมฺนิพฺพานํ ปตฺโตติปิ ปาโง ๑

วิตกกถาจิราจัน อปฐมา อชฏตตัม สัมปสาทนํ เจตโส เอโกทิกาวํ
 อวิตกกถํ อจิราจัน สมาริขํ ปิติสุขํ ทุคฺคิยํ ฌานํ อปฐมปฐช วิหริ
 เขตฺตาวตฺตา โห โภ อโย อคฺคตา ปรมทิจฺจมฺมุณิพฺพานปฺปตฺโต
 โหตฺติ ฯ อิตฺถเก ๙ โศ สคฺคตฺตํ ปรมทิจฺจมฺมุณิพฺพานํ ปณฺณเปณฺติ ฯ
 ตมณฺโณ เอวมาห อคฺคิ โห โภ เอโส อคฺคตา ยํ ตวํ วเทสิ
 เนโส นคฺคตฺติ วทามิ โน จ โห โภ อโย อคฺคตา เขตฺตาวตฺตา
 ปรมทิจฺจมฺมุณิพฺพานปฺปตฺโต โหติ ตํ กิธฺสํ เหตุ ยเทว ตตฺถ
 ปิตฺติคํ เจตโส อพฺพิลาจิตฺตํ เอเตเนตํ โธพาริกํ อกฺขายติ
 ยโต โห โภ อโย อคฺคตา ปิตฺติยา จ วิราคา อฺเปกฺขโก
 จ วิหริ ๙ โศ จ สัมปชาโน สฺสณฺณ กาเยน ปฺฏิสํเวเทติ
 ยนฺตํ ฌริยา อากิณฺณนฺติ อฺเปกฺขโก สติมา สฺสววิหารีติ ตคฺคิยํ
 ฌานํ อปฐมปฐช วิหริ เขตฺตาวตฺตา โห โภ อโย อคฺคตา
 ปรมทิจฺจมฺมุณิพฺพานปฺปตฺโต โหตฺติ ฯ อิตฺถเก ๙ โศ สคฺคตฺตํ
 ปรมทิจฺจมฺมุณิพฺพานํ ปณฺณเปณฺติ ฯ ตมณฺโณ เอวมาห อคฺคิ
 โห โภ เอโส อคฺคตา ยํ ตวํ วเทสิ เนโส นคฺคตฺติ วทามิ โน
 จ โห โภ อโย อคฺคตา เขตฺตาวตฺตา ปรมทิจฺจมฺมุณิพฺพานปฺปตฺโต โหติ
 ตํ กิธฺสํ เหตุ ยเทว ตตฺถ สฺสมิติ เจตโส อาโกโก เอเตเนตํ
 โธพาริกํ อกฺขายติ ยโต โห โภ อโย อคฺคตา สฺสํสํ จ ปหานา
 ทฺถวํสํ จ ปหานา ปฺพุเพ ว โสมนํสํโสมนํสํนํ อคฺคณฺคมา
 อคฺคณฺคณฺคํ อฺเปกฺขาสติปาริสํสํ จคฺคตํ ฌานํ อปฐมปฐช วิหริ

๕๐] พุทธมณฑลสูตรเต อปรนตกปฏีกา ติฏฐัสมมุติพพานวาทา ๔๘

เอตตวาทา ไช โภ อัย อตตวาทา ปรมัตถัสมมุติพพานปฏโต
โหคคิตี ๑ อิตถเถเก สโต สัตตตสัส ปรมัตถัสมมุติพพานํ ปณณเปนติ ๑
อิเมหิ ไช เต ภิกขเว สมนพราหฺมณา ติฏฐัสมมุติพพานวาทา สโต
สัตตตสัส ปรมัตถัสมมุติพพานํ ปณณเปนติ ปณฺจหิ วตฺตหิ ๑ เข หิ
เกจฺจ ภิกขเว สมนว วา พราหฺมณา วา ติฏฐัสมมุติพพานวาทา
สโต สัตตตสัส ปรมัตถัสมมุติพพานํ ปณณเปนติ สัพเพ เต อิเมเหว
ปณฺจหิ วตฺตหิ ๑ เป ๑ เขหิ ตถาคตสัส ยถาภุจํ วณฺณํ สมนว
วทมานา วเทยฺย ๑ อิเมหิ ไช เต ภิกขเว สมนพราหฺมณา อปรนต-
กปฏีกา อปรนตานุติฏฐิโน อปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุคฺติ-
ปทานิ อภิวทฺตหิ จตฺตจตฺตวาทํสํสา ยวตฺตหิ ๑ เข หิ เกจฺจ ภิกขเว
สมนว วา พราหฺมณา วา อปรนตกปฏีกา อปรนตานุติฏฐิโน
อปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุคฺติปทานิ อภิวทฺตหิ สัพเพ เต
อิเมเหว จตฺตจตฺตวาทํสํสา ยวตฺตหิ ๑ เป ๑ เขหิ ตถาคตสัส ยถาภุจํ
วณฺณํ สมนว วทมานา วเทยฺย ๑ อิเมหิ ไช เต ภิกขเว สมน-
พราหฺมณา ปุพฺพนตกปฏีกา ๑ อปรนตกปฏีกา ๑ ปุพฺพนตปรนต-
กปฏีกา ๑ ปุพฺพนตปรนตานุติฏฐิโน ปุพฺพนตปรนตํ อารพฺภ
อเนกวิหิตานิ อธิมุคฺติปทานิ อภิวทฺตหิ ทวาสฺวํสํสา ยวตฺตหิ ๑
เข หิ เกจฺจ ภิกขเว สมนว วา พราหฺมณา วา ปุพฺพนตกปฏีกา
วา อปรนตกปฏีกา วา ปุพฺพนตปรนตกปฏีกา วา ปุพฺพนต-
ปรนตานุติฏฐิโน ปุพฺพนตปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุคฺติ-

๕๗] พรหมชาติสุตฺเต อปรนุคคปฏีกา อนฺตทานนุติกาทโย ๕๓

[๕๓] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺราหฺมณา อนฺตทานนุติกา
อนฺตทานนุติ โถกสฺส ปญฺญเปเนติ จตุทฺธิ วตฺตทฺธิ ตทปฺปี เตสํ ภวตํ
สํมณพฺราหฺมณานํ อชานตํ อปสฺสํ เวทียํ ตณฺหาทธานํ ปริตสฺสํ
วิปฺสนุทิตเมว ฯ

[๕๔] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺราหฺมณา อมฺราวิกฺขเขปกา
ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจา สํมานา วาจาวิกฺขเขปํ อปาชฺชนนฺติ
อมฺราวิกฺขเขปํ จตุทฺธิ วตฺตทฺธิ ตทปฺปี เตสํ ภวตํ สํมณพฺราหฺมณานํ
อชานตํ อปสฺสํ เวทียํ ตณฺหาทธานํ ปริตสฺสํ วิปฺสนุทิตเมว ฯ

[๕๕] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺราหฺมณา อธิจฺจุสํมุปฺปนฺนิกา
อธิจฺจุสํมุปฺปนํ อคฺคทานญฺจ โถกญฺจ ปญฺญเปเนติ ทฺวํหิ วตฺตทฺธิ
ตทปฺปี เตสํ ภวตํ สํมณพฺราหฺมณานํ อชานตํ อปสฺสํ เวทียํ
ตณฺหาทธานํ ปริตสฺสํ วิปฺสนุทิตเมว ฯ

[๕๖] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺราหฺมณา ปุพฺพนุคคปฏีกา
ปุพฺพนุคคานุกฺกิชฺสิโน ปุพฺพนุคํ อารพฺภา อเนกวิทธานิ อธิมุคฺติปทานิ
อภิวทฺตนฺติ อญฺจารสํหิ วตฺตทฺธิ ตทปฺปี เตสํ ภวตํ สํมณพฺราหฺมณานํ
อชานตํ อปสฺสํ เวทียํ ตณฺหาทธานํ ปริตสฺสํ วิปฺสนุทิตเมว ฯ

[๕๗] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺราหฺมณา อุกฺขมาชตฺติกา
สํญญํวาทา อุกฺขมาชตฺนา สํญญิมคฺคทานํ ปญฺญเปเนติ โสฬสํหิ
วตฺตทฺธิ ตทปฺปี เตสํ ภวตํ สํมณพฺราหฺมณานํ อชานตํ อปสฺสํ
เวทียํ ตณฺหาทธานํ ปริตสฺสํ วิปฺสนุทิตเมว ฯ

[๕๗] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณฺหา อุกฺขมาตนิกา
อสงฺกมฺมวาทา อุกฺขมาตนา อสงฺกมฺมิตฺตานิ ปณฺณเปตฺติ อญฺจี
วตฺตฺติ ตทปฺปี เตสํ ภวตํ สมันพฺรหฺมณฺหานํ อชานตํ อปฺสํสํ
เวทียิตํ ตณฺหาตฺตานํ ปริตฺสํสิตํ วิปฺสนฺนิตฺตเมว ฯ

[๕๘] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณฺหา อุกฺขมาตนิกา
เนวสสงฺกมฺมวาทา อุกฺขมาตนา เนวสสงฺกมฺมิตฺตานิ
ปณฺณเปตฺติ อญฺจี วตฺตฺติ ตทปฺปี เตสํ ภวตํ สมันพฺรหฺมณฺหานํ
อชานตํ อปฺสํสํ เวทียิตํ ตณฺหาตฺตานํ ปริตฺสํสิตํ วิปฺสนฺนิตฺตเมว ฯ

[๖๐] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณฺหา อุกฺกเลทวาทา สโต
สัจจสัจจํ อุกฺกเลทํ วิณาสํ วิภวํ ปณฺณเปตฺติ สัจจตฺติ วตฺตฺติ ตทปฺปี
เตสํ ภวตํ สมันพฺรหฺมณฺหานํ อชานตํ อปฺสํสํ เวทียิตํ ตณฺหาตฺตานํ
ปริตฺสํสิตํ วิปฺสนฺนิตฺตเมว ฯ

[๖๑] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณฺหา ทิฏฺฐจฺจมฺมนิพฺพาน-
วาทา สโต สัจจสัจจํ ปรมทิฏฺฐจฺจมฺมนิพฺพานํ ปณฺณเปตฺติ ปณฺจ
วตฺตฺติ ตทปฺปี เตสํ ภวตํ สมันพฺรหฺมณฺหานํ อชานตํ อปฺสํสํ
เวทียิตํ ตณฺหาตฺตานํ ปริตฺสํสิตํ วิปฺสนฺนิตฺตเมว ฯ

[๖๒] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณฺหา อปรนฺตกปฺปิกา
อปรนฺตานุทิจฺฉิโน อปรนฺตํ อารพฺภ อเนกวิทิตานิ อจฺมฺมตฺติปทานิ
อภิวทฺตฺติ จตฺตจตฺตาสํสํสา วตฺตฺติ ตทปฺปี เตสํ ภวตํ สมันพฺรหฺมณฺหานํ
อชานตํ อปฺสํสํ เวทียิตํ ตณฺหาตฺตานํ ปริตฺสํสิตํ วิปฺสนฺนิตฺตเมว ฯ

๖๘] พรหมชาติสุตเต อปรนตกัมมิกา ปุพฺพนตกัมมิกาโย ๕๓

[๖๓] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันเพราหุมนฺนา ปุพฺพนตกัมมิกา
จ อปรนตกัมมิกา จ ปุพฺพนตฺตาปรนตกัมมิกา จ ปุพฺพนตฺตาปรนต-
นุทฺติจฺฉิโน ปุพฺพนตฺตาปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุคฺติปทานิ
อภิวทฺตติ ทฺวาสุจฺฉิยา วตฺตฺตฺติ ตทฺหิ เตสํ ภวตํ สมันเพราหุมนฺนํ
อชานตํ อปสฺสตํ เวทิตํ ตณฺหาคตํ ปรีตสฺสํ วิปฺสนฺตํ เมว ฯ

[๖๔] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันเพราหุมนฺนา สสฺสํตวาทา สสฺสํตํ
อตุตฺตานญฺจ โถกญฺจ ปณฺณเปเนติ จตฺตฺติ วตฺตฺตฺติ ตทฺหิ สสฺสํปจฺจยา ฯ

[๖๕] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันเพราหุมนฺนา เอกจฺจสสฺสํติกา
เอกจฺจสสฺสํติกา เอกจฺจํ สสฺสํตํ เอกจฺจํ สสฺสํตํ อตุตฺตานญฺจ
โถกญฺจ ปณฺณเปเนติ จตฺตฺติ วตฺตฺตฺติ ตทฺหิ สสฺสํปจฺจยา ฯ

[๖๖] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันเพราหุมนฺนา อนฺตฺตานนฺติกา
อนฺตฺตานนฺตํ โถกสฺสํ ปณฺณเปเนติ จตฺตฺติ วตฺตฺตฺติ ตทฺหิ สสฺสํปจฺจยา ฯ

[๖๗] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันเพราหุมนฺนา อมรวิภูเขมฺมิกา
ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺจา สมานา วาจาวิภูเขมฺมํ อปชฺชนฺติ
อมรวิภูเขมฺมํ จตฺตฺติ วตฺตฺตฺติ ตทฺหิ สสฺสํปจฺจยา ฯ

[๖๘] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันเพราหุมนฺนา อธิจฺจสํมุปฺปนฺนิกา
อธิจฺจสํมุปฺปนฺนํ อตุตฺตานญฺจ โถกญฺจ ปณฺณเปเนติ ทฺวํหิ วตฺตฺตฺติ ตทฺหิ
สสฺสํปจฺจยา ฯ

[๖๙] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันเพราหุมนฺนา ปุพฺพนตกัมมิกา
ปุพฺพนตฺตานุทฺติจฺฉิโน ปุพฺพนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุคฺติปทานิ

อภิวทฺหติ อฏฺฐารสํหิ วคฺคฺหิ คทปปี ผลฺลสฺสปจฺจยา ฯ

[๗๐] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา อฏฺฐมาชตฺนิกา
สญฺญีวาทา อฏฺฐมาชตนา สญฺญิมิตฺตานิ ปณฺณเปเนติ โสฬสฺหิ
วคฺคฺหิ คทปปี ผลฺลสฺสปจฺจยา ฯ

[๗๑] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา อฏฺฐมาชตฺนิกา
อสญฺญีวาทา อฏฺฐมาชตนา อสญฺญิมิตฺตานิ ปณฺณเปเนติ อฏฺฐหิ
วคฺคฺหิ คทปปี ผลฺลสฺสปจฺจยา ฯ

[๗๒] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา อฏฺฐมาชตฺนิกา
เนวสญฺญีนาสญฺญีวาทา อฏฺฐมาชตนา เนวสญฺญีนาสญฺญิมิตฺตานิ
ปณฺณเปเนติ อฏฺฐหิ วคฺคฺหิ คทปปี ผลฺลสฺสปจฺจยา ฯ

[๗๓] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา อฏฺฐาเลทวาทา สโต
สคฺคตฺถสฺส อฏฺฐาเลทํ วจินสํ วิกิรํ ปณฺณเปเนติ สคฺคตฺหิ วคฺคฺหิ คทปปี
ผลฺลสฺสปจฺจยา ฯ

[๗๔] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา ทิฏฺฐชมฺมุณีพฺพหฺน-
วาทา สโต สคฺคตฺถสฺส ปรมทิฏฺฐชมฺมุณีพฺพหฺนํ ปณฺณเปเนติ ปณฺจหิ
วคฺคฺหิ คทปปี ผลฺลสฺสปจฺจยา ฯ

[๗๕] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา อปรนตฺกปฺปิกา
อปรนตฺกนฺทิจฺฉิโน อปรนตํ อารพฺภ อเนกวิทฺตานิ อธิมคฺคิปปทานิ
อภิวทฺหติ จตฺตจตฺตาทิสํสา วคฺคฺหิ คทปปี ผลฺลสฺสปจฺจยา ฯ

[๗๖] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา ปุพฺพนตฺกปฺปิกา จ

๘๑] พุทฺธมฺชาตสฺสํคฺเต อปรนตกปฺปมิกา สํสํสฺสวาทาทโย ๕๕

อปรนตกปฺปมิกา จ ปุพฺพนตปรนตกปฺปมิกา จ ปุพฺพนตปรนต-
นุกฺขจฺโณ ปุพฺพนตปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ
อภิวทฺตนิ ทฺวาสํวํสํ จตฺตุนิ ททปฺปี ผสฺสํปจฺจุยา ฯ

[๗๗] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺราหฺมณา สํสํสฺสวาทา สํสํสํ
อตุคฺคานญฺจ โถกญฺจ ปณฺณเปตฺติ จตฺตุนิ จตฺตุนิ เต วต อณฺณตฺร
ผสฺสํ ปฏฺฐิํเวทิสํสํนํตํติ เนตํ จํนํ วิชฺชติ ฯ

[๗๘] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺราหฺมณา เอกจฺจุสํสํสํตฺติกา
เอกจฺจุสํสํสํตฺติกา เอกจํ สํสํสํตํ เอกจํ สํสํสํตํ อตุคฺคานญฺจ
โถกญฺจ ปณฺณเปตฺติ จตฺตุนิ จตฺตุนิ เต วต อณฺณตฺร ผสฺสํ
ปฏฺฐิํเวทิสํสํนํตํติ เนตํ จํนํ วิชฺชติ ฯ

[๗๙] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺราหฺมณา อนฺตทานนฺตฺติกา
อนฺตทานนํตํ โถกสํสํ ปณฺณเปตฺติ จตฺตุนิ จตฺตุนิ เต วต อณฺณตฺร
ผสฺสํ สํวํสํเวทิสํสํนํตํติ เนตํ จํนํ วิชฺชติ ฯ

[๘๐] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺราหฺมณา อมรวิภฺเจปมิกา
ตตฺถ ตตฺถ ปณฺนํ ปุญฺจา สํมานา วาจาวิภฺเจปํ อปชฺชนฺติ
อมรวิภฺเจปํ จตฺตุนิ จตฺตุนิ เต วต อณฺณตฺร ผสฺสํ ปฏฺฐิํเวทิสํสํนํตํติ
เนตํ จํนํ วิชฺชติ ฯ

[๘๑] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สํมณพฺราหฺมณา อธิจฺจุสํมุปฺปนํมิกา
อธิจฺจุสํมุปฺปนํ อตุคฺคานญฺจ โถกญฺจ ปณฺณเปตฺติ ทฺวํสํ จตฺตุนิ เต
วต อณฺณตฺร ผสฺสํ ปฏฺฐิํเวทิสํสํนํตํติ เนตํ จํนํ วิชฺชติ ฯ

[๘๒] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา ปุพฺพนตฺตปฏิกา
 ปุพฺพนตฺตปฏิกานํ ปุพฺพนตฺ อารพฺภ อเนกวิหิตานํ อธิมุคฺติปทานํ
 อภิวัตฺตํ อฏฺฐารสํหิ วตฺตฺหิ เต วต อณฺเฑตฺร ผลฺลสา ปฏฺิ-
 สํเวทิสฺสํหิตํ เนตฺตํ จานํ วิชฺชตี ฯ

[๘๓] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา อฏฺฐมาสตนิกา
 สณฺณิชาทา อฏฺฐมาสตนา สณฺณิมิตฺตานํ ปณฺณเปตฺติ โสฬสํหิ วตฺตฺหิ
 เต วต อณฺเฑตฺร ผลฺลสา ปฏฺิ สํเวทิสฺสํหิตํ เนตฺตํ จานํ วิชฺชตี ฯ

[๘๔] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา อฏฺฐมาสตนิกา
 สณฺณิชาทา อฏฺฐมาสตนา สณฺณิมิตฺตานํ ปณฺณเปตฺติ อฏฺฐํหิ
 วตฺตฺหิ เต วต อณฺเฑตฺร ผลฺลสา ปฏฺิ สํเวทิสฺสํหิตํ เนตฺตํ จานํ วิชฺชตี ฯ

[๘๕] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา อฏฺฐมาสตนิกา
 เหนวสณฺณิชาทา สณฺณิชาทา อฏฺฐมาสตนา เหนวสณฺณิชาทา
 ปณฺณเปตฺติ อฏฺฐํหิ วตฺตฺหิ เต วต อณฺเฑตฺร ผลฺลสา ปฏฺิ-
 สํเวทิสฺสํหิตํ เนตฺตํ จานํ วิชฺชตี ฯ

[๘๖] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา อฏฺฐมาสตนิกา
 สณฺณิชาทา อฏฺฐมาสตนา สณฺณิมิตฺตานํ ปณฺณเปตฺติ สณฺณิชาทา
 วต อณฺเฑตฺร ผลฺลสา ปฏฺิ สํเวทิสฺสํหิตํ เนตฺตํ จานํ วิชฺชตี ฯ

[๘๗] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพฺรหฺมณา อฏฺฐมาสตนิกา
 สณฺณิชาทา สณฺณิมิตฺตานํ ปณฺณเปตฺติ สณฺณิชาทา สณฺณิชาทา
 วต อณฺเฑตฺร ผลฺลสา ปฏฺิ สํเวทิสฺสํหิตํ เนตฺตํ จานํ วิชฺชตี ฯ

๘๐] พรหมชาติสุตฺเต อปรนตกปฺปิกา อปรนตกปฺปิกาทย ๕๗

[๘๘] คตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพรหมณา อปรนตกปฺปิกา
อปรนตานุทฺธิจฺฉิโน อปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ
อภิวทฺตติ จตุจตุตทาสาย วตฺตฺติ เต วต อณฺณตฺร ผสฺสสา
ปฏฺฐิถฺวเอทิสฺสณฺตํติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ

[๘๙] คตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพรหมณา ปุพฺพนตกปฺปิกา จ
อปรนตกปฺปิกา จ ปุพฺพนตปรนตกปฺปิกา จ ปุพฺพนตปรนตานุ
ทฺธิจฺฉิโน ปุพฺพนตปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ
อภิวทฺตติ ทฺวาธฺวํจฺฉิยา วตฺตฺติ เต วต อณฺณตฺร ผสฺสสา ปฏฺฐิ
ถฺวเอทิสฺสณฺตํติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ

[๙๐] คตฺร ภิกฺขเว เย เต สมันพรหมณา สสฺสสฺตวาทา สสฺสสฺตํ
อตุตฺตานุจ โสถณฺจ ปณฺณเปณฺติ จตฺตฺติ วตฺตฺติ เอวํ เต สมัน
พรหมณา เอกจฺจสฺสสฺติกา เอกจฺจอสฺสสฺติกา เอวํ เต สมัน
พรหมณา อนฺตานุทฺติกา เอวํ เต สมันพรหมณา อมราวิกฺเขปิกา
เอวํ เต สมันพรหมณา อธิจฺจสฺมปฺปนฺนิกา เอวํ เต สมัน
พรหมณา ปุพฺพนตกปฺปิกา เอวํ เต สมันพรหมณา อุกฺข
มาตฺตนิกา สณฺณวาทา เอวํ เต สมันพรหมณา อุกฺขมาตฺตนิกา
อสณฺณวาทา เอวํ เต สมันพรหมณา อุกฺขมาตฺตนิกา เหนวสณฺณ
นาสณฺณวาทา เอวํ เต สมันพรหมณา อฺจุเลทวาทา เอวํ เต
สมันพรหมณา ทฺวิจฺจมฺมนิพฺพานวาทา เอวํ เต สมันพรหมณา
อปรนตกปฺปิกา เอวํ เต สมันพรหมณา ปุพฺพนตกปฺปิกา จ

อุมมุชฺชมานา อุมมุชฺชนฺติ เอตถ ปรียาปณฺหา อนฺโตชาตีกตา ว
 อุมมุชฺชมานา อุมมุชฺชนฺตํ เอวเมว โช ภิกฺขเว เย หิ เกจิ
 สมนฺนา วา พุทฺธาหฺมณา วา ปุพฺพนตกปฏีกา วา อปรนตกปฏีกา
 วา ปุพฺพนตปรนตกปฏีกา วา ปุพฺพนตปรนตานุทฺธิจฺฉินฺโน ปุพฺพนตปรน-
 ตปรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปถานิ อภิวทฺตํ สพุเพ เต
 อิมเมว ทฺวาธฺมจฺฉิยา วตฺถุหิ อนฺโตชาตีกตา เอตถ สิตา ว อุมมุชฺช-
 มานา อุมมุชฺชนฺติ เอตถ ปรียาปณฺหา อนฺโตชาตีกตา ว อุมมุชฺช-
 มานา อุมมุชฺชนฺติ ฯ อฺจุฉินฺนภวเนตฺติโก ภิกฺขเว ตถาคตสฺส กายो
 ติฏฺฐติ ยาวสฺส กายो สุตฺตํ ตาว นํ ทกฺขณฺติ เทวมนุสฺสา
 กายสฺส เกทา อุกฺกํ ชฺวีตปรียาทานา น นํ ทกฺขณฺติ เทวมนุสฺสา
 เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว อมฺพปิ่นฺทียา วตฺถฺวฺจุฉินฺนายนฺ ยานิ กานิจิ
 อมฺพานิ วตฺถฺวฺปฏฺฐนฺตานิ^๑ สพุพฺพานิ ตานิ ตททวยานิ ภวณฺติ
 เอวเมว โช ภิกฺขเว อฺจุฉินฺนภวเนตฺติโก ตถาคตสฺส กายो ติฏฺฐติ
 ยาวสฺส กายो สุตฺตํ ตาว นํ ทกฺขณฺติ เทวมนุสฺสา กายสฺส
 เกทา อุกฺกํ ชฺวีตปรียาทานา น นํ ทกฺขณฺติ เทวมนุสฺสาติ ฯ เอวํ
 วุตฺเต อายสฺมา อานนฺโท ภกฺขณฺตํ เอตทโวจ อฺจุฉริยํ ภนฺเต
 อพฺภุตา^๒ ภนฺเต โทนาโม ขยํ ภนฺเต ชฺมมปรียาโยติ ฯ ตสฺมาตฺถิ
 ตวํ อานนฺท อิมํ ชฺมมปรียาโย อตฺถชาตฺตณฺตํ นํ ชาเวหิ ชฺมมชาตฺตณฺตํ
 นํ ชาเวหิ พุทฺธมฺชาตฺตณฺตํ นํ ชาเวหิ ทิฏฺฐิชาตฺตณฺตํ นํ ชาเวหิ

๑. ส. วตฺถฺวฺปฏฺฐนฺตานิ ฯ ๒. ส. ย. อพฺภุตา ฯ

สามัญณผลสูตร^๑

[๘๑] เอวมุเม สุต^๑ ฯ เอก^๒ สมย^๓ ภควา ราชคเห วิหริติ ชีวกัสส^๔
 โกมารภจจุสส^๕ อมพวเน มหตา ภิกขุสสังเขเน สทธี^๖ อทฺธมเตพเสหิ
 ภิกขุสสเดหิ ฯ เตน โข ปน สมเยเน ราชา มากโข อชาตสัคคุ
 เวเทหิปปุคฺโค ตทหุโปสเถ ปณฺณรเส โกมุทียา จาคุมฺมาสินียา
 ปุณฺณาย ปุณฺณมาย รตฺติยา ราชามจุปวิคฺโค อุปวิปาสาทวรคโค
 นิสินฺโน โหติ ฯ อถโข ราชา มากโข อชาตสัคคุ เวเทหิปปุคฺโค
 อุตฺถาน^๗ อุตฺถาเนสี^๘ รณณียา^๙ วต โภ โทสีนา รตฺติ อภิรฺฐา^{๑๐} วต โภ
 โทสีนา รตฺติ ทสฺสนียา^{๑๑} วต โภ โทสีนา รตฺติ ปาสาทิกา^{๑๒} วต
 โภ โทสีนา รตฺติ สกฺขณฺณวา^{๑๓} วต โภ โทสีนา รตฺติ ก^{๑๔} นุ ชฺวชฺช
 สมน^{๑๕} วา พฺราหฺมณ^{๑๖} วา ปยิริปาสะยฺยาม^{๑๗} ยนฺโน ปยิริปาสโค
 จิตฺต^{๑๘} ปัสสเทยฺยาติ ฯ เอว^{๑๙} วุคฺเค อณฺเณตโร ราชามจุโร ราชาน^{๒๐}
 มาก^{๒๑} อชาตสัคคุ เวเทหิปปุคฺค^{๒๒} เอตทโวจ อย^{๒๓} เทว ปุรโณ กสฺสโป
 สฺสงฺฆ^{๒๔} เจว คณ^{๒๕} จ คณาจริโย^{๒๖} จ เมาโต ยสฺส^{๒๗} ติตฺถกโร สํวสฺสมโต
 พุทฺธสฺส รตฺตณฺณ จิรปพฺพิโต อทฺธคโค วโยอนุปปคฺโค ต^{๒๘} เทโว
 ปุรณ^{๒๙} กสฺสเป^{๓๐} ปยิริปาสค^{๓๑} อปฺเปวณาม เทวสฺส ปุรณ^{๓๒} กสฺสเป^{๓๓}
 ปยิริปาสโค จิตฺต^{๓๔} ปัสสเทยฺยาติ ฯ เอว^{๓๕} วุคฺเค ราชา มากโข
 อชาตสัคคุ เวเทหิปปุคฺโค คฺคเเห^{๓๖} อโหสี^{๓๗} ฯ อณฺเณตโร^{๓๘} โข ราช-

๑ ย. ปยิริปาสะยฺยาม ฯ

มจฺโจ ราชานํ มาคหิ อชาตสํตฺตํ เวเทหิปฺตํ เอตทโวจ อยํ เทว
 มกฺขติ โคธํโต สงฺฆิ เจว คณิ จ คณาจวิโย จ ฌาโต
 ยสฺสํสํ ติตฺถกโร สํวํสํมโต พุทฺธสฺสํ วัคฺคตฺตํ จิรปฺพชิตो
 อทฺธคโต วโยนุปฺปตฺโต ตํ เทโว มกฺขติ โคธํโต ปิยฺรปาสฺสํ
 อปฺเปวณาม เทวสฺสํ มกฺขติ โคธํโต ปิยฺรปาสฺสํ จิตฺตํ ปัสฺสํเทยฺยาติ ฯ
 เอวํ วุตฺเต ราชา มาคหิ อชาตสํตฺตํ เวเทหิปฺตํ ตฺตํ อโหสิ ฯ
 อญฺเษตโรปิ ติ ราชามจฺโจ ราชานํ มาคหิ อชาตสํตฺตํ เวเทหิปฺตํ
 เอตทโวจ อยํ เทว อชิตํ เกสํมฺพโต สงฺฆิ เจว คณิ จ
 คณาจวิโย จ ฌาโต ยสฺสํสํ ติตฺถกโร สํวํสํมโต พุทฺธสฺสํ
 วัคฺคตฺตํ จิรปฺพชิตอ อทฺธคโต วโยนุปฺปตฺโต ตํ เทโว อชิตํ
 เกสํมฺพตํ ปิยฺรปาสฺสํ อปฺเปวณาม เทวสฺสํ อชิตํ เกสํมฺพตํ
 ปิยฺรปาสฺสํ จิตฺตํ ปัสฺสํเทยฺยาติ ฯ เอวํ วุตฺเต ราชา มาคหิ
 อชาตสํตฺตํ เวเทหิปฺตํ ตฺตํ อโหสิ ฯ อญฺเษตโรปิ ติ ราชาม-
 จฺโจ ราชานํ มาคหิ อชาตสํตฺตํ เวเทหิปฺตํ เอตทโวจ อยํ เทว
 ปกฺโข กจฺจายโน สงฺฆิ เจว คณิ จ คณาจวิโย จ ฌาโต
 ยสฺสํสํ ติตฺถกโร สํวํสํมโต พุทฺธสฺสํ วัคฺคตฺตํ จิรปฺพชิตอ
 อทฺธคโต วโยนุปฺปตฺโต ตํ เทโว ปกฺโข กจฺจายนํ ปิยฺรปาสฺสํ
 อปฺเปวณาม เทวสฺสํ ปกฺโข กจฺจายนํ ปิยฺรปาสฺสํ จิตฺตํ ปัส-
 สํเทยฺยาติ ฯ เอวํ วุตฺเต ราชา มาคหิ อชาตสํตฺตํ เวเทหิปฺตํ
 ตฺตํ อโหสิ ฯ อญฺเษตโรปิ ติ ราชามจฺโจ ราชานํ มาคหิ

อชาตศัตรู เวเทหิบุตร อุตทโวจ อัย เทว สณฺขโย เวตฺตฺยปฺปฺโต
 สํฆัณฺโณ เจว คณฺโณ จ คณฺหาจฺริโย จ ฌาโต ยถาสํสํ ทิตฺตถโร
 สํวณฺณมมโต พุทฺธสํสํ รตฺตคณฺณ จิรปฺพุทฺธิโต อทฺธกโต วโย-
 อนุปฺปฺโต ตํ เทโว สณฺขโย เวตฺตฺยปฺปฺโต ปิยฺยปาสฺสํ อปฺเปว-
 นาม เทวสํสํ สณฺขโย เวตฺตฺยปฺปฺโต ปิยฺยปาสฺสํ จิตฺตํ ปัสสํเทยฺยาติ ฯ
 เอวํ วุตฺเต ราชา มากโข อชาตศัตรู เวเทหิบุตร ตฺวณฺโห อโหสิ ฯ
 อณฺเฑโรปิ โห ราชามจฺโจ รานํ มากโข อชาตศัตรู เวเทหิบุตร
 อุตทโวจ อัย เทว นิคฺคจฺโจ นานฺนปฺปฺโต สํฆัณฺโณ เจว คณฺโณ จ
 คณฺหาจฺริโย จ ฌาโต ยถาสํสํ ทิตฺตถโร สํวณฺณมมโต พุทฺธสํสํ
 รตฺตคณฺณ จิรปฺพุทฺธิโต อทฺธกโต วโยอนุปฺปฺโต ตํ เทโว นิคฺคจฺ
 นานฺนปฺปฺโต ปิยฺยปาสฺสํ อปฺเปว นาม เทวสํสํ นิคฺคจฺโจ นานฺนปฺปฺโต
 ปิยฺยปาสฺสํ จิตฺตํ ปัสสํเทยฺยาติ ฯ เอวํ วุตฺเต ราชา มากโข
 อชาตศัตรู เวเทหิบุตร ตฺวณฺโห อโหสิ ฯ

[๔๒] เตน โห ปน สมนฺเณ ชฺวโก โกมารภจฺโจ รณฺโณ มากสํสํ
 อชาตศัตรูสํสํ เวเทหิบุตรสํสํ อวิทฺฐเว ตฺวณฺโหโต นิสฺสินฺโณ โหติ ฯ
 อถ โห ราชา มากโข อชาตศัตรู เวเทหิบุตร ชฺวโก โกมารภจฺ
 อุตทโวจ ตฺวํ ปน สมนฺเณ ชฺวโก กิ ตฺวณฺโหติ ฯ อัย เทว ภควา
 อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ อมฺหากํ อมฺพวเน วิหริติ มหตา ภิกฺขุสํสํเสน
 สํทฺธิ อทฺมเตพฺเสหิ ภิกฺขุสํเตหิ ตํ โห ปน ภควนฺตํ เอวํ ภทฺตยาณ

๓ ส. เวตฺตฺยปฺปฺโต ฯ

เทสี ภคิ หิ นาม ตาวมหโต ภิกขุสงฺฆสงฺส อหฺมเตพสาณํ ภิกขุ-
 สงฺทานํ เวน ชีวีตฺสทฺโท ภวิสฺสตี น อุกาสิตฺสทฺโท น นิคุโฆสฺสตี ฯ
 มา ภายิ มหาราช มา ภายิ มหาราช น ตํ เทว วณฺญเมสิ น
 ตํ เทว ปตมฺภามิ น ตํ เทว ปจฺจุตฺติกาณํ เทมิ อภิกฺกมฺ มหาราช
 อภิกฺกมฺ มหาราช เอเต มณฺุทมาเพ ปทํปา ฉายนฺตฺติ ฯ อถโฆ
 ราชา มากโฆ อชาตศัตรู เวเทหิปฺพุโต ยาวติกา นาคสงฺส ภูมิ
 นาคเน คนฺตุวา นาคา ปจฺจุโรหิตฺวา ปทิกโก ว^๑ เยน มณฺุท-
 มาพสงฺส ทฺวาริ เทนฺปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจ
 เอตทโวจ กหํ ปน สฺมม ชีวก ภควาติ ฯ เอโส มหาราช
 ภควา มชฺฌิมํ ฅมภํ นิสฺสาย ปฺรตฺตภาณฺุโฆ นิสฺสินฺโน ปฺรทฺชโต
 ภิกขุสงฺฆสงฺสตาติ ฯ อถโฆ ราชา มากโฆ อชาตศัตรู เวเทหิปฺพุโต
 เยน ภควา เทนฺปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา เอกมฺหตํ อฏฺฐาสิ ฯ
 เอกมฺหตํ จีโต โฆ ราชา มากโฆ อชาตศัตรู เวเทหิปฺพุโต ตฺถนฺท-
 ภูตํ ตฺถนฺทภูตํ ภิกขุสงฺฆํ อนฺุวิโลเกตฺวา รหทมิว วิปฺปสงฺนํ อฺุทานํ
 อฺุทาเนสิ อิมินา เม อฺุปสงฺเมน อฺุทฺยภทฺโท กุมารโ สมนฺุนาคโต
 โหตุ เยนตรหิ อฺุปสงฺเมน ภิกขุสงฺโฆ สมนฺุนาคโตติ ฯ อคมา โฆ
 ตฺวํ มหาราช ยถาเปมฺหติ ฯ มียโย เม ภนฺเต อฺุทฺยภทฺโท กุมารโ
 อิมินา เม ภนฺเต อฺุปสงฺเมน อฺุทฺยภทฺโท กุมารโ สมนฺุนาคโต โหตุ
 เยนตรหิ อฺุปสงฺเมน ภิกขุสงฺโฆ สมนฺุนาคโตติ ฯ

๑ ส. ปตฺติโก ว ฯ ๒ ส. อฺุทฺยภทฺโท ฯ

[๘๓] อถ โข ราชสา มาคโธ อชาตสत्ตฺตุ เวเทหิปปุคฺโค ภควนฺตํ
 อภิวาเทตฺวา ภิกฺขุสงฺฆสฺส อณฺชติ อฺปนาเมตฺวา^๑ เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ ๑
 เอกมนฺตํ นิสฺสินโน โข ราชสา มาคโธ อชาตสत्ตฺตุ เวเทหิปปุคฺโค ภควนฺตํ
 เอตทโวจ ปุจฺเจยฺยยามหํ ภนฺเต ภควนฺตํ ทิณฺณจิทฺเทว เทสํ เตสฺมคฺคํ^๒
 สฺเส เม ภควา โอภาสํ โโกโรติ ปณฺหสฺสํ เวํยฺยากรณายาติ ๑
 ปุจฺจน มหาราช ยทาภวฺธสฺสติ ๑ ยถา นุ โข อิมานิ ภนฺเต ปุคฺ-
 คิปปายตนานิ เสนฺยถํ ทฺตฺวาโรหา อสฺสํสาโรหา วตฺติกา ชนฺคฺคหา^๓
 เจตกา จตกา ปิณฺณททายิกิ อุกฺคา ราชปฺปคฺคา ปกฺขนฺธิโน มหานาคา
 สฺสุรา จมฺมโยชิโน ทาสกปฺปคฺคา อาพาริกา กปฺปกา นฺหาปิกิ^๔ สฺสุทา
 มาตาคารา รชกา เปสฺสการา นตการา กุมฺภการา คณฺทา มุทฺธิกา
 ยานิ วา ปนฺณณานิมี เอวํคตานิ ปุคฺคิปปายตนานิ เต ทิฏฺฐเ จ
 ชมฺเม สฺนทฺธิจิกิ สฺสิปฺปมํ อฺปชฺฉนฺติ เต เตเน อคฺคตานิ สฺสฺเชนฺติ
 ปิณฺณนฺติ^๕ มาตาปิตโร สฺสฺเชนฺติ ปิณฺณนฺติ ปุคฺคทวาริ สฺสฺเชนฺติ ปิณฺณนฺติ
 มิตฺตามจฺเจ สฺสฺเชนฺติ ปิณฺณนฺติ สฺมณพฺรหฺมณฺเสสฺส อุกฺกชฺชกิกิ ทกฺขิณํ
 ปติฏฺฐาเปนฺติ^๖ โสวคฺคิกิ สฺสฺวิปากิ สฺสคฺคสฺวคฺคนิกิ สฺสฏฺกา นุ โข ภนฺเต

๑ ส. ปนาเมตฺวา ๑ ย. ปนาเมตฺวา ๑ ๒ ส. ทิณฺณจิทฺเทว เทสํ ๑
 เตสฺมคฺคนฺติ ปาโง น ทิสฺสติ ๑ ๓ ส. ชนฺคฺคหา ๑ ๔ ส. ปิณฺณท-
 ทายิกา ๑ ๕ ส. นหาปิกิ ๑ ๖ ส. หตฺโปตฺตเก เตติ ปาโง น
 โหติ ๑ ๗ ส. ปิณฺณนฺติ ๑ อ. ปิณฺณนฺติ ๑ ๘ ส. สฺมณพฺรหฺมณฺเสสฺส
 วาติ ปาโง ทิสฺสติ ๑ ๙ ส. ปติฏฺฐาเปนฺติ ๑

เอวเมว ทิฏฐะ ๑ ชมฺเม สันทิฏฐิโก สามนพผลํ ปณฺณเปตุนฺติ ฯ
 อภิชานาตี โน ตวํ มหาราช อิมํ ปณฺหํ อณฺเวยี สมนพฺราหฺมณเณ
 ปุจฺจिताติ ฯ อภิชานามหํ ภาณเต อิมํ ปณฺหํ อณฺเวยี สมนพฺราหฺมณเณ
 ปุจฺจिताติ ฯ ยถา กถํ ปน เต มหาราช พุยากริสุํ สฺสเจ เต อกรุ
 ภาสสุตฺติ ฯ น โห เม ภาณเต กรุ ยตฺตสฺส ภควา นิสินฺโน
 ภควนฺตรูปํ วาติ ฯ เตนहि มหาราช ภาสสุตฺติ ฯ

[๔๔] เอกมิตาหํ ภาณเต สมนํ เยน ปุรโณ กสฺสโป เตนุปลงฺกมํ
 อฺปฺปลงฺกมิตฺวา ปุรเณเน กสฺสเปเน สฺสทฺธิํ สมนฺโมทํ สมนฺโมทนํยํ กถํ
 สํวราณํยํ วักขิสาเรตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสํ เอกมณฺตํ นิสินฺโน โห
 อหํ ภาณเต ปุรณํ กสฺสปํ เอตทฺโวจํ ยถา นุ โห อิมานิ โภ
 กสฺสป ปุณฺณิปปายตนาณิ เสยฺยถํ ทตฺตาโรหา อสฺสํวโรหา วธิกา
 ชนฺคฺคหา เจตกา จตกา มีณฺททายิกา อุกฺคา ราชปฺตฺตา ปกฺขนฺทโน
 มหานาคา สฺฐรา จมฺมโยชโน ทาสกปฺตฺตา อาพาริกา กปฺปกา
 นุหาปกา สฺฐา มาตาทารา วรฺกหา เปสฺสการา นตฺการา กุมฺภการา
 คณฺกา มุทฺทิกา ยานิ วา ปณฺณณานิมี เอวํคคานิ ปุณฺณิปปายตนาณิ
 เต ทิฏฐะ ๑ ชมฺเม สันทิฏฐิโก สิบฺปลผลํ อฺปฺปชฺวณฺติ เต เตน
 อตฺตนาณํ สฺสฺเชนฺติ มีเณนฺติ มาตานิโร สฺสฺเชนฺติ มีเณนฺติ ปฺตฺตทวารํ
 สฺสฺเชนฺติ มีเณนฺติ มิตฺตามจฺเจ สฺสฺเชนฺติ มีเณนฺติ สมนพฺราหฺมณเณสุ
 อุกฺกชฺชกิกํ ทกฺขิณํ ปติฏฺฐเปณฺติ โสวชฺชกิกํ สฺสชฺวปาทํ สฺสชฺชกฺกชฺชกฺก
 สฺสชฺชกิกํ นุ โห โภ กสฺสป เอวเมว ทิฏฐะ ๑ ชมฺเม สันทิฏฐิโก

สามณณผลํ ปณณเปตุนฺติ เหวํ วุตฺเต ภาตฺเต ปุรฺโณ กตฺถํไป
 มํ เอตทวโจ กโรโต โข มหาราช การยโต ฉินฺทโต เฉทาปยโต
 ปจโต ปจาปยโต โสจยโต โสจาปยโต กิตฺมยโต กิตฺมาปยโต
 ฝนฺทโต ฝนฺทาปยโต ปาณมตฺติปาปยโต^๑ อทินฺนํ อาทียโต สฺนุชฺ
 ฉินฺทโต นิธฺโต^๒ หรโต เอกาการิกํ กโรโต ปริปนฺเต ติฏฺฐโต
 ปรทาวํ คจฺฉโต มุสา ภาตฺโต กรโต น กรียติ^๓ ปาปํ ชุร-
 ปริยฺนฺเตน เจปํ จกฺกณ โย อิมิสฺสา ปจฺวิยา ปาเน เหวํ มังชถํ
 เหวํ มังปฺมุชํ กรยฺย นตฺติ ตโตนิทานํ ปาปํ นตฺติ ปาปสฺส
 อากโม ทกฺขิณณเจปํ คจฺฉาย ตีรํ^๔ คจฺฉเยยฺย หนฺนโต ขาเตนฺโต
 ฉินฺทนฺโต เฉทาเปนฺโต ปจฺนโต ปจาเปนฺโต^๕ นตฺติ ตโตนิทานํ
 ปาปํ นตฺติ ปาปสฺส อากโม อุตฺตรณเจปํ คจฺฉาย ตีรํ^๖ คจฺฉเยยฺย
 ททฺนโต ททาเปนฺโต^๗ ยชฺนโต ยชาเปนฺโต^๘ นตฺติ ตโตนิทานํ ปุณฺณ
 นตฺติ ปุณฺณสฺส อากโม ทาเนน ทเมน สฺยเมน สจฺจวาเจนี
 นตฺติ ตโตนิทานํ ปุณฺณ นตฺติ ปุณฺณสฺส อากโมติ อิตฺถํ โข
 เม ภาตฺเต ปุรฺโณ กตฺถํไป สฺนุทฺติจิกํ สามณณผลํ ปุญฺโส สฺमान
 อภิวิยํ พุยาภาสี เสยฺยถาปํ ภาตฺเต อมพํ วา ปุญฺโส ตพฺพํ

๑. สหโตปตฺตเก ปจโต ปาจยโต โสจยโต กิตฺมยโต ฝนฺทาปยโต
 ปาณมตฺติมาปยโตติ ปาโง ทิสฺสติ ๑ ๒. ส. กรียติ ๑ ๓-๖. ส. คจฺคา-
 ตีรํ ๑ ๔. ส. อากจฺฉเยย ๑ ๕. ส. ปาจฺนโต ๑ ๗. ส. ทาเปนฺโต ๑
 ๘. ส. ยาเชนฺโต ๑ ๙. ส. สจฺจวชฺเชน ๑

พฺยากรยฺย ตพฺพํ วา ปฺญฺโง อมฺพํ พฺยากรยฺย เอวเมว ไช
 เม ภาณเต ปฺรโณณ กสฺสโป สํหติฏฺฐิกํ สามัญณผลํ ปฺญฺโง สฺมาโน
 อภิวิธํ พฺยาภาสี ตสฺส มยฺหํ ภาณเต เอตทโหสี กถํ หิ นาม
 มาติโส สมนํ วา พฺราหฺมณํ วา วิชิตะ วสฺนํ อปฺปสาเทตพฺพํ
 มนฺตฺตเยยฺยาติ โส ไช อหํ ภาณเต ปฺรณสฺส กสฺสปสฺส ภาสีคํ
 เวน อภินนฺทํ นปฺปฏิกโกสํ อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกโกสิตฺวา อนคฺค-
 มโน อนคฺคตมन्नวาจํ อนิจฺฉาเรตฺวา ตเมว วาจํ อนุคฺคณฺหนโค
 อนิกฺกฺชฺชนโต อญฺจายาสนา ปฏกามิ ฯ

[๔๕] เอกมิตาหํ ภาณเต สมนํ เยน มกฺขติ โคสาโต เตนุปลงฺกมํ
 อฺปปลงฺกมิตฺวา มกฺขตินา โคสาเถน สทฺธิํ สมนมิตํ สมนมิตนํ
 กถํ สํวราณญํ วัตติสาเรตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสํ เอกมณฺตํ นิสฺสินโน
 ไช อหํ ภาณเต มกฺขติ โคสาถํ เอตทโวจํ ยถา นุ ไช อิมานิ
 โภ โคสาถ ปุณฺณสฺส ปายตฺตานิ ฯ เปฯ สกฺกา นุ ไช โภ โคสาถ
 เอวเมว ทิฏฺฐเ อ ชมฺเม สํหติฏฺฐิกํ สามัญณผลํ ปณฺณเปตฺตุนฺติ
 เอวํ วุตฺเต ภาณเต มกฺขติ โคสาโต มํ เอตทโวจํ นคฺติ มหาราช
 เหตุ นคฺติ ปจฺจุโย สกฺตฺตานํ สงฺกิตฺเตสา ย อเหตุ อปฺปจฺจุยา สกฺตา
 สงฺกิตฺตัสสฺส นคฺติ เหตุ นคฺติ ปจฺจุโย สกฺตฺตานํ วิสฺสุทฺธิยา อเหตุ
 อปฺปจฺจุยา สกฺตา วิสฺสุตฺตุนฺติ นคฺติ อตฺตกาเร นคฺติ ปรรกาเร
 นคฺติ ปุริสกาเร นคฺติ พถํ นคฺติ วิวิธํ นคฺติ ปุริสธามา นคฺติ

๓. อนิกฺกฺชฺชนโต ฯ

สัสาเร นตฺถิ หานวทฺทเน^๑ นตฺถิ อุกกัธววกุกัธเ^๒ เสยฺยถาปึ นาม
 สุตฺตคฺคเ^๓ อชิตเ^๔ นิพฺเพชฺยมานเมว ปเลติ^๕ เอวเมว พาเล ๑
 ปณฺทิตเ ๑ สันหาวิตฺวา สัสมิตฺวา ทฺวขสฺสสันตํ กริสฺสสันตํ อิตถํ
 โช เม ภาณเต มกฺขติ โคธํโต สันทิจฺจิกํ สามนฺณณตํ ปฺพุโจ
 สฺมาโน สัสารสฺสทฺธิ พฺยาภาสี เสยฺยถาปึ ภาณเต อมฺหิ วา ปฺพุโจ
 ตพฺฐํ พฺยากรเรยฺย ตพฺฐํ วา ปฺพุโจ อมฺหิ พฺยากรเรยฺย เอวเมว
 โช เม ภาณเต มกฺขติ โคธํโต สันทิจฺจิกํ สามนฺณณตํ ปฺพุโจ
 สฺมาโน สัสารสฺสทฺธิ พฺยาภาสี ตสฺส มยฺหิ ภาณเต เอตทโหสิ
 กถํ หิ นาม มาทิสํ สมนํ วา พฺราหฺมณํ วา วิชิตเ^๖ วสันตํ
 อปสาเทตพฺพํ มณฺเญยฺยาติ โส โช อหํ ภาณเต มกฺขติสฺส โคธํตสฺส
 ภาสีตํ เวน อภินนฺทึ นปฺปฏิกโกสํ อภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกโกสิตฺวา
 อนคฺคตฺมโน อนคฺคตฺมนวาจํ อนิจฺฉาเรตฺวา ตเมว วาจํ อนุกฺคณฺหนโต
 อนิกฺกขฺเขนโต อญฺจายาสนา ปกฺกามิ ๑

[๙๖] เอกมิตาหํ ภาณเต สมนํ เยน อชิตเ^๗ เกสํมพฺพิโต^๘
 เทนุปลงฺกมํ อฺอุปสงฺกมิตฺวา อชิตเ^๙ เกสํมพฺเพน สทฺธิ สมนมฺทึ
 สมนมฺทึนํ กถํ สํวณนํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํ เอกมฺนตํ
 นิสฺสินโน โช อหํ ภาณเต อชิตํ เกสํมพฺพิโต เอตทโวจํ ยถา นุ โช
 อิมานิ โภ อชิต ปุณฺณิปปายตฺตานิ ๑ เป ๑ สกฺกา นุ โช โภ อชิต
 เอวเมว ทิจฺเจ ๑ ชมฺเม สันทิจฺจิกํ สามนฺณณตํ ปณฺณเปตฺตุนติ

๑ ตี. หายนวทฺทเน ๑ ๒ ตี. ผลลิต ๑ ๓ ตี. อชิตเ เกสํมพฺพิติ ๑

เหว วุตฺเต ภาณเต อชิตฺโต เกสกมฺพโต มํ เอตทโวจ นตฺติ มหาราช
 ทินฺนํ นตฺติ ยิฏฺฐํ นตฺติ หุตฺตํ นตฺติ สุกฺกทุกฺกฏานํ กมฺมานํ
 ผตฺตํ วิปาทโก นตฺติ ขยํ โถโก นตฺติ ปฺรโตโก นตฺติ มาตา
 นตฺติ ปิตา นตฺติ สุตฺตา โยปปาทิกา นตฺติ โถเก สมนพฺราหฺมณา
 สมนคฺคตา^๑ สมนฺนาปฏิปนฺนา เย อิมญฺจ โถกํ ปฺรณฺจ โถกํ
 สยํ อภินฺนฺวา สจฺฉนฺตฺวา ปเวเทนฺติ จาคุมฺมหาภฺตฺติโก ขยํ ปฺริโส
 ยทา กาลํ กโรติ ปจฺจํ ปจฺจิกายํ อนฺเปติ อนฺปคฺจฺฉนฺติ^๒ อาโป
 อาโปกายํ อนฺเปติ อนฺปคฺจฺฉนฺติ เตโส เตโสกายํ อนฺเปติ อนฺปคฺจฺฉนฺติ
 วาโย วาโยกายํ อนฺเปติ อนฺปคฺจฺฉนฺติ อาภาสํ อินฺทฺริยานิ สงฺกมฺนฺติ
 อาสฺนฺทิปญฺจมา ปฺริสา ตํ^๓ อาทาย คจฺฉนฺติ ยาว อาพาหนา
 ปทานิ ปญฺญาณนฺติ^๔ กาโปตฺตกาณิ อฏฺฐํณิ ภวฺนฺติ ภตฺตฺนฺตา หุติโย
 ทตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตํ^๕ ทานํ เตสํ ตฺตฺตํ มุสา วิธวาโป^๖ เย เกจิ
 อตฺตฺตฺตฺตฺตํ วจนฺติ พาเต จ ปญฺจํเต จ กายสฺส เภทา อจฺฉนฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 วินสฺสฺนฺติ น โหณฺติ ปํ มรณฺติ อิตฺถํ โข เม ภาณเต อชิตฺโต
 เกสกมฺพโต สนฺทิจฺจํ สามณฺณผตฺตํ ปุญฺโส สฺมาโน อจฺฉนฺตฺ^๗
 พฺยาภาสํ เสยฺยถาปํ ภาณเต อมฺพํ วา ปุญฺโส ตพฺพํ พฺยากรเมยฺย

๑ ส. ปโร โถโก ๑ ๒ สมนคฺคตา สมนคฺคตาติปํ เทว ปาสา
 ทิสฺสฺนฺติ ๑ ๓ ส. อนฺปคฺจฺฉนฺติ ๑ ๔ ส. มตํ ๑ ๕ ส. อาพาหนา
 ปทานิ ปญฺญาเนนฺตฺติ ปาโส ทิสฺสฺนฺติ ๑ ๖ ส. ทตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ยทํ ๑ ๗ ส. มุสาวิธวาโป ๑ ๘ ส. อจฺฉนฺตฺตฺตํ ๑

ตพฺฐํ วา ปุญฺโง อมฺพํ พยาถเรยฺย เอวเมว โห เม ฆนฺเต
 อชิตโต เกสํมฺพโต สํหติฏฺฐิกํ สามัญณผลํ ปุญฺโง สฺมาโน
 อจฺจุเรทํ พยาภาสี ตตฺถ มยฺหํ ฆนฺเต เอตทโหสี กถํ หิ นาม
 มาทิสํ สมนํ วา พฺราหฺมณํ วา วิชิตะ วสฺนํ อปสํสํเตตพฺพํ
 มนฺตญฺเยยฺยาคี โส โห อหํ ฆนฺเต อชิตตฺถ เกสํมฺพตตฺถ ภาสีตํ เหว
 อภินนฺทํ นปฺปฏิกโกสี อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกโกสีตฺวา อนตฺตมโน
 อนตฺตมโนวาจํ อนิจฺฉาเรตฺวา ตเมว วาจํ อนุคฺคณฺหนโต อนิกฺกขฺเขนโต
 อฏฺฐายาสฺนา ปกฺกามิ ฯ

[๔๗] เอกมิตาหํ ฆนฺเต สมนํ เยน ปกฺโข กจฺจายโน เตนุปลงฺกมํ
 อุปสงฺกมิตฺวา ปกฺขเณ กจฺจายเนน สทฺธิํ สมนมฺหิ สมนมฺหีนํ กถํ
 สํวราณํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺหํ นิสฺสํ เอกมฺหํ นิสฺสินโน โห อหํ
 ฆนฺเต ปกฺโข กจฺจายนํ เอตทโวจํ ยถา นุ โห อิมานิ โภ
 กจฺจายน ปุณฺณสํปายคณานิ ฯ เป ฯ สกฺกา นุ โห โภ กจฺจายน เอวเมว
 ทิฏฺฐเ จ ชมฺเม สํหติฏฺฐิกํ สามัญณผลํ ปณฺณเปตฺตุนฺติ เอวํ วุตฺเต
 ฆนฺเต ปกฺโข กจฺจายโน มํ เอตทโวจํ สทฺธิเม มหาวาซ กายา อกฺขฺยา
 อกฺขวิชา อนิมฺมิตา อนิมฺมาตา วณฺณา กุฏฏฺฐา เอตฺถกฏฺฐายิฏฺฐิจิตฺา
 เต น อิลฺลนฺติ น วิปริณฺเมนฺติ น อณฺณมณฺณํ พยาพาเชนฺติ นาทํ
 อณฺณมณฺณตฺถํ สฺสุชฺช วา ทฺถชฺช วา สฺสุทฺถชฺช วา กตฺตเม สทฺธิ
 ปจฺวิกาโย อาโปกาโย เตโชกาโย วาโยกาโย สฺสุชฺเช ทฺถชฺเช สฺสุว

๑. เอตฺถกฏฺฐายิฏฺฐิจิตฺา น ปาโง ฯ

มณฺเฒะยาคิ โส ไซ อหํ ภนฺเต นิคณฺฐสูตรํ นาฏปฺปุตฺตสูตรํ ภาสิตํ เหน
อภินนฺทํ นปฺปฏิกโกถํ อภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกโกถิตฺวา อนคฺคตมโน
อนคฺคตมทวํ อนิจฺฉาเรตฺวา ตเมว วาจํ อนุคฺคณฺหโต อนิกฺกขฺเชนโต
อฏฺฐจายาสนา ปกฺกามิ ฯ

[๘๘] เอกมิตาหํ ภนฺเต สมนํ เยน สณฺขโย เวตฺถุจฺปฺปโต^๑
เตนุปลงฺกมํ อุปปลงฺกมิตฺวา สณฺขเยน เวตฺถุจฺปฺปเตน สทฺธิ สมนมฺหิ
สมนมฺทนํ กถํ สํวราณํ วตฺติสาเรตฺวา เอกมฺหุตํ นิสฺสํ เอกมฺหุตํ
นิสฺสินโน ไซ อหํ ภนฺเต สณฺขยํ เวตฺถุจฺปฺปตํ เขตฺทโวจํ ยถา นุ ไซ
อิมานิ โภ สณฺขย ปุณฺณิปปายตนาหิ ฯ เป ฯ สกฺกา นุ ไซ โภ สณฺขย
เอวเมว ทิฏฺฐเ ว ชมฺเม สทฺธิจฺจํ สํมณฺเฒผลํ ปณฺณเปตฺตุนฺติ เอว
ดฺดเต ภนฺเต สณฺขโย เวตฺถุจฺปฺปโต มํ เขตฺทโวจํ อตฺถิ ปโร โถโกติ
อิตฺติ เจ มํ ปุณฺณิ อตฺถิ ปโร โถโกติ อิตฺติ เจ เม อตฺถํ อตฺถิ
ปโร โถโกติ อิตฺติ เตนํ พุยากรเยยํ เอวณฺติมี เม โน ตถาติมี เม
โน อณฺเฏตาทิมี เม โน โนติมี เม โน โน โนติมี เม โน นตฺถิ
ปโร โถโก อตฺถิ จ นตฺถิ จ ปโร โถโก เหน อตฺถิ น นตฺถิ
ปโร โถโก อตฺถิ สตฺตา โอบปาติกา นตฺถิ สตฺตา โอบปาติกา
อตฺถิ จ นตฺถิ จ สตฺตา โอบปาติกา เหน อตฺถิ น นตฺถิ สตฺตา
โอบปาติกา อตฺถิ สกฺกทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก อิตฺติ เจ
มํ ปุณฺณิ อตฺถิ สกฺกทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก อิตฺติ เจ

๑ ส. เวตฺถุจฺปฺปโต ฯ ๒ เตนํ

เม อตฺถิ อตฺถิ สุกฺขทุกฺกฺขานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก อิติ เตน
 พฺยากรยฺยํ นตฺถิ สุกฺขทุกฺกฺขานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก อตฺถิ จ
 นตฺถิ จ สุกฺขทุกฺกฺขานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก เณว อตฺถิ น นตฺถิ
 สุกฺขทุกฺกฺขานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก โหติ ตถาคโต ปรมมฺรณา
 น โหติ ตถาคโต ปรมมฺรณา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต
 ปรมมฺรณา เณว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมฺรณาติ อิติ เจ
 มํ ปุจฺฉนฺตี เณว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมฺรณาติ อิติ เจ เม
 อตฺถิ เณว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมฺรณาติ อิติ เตน พฺยา-
 กรยฺยํ เอวณฺติมี เม โน ตถาติมี เม โน อนนฺตภาติมี เม โน โนติมี
 เม โน โน โนติมี เม โนติ อิตฺถํ ไช เม ภาเต สณฺชโย เวตฺตฺวสุตฺโต
 สันนิจฺจิกํ สามนฺตผลํ ปุญฺโส สฺมาโน วิกุเขปํ พฺยาภาสี สํยฺยาปํ
 ภาเต อมฺพํ วา ปุญฺโส ตพฺพํ พฺยากรยฺยํ ตพฺพํ วา ปุญฺโส อมฺพํ
 พฺยากรยฺยํ เอวเมว ไช ภาเต สณฺชโย เวตฺตฺวสุตฺโต สันนิจฺจิกํ
 สามนฺตผลํ ปุญฺโส สฺมาโน วิกุเขปํ พฺยาภาสี ตสฺส มยฺหํ ภาเต
 เอตทโหสี อยฺยํ อิมํ สมนพฺราหฺมณํ สพฺพพาโต สพฺพมฺโห
 กํ หิ นาม สันนิจฺจิกํ สามนฺตผลํ ปุญฺโส สฺมาโน วิกุเขปํ
 พฺยากรยฺยํ ตสฺส มยฺหํ ภาเต เอตทโหสี กถณฺทํ นาม มาทิสํ
 สมนํ วา พฺราหฺมณํ วา วิชิตํ วสฺนํ อปฺสาเทตพฺพํ มนฺตฺตฺตฺตฺต
 ติ ไช อํ ภาเต สณฺชยสฺส เวตฺตฺวสุตฺตสฺส ภาสีติ เณว อภินนฺทํ
 นปฺปฏิกโกสํ อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกโกสิตฺวา อนคฺตมโน อนคฺต-

มนวามํ อนิจฺจนาเรตฺวา ตเมว วามํ อนุคฺคณฺหนฺโต อนิกฺกฺขฺเสนฺโต
อฺนฺนํ จายาสนา ปฏกามิ ฯ

[๑๐๐] โสหิ ภาเน ภาวนตมปิ ปุณฺณามิ ยถา นุ โห อิมานิ ภาเน
ปุณฺณํ ปายตนาหิ เสนฺยถํ หตฺถาโรหา อสฺสาโรหา วทิกา ฆนฺนคฺคา
เจตกา จตกา ปิณฺนททายิกา อุกฺคา ราชปฺตฺตา ปฏฺชนฺติโน มหานาคา
สุรา จมฺมโยชนิโน ทาสกปฺตฺตา อาพาธิกา กปฺปภาว นุฬาปกา สุทา
มาตการา รัชกา เปสฺการา นตการา กุมฺภการา คณกา มุทฺติกา
ยานิ วา ปณฺณณานิปิ เหวํคฺคานิ ปุณฺณํ ปายตนาหิ เต ทิฏฺฐเ จ
ชมนฺ เสนฺทิจฺจํ สิปฺปผลํ อปฺปชฺวณฺติ เต เตน อตฺตนาํ สฺสฺเชนฺติ
มีเณนฺติ มาตาปิตโร สฺสฺเชนฺติ มีเณนฺติ ปุตฺตทวารํ สฺสฺเชนฺติ มีเณนฺติ
มิตฺตามจฺเจ สฺสฺเชนฺติ มีเณนฺติ สมนฺพฺราหฺมเณสฺ อุกฺกคฺคิกํ ทกฺขิณํ
ปติฏฺฐาเปนฺติ โสวคฺคิกํ สฺสฺชวปํ สฺสฺคกฺกํวคฺคณํ สฺสฺกกา นุ โห
ภาเน เหวเมว ทิฏฺฐเ จ ชมนฺ เสนฺทิจฺจํ สํมณฺณผลํ ปณฺณ-
เปตฺตฺติ ฯ สฺสฺกกา มหาราช เตเนหิ มหาราช ตณฺเณเวตฺต ปฏฺธิ-
ปุณฺณํ สฺสฺกามิ ยถา เต ชเมยฺย ตถา ตํ พฺยากรเมยฺยาสิ ตํ กิ มณฺณสฺ
มหาราช อิท เต อสฺส ปฺริโส ทาโส กมฺมกโร ปุพฺพุจฺจาย
ปุณฺณํ ปาตํ กิการปฏฺธิสฺสํ มนาปจาร์ มียวาทํ มุชฺชฺสโลกโก ๑
๑๑๑ เหวมสฺส อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ ปุณฺณํ กติ
ปุณฺณํ วิปาโก อยํ หิ ราชา มาคโห อชาคฺคตฺตฺ เวเทหิปฺตฺโต
๑๑๑ สฺส. มุชฺชฺสโลกโก ฯ

มณฑุโส อหัมมิมณฑุโส อหิมิ ราชา มาโคธ อชาตศัคคุ เวเทหิบุคฺโค
 ฌนฺจหิ กามคฺเชนหิ สมนฺนํปิโต สมนํคฺคํปิโต ปริจาเรติ เทโว มณฺเฑ
 อหัม ปนฺมหิสฺส ทาโส กมฺมกโร ปุพฺพพฺพชํยํ ปจฺฉานิปาตํ กัมมการ-
 ฌนํ สํวํ มนฺนาปจํวํ มียวาทํ มุชฺชตฺถิกิโก โส วตฺสสํวํ ปุณฺณานิ
 กเรยฺมํ ยนฺนุนาหํ เกสฺมสฺสํ โสหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
 อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคฺวาริยํ ปุพฺพชเยยฺยนฺติ ฯ โส อปเรน
 สมนฺน เกสฺมสฺสํ โสหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
 อคารสฺมา อนคฺวาริยํ ปุพฺพชเยยฺย ฯ โส เอวํ ปุพฺพชิตो สมนฺโน
 กายนฺ สํวโต วิหเรยฺย วาจา ย สํวโต วิหเรยฺย มนฺสา สํวโต
 วิหเรยฺย ฆาสจฺฉาตฺตนปรมตฺตย สํวคฺคฺชโร อภิรโต ปวิเวเก ฯ ตตฺตเจเก
 ปุริสา เอวมาโรเจยฺมํ ยคฺเช เทว ชาเนยฺยาสี โย เต โส ปุริโส
 ทาโส กมฺมกโร ปุพฺพพฺพชํยํ ปจฺฉานิปาตํ กัมมการฌนํ สํวํ มนฺนาปจํวํ
 มียวาทํ มุชฺชตฺถิกิโก โส เทว เกสฺมสฺสํ โสหาเรตฺวา กาสายานิ
 วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคฺวาริยํ ปุพฺพชิตो โส เอวํ
 ปุพฺพชิตो สมนฺโน กายนฺ สํวโต วิหริติ วาจา ย สํวโต วิหริติ
 มนฺสา สํวโต วิหริติ ฆาสจฺฉาตฺตนปรมตฺตย สํวคฺคฺชโร อภิรโต
 ปวิเวเกติ ฯ อมฺมํ ควํ เอวํ วเทยฺยาสี เอคฺ เม โภ โส ปุริโส
 ปฺนเทว โหตุ ทาโส กมฺมกโร ปุพฺพพฺพชํยํ ปจฺฉานิปาตํ กัมมการ-
 ฌนํ สํวํ มนฺนาปจํวํ มียวาทํ มุชฺชตฺถิกิโกติ ฯ โนเหตํ ภนฺเต

อกโข นํ มยเมว อภิเวทเยยามมี ปจฺจุเจยฺยามมี อาสฺสเนหี
 นิมนฺเตยฺยาม อภินิมนฺเตยฺยามมี นํ จีวรบีณฺทปาทเสนาสนฺนิทาน-
 ปจฺจุยภสฺสชฺชปรีทฺธาเรหิ ชมฺมิกปัสสํ ฐกฺขาวรณคฺคฺคํ สํวิทฺเทยฺยา-
 มาติ ฯ คํ กิํ มณฺเณสฺสิ มหาวราช ยถิ เอวํ สฺนฺเต โหติ วา
 สฺนฺทิจฺจิกํ สํมณฺเณสฺสํ โน วาติ ฯ อทฺธา โห ภาณฺเต เอวํ
 สฺนฺเต โหติ สฺนฺทิจฺจิกํ สํมณฺเณสฺสณฺติ ฯ อิทํ โห เต มหาวราช
 มยา ปจฺมํ ทิจฺจุเจ ว ชมฺเม สฺนฺทิจฺจิกํ สํมณฺเณสฺสํ ปณฺณคฺคฺคณฺติ ฯ

[๓๐๓] สฤกฺกา ปน ภาณฺเต อณฺณมี เอวเมว ทิจฺจุเจ ว ชมฺเม
 สฺนฺทิจฺจิกํ สํมณฺเณสฺสํ ปณฺณเปตฺคณฺติ ฯ สฤกฺกา มหาวราช เตนหิ
 มหาวราช ตณฺเณเวตฺถ ปฏฺธิปฺปจฺฉิสฺสํ ยถา เต ชเมยฺย ตถา
 นํ พฺยากรเยยฺยาสิ ฯ คํ กิํ มณฺเณสฺสิ มหาวราช อิท เต อสฺสํ
 ปุริสํ กสฺสํโก คหปติโก การการโก วาสีวฑฺฒโก ฯ ตสฺส
 เอวมสฺสํ อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ ปุณฺณานิ คติ ปุณฺณานิ
 วิปาโก อยํ หิ ราชา มากโข อชาตสฺสคฺคฺ เวเทหิปฺคฺโค มนุสฺสํ
 อหฺมมี มนุสฺสํ อยํ หิ ราชา มากโข อชาตสฺสคฺคฺ เวเทหิปฺคฺโค
 ปณฺจหิ กามคฺคฺเนหิ สฺมปฺปิตฺโต สฺมจฺจํโกโต ปรีจาเรติ เทโว มณฺเณ
 อหํ ปนฺมหิสฺสํ กสฺสํโก คหปติโก การการโก วาสีวฑฺฒโก โส
 วตสฺสํหาหิ ปุณฺณานิ กรเยยํ ยนฺนฺนาหํ เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา
 กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพ-
 เชยฺยณฺติ ฯ โส อปเรน สฺมเขน อปฺปํ วา โภคกฺขนฺทํ ปหา

มหนฺตํ วา โภคกฺขณํ ปหาย อปฺปํ วา ฌาติปริวฏฺฐํ ปหาย
 มหนฺตํ วา ฌาติปริวฏฺฐํ ปหาย เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ
 วตฺถานิ อจฺจุณาเตตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพเชยฺย ฯ โส
 เอวํ ปพฺพชิตฺโต สฺมาโน กาเยนํ สํวฺโต วิหเรยฺย วาจาเยนํ สํวฺโต
 วิหเรยฺย มนสา สํวฺโต วิหเรยฺย ฆาตจฺจุณาทณปรมตฺยาเยนํ สฺนฺทิจิกํ
 อภิรโต ปวีเณเก ฯ ตณฺเฏเก ปุริสา เอวมาโรเจยฺยํ ยคฺคเม เทว
 ชาติเยยฺยาสี โย เต โส ปุริโส กสฺสโก คหปติโก การการโก
 ราสีวคฺคฆโก โส เทว เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
 อจฺจุณาเตตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต โส เอวํ ปพฺพชิตฺโต
 สฺมาโน กาเยนํ สํวฺโต วิหริติ วาจาเยนํ สํวฺโต วิหริติ มนสา
 สํวฺโต วิหริติ ฆาตจฺจุณาทณปรมตฺยาเยนํ สฺนฺทิจิกํ อภิรโต ปวีเณเกหิ ฯ
 อปฺปํ ควํ เอวํ วเทยฺยาสี เอตฺถ เม โภ โส ปุริโส ปุนเทว
 โหตุ กสฺสโก คหปติโก การการโก ราสีวคฺคฆโกติ ฯ โน เหน้
 ภาณเต อถา นํ มยเมว อภิชาเทยฺยามี ปจฺจุจฺเจยฺยามี อาสเนนํ
 นิมนฺเตยฺยามี อภินิมนฺเตยฺยามี นํ จีวรนิมนฺตปาทเสนาสนคิถาน-
 ปจฺจุจฺเจยฺยชฺชปริกฺขารเหหิ ฆมฺมิกํนิสฺสํ ภคฺชาวณคฺคตฺติ สํวิทเทยฺยา-
 มาติ ฯ ตํ กํ มณฺเณสิ มหาราช ยถิ เอวํ สฺนฺเต โหติ วา
 สฺนฺทิจิกํ สามัญชนตํ โน วาติ ฯ อทฺธา ไซ ภาณเต เอวํ
 สฺนฺเต โหติ สฺนฺทิจิกํ สามัญชนตํติ ฯ อิทํ ไซ เต มหาราช
 มยา ทฺติยํ ทิจฺเจ ว ฆมฺเม สฺนฺทิจิกํ สามัญชนตํ ปณฺณตฺตํติ ฯ

อนคาริยํ ปพฺพชยฺยนฺติ ฯ โส อปเรน สมนฺเยน อปฺปํ วา โภกฺกฺขนฺชํ
 ปหาย มหนฺตํ วา โภกฺกฺขนฺชํ ปหาย อปฺปํ วา ฌาติปริวฺชฺชํ
 ปหาย มหนฺตํ วา ฌาติปริวฺชฺชํ ปหาย เกสํสํสํ โอหาเรตฺวา
 กาสายานิ วตฺถานิ อจฺจุฉาเตตฺวา อการํสูมา อนคาริยํ ปพฺพชติ ฯ
 โส เอวํ ปพฺพชฺชิตฺวา สฺมาโน ปาติโมกฺขสํวรํสูโต วิหริติ อจฺจา-
 โคจรสมฺปนฺโน อณฺเณตฺเตสุ วชฺเชสุ ฃยทสฺสํวํ สฺมาทาย สิกฺขติ
 สิกฺขาปเทสุ ฃยทมฺมุจฺจํมฺเมเน สมนฺนาคโต กุสฺสเถน ปริสุทฺธราชํไว
 สัตถสมฺปนฺโน อินฺทริเยสุ จุตฺตทฺวาโร สติสมฺปชฺฌนฺเนน สมนฺนาคโต
 สมนฺตฺตฺวา ๑

[๓๐๓] กถณฺจ มหาราช ภิกฺขุ สัตถสมฺปนฺโน โหติ ฯ อิท มหาราช
 ภิกฺขุ ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิโรโต โหติ นิหิตทณฺโห
 นิหิตสฺส
 โหติ สัตถสมฺ ๑ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏิวิโรโต โหติ
 ทินฺนาทายํ ทินฺนปฏิกงฺขํ อเถเนน สจฺจิภูเตน อตฺตนา วิหริติ ฯ อิทํปัสฺส
 โหติ สัตถสมฺ ๑ อพฺรหฺมจริยํ ปหาย พฺรหฺมจารี โหติ อาราจารย์
 วิโรโต เมถฺนา ความชฺมุมา ฯ อิทํปัสฺส โหติ สัตถสมฺ ๑ มุสาวาทํ ปหาย
 มุสาวาทา ปฏิวิโรโต โหติ สจฺจวาทํ สจฺจสนฺโห เจโต^๒ ปจฺจยโก
 อวิสฺสวาทโก โธกสฺส ๑ อิทํปัสฺส โหติ สัตถสมฺ ๑ ปัสฺสณํ วาจํ ปหาย
 ปัสฺสณาย วาจาย ปฏิวิโรโต โหติ อิตฺ สุตฺวา น อมฺตฺร อภฺชวาทา

๓ ส. ฃยทมฺมุจฺจํมฺเมเน ๑ ๒ ส. เถโต ๑

อิเมสํ เกทาย อมฺบุตร วา สุตฺตวา น อิเมสํ อภฺชตาตา อมฺสํ เกทาย
 อิติ ภินฺนํ วา สันหาตา สหิตานํ วา อนุปฺปาทาตา สํมคฺคاراโม
 สํมคฺครโต สํมคฺคณฺท์ สํมคฺคกรณํ วาจํ ภาสีตา โหติ ฯ อิทํมีสฺส
 โหติ สัตถํมํ ๑ ฌรฺสํ วาจํ ปหาย ฌรฺสํ วาจา ย ปฏิวิริโต
 โหติ ยา สา วาจา เนตา กณฺณสฺสา เปมฺนียา หทยํคฺมา โปริ
 พุชฺชนกฺนตา พุชฺชนมนาปา ตถารูปํ วาจํ ภาสีตา โหติ ฯ อิทํมีสฺส
 โหติ สัตถํมํ ๑ สํมณฺเฒาปํ ปหาย สํมณฺเฒาปา ปฏิวิริโต
 โหติ กาดวาทํ ภูตวาทํ อคฺควาทํ ชมฺมุวาทํ ฌินยวาทํ นิธานวาทํ
 วาจํ ภาสีตา โหติ กาเตน สํปเทสํ ปริยํคฺวติ อคฺคสณฺฑิโก ๑
 อิทํมีสฺส โหติ สัตถํมํ ๑ พัสฺสามภฺตคามสํมาภฺมา ปฏิวิริโต โหติ ๑
 เอกภคฺติโก โหติ รมคฺคปรโต วิริโต วิกาตโกชนา ๑ นจฺจุคฺควาทิต-
 วิสฺสุทฺถสฺสนา ปฏิวิริโต โหติ ๑ มาตาคนฺธวิเตปนชารณมนุชฺชน-
 วิภูสณฺฐาณา ปฏิวิริโต โหติ ๑ อจฺจุจาสยณมมหาสยนา ปฏิวิริโต
 โหติ ๑ ชาตฺรปรชฺชปฏิคฺคหนา^๑ ปฏิวิริโต โหติ ๑ อามกชณฺเฒ-
 ปฏิคฺคหนา ปฏิวิริโต โหติ ๑ อามกมฺสปฏิคฺคหนา ปฏิวิริโต
 โหติ ๑ อิตฺถักุมาริกปฏิคฺคหนา^๒ ปฏิวิริโต โหติ ๑ ทาส์ทาส-
 ปฏิคฺคหนา ปฏิวิริโต โหติ ๑ อเชพกปฏิคฺคหนา ปฏิวิริโต โหติ ๑
 กุกฺกฏสฺสกรปฏิคฺคหนา ปฏิวิริโต โหติ ๑ หคฺคิกวาสุสววา-
 ปฏิคฺคหนา ปฏิวิริโต โหติ ๑ เวตฺตวตฺตปฏิคฺคหนา ปฏิวิริโต

๑ ส. ชาตฺรปรชชปฏิคฺคหนา ๑ ๒ ส. อิตฺถักุมารปฏิคฺคหนา ๑

ໂຫຕີ ໑ ທູເຫຍຢປຶດນະມະນຸໂຍກ ປຣິວິຣໂຕ ໂຫຕີ ໑ ກຸຍວິກຸຍາ
 ປຣິວິຣໂຕ ໂຫຕີ ໑ ສຸຕາກຸຍກໍສຸກຸມານຸກຸຍາ ປຣິວິຣໂຕ ໂຫຕີ ໑ ອຸກຸໂຄຣນ-
 ວຈນນິກຕິສຳວິໂຍກ ປຣິວິຣໂຕ ໂຫຕີ ໑ ເຈຕນວຣພຸນຸສນິປຣາໂມສ-
 ອາໂຕປສຸສາກາ ປຣິວິຣໂຕ ໂຫຕີ ໑ ອິຕິປັສຸສ ໂຫຕີ ສັຕສຸມີ ໑
 ຈຸຕສັຕ ນິຣຸຈິຕັ ໑

[๓๐๕] ยถา จา ปเนเก โภโกโต สมนเพราหุมนา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ญญชิตฺวา เต เอวรूपํ พิชคามภูตคามสํวรมํ อนฺยุคฺตา
 วิหรนฺติ ฯ เสยฺยถํ ๑ มุตฺตํ ๑ นนฺทํ ๑ ผลํ ๑ อคฺคํ ๑ พิชํ ๑ เมว
 ปญฺจํ อิติ จา ฯ อิติ เอวรูปา พิชคามภูตคามสํวรมฺหา ปฏิวิโร
 โหติ ฯ อิทํปัสสํ โหติ สัตถํ ๑

[๓๐๕] ยถา วา ปเนเต โภโกโต สมณพราหมณา สत्ถาเทยยานิ
โกชนานิ ภุขิตฺวา เต เขวรูปํ สันนิการปริโกกํ อนฺยุตฺตา
วิหฺรตฺติ ฯ เสยฺยถํ ๑ อนฺนสันนิธิ^๒ ปานสันนิธิ วคฺคสันนิธิ ยาน-
สันนิธิ สยฺนสันนิธิ คนฺธสันนิธิ อามิสสันนิธิ อิติ วา ๑ อิติ
เขวรูปา สันนิการปริโกกา ปฏฺิวิโรโต โหติ ๑ อิทํปัสสํ โหติ
สัสสํ ๑

[๓๐๖] ยถา วา ปนเถ โภโกโต สมณปุราหุณณา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา เต เอวรูปี วิสฺสกทสฺสํ อญฺญตฺตา วิหรนฺติ ฯ

๓. ส. จตุตถัตถิ นิฏฐิตนฺติ อิทํ นตฺติ ๑ ๒ อนนฺตํอนันตนิย
อนนตนิยํ ปาโง ทิสฺสตี ๑

เสยฺยถํ ๑ นจํ คํ วาทิตํ เปกฺขํ อภฺขานํ ปาณิสฺสํ เวตาทํ
 กุมภณฺณํ โสภนคฺคํ จณฺหาถํ วัง ฌอณฺ หนฺตฺติยฺกฺกํ อสฺสยฺกฺกํ
 มหิสฺสยฺกฺกํ ชุสฺสยฺกฺกํ อชฺชยฺกฺกํ เมณฺทยฺกฺกํ กุกฺกยฺกฺกํ วฏฺฏกยฺกฺกํ
 ทณฺทยฺกฺกํ มุฏฺฐียฺกฺกํ นิพฺพุทฺธํ อญฺโชนํ พตฺถกํ เสนาพฺพหํ
 อนํกทสฺสํ อิติ วา ๑ อิติ เหวรฺฐปา วิสฺสุทสฺสํ ปฏฺวิวิโต
 โหติ ๑ อิทํมีสฺสํ โหติ สัตถํ ๑

[๓๐๗] ยถา วา ปเนเก โภญโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภฺนุชฺชิตฺวา เต เหวรฺฐปํ ชฺฐปฺปมาทญฺจํ นานุโยคมนุญฺจตา
 วิหรนฺติ ๑ เสยฺยถํ ๑ อญฺชปํ ทสฺสปํ อากาสํ ปรีหารปํ
 สฺนํทํ ชฺฉกํ ชฺฉกํ สฺนากทฺทํ อภฺขํ ปงฺกจํ วงฺกํ โมกฺขจิกํ
 จิงฺกฺกํ ปตฺตาพฺทํ รกํ ชนฺกํ อภฺชวํ มาเนสิํ ยถาชฺช อิติ
 วา ๑ อิติ เหวรฺฐปา ชฺฐปฺปมาทญฺจํ นานุโยคา ปฏฺวิวิโต โหติ ๑
 อิทํมีสฺสํ โหติ สัตถํ ๑

[๓๐๘] ยถา วา ปเนเก โภญโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภฺนุชฺชิตฺวา เต เหวรฺฐปํ อฺจุจาสฺสนมฺหาสนํ อนุญฺจตา
 วิหรนฺติ ๑ เสยฺยถํ ๑ อาสนํ ปตฺตงฺกํ โคณํ จิตฺกํ ปฏฺกํ
 ปฏฺกํ ชฺฉกํ จิตฺกํ อภฺชโตมํ^๑ เอกนฺตโตมํ กฺวิสฺสํ โทเสยฺยํ กุคฺคกํ
 ทคฺคกํ อสฺสคฺคกํ รคฺคกํ อชินปฺปเวณํ กาทถิมคฺคปวรปฺปจฺจคฺคกํ
 สจฺจคฺคกํ อภฺชโตมํ อภฺชโตมํ อภฺชโตมํ อภฺชโตมํ อภฺชโตมํ
 อภฺชโตมํ อภฺชโตมํ อภฺชโตมํ อภฺชโตมํ อภฺชโตมํ
 ๑ ส. มโนสิํ ๑ (มเนสิณฺนํ ปาเชน ภวิตพฺพ) ๑ ๒ ส. อภฺชโตมํ ๑

มหาสยนา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ อิทัมปิสังส โหติ สัตถุสังคัม ฯ

[๓๐๘] ยถา วา ปเนเก โภญโต สัมณพราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา เต เอวรูปํ มณฺฑนวิภฺงฺสนฺนุจํหานุโยคํ อหฺนุยฺยตุคา
วิหรนฺติ ฯ เสยฺยถํทํ ฯ อจฺจุลาทณฺ ปริมทฺทณฺ นุหาปนํ สมนุพาหนํ
อาทาธํ อณฺชณํ มาตาคนฺชวิเลปนํ มุชฺจุณฺณํ มุชฺชิลเลปนํ หตฺถพนฺชํ
สีชาพนฺชํ ทณฺทํ นาถิกํ อสํ ชคฺคํ ฉคฺคํ จิตฺรุปาหนํ ชุณฺหํสํ มณฺ
วาลวํชนํ โอทาตานิ วตฺถุทณฺนิ ทังฆทณฺนิ อิติ วา ฯ อิติ เอวรูปา
มณฺฑนวิภฺงฺสนฺนุจํหานุโยกา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ อิทัมปิสังส โหติ สัตถุสังคัม ฯ

[๓๐๙] ยถา วา ปเนเก โภญโต สัมณพราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา เต เอวรูปํ ติริจฺจานกถํ อหฺนุยฺยตุคา วิหรนฺติ ฯ
เสยฺยถํทํ ฯ ราชกถํ โจรกถํ มหามตฺตกถํ เสนากถํ ภัยกถํ ยุกฺขกถํ
อนฺนกถํ ปาณกถํ วตฺตกถํ สยฺนกถํ มาตากถํ คนฺชกถํ ฉาตฺติกกถํ
ยานกถํ คามกถํ นิคมกถํ นครกถํ ชนปทกถํ อิตฺถํกถํ ปุริสํกถํ
สฺมารกถํ วิสีฆากถํ กุมฺภฏจํกถํ ปุพฺพเปตฺกถํ นานตฺตกถํ โสภกฺขายิกํ
สํมุตฺตกฺขายิกํ อิติ ภวาทกถํ อิติ วา ฯ อิติ เอวรูปาย ติริจฺจาน-
กถาย ปฏิวิโรโต โหติ ฯ อิทัมปิสังส โหติ สัตถุสังคัม ฯ

[๓๑๐] ยถา วา ปเนเก โภญโต สัมณพราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา เต เอวรูปํ วิจุลาหิกกถํ อหฺนุยฺยตุคา วิหรนฺติ ฯ

๓ ตี. มาตาวิเลปนํ มุชฺจุณฺณกํ มุชฺชาเลปํ หตฺถพนฺชนํ ฯ ตี. ปุริส-
กถนฺติ ปาโง น ทิสฺสตี ฯ

เสยฺยถิ^๑ ๑ น ตฺวํ อิมํ ชมฺมวณฺญํ อาชานาสี อหํ อิมํ ชมฺมวณฺญํ
 อาชานามิ ก็ ตฺวํ อิมํ ชมฺมวณฺญํ อาชานิสฺสํ มิจฺฉาปฏิปन्नโน
 คุมฺมสฺส อหฺมสฺมิ สฺมาปฏิปन्नโน สหิตํ เม อตฺถิตนฺเต ปุเร
 วจนํ ปจฺฉา อวจ ปจฺฉา วจนํ ปุเร อวจ อธิจฺฉินฺนเต
 ภิปรวตฺตํ อาโรหิตํ เต วาโท นิคฺคหิตสฺส จร วาทป-
 ปโมกฺขาย นิพฺเพเชหิ วา สเจ ปโหสฺสตี อิติ ๑ อิติ เอวฺรปาย
 วิคฺคาหิกกถาย ปฏิวิโรโต โหติ ๑ อิทํสฺส โหติ สัตถมํ ๑

[๓๓๒] ยถา วา ปเนเก โภญโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภูตฺตํ เต เอวฺรปํ ทุเตยฺยปหิณฺณคฺคณานํ โยคฺคณนุคฺคตา
 วิหรนฺติ ๑ เสยฺยถิ^๑ ๑ รณฺณํ ราชนหามตฺตํ ชตฺติยานํ พฺรหฺมณานํ
 คหปติกานํ กุมารานํ อธิ คจฺฉ อมฺตฺร คจฺฉ อิทํ หร อมฺตฺร
 อิทํ อาหฺราติ อิติ วา ๑ อิติ เอวฺรปํ ทุเตยฺยปหิณฺณคฺคณานํ โยคา
 ปฏิวิโรโต โหติ ๑ อิทํสฺส โหติ สัตถมํ ๑

[๓๓๓] ยถา วา ปเนเก โภญโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภูตฺตํ เต กุทฺทา จ โหณฺติ ตปฺภา จ เนมิคฺคิกา
 จ นิปฺเปตฺติกา^๒ จ ตาณฺณ จ ตาภํ นิสฺสํสํสํวโร อิติ วา^๓ ๑ อิติ
 เอวฺรปํ กุหนตปฺภา ปฏิวิโรโต โหติ ๑ อิทํสฺส โหติ สัตถมํ ๑

มชฺฌิมสฺสํ นิยฺยจิตฺ^๔ ๑

๑ ย. อมฺตฺรคจฺฉ ๑ ๒ ส. นิมิตฺตกา จ นิปฺเปตฺติกา จ ๑ ๓ ส. อิติ
 วาติ อิทํ นคฺคิ ๑ ๔ ส. มชฺฌิมสฺสํ นิยฺยจิตฺตํ อิทํ นคฺคิ ๑

[๑๑๔] ยถา วา ปเนเก โภโกโต สมนพราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ญฺญชิตฺวา เต เอวรूपาย ติรจฺจานวิชฺชาย มิจฺฉาธุวณ
 ธุวิกํ กปฺเปเนติ ๑ เสยฺยถํ ๑ องฺกํ นิमितฺตํ อุปฺปาฏี^๑ สฺสึ
 ตกฺขณํ มุสฺสีกจฺฉินฺนํ อคฺคิโหมํ ทพฺพิโหมํ กุสฺโหมํ กณฺโหมํ
 ตณฺหฺตโหมํ สบฺบิโหมํ เกลโหมํ มุขโหมํ โตหิตโหมํ องฺกวิชฺชา
 วตฺตวิชฺชา เวตฺตวิชฺชา สิววิชฺชา ภูตวิชฺชา ภูริวิชฺชา อหิวิชฺชา
 วิสฺสวิชฺชา วิจฺฉินฺนวิชฺชา มุสฺสีกวิชฺชา สกฺขณวิชฺชา ญายสฺสวิชฺชา ปกฺกขณานิ
 สรปฺริตฺตานํ มิคปกฺกํ อิติ วา ๑ อิติ เอวรूपาย ติรจฺจานวิชฺชาย
 มิจฺฉาธุวณ ปฏฺวิโรโต โหติ ๑ อิทํปัสสํ โหติ สัตถสฺมึ ๑

[๑๑๕] ยถา วา ปเนเก โภโกโต สมนพราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ญฺญชิตฺวา เต เอวรूपาย ติรจฺจานวิชฺชาย มิจฺฉาธุวณ
 ธุวิกํ กปฺเปเนติ ๑ เสยฺยถํ ๑ มณฺนิตกฺขณํ วตฺตตกฺขณํ ทณฺห-
 ตกฺขณํ สกฺขณตกฺขณํ อสฺสิตกฺขณํ อสฺสํตกฺขณํ ฐณฺตกฺขณํ อายฺยตกฺขณ^๒
 อิตฺถํตกฺขณํ ปฺริสํตกฺขณํ กุมารตกฺขณํ กุมาริํตกฺขณํ ทาสํตกฺขณํ
 ทาสํตกฺขณํ หตฺถิตกฺขณํ อสฺสํตกฺขณํ มหิํสํตกฺขณํ อสฺสํตกฺขณํ
 โคตกฺขณํ อชตกฺขณํ เมณฺหตกฺขณํ กุกฺกุฏตกฺขณํ วฏฺฏกตกฺขณํ
 โคธตกฺขณํ กณฺณตกฺขณํ กจฺจตกฺขณํ มิคตกฺขณํ อิติ วา ๑
 อิติ เอวรूपาย ติรจฺจานวิชฺชาย มิจฺฉาธุวณ ปฏฺวิโรโต โหติ ๑
 อิทํปัสสํ โหติ สัตถสฺมึ ๑

๑ ส. อุปฺปาฏํ ๑ ๒ ส. อายฺยตกฺขณํ ๑

[๓๑๖] ยถา วา ปเนเถ โภณโต สมนพราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภฺนุชฺชิตฺวา เต เอวรูปาย ติรจฺจณวิชฺชาย มิจฺฉาชีวน
 ชีวิกํ กปฺเปเนติ ฯ เสยฺยถํ ๑ ฌณฺโณ นียฺยานํ ภฺวิสฺสติ ฌณฺโณ
 อนียฺยานํ ภฺวิสฺสติ อพฺภนฺตรานํ ฌณฺโณ อฺปฺยานํ ภฺวิสฺสติ พาหิรานํ
 ฌณฺโณ อฺปฺยานํ ภฺวิสฺสติ พาหิรานํ ฌณฺโณ อฺปฺยานํ ภฺวิสฺสติ
 อพฺภนฺตรานํ ฌณฺโณ อฺปฺยานํ ภฺวิสฺสติ อพฺภนฺตรานํ ฌณฺโณ ชโย
 ภฺวิสฺสติ พาหิรานํ ฌณฺโณ ปราชโย ภฺวิสฺสติ พาหิรานํ ฌณฺโณ
 ชโย ภฺวิสฺสติ อพฺภนฺตรานํ ฌณฺโณ ปราชโย ภฺวิสฺสติ อิติ อิมสฺส
 ชโย ภฺวิสฺสติ อิมสฺส ปราชโย ภฺวิสฺสติ อิติ วา ๑ อิติ
 เอวรูปาย ติรจฺจณวิชฺชาย มิจฺฉาชีวา ปฏฺวิโรโต โหติ ๑ อิทํสฺส
 โหติ สัตถํ ๑

[๓๑๗] ยถา วา ปเนเถ โภณโต สมนพราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภฺนุชฺชิตฺวา เต เอวรูปาย ติรจฺจณวิชฺชาย มิจฺฉาชีวน
 ชีวิกํ กปฺเปเนติ ฯ เสยฺยถํ ๑ จนฺตคฺคาโห ภฺวิสฺสติ สฺริยคฺคาโห
 ภฺวิสฺสติ นกฺขตคฺคาโห ภฺวิสฺสติ จนฺติมสฺสริยานํ ปถกมนํ ภฺวิสฺสติ
 จนฺติมสฺสริยานํ อฺปฺปถกมนํ ภฺวิสฺสติ นกฺขตคฺคานํ ปถกมนํ ภฺวิสฺสติ
 นกฺขตคฺคานํ อฺปฺปถกมนํ ภฺวิสฺสติ อุกฺกาปาโต ภฺวิสฺสติ ทิสฺสาทาโห
 ภฺวิสฺสติ ภูมิจาโต ภฺวิสฺสติ เทวทฺนทฺทิ ภฺวิสฺสติ จนฺติมสฺสริย-
 นกฺขตคฺคานํ อุกฺกมนํ โอบุคฺกมนํ สงฺกิเตสํ วัทานํ ภฺวิสฺสติ เอว-

๑ ส. ภวิสฺสตีติ ปาไซ น ทิสฺสตีติ ๑

วิปาโก จนทศุคาโห ภวิสสตี เอววิปาโก สूरियคคาโห ภวิสสตี
 เอววิปาโก นกขตศุคาโห ภวิสสตี เอววิปากัง จนทิมสूरियานं
 ปตคมนं ภวิสสตี เอววิปากัง จนทิมสूरियานं อูปตคมนं ภวิสสตี
 เอววิปากัง นกขตศุคานं ปตคมนं ภวิสสตี เอววิปากัง นกขตศุคานं
 อูปตคมนं ภวิสสตี เอววิปาโก อุกกาปาโต ภวิสสตี เอว-
 วิปาโก ทิสสาทาโห ภวิสสตี เอววิปาโก ภูมิจาโต ภวิสสตี
 เอววิปาโก เทวทูนทุกิ ภวิสสตี เอววิปากัง จนทิมสूरियนกขตศุคานं
 อุกคมนं โอคคมนं สงกิตเตสं โวทานं ภวิสสตี อิติ वा ॥ อิติ
 เอวรुपाय ตिरจุฉานวิชชาย मिजुฉाच्चा प्राविरतो होति ॥ अित्थिंसु
 होति सत्तुम् ॥

[๑๓๘] ยถา वा ปเนเก โภญโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา เต เอวรुपाय ตिरจุฉานวิชชาย मिजुฉाच्चा
 च्विकं กปฺเปเนติ ॥ เสยฺยถํ ॥ สจฺจจิกา ภวิสสตี ทฺพพฺพจิกา
 ภวิสสตี สจฺจิกขํ ภวิสสตี ทฺพจิกขํ ภวิสสตี เขมํ ภวิสสตี
 ภามํ ภวิสสตี โรโค ภวิสสตี อาโรคยํ ภวิสสตี มุทฺทา คณฺหา
 สงฺขานํ กาเวยฺยํ โดกายคํ อิติ वा ॥ อิติ เอวรुपाय ตिरจุฉาน-
 วิชชาย मिजुฉाच्चा प्राविरतो होति ॥ अित्थिंसु होति सत्तुम् ॥

[๑๓๙] ยถา वा ปเนเก โภญโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา เต เอวรุपाय ตिरจุฉานวิชชาย मिजुฉาच्चा
 च्विकं กปฺเปเนติ ॥ เสยฺยถํ ॥ อาวาหนํ วิวาหนํ สังวหนํ วิวหนํ

สงฺกิริณํ วิกิริณํ สุกตกรณํ ทุพฺพตกรณํ วิรุตฺตคพฺพตกรณํ ชิวหา-
 นิพฺพชนํ หนุสฺสํหนนํ หตฺตถาภิชปฺปนํ กณฺณชปฺปนํ อาทาสฺปนฺนํ
 กุมารปฺปนํ เทวปฺปนํ อาทิจฺจุปฺปญฺจํ มหตฺตปฺปญฺจํ อพฺพชฺชตฺตํ
 สิริวิหายนํ อิติ วา ๑ อิติ เหววรูปาย ติริจฺจนวิหฺชายนํ มิจฺฉาสฺสํวา
 ปฏิวิริโต โหติ ๑ อิทํปัสฺสํ โหติ สัจจํ ๑

[๑๒๐] ยถา วา ปเนเก โภโกโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา เต เหววรูปาย ติริจฺจนวิหฺชายนํ มิจฺฉาสฺสํเว
 นํชิวํ กปฺเปเนติ ๑ เสยฺยถํ ๑ สนฺติกมฺมํ ปณฺชิกมฺมํ ภูมิกมฺมํ
 ภูริกมฺมํ วสฺสํกมฺมํ โวสฺสํกมฺมํ วตฺตํกมฺมํ วตฺตํปฏิกิริณํ อาจมนํ
 นุหปนํ ชฺชนํ ๑ วมนํ วิเรจฺนํ อุตฺตวิเรจฺนํ อโหวิเรจฺนํ สัจจวิเรจฺนํ
 กณฺณเคถํ เนตฺตปฺปนํ ๒ นตฺตํกมฺมํ อณฺชํ ปจฺจณฺชํ สํสาทิกํ
 สตฺตตฺตคฺคิยํ ทารกคฺคิยํ ๓ มฺมตฺตชฺชชานํ อนุปฺปทานํ โสธํชํ
 ปฏิมอกฺโข อิติ วา ๑ อิติ เหววรูปาย ติริจฺจนวิหฺชายนํ มิจฺฉาสฺสํวา
 ปฏิวิริโต โหติ ๑ อิทํปัสฺสํ โหติ สัจจํ ๑

[๑๒๑] ส โข โส มหाराช ภิกฺขุ เหว สัจจํนุหปนํ น กุโตจิ
 ภยํ สมนุสฺสํติ ยทํ สัจจํวโร ๑ เสยฺยถา มหाराช ชฺชคฺคิโย
 มุทฺธาวสฺสํโต นิหตฺตปจฺจามิตฺโต น กุโตจิ ภยํ สมนุสฺสํติ ยทํ
 ปจฺจตฺตคฺคิโย เหวเมว โข มหाराช ภิกฺขุ เหว สัจจํนุหปนํ น

๑ ส. นุหปนํ ทุหนํ ๑ ๒ ส. เนตฺตปฺปนํ ๑ ๓ ส. สตฺตตฺตคฺคิยํ
 ทารกคฺคิยํ ๑ .

กุโตจิ ภายัง สมฺมปฐฺสตี ยทิตํ สัตถสํวโร ๑ โส อิมินา อริเยณ
 สัตถกขนุเชน สมฺมุนาคโต อชฺฌตฺตํ อนวชฺชสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ๑ เอวํ
 โข มหาราช ภิกฺขุ สัตถสมฺปนฺโน โหติ ๑

มหาสัสสํ นิฏฺฐิตํ ๑

[๑๒๒] กถณฺจ มหาราช ภิกฺขุ อินฺทริเยสุ กุตุตทวาโร โหติ ๑
 อิท มหาราช ภิกฺขุ จกฺขุณา รูปี ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาคํ โหติ
 นานุพฺพยฺชนคฺคาคํ ยตุวาทิกฺรณเมณํ จกฺขุณฺทริยํ อสํวุตํ วิหรนฺตํ
 อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมา อนวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส
 สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุณฺทริยํ จกฺขุณฺทริเย สํวรํ อปชฺชติ ๑
 โสเตน สทฺทํ สํวรา น นิมิตฺตคฺคาคํ โหติ นานุพฺพยฺชนคฺคาคํ
 ยตุวาทิกฺรณเมณํ โสติณฺทริยํ อสํวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ
 ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมา อนวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ
 รกฺขติ โสติณฺทริยํ โสติณฺทริเย สํวรํ อปชฺชติ ๑ ฆาเนน กนฺธํ
 ฆายิตฺวา น นิมิตฺตคฺคาคํ โหติ นานุพฺพยฺชนคฺคาคํ ยตุวาทิกฺรณเมณํ
 ฆานินฺทริยํ อสํวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ปาปกา อกฺุสฺสา
 ชมฺมา อนวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ ฆานินฺทริยํ
 ฆานินฺทริเย สํวรํ อปชฺชติ ๑ ชิวฺหาเย รสํ สํยิตฺวา น
 นิมิตฺตคฺคาคํ โหติ นานุพฺพยฺชนคฺคาคํ ยตุวาทิกฺรณเมณํ ชิวฺหิณฺทริยํ
 อสํวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมา
 อนวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ ชิวฺหิณฺทริยํ

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

[๒๒๓] กณฺณ มหาราช ภิกฺขุ สติสัมปชฌณเณ สมนนาคโต
โหติ ฯ อีธ มหาราช ภิกฺขุ อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สัมปชานการี
โหติ อาโตกิตะ วิโตกิตะ สัมปชานการี โหติ สัมมิณฺชิตะ ปสํวิตะ
สัมปชานการี โหติ สงฺฆาฏิปคฺคจํวรวารणे สัมปชานการี โหติ
อสีเต ปีเต ขายิตะ สํยิตะ สัมปชานการี โหติ อญฺจาวปสํสาวกมฺเม
สัมปชานการี โหติ กเต จีเต นิสินฺเน สุตฺเต ชาคริตะ ภาสีเต
คฺคณฺท์ภาเว สัมปชานการี โหติ ฯ เอวํ โข มหาราช ภิกฺขุ
สติสัมปชฌณเณ สมนนาคโต โหติ ฯ

[๓๒๔] กณฺณ มหาราช ภิกขุ สันตุฏโฆ โหติ ฯ อิท มหาราช
ภิกขุ สันตุฏโฆ โหติ กายปริหาริเกณ จีวเรน กุจฺฉิปริหาริเกณ

ปิ่นุทปาเตน โส เยน เยนเนว ปกุกมติ สฺมาทาเยว ปกุกมติ ฯ
 เสยฺยถาปี้ มหาราช ปกุกฺขํ สกฺโกณํ เยน เยนเนว เทติ สฺปตฺตภาโร ว
 เทติ เอวเมว โส มหาราช ภิกฺขุ สันตุฏฺฐโงฺหิ โหติ กายปรีหาริเกณ
 จีวรเณ กุญฺฉิปรีหาริเกณ ปิ่นุทปาเตน โส เยน เยนเนว ปกุกมติ
 สฺมาทาเยว ปกุกมติ ฯ เอวํ โส มหาราช ภิกฺขุ สันตุฏฺฐโงฺหิ โหติ ฯ

[๑๒๕] โส อิมินา จ อริเยน สํตักฺขนุชฺเชน สมนฺนาคโต อิมินา
 จ อริเยน อินฺทริยสังวเรน สมนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน
 สติสํปชฌเบเน สมนฺนาคโต อิมาย จ อริยาย สันตุฏฺฐิยา
 สมนฺนาคโต วิจิตฺตํ เสนาสํ ภาวติ อรณฺณํ รุกฺขมุตํ ปพฺพตํ
 กนฺทวํ คิริคุหํ สฺสํสํ วณฺสปตฺถํ อพฺโปกาฬํ ปถาตปฺปญฺชํ ฯ โส
 ปจฺจุณฺณาคตํ ปิ่นุทปาตปฏิกฺกนฺโต นิสฺสํหติ ปสฺสณฺกํ อารุชฺชิตฺวา อุกฺกํ
 กายํ ปณฺธิชย ปริมุขํ สติ อฺปปญฺจเปตฺวา ฯ โส อภิษณฺํ โสเก
 ปหาย วิคคาภิชฺฌเณ เจตฺถา วิหริติ อภิษณฺาย จิตฺตํ ปริโสเชติ
 พฺยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหริติ สฺพพฺปาณญฺเฏ-
 หิตานุกมฺปํ พฺยาปาทปโทสํ จิตฺตํ ปริโสเชติ ถันมิทฺธํ ปหาย
 วิคตถันมิทฺธํ วิหริติ อาโตกสฺสณฺเณ สโต สมนฺปชาโน ถันมิทฺธา จิตฺตํ
 ปริโสเชติ อุกฺกขจฺจกุกฺกจํ ปหาย อนุกฺกขโต วิหริติ อชฺฌมตฺตํ
 วุปสฺนตจิตฺโต อุกฺกขจฺจกุกฺกจํ จิตฺตํ ปริโสเชติ วิจิกิจฺฉํ ปหาย
 ตินฺนณฺวิจิกิจฺฉโน วิหริติ อกกณฺกถิ กุสฺเสสฺสุ ฆมฺเมสฺสุ วิจิกิจฺฉาย
 จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ

[๓๒๖] เสดยฺยถาปมฺม มหาราช ปุริโส อธิณฺ อาทาย กมฺมมฺมเต ปโยเชยฺย
 ตสฺส เต กมฺมมฺมตา สมิชฺฌเณยฺย โส ยานิ จ ปฺราณานิ อธิณฺมุถานิ
 ตานิ จ พฺยนฺตํกรเณยฺย สียา จสฺส อุตฺตริ อวสฺสิฏฺฐํ ทารภรณาย
 ตสฺส เอวมสฺส อหํ โข ปุพฺเพ อธิณฺมาทาย กมฺมมฺมเต ปโยเชตฺถิ
 ตสฺส เม เต กมฺมมฺมตา สมิชฺฌนฺตํ โส ยานิ จ ปฺราณานิ อธิณ-
 มุถานิ ตานิ จ พฺยนฺตํกาสํ อุตฺติ จ เม อุตฺตริ อวสฺสิฏฺฐํ ทารภรณาย
 ยติ ฯ โส ตโตนิทานํ ตเถถ ปาโมชฺชํ อธิคฺจเณยฺย โสมนสฺสํ ฯ
 เสดยฺยถาปมฺม มหาราช ปุริโส อาพาธิโก อสฺสํ ทุกฺขิตฺวา พาวุทฺธิกาโน
 ภคฺคตฺตฺวจสฺสํ นจฺฉาเทยฺย น จสฺสํ กาเย พตฺมตฺตฺวา ฯ โส อปเรน
 สมนฺเณ ตมฺหา อาพาธา มุจฺเจยฺย ภคฺคตฺตฺวจสฺสํ ฉาเทยฺย สียา
 จสฺสํ กาเย พตฺมตฺตฺวา ตสฺส เอวมสฺส อหํ โข ปุพฺเพ อาพาธิโก
 อโหสิ ทุกฺขิตฺวา พาวุทฺธิกาโน ภคฺคตฺตฺวจ เม น ฉาเทสิ น จ เม
 อาสิ กาเย พตฺมตฺตฺวา โสมนฺสิ เอตฺรหิ ตมฺหา อาพาธา มุตฺโต
 ภคฺคตฺตฺวจ เม ฉาเทสิ อุตฺติ จ เม กาเย พตฺมตฺตฺวาติ ฯ โส
 ตโตนิทานํ ตเถถ ปาโมชฺชํ อธิคฺจเณยฺย โสมนสฺสํ ฯ เสดยฺยถาปมฺม
 มหาราช ปุริโส พนฺธุณาการ พนฺโห อสฺสํ โส อปเรน สมนฺเณ
 ตมฺหา พนฺธุณา มุจฺเจยฺย โสตฺติหา อพฺภเณน น จสฺสํ กิณฺณิ
 โภคานํ วโย ตสฺส เอวมสฺส อหํ โข ปุพฺเพ พนฺธุณาการ พนฺโห
 อโหสิ โสมนฺสิ เอตฺรหิ ตมฺหา พนฺธุณา มุตฺโต โสตฺติหา อพฺภเณน

๑ กมฺมมฺมโตคิมี ปาโง ฯ ๒ ส. สียา ตสฺส ฯ ๓ อธิคฺจเณคิมี ปาโง ฯ

นตฺถิ จ เม ภิกฺขุ โภคานํ วโยติ ฯ ๑ ได้ คโคณิทานํ ตเถถ
 ปาโมชฺชํ อธิคฺจฺเจยฺย โสมนสฺสํ ฯ ๑ เสยฺยถาปํ มหาราช ปุริโส
 ทาโส อสฺสํ อนตฺตาริโน ปราชิโน น เยนกามจฺกโม โส อปเรน
 สมนฺเณ ตมฺหา ทาสฺพยา มุจฺเจยฺย อตฺตาริโน อปราชิโน ภฺขิสฺสโส
 เยนกามจฺกโม ตสฺสํ เอวมสฺสํ อหํ โข ปุพฺเพ ทาโส อโหสิ
 อนตฺตาริโน ปราชิโน น เยนกามจฺกโม โสเมหิ เอตฺรหิ ตมฺหา
 ทาสฺพยา มุคฺโต อตฺตาริโน อปราชิโน ภฺขิสฺสโส เยนกามจฺกโมติ
 ได้ คโคณิทานํ ตเถถ ปาโมชฺชํ อธิคฺจฺเจยฺย โสมนสฺสํ ฯ ๑ เสยฺยถาปํ
 มหาราช ปุริโส สฺชนโน สโกโค กนฺตารํ อทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺเชยฺย
 ทุพฺภิกฺขํ สบฺบปฏิภยํ โส อปเรน สมนฺเณ ตํ กนฺตารํ นิตฺตเรยฺย
 โสตุตฺตินา คามนฺตํ อนุปาปุณฺเณยฺย เขมํ อปฺปปฏิภยํ ตสฺสํ เอวมสฺสํ
 อหํ โข ปุพฺเพ สฺชนโน สโกโค กนฺตารํ อทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชํ
 ทุพฺภิกฺขํ สบฺบปฏิภยํ โสเมหิ เอตฺรหิ ตํ กนฺตารํ นิตฺตนิฏฺเณ โสตุตฺตินา
 คามนฺตํ อนุปปคฺโค เขมํ อปฺปปฏิภยนฺติ โส คโคณิทานํ ตเถถ
 ปาโมชฺชํ อธิคฺจฺเจยฺย โสมนสฺสํ ฯ ๑ เอวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ
 ยถาอิณํ ยถาโรคํ ยถาพณฺณาคารํ ยถาทาสฺพยํ ยถากนฺตารทฺธาน-
 มคฺคํ เอวํ อิมํ ปณฺจ นัฏฐเณ อปฺปทีเณ อตฺตนิ สมนฺนปสฺสตี ฯ ๑
 เสยฺยถาปํ มหาราช ยถาอาณนฺยํ ยถาอาโรคฺยํ ยถาพณฺณานิภฺขํ
 ยถาภฺขิสฺสํ ยถาเขมนฺตภูมึ เอวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ อิมํ ปณฺจ
 นัฏฐเณ ปทีเณ อตฺตนิ สมนฺนปสฺสตี ฯ

[๓๒๗] ตสฺสึเม ปญฺจ นีวรเณ ปทึเน อตฺตนิ สมนุสฺสโต
 ปาโมชฺชํ ชายติ ปมฺพิตสฺส ปิตี ชายติ ปิติมนสฺส กาโย ปสฺสํมกฺกิ
 ปสฺสํมกฺกาโย สฺสํ ปฏฺฐิเตเวทติ สฺสึโน จิตฺตํ สมาริยติ ฯ โส
 วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อภุสฺสเถหิ อมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกํ
 ปิติสฺสํ ปจฺมชฺชณํ อุปสํมปชฺช วิหริติ ฯ โส อิมเมว กายํ
 วิเวกเสน ปิติสฺสเสน อภิสํมเทติ ปริสํมเทติ ปริปุเรติ ปริปุสเรติ นาสฺส
 กิณฺณิ สฬฺพาวโต กายสฺส วิเวกเสน ปิติสฺสเสน อปฺมุญฺหํ โหติ ฯ
 เสยฺยถาปึ มหาราช ทกฺโข นุหาปโก วา นุหาปกฺขเตวาสึ วา
 กัสฺสตาเถ นุหานํยฺมึณฺณิเสณฺนาหุคฺคา เสนฺนปฺเรตา^๑ สมนฺตรพาหิรา มฺมุจฺจา
 เสนฺนเหเน น จ ปคฺคฺขรณิ^๒ เอวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ อิมเมว
 กายํ วิเวกเสน ปิติสฺสเสน อภิสํมเทติ ปริสํมเทติ ปริปุเรติ ปริปุสเรติ
 นาสฺส กิณฺณิ สฬฺพาวโต กายสฺส วิเวกเสน ปิติสฺสเสน อปฺมุญฺหํ โหติ ฯ
 อิทํปิ โข มหาราช สํมกฺกิยฺจิกํ สํมณฺณณณตํ ปุริเมหิ สํมกฺกิยฺจิกเกหิ
 สํมณฺณณณณเตหิ อภิกฺกณฺนตฺตรณฺจ ปณฺนตฺตรณฺจ ฯ

[๓๒๘] ปุณฺ จปรี มหาราช ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ รูปสฺมา
 อชฺชณฺณคฺคํ สมนุสฺสาทนํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมาริยํ
 ปิติสฺสํ ทุคฺคิชฺชณํ อุปสํมปชฺช วิหริติ ฯ โส อิมเมว กายํ
 สมาริยเสน ปิติสฺสเสน อภิสํมเทติ ปริสํมเทติ ปริปุเรติ ปริปุสเรติ

๑ ส. ยาสฺส นุหานํยฺมึณฺณิเสณฺนาหุคฺคา ๒ ส. ปคฺคฺขรณิ ฯ

วา อุกเก ชาตานิ อุกเก สัมมทฺธานิ อุกกานุกตานิ อนฺโตนิมฺมุคฺโกปสันนิ
 ตานิ ยาว จ อคฺคา ยาว จ มฺมฺตา สํเตน วารินา อภิสันฺนํ
 ปริสฺสนํ ปริปฺปวํ ปริปฺปญฺจํ นาสฺส กิณฺจิ สํพฺพาตํ อปฺปตํ
 วา ปทฺมานํ วา ปณฺฑิตฺตํ วา สํเตน วารินา อปฺปญฺญํ อตฺถํ เอวเมว
 โช มหाराช ภิกฺขุ อิมเว กายํ นิปฺปิตฺเตน สฺสฺเสน อภิสันฺนํ
 ปริสฺสนํ ปริปฺปวํ ปริปฺปญฺจํ นาสฺส กิณฺจิ สํพฺพาตํ กายสฺส
 นิปฺปิตฺเตน สฺสฺเสน อปฺปญฺญํ โหติ ฯ อิทํปิ โช มหाराช สันฺทิจิกํ
 สามณฺณสฺสํ ปุริเมหิ สันฺทิจิกํ สามณฺณสฺสํ อภิกฺกนฺตตรณฺจ
 ปณฺตตรณฺจ ฯ

[๑๓๐] ปุณ จปวํ มหाराช ภิกฺขุ สฺสฺสํ จ ปหานา ทฺวสฺสํ
 จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสํ โทมนสฺสํ อตฺถกฺมา อตฺถกฺมสฺสํ
 อฺเปกฺขาสติปาริสฺสํ จตฺตกฺขณํ อปฺปสฺสํ วิหริติ ฯ โส อิมเว
 กายํ ปริสฺสํ เจตสา ปริโยทาทนํ ฌริตฺวา นิสฺสินฺโน โหติ นาสฺส
 กิณฺจิ สํพฺพาตํ กายสฺส ปริสฺสํ เจตสา ปริโยทาทนํ อปฺปญฺญํ
 โหติ ฯ เสงฺยถาปิ มหाराช ปุริโส โอทาทนํ วตฺถเณ สํสํ
 ปารุปีตฺวา นิสฺสินฺโน อตฺถํ นาสฺส กิณฺจิ สํพฺพาตํ กายสฺส โอทาทนํ
 วตฺถเณ อปฺปญฺญํ อตฺถํ เอวเมว โช มหाराช ภิกฺขุ อิมเว กายํ
 ปริสฺสํ เจตสา ปริโยทาทนํ ฌริตฺวา นิสฺสินฺโน โหติ นาสฺส
 กิณฺจิ สํพฺพาตํ กายสฺส ปริสฺสํ เจตสา ปริโยทาทนํ อปฺปญฺญํ
 โหติ ฯ อิทํปิ โช มหाराช สันฺทิจิกํ สามณฺณสฺสํ ปุริเมหิ

สํหิตฺตจฺเจเกหิ สำนวนผลเตหิ อภิกฺกนฺตตฺตวญฺจ ปณฺตตตฺตวญฺจ ฯ

[๓๓๓] โส เอวํ สํมาหิตเต จิตฺเต ปรีสุทฺตฺเต ปรีโยทาทเต อนนฺกณเณ
 วิคตฺตปฏิกิเลเส มุทฺตฺตเต กมฺมณฺเณ จิตฺเต อาเนนฺชปฺปตฺเต ฌาณทสุสณาย
 จิตฺตํ อภินฺทรติ อภินฺนนาเมติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ อຍံ ไซ เม
 กายโย ฐပ္ပိ จาตุมฺมหาภูติโก มาตาเปตฺติกสฺสမฺภโว โອทฺทນ္မมาສုປယ
 อนิຈຈຸຈຸຊາທນປຣົມທຸທນເກທນວິທຸຂໍສໍນຸມໂມ ອິທຸຍຈ ປນ ເມ ວິນຸເວາຣຸນີ
 ເຂຕຸດ ນິສໍສິຕໍ ເຂຕຸດ ປຣົງຟຸທຸນຸຕິ ັ ເສຍຸຍຣາປີ ມຫຣາຊ ມຣົເວຟຸຣິຍ
 ສຸໂກ ສາດີມາ ອງຸຈໍໂສ ສຸປຣິກມຸມກໂຕ ອຈຸໂລ ວິປຸປສນໂນ ສຸພຸພາກາ-
 ສມປນໂນ ຕຕຸຣສຸສ ສຸຕຸຕໍ ອາວຸຕໍ ນໍຕໍ ວາ ປີຕໍ ວາ ໂຕຮິຕໍ ວາ
 ໂອທາຕໍ ວາ ປຣຸທຣສຸຕຸຕໍ ວາ ຕເມນໍ ຈກຸຊມາ ປຸຣິສໍ ທຕຸເ
 ກຣິຕຸວາ ປຈຸເວກເຊຍຍ ຍຍໍ ໄສ ມຣົເວຟຸຣິຍ ສຸໂກ ສາດີມາ ອງຸຈໍໂສ
 ສຸປຣິກມຸມກໂຕ ອຈຸໂລ ວິປຸປສນໂນ ສຸພຸພາກາສມປນໂນ ຕຕຸຣິຕໍ ສຸຕຸຕໍ
 ອາວຸຕໍ ນໍຕໍ ວາ ປີຕໍ ວາ ໂຕຮິຕໍ ວາ ໂອທາຕໍ ວາ ປຣຸທຣສຸຕຸຕໍ ວາຕິ
 ເຂວເມວ ໄສ ມຫຣາຊ ກິກຸຊ ເອວໍ ສມາເກຕະ ຈິຕຸຕະ ປຣິສຸຕຸເ ປຣິຍໂທຕະ
 ອນນຸກເນ ວິດຸປຸກິເກເສ ມຸທຸກຸຕະ ກມຸມນີຍະ ຈິຕະ ອາເນນຸຊປປຕຸຕະ
 ຫຸຣຸນຸສຸສນາຍ ຈິຕຸຕໍ ອບິນຸທຣຕິ ອບິນຸນາເມຕິ ໂສ ເອວໍ ປຣາຣາຕິ
 ຍຍໍ ໄສ ເມ ກາຍໂ ຫຼັປ ຈາຕຸມຸມຫາກຸຕິໂກ ມາຕາເປຕຸຕິກສມຸກໂວ ໂອທນ-
 ກຸມມາສຸປຍໂ ອນິຈຸຈຸຊາທນປຣົມທຸທນເກທນວິທຸຂໍສໍນຸມໂມ ອິທຸຍຈ
 ປນ ເມ ວິນຸເວາຣຸນີ ເຂຕຸດ ນິສໍສິຕໍ ເຂຕຸດ ປຣົງຟຸທຸນຸຕິ ັ ອິທັປີ ໄສ

อภิภูกนฺตตรณฺญ ปณฺตตรณฺญ ฯ

[๓๓๓] ไส้ เหว่ สماعيلเต จิตเต ปริสุทฺธเต ปริโยทาทเต อนงคณ
 วิคตูปกฺกิตเต มุทฺทฺเต กมฺมณิเย จิตเต อาเนนฺชปฺปตฺเต อิทฺธิวิจาย
 จิตฺตํ อภินฺทริติ อภินินฺนาเมติ ไส้ ยเนกวิหิตํ อิทฺธิวํ ปจฺจุณฺโปกติ
 เอโกนี หุตฺวา พหุชา โหติ พหุชานี หุตฺวา เอโก โหติ อาวโรภา
 ติโรภาวํ ติโรกฺกฺทํ ติโรปภาวํ ติโรปพฺพตํ อตฺตชฺชมาโน คจฺฉติ
 เสยฺยถาปํ อากาเส ปจฺฉิยาปํ อุมมฺชฺชนิมฺมฺชฺชํ กโรติ เสยฺยถาปํ
 อุกฺกเถ อุกฺกณํ อภิชฺชมาเน คจฺฉติ เสยฺยถาปํ ปจฺฉิยํ อากาเสปํ
 ปตฺตตฺตเกณ กมฺมิตํ เสยฺยถาปํ ปกฺกัชฺสํกุโณ อิมํ จนฺติมสฺสุริเย
 เหวมฺมํหิตฺธิเก เหวมฺมํหานุภาเว ปาณินา ปริมสฺสติ ปริมชฺชติ ยาว
 พฺรหฺมโลกาปํ กาเยน วสํ วตฺเตติ เสยฺยถาปํ มหาราช ทกฺโข
 กุมฺภกาโร วา กุมฺภการณฺเตวาลํ วา สุปฺริกรมฺมกตฺตาย มคฺคติกาย
 ยํ ยเทว ภาชนวิกิตํ อากฺกฺเขยฺย ตนฺตฺเทว กเรยฺย อภินิปฺสาเทยฺย
 เสยฺยถา วา ปน มหาราช ทกฺโข ทนฺตกาโร วา ทนฺตการณฺเตวาลํ
 วา สุปฺริกรมฺมกตฺสํมํ ทนฺตสํมํ ยํ ยเทว ทนฺตวิกิตํ อากฺกฺเขยฺย ตนฺตฺเทว
 กเรยฺย อภินิปฺสาเทยฺย เสยฺยถา วา ปน มหาราช ทกฺโข สฺวณฺณ-
 กาโร วา สฺวณฺณการณฺเตวาลํ วา สุปฺริกรมฺมกตฺสํมํ สฺวณฺณสํมํ
 ยํ ยเทว สฺวณฺณวิกิตํ อากฺกฺเขยฺย ตนฺตฺเทว กเรยฺย อภินิปฺสาเทยฺย
 เหวเมว ไช มหาราช ภิกฺขุ เหว่ สماعيلเต จิตเต ปริสุทฺธเต ปริโยทาทเต
 อนงคณ วิคตูปกฺกิตเต มุทฺทฺเต กมฺมณิเย จิตเต อาเนนฺชปฺปตฺเต

โสตธาคฺขยา จิตฺตํ อภินฺนํหริติ อภินฺนํนาเมติ โส ทัฬฺหํพาย โสตธาคฺขยา
 วิสํสํทชฺชย อตฺถิโกกฺกนฺตมานุสํสํทชฺชย อุกฺโก สํทชฺเช สํสํณนํติ ทัฬฺหํเพ จ มานุสํ
 จ เย ทฺวเร สํนฺตํติเก จ ฯ อิทํปํ โส มหํรชฺช สํนฺตํวิญฺญํจิกํ สามัญญผลํ
 ปุริเมหิ สํนฺตํวิญฺญํจิกํ สามัญญผลํติ อตฺถิโกกฺกนฺตคฺคณฺณจ ปณฺตํเตคฺคณฺณจ ฯ

[๓๓๕] โส เอวํ สํมาหิตํ จิตฺตํเต ปริสํสํทชฺเช ปริโยททาเต
 อนนฺทคฺคณฺณ วิคฺคตฺตํปฏิกิเลเส มุทฺทญฺญเต กมฺมณฺนิเย จิตฺเต อาเนนฺชปฺปตฺตํเต
 เจโตปริยญาณาย จิตฺตํ อภินฺนํหริติ อภินฺนํนาเมติ ฯ โส ปฺรสํสํคฺคตํ
 ปฺรปฺปคฺคตํ เจตสํสา เจโต ปริจฺจุจ ปชานนํติ สํรํคํ วา จิตฺตํ
 สํรํคํ จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ วิคฺคตํรํคํ วา จิตฺตํ วิคฺคตํรํคํ จิตฺตํนฺตํติ
 ปชานนํติ สํโทสํ วา จิตฺตํ สํโทสํ จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ วิคฺคตํโทสํ
 วา จิตฺตํ วิคฺคตํโทสํ จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ สํโมหํ วา จิตฺตํ สํโมหํ
 จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ วิคฺคตํโมหํ วา จิตฺตํ วิคฺคตํโมหํ จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ
 สํงฺขิขํคํ วา จิตฺตํ สํงฺขิขํคํ จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ วิจฺจุขิขํคํ วา จิตฺตํ
 วิจฺจุขิขํคํ จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ มหคฺคคํ วา จิตฺตํ มหคฺคคํ จิตฺตํนฺตํติ
 ปชานนํติ อมหคฺคคํ วา จิตฺตํ อมหคฺคคํ จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ สํอฺคฺคตํ
 วา จิตฺตํ สํอฺคฺคตํ จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ อนนฺตํคํ วา จิตฺตํ อนนฺตํคํ
 จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ สํมาหิตํ วา จิตฺตํ สํมาหิตํ จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ
 อสํมาหิตํ วา จิตฺตํ อสํมาหิตํ จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ วิมฺมคฺคคํ วา จิตฺตํ
 วิมฺมคฺคคํ จิตฺตํนฺตํติ ปชานนํติ อวิมฺมคฺคคํ วา จิตฺตํ อวิมฺมคฺคคํ จิตฺตํนฺตํติ
 ปชานนํติ ฯ เสยฺยธํปํ มหํรชฺช อิตฺถํ วา ปุริโส วา ททโร

วา ยฺยว มณฺทกชาติโก อาทาเส วา ปริสฺสทุเช ปริโยทาเต อจฺเจ วา
 อุกทปคฺเต สกํ มุขนิมิตฺตํ ปจฺจุเวกฺขมาโน สกณิกํ วา สกณิกนฺติ
 ชาเนยฺย อกณิกํ วา อกณิกนฺติ ชาเนยฺย เอวเมว โข มหาราช
 ภิกฺขุ เอยํ สํมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสทุเช ปริโยทาเต อนนฺตคณเณ วิคตูปก-
 กิเลสํ มุทุกฺเต กมฺมณิเย จิตฺเต อานนฺตชบฺปคฺเต เจโตปริยณํณาย จิตฺตํ
 อภินิหริติ อภินินฺนาเมติ โส ปรสฺสคฺตํ ปรปฺปคฺตํ เจตสา เจโต
 ปริจฺจุ ปชานาติ สํวาคํ วา จิตฺตํ สํวาคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ วัตรวาคํ
 วา จิตฺตํ วัตรวาคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ สโตสํ วา จิตฺตํ สโตสํ
 จิตฺตนฺติ ปชานาติ วัตรสโตสํ วา จิตฺตํ วัตรสโตสํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ
 สโมหํ วา จิตฺตํ สโมหํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ วัตรโมหํ วา จิตฺตํ
 วัตรโมหํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ สํขิตฺตํ วา จิตฺตํ สํขิตฺตํ จิตฺตนฺติ
 ปชานาติ วิกฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ วิกฺขิตฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ มหคฺคํ วา
 จิตฺตํ มหคฺคํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ อมหคฺคํ วา จิตฺตํ อมหคฺคํ
 จิตฺตนฺติ ปชานาติ สยฺยคฺตํ วา จิตฺตํ สยฺยคฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ
 อนนฺตคฺตํ วา จิตฺตํ อนนฺตคฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ สํมาหิตํ วา จิตฺตํ
 สํมาหิตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ อสํมาหิตํ วา จิตฺตํ อสํมาหิตํ จิตฺตนฺติ
 ปชานาติ วิมฺบคฺตํ วา จิตฺตํ วิมฺบคฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ อวิมฺบคฺตํ วา
 จิตฺตํ อวิมฺบคฺตํ จิตฺตนฺติ ปชานาติ ฯ อิทํปิ โข มหาราช สํหิฏฺฐิจิ-
 สามณฺณณณณํ ปุริเมหิ สํหิฏฺฐิจิเกหิ สํมณฺณณณณเจหิ อภิกฺกนฺตคฺตคฺตคฺต
 ปณฺนิตคฺตคฺตคฺต ฯ

[๓๓๖] โส เอวํ สํมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสุทฺเต ปริโยทาทะ อณฺเฏเน
 วิคฺคฺกูปกฺกิตฺเต มุทฺทฺธเต กมฺมํนิเย จิตฺเต อานนฺตชฺฌปฺปคฺเต ปุพฺเพนิวาสา-
 นุสฺสํติญฺญาณาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อเนกวิหิตํ
 ปุพฺเพนิวาสํ อณฺุสฺสํรติ เสยฺยถํ อกัณฺโณ ชาคิ เทวํ ชาคิโย
 ติสฺโสมี ชาคิโย จตฺสฺโสมี ชาคิโย ปณฺณบี ชาคิโย ทสฺมี ชาคิโย
 วัสฺมี ชาคิโย ตัสฺมี ชาคิโย จตฺตาสฺมี ชาคิโย ปณฺณวสฺมี
 ชาคิโย สคฺมี ชาคิโย สหสฺสํมี ชาคิโย สคฺสหสฺสํมี ชาคิโย
 อเนเกมี สํวญฺญกปฺเป อเนเกมี วิวญฺญกปฺเป อเนเกมี สํวญฺญวิวญฺญ-
 กปฺเป อมฺตฺราสํ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร
 เอวํสุทฺทชฺฌปฺปฐิเฐ เอวํมายฺยปฺริยนฺโต โส ตโต จโต อมฺตฺร อุตฺปาที
 ตตฺตราปาสํ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํสุทฺทชฺ-
 ฌปฺปฐิเฐ เอวํมายฺยปฺริยนฺโต โส ตโต จโต อธิรูปปฺนฺโนติ อิติ สํการํ
 สอฺกฺกเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อณฺุสฺสํรติ ฯ เสยฺยถามี มหาราชา
 ปฺริโส สกฺมฺหา คามา อณฺณํ คามํ คจฺญะย คมฺหามี คามา อณฺณํมี
 คามํ คจฺญะย โส คมฺหา คามา สกฺกเยว คามํ ปจฺจาคจฺญะย
 ตสฺส เอวํมสฺส อหํ ไช สกฺมฺหา คามา อมฺ คามํ อคณฺโณ ตตฺราหํ
 เอวํ อญฺุชาสํ เอวํ นิสฺสํกํ เอวํ อภาสํ เอวํ ตฺถุเห อโหสํ คมฺหามี
 คามา อมฺ คามํ อคณฺโณ ตตฺตราปาสํ เอวํ อญฺุชาสํ^๑ เอวํ นิสฺสํกํ^๒
 ๑. ส. ชาคิสฺคณฺโณ ชาคิสฺสหสฺสํมี ชาคิสฺสคฺสหสฺสํมี ฯ ๒. ส. อากจฺณิ
 ตตฺตราปาสํ เอวํ อญฺุชาสํ ฯ

เหวံ อภาสี เหวံ ตุณห์ อโหสิห์ โสภะหิ ตมฺหา คามา สกัเยว ความ
 ปรจุจากโคติ เหวอเมว ไช มหาราช ภิกขุ เหวอ สฺมาหิเต จิตฺเต
 ปริสุทฺธเช ปริโยทาทะ อนนฺตคณ วิคตฺยปฏิกิเลเส มุทฺทญฺเฑ กมฺมณิเย
 จิเต อาเนชชปคฺเต ปุพฺเพนิสาณสฺสตีคานาย จิตฺตํ อภินฺทริตี
 อภินินฺนาเมตี โส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสเรตี เสยฺยถํ เหวอ
 ชาตี เหวอ ชาตีโย ติสฺโสมี ชาตีโย จตฺสฺโสมี ชาตีโย ปณฺจมี
 ชาตีโย ทสฺมี ชาตีโย วีสฺมี ชาตีโย คัสฺมี ชาตีโย จตฺตาสฺมี
 ชาตีโย ปณฺณาสฺมี ชาตีโย สตฺมี ชาตีโย สหสฺสมี ชาตีโย สตฺสหสฺสมี
 ชาตีโย อเนเกมี สํวฏฺฏกปฺเป อเนเกมี วิวฏฺฏกปฺเป อเนเกมี สํวฏฺฏ-
 วิวฏฺฏกปฺเป อมฺตฺราสํ เหวอนาโม เหวอโคตฺโต เหวอวณฺโณ เหวมา-
 หาโร เหวอสุทฺถกฺขปฏฺฐิถํ เหวอมายฺยปริยฺนโต โส ตโต จโต อมฺตฺร
 อุกฺพาตี คตฺตราปาสํ เหวอนาโม เหวอโคตฺโต เหวอวณฺโณ เหวมาหาโร
 เหวอสุทฺถกฺขปฏฺฐิถํ เหวอมายฺยปริยฺนโต โส ตโต จโต อิชฺฐปฺปนฺโนตี
 อิตี สํการํ สํอฺกฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสเรตี ฯ อิทํ ไช
 มหาราช สํหิฏฺฐิจํ สํมณฺเณสํ ปุริเมหิ สํหิฏฺฐิจิเกหิ สํมณฺเณสํ
 อภิกกนตฺตรณจฺ ปณฺคตฺตรณจฺ ฯ

[๑๓๗] ไส้ เอวี่ ส้มอาทิตย์ จิตฺเต ปริสุทฺธเช ปริโยทาคเต อนนฺตคณ
 วิคตูปกฺกิตเตสํ มุทฺตญฺเจ กมฺมณียะ จิตฺเต อานนฺตชฺชปรฺตฺเต สํคฺคตานิ
 จุตฺตปฺปาทคณานาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนํนามิตฺติ ฯ ไส้ ทิพฺพเพณ
 จกฺขณา วิสุทฺธเชน อติกกฺกนตฺมานุสํเสน สํคฺคเต ปสฺสํสํติ จวฺมานเ

อุปปชฺชมาเน หิเน ปณฺเฑ สฺวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สฺส เต ทุคฺคเต ยถา-
 กมฺมุเป สฺส เต ปชานาติ อิเม วต โภณฺโต สฺส ตา กายทฺถจฺริเตน
 สมนฺนาคตา วจฺจุจฺริเตน สมนฺนาคตา มโนทฺถจฺริเตน สมนฺนาคตา
 อริยานํ อุปวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิภา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิกมฺมสฺมาทานา เต
 กายสฺส เกทา ปริ มรณา อปายํ ทุคฺคํ วินิปาคํ นิรยํ อุปปฺนฺนา
 อิเม วา ปน โภณฺโต สฺส ตา กายสฺจฺริเตน สมนฺนาคตา วจฺจุจฺริเตน
 สมนฺนาคตา มโนจฺจฺริเตน สมนฺนาคตา อริยานํ อนุปวาทกา สมนฺมา-
 ทิฏฺฐิจิภา สมนฺมาทิฏฺฐิจิกมฺมสฺมาทานา เต กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
 สฺสํ สฺสํ โลกํ อุปปฺนฺนาติ อิติ ทิพฺเพน จกฺขฺนา วิสฺสุทฺเตน
 อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สฺส เต ปสฺสํติ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หิเน
 ปณฺเฑ สฺวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สฺส เต ทุคฺคเต ยถากมฺมุเป สฺส เต
 ปชานาติ ฯ เสยฺยถาปิ महाराज मच्छन्ने सिञ्चायुगे पाशातो
 तत्र जग्ज्जมา परिशो जितो पस्येय्य मनुस्से केहं पविसन्तेभि
 निग्ज्जमन्तेभि रथियय विठ्ठं सज्जनन्तेभि मच्छन्ने सिञ्चायुगे निสิน्हेभि
 तस्स हेवमस्स ऐเต मनुस्सा केहं पविसन्ति ऐเต निग्ज्जमन्ति
 ऐते रथियय विठ्ठं सज्जनन्ति ऐते मच्छन्ने सिञ्चायुगे निสิน्हाति
 ऐवमेव ॥ महाराज भिक्षु ऐवं समाहिते जिते परिशुचे
 परिโยथाते ॥ ॐ नमो नमो विक्षुपति ते ते मुकुते कमनिये जिते
 आनेच्छुपते ते स्स तानं जุตูปपात्तญ्ञाय जितुं ॥ ॐ नमो नमो ॥ ॐ नि-
 न्नामेति ॥ ॐ तิपฺเพน จกฺขฺนา วิสฺสุทฺเตน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สฺส เต

ปลั่งสติ จวมาเน อุปปชชมาเน ที่เน ปลั่งเต สู้วณฺเณ ทุพฺพณฺเณ
 สู้คเต ทุกฺคเต ยถากมฺมุเปเค สู้คเต ปชานาติ อิเม วต โภหุโต
 สู้คตา กายทฺฐจฺริเตน สมนฺนาคตา วจฺ์ทฺฐจฺริเตน สมนฺนาคตา
 มโนทฺฐจฺริเตน สมนฺนาคตา อริยานํ อุปวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิภา
 มิจฺฉาทิฏฺฐิจิกมฺมสํมาทานา เต กายสู้ส เกทา ปรี มรณา อปายํ
 ทุกฺคตํ วิณีปาคํ นิริยํ อุปปนฺนา อิเม วา ปน โภหุโต สู้คตา
 กายสู้จฺริเตน สมนฺนาคตา วจฺ์สู้จฺริเตน สมนฺนาคตา มโนสู้จฺริเตน
 สมนฺนาคตา อริยานํ อนุปวาทกา สมนฺมาทิฏฺฐิจิภา สมนฺมาทิฏฺฐิจิกมฺม-
 สํมาทานา เต กายสู้ส เกทา ปรี มรณา สู้คตํ สู้คกํ โลกํ
 อุปปนฺนาติ อิติ ทิพฺเพน จกฺขฺณา วิสฺสุทฺเธน อติกกฺกนฺตมานุสฺสเกน
 สู้คเต ปลั่งสติ จวมาเน อุปปชชมาเน ที่เน ปลั่งเต สู้วณฺเณ
 ทุพฺพณฺเณ สู้คเต ทุกฺคเต ยถากมฺมุเปเค สู้คเต ปชานาติ ฯ อิทํป
 ไช มหาราช สันทิตฺฐิจิกํ สํมณฺเณสํ ปรีเมหิ สันทิตฺฐิจิกเกหิ สํมณฺเณ-
 สเลหิ อภิกกนคตฺตวจฺ ปลั่งเตตฺตวจฺ ฯ

[๓๓] ไส้ เหว่ สมหาติเต จิตฺเต ปริสฺสทุเช ปริโยทาเต อนนฺตณ
 วิคฺคูปกฺกิเตสฺเส มุทฺทุเต กมฺมณิเย จิตฺเต อาเนญฺชปฺปตฺเต อาสวณํ
 ขยณานาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ ฯ ไส้ อิทํ ทฺถุขฺนติ
 ยถาภูตํ ปชานาติ อयํ ทฺถุขฺสํมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อयํ
 ทฺถุขฺนิโรโชติ ยถาภูตํ ปชานาติ อयํ ทฺถุขฺนิโรธคามินํ ปฏิปทาติ
 ยถาภูตํ ปชานาติ อิมํ อาสวณํ ยถาภูตํ ปชานาติ อयํ อาสว-

สมฺมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อयํ อาสวณฺหฺรโรชิตี ยถาภูตํ ปชานาติ
 อयํ อาสวณฺหฺรโรชิตี ปฏฺฐาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวํ
 ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสดวณฺหฺรโรชิตี วิมุจฺจติ ภวาสวณฺหฺรโรชิตี
 วิมุจฺจติ อวิชฺชาสวณฺหฺรโรชิตี วิมุจฺจติ ฯ วิมุคฺตสฺส วิมุคฺตมิตฺติ
 ญาณํ โหติ ฯ ชีณา ชาคี วุสิตํ พุรหุณฺจจริยํ กตํ ภรณํ นวปํ
 อิตฺตคฺคตยาติ ปชานาติ ฯ เสยฺยถาปี महाराज पपुषत्सङ्खेपे उक्क-
 रहतो अङ्गो विप्रसन्नो अनावृष्टिं तत्तु जग्गुमा भूरिस् त्वे जितो
 पसฺสํ เสยฺยํ สंपิपिगस्सํพุกํ สङ्खरकस्सํ मज्झकुम्भํ जรन्तिं दिฏ्ฐन्ति
 ตสฺส เอवํสฺส อयं โข उक्करहतो अङ्गो विप्रसन्नो अनावृष्टिं
 तत्तुमे संपिपिगस्सํพุगं सङ्खरकस्सं मज्झकुम्भं जरन्तिं
 दिฏ्ฐन्ति เอवमेव โข महाराज भिक्षु एवํ समाहितो जितो
 ปริสุทฺธो ปริโยทาतो อนञ्जणे विคฺคुपฺกितेสํ มุทฺตญฺเต गमन्निये
 जितो आनेषप्पकुเต आसवणं खयणाय जितो अभिन्हत्ति
 अभिन्हनमेति स्वं อิทं ทุกฺขन्ति यถาภูतํ ปชานาति อयं ทุกฺขस्सम्มุทโยति
 यถาภูतํ ปชานาति อयं ทุกฺขณฺโหโรชิตี यถาภูतํ ปชานาति อयं
 ทุกฺขणฺโหโรชิตี ปฏฺฐาति यถาภูतํ ปชานาति อิมे आसवादि
 यถาภูतं पचानाति अयं आसवस्सम्मुटयोति यथाभुतं पचानाति अयं
 आसवणरोचिटी यथाभुतं पचानाति अयं आसवणरोचामिणं पठ्ठिपठति
 यथाभुतं पचानाति ॥ तस्स एवं चानतो एवं पस्सतो कामासवण

จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ ภวสฺสวามี จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ อวิชฺชาสฺสวามี จิตฺตํ
 วิมฺบุจฺจติ ๑ วิมฺบุคฺคตฺตํ วิมฺบุคฺคตฺตํ ฌานํ โหติ ๑ ฌานา ชาตี
 วุสฺสํ พุทฺธมฺหริยํ กตํ ภรณํ นวปรี อิตฺตคฺคตฺตยาตี ปชานาตี ๑
 อิทฺตํ โห มหาราช สุตฺตนิคายํ สุตฺตนิคายํ ปรีเมหิ สุตฺตนิคายํ
 สุตฺตนิคายํ อภิกฺกนฺตคฺคตฺตํ ปณฺตคฺคตฺตํ ๑ อิมํสมา จ ปน
 มหาราช สุตฺตนิคายํ สุตฺตนิคายํ ฌานํ สุตฺตนิคายํ สุตฺตนิคายํ
 อุตฺตคฺคตฺตํ วา ปณฺตคฺคตฺตํ วา นคฺคตฺตํ ๑

[๑๓๘] เอวํ วุตฺเต ราชา มาคโธ อชาตสฺสคฺค เวเทหิพุทฺโธ
 ภควนฺตํ เอคคโธว จ อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต เสยฺยธามี
 ภนฺเต นิกฺกนฺตํ วา อุกฺกนฺตํ ปฏิจฺฉนฺตํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหฺส
 วา มคฺคํ อจฺจกฺเขยฺย ฌนฺตกาเร วา เคตปฺปสฺสํ ฌนฺตกาเร จกฺขมฺนโธ
 รูปานิ ทกฺขนคฺคํ เอวเมว ภควตา ฌนฺตปรียาเยน ฌมฺโม ปกาสิโต
 เอสาหิ ภนฺเต ภควนฺตํ สฺวณํ คจฺฉามิ ฌมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆมฺน
 อปาสกํ มํ ภควา ฌนฺตคฺค เคา ปาณฺตปฺปํ สฺวณนฺตํ อจฺจโย
 มํ ภนฺเต อจฺจมา ยถาพาสํ ยถามุพฺพํ ยถาอจฺจํ โยหิ ภนฺเต
 ปิตํ ฌมฺมิกํ ฌมฺมราชานํ อิสฺสวียสฺสํ การณา ชีวตา โวโรเปสฺส
 คสฺส เม ภนฺเต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏิจฺฉนฺตคฺค อายคิ
 สฺสวียาตี ๑ คจฺฉม คจฺฉ มหาราช อจฺจโย อจฺจมา ยถาพาสํ

๑ สฺสวียาตี อิทํ นิปาตคฺค น ทิสฺสคฺค ๑ ๒ สฺ. ภนฺเตติ
 ปาโง น ทิสฺสคฺค ๑

๓๔๐] สามัญญผลสูตรเต อชาตังคตูลุส อภินนุททา ๓๓๓

ยถามุหุหิ ยถาอุกฤษฏํ โยํ ตຸວໍ ມີຕຸວໍ ຫມຸ່ມິກໍ ຫມຸ່ມຣາຊານໍ ອິສຸສຣິຍສຸສຸ
 ກາຣເນ ສິວິຕາ ໂວໂຣເປສີ ຍໂຕ ຈ ໂຂ ສຸວໍ ມຸຮາຣາຊ ອຈຸຈຍໍ
 ອຈຸຈຍໂຕ ທິສຸວາ ອຖາຮມຸ່ມໍ ປຣົງໂຣສີ ຕຸນເຕ ມຍໍ ປຣົງຄຸດຸນຸຮາມ
 ດຸກຸຸຸຸຸຸ ເຮສຳ ມຸຮາຣາຊ ອຣິຍສຸສຸ ວິນເຍ ໂຍ ອຈຸຈຍໍ ອຈຸຈຍໂຕ ທິສຸວາ
 ອຖາຮມຸ່ມໍ ປຣົງໂຣຕິ ອາຍຕໍ່ ສໍວໍ ອາປຣາຊຕໍຕິ າ

[๓๔๐] เอม์ วุฑฺเต ราชา มากโธ อชาตศัตรู เวเทหิปุฑฺโต
ภควนฺตํ เอตทโวจ หนฺน จ ทานี มยฺ ภนฺเต กจฺฉาม พหุกิจฺจา
มยฺ พหุภรณฺยาติ ฯ ยสฺสํ ทานี ตวฺ มหา ราช กถํ มณฺเฑสฺสํติ ฯ
อถ โธ ราชา มากโธ อชาตศัตรู เวเทหิปุฑฺโต ภควโต ภาสํติ
อภินนฺทิตวฺ อนุโมทิตวฺ อญฺจายาสฺนา ภควนฺตํ อภิวาทิตวฺ
ปทกฺขิณํ กตวฺ ปกฺกามิ ฯ อถ โธ ภควา อจิรปฏกฺขนฺตสฺส รณฺโณ
มากขสฺส อชาตศัตรูสฺส เวเทหิปุฑฺตสฺส ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ ขตํ
ภิกฺขเว ราชา อุพฺพทํ ภิกฺขเว ราชา สํจายํ ภิกฺขเว ราชา
มิตฺรํ ฆมฺมิกํ ฆมฺมราชานํ ชีวิตา น โวโรเปสฺสํติ อิมสฺมิเยวสฺส
อาสเน วิรชํ วุตฺตมํ ฆมฺมจกฺขํ อุพฺปชฺชิสฺสํ ตาติ ฯ อิทมโวจ
ภควา ฯ อตฺตมนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสํติ อภินนฺทฺนฺติ ฯ

សាមញ្ញបេសតស្តុក្តំ វិញ្ញាបិតំ ភូតិយំ ។

อมพัญจัสสุตฺตํ

[๑๔๑] เอวมฺเม สุตํ ฯ เอกํ สมยํ ภควา โกสเลสุ จาริกญฺจร-
มาโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิํ ปณฺจมคฺคเตหิ ภิกฺขุสงฺคเตหิ เยน
อิจฺจนนฺจกตฺตํ นามิ โกสฺถานํ พุราหุมนคฺคาโม ตทวสฺริ ฯ ตตฺร
สุทํ ภควา อิจฺจนนฺจกเต วิหริติ อิจฺจนนฺจกตวณฺถณฺเต ฯ

[๑๔๒] เตน ไซ ปน สมฺเยน พุราหุมนฺเณ โปกฺขรสาติ อุกฺกฏฺจํ
อชฺฌาวสฺสตี สคฺคตฺตํ สติณณฺญโจทกํ สทฺธมฺ ราชโกคฺคํ รณฺณา
ปเสนทิโกสฺสเถน ทินฺนํ ราชทายํ พุราหุมนฺเณ ฯ อสฺสโสสิ ไซ
พุราหุมนฺเณ โปกฺขรสาติ สมฺมโน ชตุ โภ โคตโม สกฺยปฺปโต
สกฺยกฺกตา ปพฺพชฺชิตो โกสฺเลสุ จาริกญฺจรมาโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ
สทฺธิํ ปณฺจมคฺคเตหิ ภิกฺขุสงฺคเตหิ อิจฺจนนฺจกตํ อนฺุปฺปโต อิจฺจนนฺจกเต
วิหริติ อิจฺจนนฺจกตวณฺถณฺเต ตํ ไซ ปน ภวณฺตํ โคตมํ เอวํกตฺตยาโน
กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิตฺธิํ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
วิชฺชาจรณสมฺปन्नโน สุกโต โสภวิทู อนฺุคฺคโร ปุริสทมฺมสํวริ
สคฺคา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺโธ ภควาติ โส อิมํ โลกํ สทฺเวกํ
สมํวริ สพุทฺธมํ สสฺสสมณพุราหุมนฺนิ ปชฺชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา
สจฺจุณฺนิคฺคา ปเวเทติ โส ชมมํ เทเสติ อาทิกถฺยานํ มชฺฌเมกถฺยานํ
ปรีโยธานกถฺยานํ สํวคฺคํ สพฺพยฺยชฺชนํ เกวลปรีปฺพณฺณํ ปรีสุทฺธํ พุราหุ-

๑ ส. อิจฺจนนฺจกตํ นาม ฯ

จริยํ ปกาเสติ สํชฺช โข ปน ตถารูปานํ อรหํ ทสฺสํ โหติตฺติ ฯ

[๑๔๓] เตน โข ปน สมนฺเณ พุราหฺมณสฺสํ ปกฺขรสาตีสฺสํ
อมฺพฺพชฺสํ นาม มาณโว อนฺนเดวสฺสํ โหติ อชฺฌณายโก มนฺตรโร
ติณฺณํ เวทานํ ปารคฺคฺ สนิชฺฌนฺตฺตฺตฺกณฺณํ สํกฺขรปฺปเกทานํ อิติ-
หาสฺสปณฺณมานํ ปทโก เวชฺยากรโณ โถกายตมหาปฺริสฺสทฺตฺตฺตฺตฺ
อนวโย อนฺนุณฺนาตปฺปณฺณนาโต สํเก อจฺจริยเก เตวิชฺชเก ปาวจเน
ยมํ ชานามิ ตํ ตฺวํ ชานาสี ยํ ตฺวํ ชานาสี ตมํ ชานามิตฺติ ฯ
อถโฆ พุราหฺมโณ ปกฺขรสาติ อมฺพฺพชฺสํ มาณวํ อามนฺนเดสํ อยํ
ตาท อมฺพฺพชฺสํ สมนฺเณ โคตโม สกฺกยปฺปคฺโค สกฺกยคฺคฺตา ปพฺพชฺสโค
โกสฺสเดสฺสํ จาริกญฺจรมาโน มหตา ภิกฺขุสฺสํสฺสํ สกฺกํ ปณฺณจตฺตฺเตหิ
ภิกฺขุสฺสํสฺสํ อิจฺฉานนฺกคฺคํ อนฺนปฺปคฺโค อิจฺฉานนฺกคฺเต วิหริติ อิจฺฉา-
นนฺกคฺคตวณฺณเต ตํ โข ปน ภวณฺตํ โคตมํ เอวํกตฺตฺยาโน กิคฺคิตฺสํทฺโท
อพฺภุคฺคโค อิติปิ โส ภควา อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจฺรณ-
สมฺปฺนโน สกฺโคโต โถกวิทฺธุ อนฺนคฺคฺตโร ปฺริสฺสทฺตฺตฺตฺตฺ สกฺกตา เทว-
มนฺนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ โส อิมํ โสกํ สทฺทวํ สมารกํ สพุทฺธมกํ
สสฺสํสมณพฺุราหฺมณํ ปชฺชํ สทฺทวมนฺนุสฺสํ สยํ อภินฺนวา สจฺฉนฺนิกคฺวา
ปเวเทติ โส ฐมมํ เทเสติ อาทิกถฺยณํ มชฺฌนฺนิกถฺยณํ ปรีโยสาน-
นิกถฺยณํ สํคคฺกํ สพฺพญฺญณํ เกวตปฺปรีญฺณณํ ปรีสุทฺธํ พุทฺธมจฺริยํ
ปกาเสติ สํชฺช โข ปน ตถารูปานํ อรหํ ทสฺสํ โหติตฺติ เอहि
ตฺวํ ตาท อมฺพฺพชฺสํ มาณเว เณ สมนฺเณ โคตโม เตนฺนปสฺสํกม

อปฺสงฺกมิตฺวา สมนํ โคตมํ ชานาหิ ยถิ วา ตํ ภวนฺตํ โคตมํ
 ตถาสฺนตฺตเยว สทฺโท อพฺภุคฺคโค ยถิ วา โน ตถา ยถิ วา
 โส ภวํ โคตโม ตาติโส ยถิ วา น ตาติโส ตถา มยฺหตฺ
 ภวนฺตํ โคตมํ เวทิสฺสามาติ ฯ ยถากถํ ปนาหํ โภ ตํ ภวนฺตํ
 โคตมํ ชานิสฺสามิ ยถิ วา ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ตถาสฺนตฺตเยว
 สทฺโท อพฺภุคฺคโค ยถิ วา โน ตถา ยถิ วา โส ภวํ โคตโม
 ตาติโส ยถิ วา น ตาติโสติ ฯ อากตานิ ไช ตาต อมฺพฺพุชฺ
 อมฺหากํ มนุสฺเสสุ ทฺวคฺคตฺตมหาปฺริสฺตกฺขณานิ เยหิ สมนฺนาคตฺตสฺ
 มหาปฺริสฺตสฺส เทว ว คคิโย ภวนฺติ อนนฺเวยา สเจ อการํ อชฺฌนาวสฺติ
 ราชา โหติ จกฺกวตฺติ ชมฺมิโก ชมฺมราชา จาคฺคฺรฺนโค วิชิตาวั ชน-
 ปทฺยชาวริยปฺปคฺโค สตฺตฺรตนฺสมนฺนาคโค คสฺสํมานิ สตฺตฺร รตนานิ
 ภวนฺติ เสยฺยถํ จกฺกฺรตนํ หตฺถิรตนํ อสฺสํรตนํ มณฺนิรตนํ อิตฺถิ-
 รตนํ คหปฺติรตนํ ปรีตฺถายกฺรตนเมว สตฺตฺมํ ปโรสฺสํสฺสํ ไช ปนสฺสํ
 ปุคฺคตา ภวนฺติ สุรา วัวจฺจฺรฺปา ปฺรเสณปฺปมทฺทนา โส อิมํ ปจฺจวิ-
 สาคฺรปฺริยญฺตํ อทณฺเชน อสฺสฺตฺเถน ชมฺเมเน อภิวิชฺย อชฺฌนาวสฺติ
 สเจ ปน อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺติ อรหํ โหติ สมนฺมา-
 สมนฺพฺพุโธ โสเก วิวฺชฺจฺจโค อหํ ไช ปน ตาต อมฺพฺพุชฺ มนฺตานํ
 ทาตา คฺวํ มนฺตานํ ปฏฺิคฺคหิตาติ ฯ เขวํ โภติ ไช อมฺพฺพุชฺ
 มาณโว พฺราหฺมณสฺสํ โปกฺขรสาติสฺสํ ปฏฺิสฺสํคฺวา อญฺจายาสฺนา
 พฺราหฺมณํ โปกฺขรสาตํ อภิวาเทคฺวา ปทฺกฺขิณํ กคฺวา วพฺวารก-

มารุญฺห สํพหฺพเตหิ มาณเวหิ สํหุชฺชึ เชน อิจฺจุฉานํจฺจกฺขณสํณฺโฑ
เตน ปายาสิ ยาวตฺติกา ยานสฺส ภูมि ยานเนน คนฺตุวา ยานา
ปจฺจุโรโรหิตฺวา ปตฺติโก ๑ อารามํ ปาวิสฺสี ฯ

[๑๔๔] เตน ๒ ปน สมฺเยน สํพหฺพตา ภิกฺขุ อพฺุโกกาเส
จฺงกมฺมุติ ฯ อถ ๒ อมฺพหฺวํสํ มาณโว เชน เต ภิกฺขุ เตหฺนุสํกมฺมิ
อฺุสํกมฺมิตฺวา เต ภิกฺขุ เขตฺทโวจ กํ หนฺ ๒ โภ เอตฺรหิ สํ ภวํ
โคตโม วิหฺรติ คํ หิ มยํ ภวนฺตุ โสคํ ทสฺสํนาย อิชฺฐปสงฺกนฺตาคิ ฯ
อถ ๒ เตสํ ภิกฺขุณํ เขตฺทโหสิ อยํ ๒ อมฺพหฺวํสํ มาณโว
อภินฺนุณฺทโกตฺตโม เจว อภินฺนุณฺทสฺส จ พฺรหฺมณฺณสฺส ปฺกฺขร-
สํคิถฺสํ อนฺนเตวาลํ อกรุ ๒ ปน ภควโต เอวฺวเปหิ กุสฺสปุเตหิ
สํหุชฺชึ กถาสฺสตุถาโม โหตฺติ ฯ เต อมฺพหฺวํสํ มาณโว เขตฺทโวจํ
เอโส อมฺพหฺวํสํ วิหาโร สํวตฺตทฺวารो เตน อปฺปสํสํทฺโถ อฺุสํกมฺมิตฺวา
อตรมาโน อาพินฺทํ ปวิสฺสิตฺวา อฺุกฺกาสิตฺวา อคฺคหํ อาโกญฺเฐหิ
วิวิริสฺสํติ เต ภควา ทฺวารนฺติ ฯ อถ ๒ อมฺพหฺวํสํ มาณโว เชน
โส วิหาโร สํวตฺตทฺวารो เตน อปฺปสํสํทฺโถ อฺุสํกมฺมิตฺวา อตรมาโน
อาพินฺทํ ปวิสฺสิตฺวา อฺุกฺกาสิตฺวา อคฺคหํ อาโกญฺเฐสิ ฯ วิวิริ ภควา
ทฺวารํ ฯ ปาวิสฺสี อมฺพหฺวํสํ มาณโว ฯ มาณวกาปิ ๒ ปวิสฺสิตฺวา
ภควตา สํหุชฺชึ สมนฺโมทิสฺสํ สมนฺโมทณฺณํ กถํ สํวราณญํ วิตฺติสาเวตฺวา
เอกมฺมุติ นิสฺสํทิสฺสํ ฯ

[๑๔๕] อมฺพหฺวํสํ ปน มาณโว จฺงกมฺมุติปิ นิสฺสินฺเนน ภควตา

กณฺหิจิ กณฺหิจิ กถํ สํวราณํยํ วตฺติสาเรติ จิโตมฺปี นิสินฺนเนน ภควตา
 กณฺหิจิ กณฺหิจิ กถํ สํวราณํยํ วตฺติสาเรติ ฯ อถ โส ภควา อมฺพพฺพุจํ
 มาณวํ เอตทโวจ เอวํ นุ เต อมฺพพฺพุจํ พฺรหฺมณฺเหติ วุฑฺฒิเมหิ
 มหตฺตเกหิ อจฺจวียปจฺจเวหิ สํทฺธึ กถาสํตฺตทาไป โหติ ยถิทํ จรํ
 ติฏฺฐจํ นิสินฺนเนน มยา กณฺหิจิ กณฺหิจิ กถํ สํวราณํยํ วตฺติสาเรตฺติ ฯ
 โน หิทํ โภ โก โคตม คจฺจนฺโต วา หิ โภ โก โคตม คจฺจนฺเตน
 พฺรหฺมณฺโณ พฺรหฺมณฺเณน สํทฺธึ สํตฺตมฺปีตุมรหติ จิโต วา หิ โภ
 โกตม จิเตน พฺรหฺมณฺโณ พฺรหฺมณฺเณน สํทฺธึ สํตฺตมฺปีตุมรหติ นิสินฺโน
 วา หิ โภ โก โคตม นิสินฺนเนน พฺรหฺมณฺโณ พฺรหฺมณฺเณน สํทฺธึ
 สํตฺตมฺปีตุมรหติ สยानโน วา หิ โภ โก โคตม สยานเนน พฺรหฺมณฺโณ
 พฺรหฺมณฺเณน สํทฺธึ สํตฺตมฺปีตุมรหติ เย จ โส โภ โก โคตม มุณฺฑกกา
 สมนฺกา อิทฺถา กณฺหา พนฺธุปาทปจฺจา เตหิมฺเม สํทฺธึ เอวํ
 กถาสํตฺตทาไป โหติ ยถิว โภตา โคตเมนาติ ฯ อตฺถกฺกวโต โส ปน
 เต อมฺพพฺพุจํ อิทฺถาคมนํ อโหสิ ยายเว โส ปนตฺถาย อากฺขฺลเยยฺยาถ
 ตเมว อตฺถํ สํวทํ มนฺสิกรเยยฺยาถ อวฺสึตฺตวาเยว โส ปน อมฺพพฺพุจํ
 มาณโว วุสฺสิตมานํ กิมนฺนตฺตว อวฺสึตฺตตฺตาติ ฯ อถ โส อมฺพพฺพุจํ
 มาณโว ภควตา อวฺสึตฺตวาเทน วุจฺจมาโน ภูมฺปีโต อนตฺตมโน
 ภควนฺคฺเยว ชฺหํเสนฺโต ภควนฺคฺเยว วมฺเภนฺโต ภควนฺคฺเยว วทมาโน
 สมนฺโน จ เม โภ โกตม ปาปฺปีโต ภวิสฺสํตฺตติ ภควนฺคฺเยว เอตทโวจ
 จณฺฐา โภ โกตม สกฺขยชาติ ผรฺุสา โภ โกตม สกฺขยชาติ ตฺถุสา

๑๔๖] อมฺพญฺสํสฺส เต นิทานํ ปจฺมทฺตฺย อิทฺถาวาทนฺนิปาตํ ๑๓๘

โก โคตม สํกฺขชาติ รกฺสา โคตม สํกฺขชาติ อิทฺถา สํนฺดา
อิตฺถา สํมานา น พฺราหฺมณฺเณ สํกฺกโรหติ น พฺราหฺมณฺเณ ڪรฺกโรหติ
น พฺราหฺมณฺเณ มาเนหติ น พฺราหฺมณฺเณ ปฺเชหติ น พฺราหฺมณฺเณ
อปจายหติ ตฺยํโก โก โคตม น ฉนฺนํ^๑ ตฺยํโก นปฺปฏิรูปํ^๒ ยทิม
สํกฺขา อิทฺถา สํนฺดา อิทฺถา สํมานา น พฺราหฺมณฺเณ สํกฺกโรหติ
น พฺราหฺมณฺเณ ڪรฺกโรหติ น พฺราหฺมณฺเณ มาเนหติ น พฺราหฺมณฺเณ
ปฺเชหติ น พฺราหฺมณฺเณ อปจายหติ^๓ ๑ อิตฺถิ อมฺพญฺโส มาณโว
อิมํ ปจฺมํ สํกฺเขสุ อิทฺถาวาทํ นิปาเตสํ ๑

[๑๔๖] ก็ ปน เต อมฺพญฺสํ สํกฺขา อปรทฺตฺย^๑ ๑ เอกมิตาทำ
โก โคตม สํมํ อาจวียสฺส พฺราหฺมณฺสฺส โปกฺขรสาตีสฺส เกนจิเทว
กฺรณฺเชน กปฺปิตฺตคฺคํ อคฺมาสี เชน สํกฺขานํ สํนฺชาคารํ เตนฺปสํกมํ
เตน โช ปน สํเมชน สํพฺพุตา สํกฺขา เจว สํกฺขกฺุมารว จ สํนฺชา-
คาเร อฺจุเจสุ อาสเนสุ นิสินฺหา โหเนติ อณฺเณมณฺเณ อํกุติปโตทเกหิ^๒
สณฺชคฺชนฺดา สํกํพฺนฺดา อณฺเณทคฺคํ มมณฺเณว มณฺเณ อณฺชคฺชนฺดา
น มํ โกจิ อาสเนนํ นิมฺนเตสํ ตฺยํโก โก โคตม น ฉนฺนํ ตฺยํโก
นปฺปฏิรูปํ ยทิม สํกฺขา อิทฺถา สํนฺดา อิทฺถา สํมานา น พฺราหฺมณฺเณ
สํกฺกโรหติ น พฺราหฺมณฺเณ ڪรฺกโรหติ น พฺราหฺมณฺเณ มาเนหติ น
พฺราหฺมณฺเณ ปฺเชหติ น พฺราหฺมณฺเณ อปจายหติ^๓ ๑ อิตฺถิ อมฺพญฺโส
माणโว อิทํ ทฺตฺยํ สํกฺเขสุ อิทฺถาวาทํ นิปาเตสํ ๑

๑ ส. น จ ฉนฺนํ ๑ ๒ อํกุติปโตทเกนาติมี ปาโง ๑

[๑๔๖] อฏฺฐกิกามิ ๒ อมฺพหฺวสุ สกฺกณิโก สกฺเก กุตาเว กามถามิ น
 โหติ สกํ ๒ ปนฺเต อมฺพหฺวสุ สกฺกยานํ ยทิตํ กมฺมิตฺถกฺกํ น อรหตา-
 ยสฺมา อมฺพหฺวสุ อิมาย อปฺปมตฺตตาย อภิสสฺสชฺชิตฺตุนฺติ ๑ จตฺตาโรเม
 โภ โคตม วณฺณนา ชตฺติยา พุราหฺมณนา เวสฺสสา สุกฺกทา อิมสฺสํ หิ โภ
 โคตม จตฺตุนํ วณฺณนํ ตโย วณฺณนา ชตฺติยา จ เวสฺสสา จ สุกฺกทา
 จ อณฺเณทตฺตํ พุราหฺมณสฺสเสว ปรีจารกา สมฺปชฺชนฺติ ตยิทํ โภ
 โคตม น ฉนฺนํ ตยิทํ นปฺปฏฺฐิ ๒ ยทิเม สกฺกยา อิปฺภา สฺนตา
 อิปฺภา สฺมานา น พุราหฺมณเณ สกฺกโรนฺติ น พุราหฺมณเณ ครกฺโรนฺติ
 น พุราหฺมณเณ มาเนนฺติ น พุราหฺมณเณ ปุเชนฺติ น พุราหฺมณเณ
 อปฺจายนฺตฺติ ๑ อิตฺทิ อมฺพหฺวสุ มาณโว อิทํ ตยิยํ สกฺกยสฺสุ
 อิปฺภาวาทํ นิปาเตสฺสิ ๑

[๑๔๗] อถ ๒ ภควโต เอตทโหสิ อติพาฬุ ๒ อยํ
 อมฺพหฺวสุ มาณโว สกฺกยสฺสุ อิปฺภาวาทเณ นิฆมฺเมติ ยนฺนุนาหํ
 โคตฺตํ ปุจฺเจยฺยนฺติ ๑ อถ ๒ ภควา อมฺพหฺวสุ มาณโว เอตทโวจ
 กถํโคตฺโตสฺสิ อมฺพหฺวสุชาติ ๑ กถฺนฺหาโยนฺหมสฺสมิ โภ โคตมาติ ๑
 ปฺปราณํ ๒ ปนฺ เต อมฺพหฺวสุ มาตาเปตฺติกํ นาม โคตฺตํ
 อนุสฺสโร อยฺยปฺตฺตา สกฺกยา ภวฺนฺติ ทาสีปฺตฺโต ตฺวมสฺสิ สกฺกยานํ
 สกฺกยา ๒ ปนฺ อมฺพหฺวสุ ราชานํ อุกฺกาทํ^๑ ปิตามหํ ทนฺนํ^๒ ๑

[๑๔๘] ภูตปฺพุพฺพิ อมฺพหฺวสุ ราชา อุกฺกาโก ยา สา มเหสฺส

๑ กณฺหาณนํ ปุพฺพปฺริโส ๑ อิติ โห เต อมฺพญฺส ปฺราณํ
มาตาเปตฺติกํ นาม โคตฺตํ อนุสฺสโร อชฺชปฺตฺตา สกฺยา ภวฺนฺติ
ทาสีปฺตฺโต ตฺวมสฺสิ สกฺยานนฺติ ๑

[๑๕๐] เอวํ วุตฺเต เต มาณวเก ภวฺนฺตํ เอตทฺโวจํ มา ภวํ
โคตโม อมฺพญฺส มาณวํ อติพาพฺหํ ทาสีปฺตฺตวาเทน นิมนฺมาเทสฺสิ
สุชาโต ๑ โภ โคตม อมฺพญฺส มาณโว กุตปฺตฺโต ๑ อมฺพญฺส
माणโว พหุสฺสโต ๑ อมฺพญฺส มาณโว กตฺถยาณวากฺกรโณ ๑
อมฺพญฺส มาณโว ปณฺทิตฺโต ๑ อมฺพญฺส มาณโว ปโหติ ๑
อมฺพญฺส มาณโว โภตา โคตเมน สทฺธิ อสฺมึ วจเน ปติมนฺเตตฺตุนฺติ ๑
อถ โห ภวฺา เต มาณวเก เอตทฺโวจํ สเจ โห ตุมฺหากํ มาณวกานํ
เอวํ โหติ ทฺสุชาโต ๑ อมฺพญฺส มาณโว อกุตปฺตฺโต ๑ อมฺพญฺส
माणโว อปฺปสฺสโต ๑ อมฺพญฺส มาณโว อกตฺถยาณวากฺกรโณ
๑ อมฺพญฺส มาณโว ทฺปฺปณฺโณ ๑ อมฺพญฺส มาณโว น ๑
ปโหติ อมฺพญฺส มาณโว สมนฺเนน โคตเมน สทฺธิ อสฺมึ วจเน
ปติมนฺเตตฺตุนฺติ ติฏฺฐตฺถ อมฺพญฺส มาณโว ตุมฺเห มยา สทฺธิ
มนฺตวฺโห อสฺมึ วจเน สเจ ปน ตุมฺหากํ มาณวกานํ เอวํ โหติ
สุชาโต ๑ อมฺพญฺส มาณโว กุตปฺตฺโต ๑ อมฺพญฺส มาณโว
พหุสฺสโต ๑ อมฺพญฺส มาณโว กตฺถยาณวากฺกรโณ ๑ อมฺพญฺส
माणโว ปณฺทิตฺโต ๑ อมฺพญฺส มาณโว ปโหติ ๑ อมฺพญฺส
माणโว สมนฺเนน โคตเมน สทฺธิ อสฺมึ วจเน ปติมนฺเตตฺตุนฺติ

ติฏฺฐํ ตุเมห อมฺพหฺวสฺสํ มาณโว มยา สํหํ อสฺมึ วจเน
 ปติมนฺเตตฺตติ ฯ สฺสาโต จ โภ โคตม อมฺพหฺวสฺสํ มาณโว
 กุตฺตํโต จ อมฺพหฺวสฺสํ มาณโว พหุสฺสํโต จ อมฺพหฺวสฺสํ มาณโว
 กตฺถาณวากุทฺธโร จ อมฺพหฺวสฺสํ มาณโว ปณฺหิโต จ อมฺพหฺวสฺสํ
 มาณโว ปโหติ จ อมฺพหฺวสฺสํ มาณโว โภตา โคตเมน สํหํ
 อสฺมึ วจเน ปติมนฺเตตฺตํ ตฺถเห มยํ ภวิสฺสํ อมฺพหฺวสฺสํ
 มาณโว โภตา โคตเมน สํหํ อสฺมึ วจเน ปติมนฺเตตฺตติ ฯ

[๑๕๓] อถ โข ภควา อมฺพหฺวสฺสํ มาณโว เอตทโวจ อยํ โข ปน
 เต อมฺพหฺวสฺสํ สหํมิมิโก ปณฺเฑห อากฺขณฺติ อกามาปํ พฺยาภาตพฺโพ
 สฺเจ ตวํ น พฺยาภวิสฺสํ อณฺเณน วา อณฺเณ ปติจวิสฺสํ ตฺถเห
 วา ภวิสฺสํ ปกฺกมวิสฺสํ วา เอตฺถว เต สํคตฺตา มุทฺธา ผตฺติสฺสํ
 ตํ ก็ มณฺเณสํ อมฺพหฺวสฺสํ กิณฺติ เต สํคํ พฺราหฺมณานํ อุตฺตमानํ
 มหตฺตกานํ อจฺริยปจฺริยานํ ภาสฺमानานํ กุโตนฺติกา กณฺหาณนา
 โภ จ กณฺหาณนานํ บุปฺพปฺริโสติ ฯ เอวํ อุตฺเต อมฺพหฺวสฺสํ มาณโว
 ตฺถเห อโหสิ ฯ ทุติยํปิ โข ภควา อมฺพหฺวสฺสํ มาณโว เอตทโวจ
 ตํ ก็ มณฺเณสํ อมฺพหฺวสฺสํ กิณฺติ เต สํคํ พฺราหฺมณานํ อุตฺตमानํ
 มหตฺตกานํ อจฺริยปจฺริยานํ ภาสฺमानานํ กุโตนฺติกา กณฺหาณนา
 โภ จ กณฺหาณนานํ บุปฺพปฺริโสติ ฯ ทุติยํปิ โข อมฺพหฺวสฺสํ
 มาณโว ตฺถเห อโหสิ ฯ อถ โข ภควา อมฺพหฺวสฺสํ มาณโว เอตทโวจ
 พฺยาภโรหิตานํ อมฺพหฺวสฺสํ นทานํ เต ตฺถเหภาวสฺสํ กาโล โย

๓๒๔ สุตฺตฺนุตฺตปิฏเก ที่ฉนิกายสุตฺต สัตถุขนฺทวคฺโค [๑๕๒]

โฆ อมฺพฺพฺพฺ จ ตถาคเตน ยาวตฺติยํ สหฺมมิกํ ปณฺหํ ปุญฺโง น
พฺยากรโวติ เอตฺตฺเถวสุตฺตํ สุตฺตชา มุทฺธา ผลิสฺสํคํติ ฯ

[๑๕๒] เตน โฆ ปน สฺมเยน วชิรปานิ ยกฺโข มหนฺตํ
อโยกฺกํ อาทาย อากิตฺตํ สฺมฺปชฺชติคํ สํชิตฺกํ อมฺพฺพฺพฺสุตฺตํ
มาถเวสุตฺตํ อปริเวหสํ จีโต โหติ สจายํ อมฺพฺพฺพฺโง มาถโว
ภควตา ยาวตฺติยํ สหฺมมิกํ ปณฺหํ ปุญฺโง น พฺยากริสฺสํคํติ
เอตฺตฺเถวสุตฺตํ สุตฺตชา มุทฺธํ ผาเสสุตฺตํคํติ ฯ คํ โฆ ปน วชิรปานิ
ยกฺโข ภควา เจว ปสฺสํคํติ อมฺพฺพฺพฺโง จ มาถโว ฯ อถโฆ
อมฺพฺพฺพฺโง มาถโว ภํโต สํวิคฺโค โธมฺพฺพฺพฺชาโต ภควนฺตฺยเว
ตานิ คเวสี ภควนฺตฺยเว เตณํ คเวสี ภควนฺตฺยเว สฺรณํ คเวสี
อฺปนีสํกิตฺตวา ภควนฺตํ เอตทโวจ กิเมตํ ภवं โคตโม อาห ปฺน
ภवं โคตโม พฺรหฺมคฺติ ฯ คํ กิ มณฺณสิ อมฺพฺพฺพฺ กิณฺติ เต สุตฺตํ
พฺราหฺมณานํ อฺพฺพฺพฺพฺมานํ มหฺตฺตกานํ อจฺริยปจฺริยานํ ภาสฺमानานํ
กฺุโตปฏฺติกา กณฺหายนนา โภ จ กณฺหายนนานํ ปุพฺพปฺริโสคํติ ฯ
เอวเมว โภ โคตมํ สุตฺตํ ยเทว ภवं โคตโม อาห ตโตปฏฺติกา
กณฺหายนนา โส จ กณฺหายนนานํ ปุพฺพปฺริโสคํติ ฯ

[๑๕๓] เอวํ อุตฺเต เต มาถวกา อุนฺนาทิโน อจฺจุจาสํทฺธา มหา-
สํทฺธา อเหสุ ทฺชฺชาโต กิร โภ อมฺพฺพฺพฺโง มาถโว อกฺุตฺตฺโต
กิร โภ อมฺพฺพฺพฺโง มาถโว ทาสํปฺตฺโต กิร โภ อมฺพฺพฺพฺโง
มาถโว สกฺุยานํ อโยยปฺตฺตา กิร โภ อมฺพฺพฺพฺสุตฺตํ มาถวสุตฺตํ

สกุยา ภวนุติ ฌมฺวาทึเยว กิร มยํ สมนํ โคตมํ อปสาเทตพฺพํ
 อมณฺเณมฺหาติ ๑ อถโฆ ภควโต เอตทโหสี อติพาพฺพํ โฆ อิม
 มาณวกา อมพฤษส์ มาณวํ ทาสีปฺตฺตฺวาเทน นิมฺมาเทนฺติ ยนฺนฺนาหํ
 ปริโมเจยฺยณฺติ ๑ อถโฆ ภควา เต มาณวเก เอตทโวจ มา
 โฆ ตฺเมห มาณวกา อมพฤษส์ มาณวํ อติพาพฺพํ ทาสีปฺตฺตฺวาเทน
 นิมฺมาเทถ อุพาโร จ โส กโณห อีสึ อโหสี โส ทกฺขิณํ
 ชนปํ คณฺตฺวา พฺรหฺมมฺนฺเต อธิยิตฺวา ราชาณํ อุกฺกามํ อุปสงฺกมิตฺวา
 มกฺขรूपํ^๒ ชัศฺรํ ยาจิ ๑ ตสฺส ราชา อุกฺกาโก เวนเร มยฺหํ
 ทาสีปฺตฺโต สฺมาโน มกฺขรूपํ ชัศฺรํ ยาจคฺติ กุปฺโต อนคฺตฺมโน ชฺรปํ
 สฺนฺนฺยหิ ๑ โส คํ ชฺรปํ เวน อสฺสทฺธิ มฺนุจิสฺสํ โน ปตฺติสฺสฺหริคฺ ๑

[๑๕๔] อถโฆ มาณวกา อมจฺจา ปาริสฺสฺชา กณฺหํ อีสึ
 อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ โสคฺติ ภทฺตฺเต โหตุ รณฺโฆ โสคฺติ
 ภทฺตฺเต โหตุ รณฺโฆติ ๑ โสคฺติ ภวิสฺสฺติ รณฺโฆ อปฺปจ ราชา
 ยถิ อโฆ ชฺรปํ มฺนุจิสฺสฺติ ยาวตา รณฺโฆ วิธิตํ เอตฺตาวตา ปจฺจ
 อุกฺกิสฺสฺสฺติ ๑ โสคฺติ ภทฺตฺเต โหตุ รณฺโฆ โสคฺติ ชนปทฺสฺสฺติ ๑
 โสคฺติ ภวิสฺสฺติ รณฺโฆ โสคฺติ ชนปทฺสฺส อปฺปจ ราชา ยถิ อุกฺก
 ชฺรปํ มฺนุจิสฺสฺติ ยาวตา รณฺโฆ วิธิตํ เอตฺตาวตา สฺตฺต วสฺสํ
 เทโว น วสฺสิสฺสฺสฺติ ๑ โสคฺติ ภทฺตฺเต โหตุ รณฺโฆ โสคฺติ
 ชนปทฺสฺส เทโว ปวสฺสฺสฺติ ๑ โสคฺติ ภวิสฺสฺติ รณฺโฆ โสคฺติ

๑ ส. ฌมฺวาทิณฺเณว ๑ ๒ ส. อุกฺกฺรปํ ๑

๑๒๖ สุตตฺถนํปิฏกํ ที่ฉนิกายสฺส สํสฺสทฺถนํ [๑๕๕]

ชนปทสฺส เทโว ปวสฺสํสํสํ อมฺมํ ราชา เชฏฺฐกฺกมาเร ชฺรปํ
ปติฏฺฐาเปตฺตุ โสคฺคิกฺกมาโร ปตฺโตโม ภวิสฺสํคํ ។ อถ ฆาณวกา
ราชา อุกฺกาทโก เชฏฺฐกฺกมาเร ชฺรปํ ปติฏฺฐาเปตฺติ โสคฺคิกฺกมาโร
ปตฺโตโม ภวิสฺสํคํ ។ อถ ฆาณวกา ราชา อุกฺกาทโก เชฏฺฐกฺกมาเร
ชฺรปํ ปติฏฺฐาเปตฺติ ។ โสคฺคิกฺกมาโร ปตฺโตโม สมนฺภโว ។ คสฺส
ราชา อุกฺกาทโก ภโต พฺรหฺมทณฺฑเณ คชฺชิตฺโต มหฺมทฺฐํ ธีรํ
อทาสี ។ มา ฆา ตุมฺเห ฆาณวกา อมฺพฺพจฺจุ ฆาณวํ อติพาพฺหํ
ทาสีปฺตฺตวาเท นิมฺมาเทถ อฺพาโร โส กโณหุ อิตฺถิ อโหสํคํ ។

[๑๕๕] อถ ภควา อมฺพฺพจฺจุ ฆาณวํ อามนฺเตสิ คํ กิ
มณฺเณสิ อมฺพฺพจฺจุ อิตฺถิ ชฺคฺคิกฺกมาโร พฺรหฺมณฺณกฺกมาโร สทฺธิ
สํวํ กปฺเปยฺย เตสํ สํวํ มนฺวาย ปตฺโต ชาเยถ โย โส
ชฺคฺคิกฺกมาเร พฺรหฺมณฺณกฺกมาโร ปตฺโต อปฺปนฺโน อมฺมํ โส
ตเถถ พฺรหฺมณฺเณ ฆาณวํ วา อุกฺกํ วา ។ ตเถถ โภ โคตม ។
อมฺมํ นํ พฺรหฺมณฺเณ โภเชยฺย สทฺเท วา ถาติปาเก วา ยณฺเณ
วา ปาหุเน วา ។ โภเชยฺย โภ โคตม ។ อมฺมํ นํ พฺรหฺมณฺเณ
มนฺเต วาเจยฺย วา โน วา ។ วาเจยฺย โภ โคตม ។ อมฺมํ ส
อิตฺถิ อวญฺญํ วา อสฺส อนาวญฺญํ วา ។ อนาวญฺญํ หิสฺส โภ
โคตม ។ อมฺมํ ชฺคฺคิกฺกมาโร อภิสํเบญฺชุนฺติ ។ โน หิ โภ
โคตม ។ คํ กิ สทฺธิ เท ។ มาติโต หิ โภ โคตม อนปฺปนฺโน ។

[๑๕๖] คํ กิ มณฺเณสิ อมฺพฺพจฺจุ อิตฺถิ พฺรหฺมณฺณกฺกมาโร ชฺคฺคิก-

กณฺณาย สํหริ สํวาธํ กปฺเปยฺย เตสํ สํวาธมนฺวาย ปฺตฺโต ชาเยถ
 โย โส พฺราหฺมณกฺุมาเรน ฆคฺคิยกณฺณาย ปฺตฺโต อุมฺปนฺโน อมฺปฺนุ
 โส ตเถถ พฺราหฺมณេสุ อาสนํ วา อุกถํ วาติ ฯ ตเถถ โภ
 โคตม ฯ อมฺปฺนุ นํ พฺราหฺมณา โภเชยฺยํ สํหุเท วา ถาติปาเก
 วา ยณฺเณ วา ปาหุเน วาติ ฯ โภเชยฺยํ โภ โคตม ฯ อมฺปฺนุ นํ
 พฺราหฺมณา มนฺเต วาเจยฺยํ วา โน วาติ ฯ วาเจยฺยํ โภ โคตม ฯ
 อมฺปฺนุสฺสํ อิตฺถิสฺสํ อาวจฺฉํ วา อสฺสํ อนาวจฺฉํ วาติ ฯ อนาวจฺฉํ หิสฺสํ
 โภ โคตม ฯ อมฺปฺนุ นํ ฆคฺคิยาภิสํเกน อภิสํกฺเขยฺยุนฺหิ ฯ โน หิ
 โภ โคตม ฯ ตํ กิสฺสํ เหตุ ฯ มิตฺติโต หิ โภ โคตม อณฺปนฺโนติ ฯ

[๑๕๗] อิติ โช อมฺพพฺพชฺ อิตฺถิยา วา อิตฺถิ กริตฺวา ปฺริเสน
 วา ปฺริสํ กริตฺวา ฆคฺคิยา ว เสฏฺฐา ทินา พฺราหฺมณา ฯ ตํ
 กิ มณฺเณสิ อมฺพพฺพชฺ อิตฺถ พฺราหฺมณา พฺราหฺมณํ กิสฺมิมฺหิเทว
 ปกรเณ ชฺรุมฺพุทฺธํ กริตฺวา ภสฺสํปฺเณน วชิตฺวา ฐฏฺฐา วา นควา
 วา ปพฺพาเชยฺยํ อมฺปฺนุ โส ตเถถ พฺราหฺมณេสุ อาสนํ วา อุกถํ
 วาติ ฯ โน หิ โภ โคตม ฯ อมฺปฺนุ นํ พฺราหฺมณา โภเชยฺยํ
 สํหุเท วา ถาติปาเก วา ยณฺเณ วา ปาหุเน วาติ ฯ โน หิ
 โภ โคตม ฯ อมฺปฺนุ นํ พฺราหฺมณา มนฺเต วาเจยฺยํ วา โน
 วาติ ฯ โน หิ โภ โคตม ฯ อมฺปฺนุสฺสํ อิตฺถิสฺสํ อาวจฺฉํ วา
 อสฺสํ อนาวจฺฉํ วาติ ฯ อาวจฺฉํ หิสฺสํ โภ โคตม ฯ

[๑๕๘] ตํ กิ มณฺเณสิ อมฺพพฺพชฺ อิตฺถ ฆคฺคิยา ฆคฺคิยํ กิสฺมิมฺหิเทว

ปกรณ ชฺรณฺณํ กิริตฺวา ภสฺสํปฺเณน วชิตฺวา รหฺจํ วา นครา
 วา ปพฺพาเซยฺยํ . อปีนุ โส ตเถถ พฺราหฺมณเณสุ อาสํ นํ วา อุกกํ
 วาติ ๑ ตเถถ โภ โคตม ๑ อปีนุ นํ พฺราหฺมณา โภเซยฺยํ
 สทฺทเท วา ถาติปาเก วา ยณฺเณ วา ปาหุเน วาติ ๑ โภเซยฺยํ
 โภ โคตม ๑ อปีนุ นํ พฺราหฺมณา มนฺเต วาเจยฺยํ วา โน
 วาติ ๑ วาเจยฺยํ โภ โคตม ๑ อปีนุสฺส อิตฺถํ อวญฺญํ วา
 อสฺสํ อนาวญฺญํ วาติ ๑ อนาวญฺญหิสฺสํ โภ โคตม ๑ เขตฺตาวตฺตา
 โช อมฺพหฺจ ชฺตฺติโย ปรมนิทฺนตปฺปคฺโค โหติ ยทํ ชฺตฺติยา
 ชฺรณฺณํ กิริตฺวา ภสฺสํปฺเณน วชิตฺวา รหฺจํ วา นครา วา
 ปพฺพาเซยฺยํ ๑ อิติ โช อมฺพหฺจ ยทามิ ชฺตฺติโย ปรมนิทฺนตปฺปคฺโค
 โหติ ตทามิ ชฺตฺติยา ๑ เสฏฺฐํ หีนา พฺราหฺมณา ๑ พฺรหฺมณา
 เจสา อมฺพหฺจ สํนํมาเรณ คากา ภาสิตา

[๑๕๗] ชฺตฺติโย เสฏฺฐโ จเนตฺถมํ ย โคตตปฺปิตฺวาริโน

วิชฺชาจรณตมฺปนโน โส เสฏฺฐโ เทวมานุเสติ ๑

[๑๖๐] ตํ โช ปเนสา อมฺพหฺจ พฺรหฺมณา สํนํมาเรณ คากา
 สุกฺกตา น ทฺคฺคฺกตา สฺภาสิตา น ทฺพฺภาสิตา อตฺถสฺสณฺหิตา โน
 อนตฺถสฺสณฺหิตา อนุมตา มยา อหํ อมฺพหฺจ เอวํ วทามิ

[๑๖๑] ชฺตฺติโย เสฏฺฐโ จเนตฺถมํ ย โคตตปฺปิตฺวาริโน

วิชฺชาจรณตมฺปนโน โส เสฏฺฐโ เทวมานุเสติ ๑

ภาณวารํ ปจํ ๑

[๑๖๒] กตมํ ปน ตํ โภ โคตม จรณํ กตมา สํ วิชฺชาติ ฯ
 น ไช อมฺพญฺสํ อนุตฺตราย วิชฺชาจรณสมฺปทาย ชาติวาโท वा
 दुज्जति कोत्तवाโท वा दुज्जति मानवाโท वा दुज्जति อरหฺสี वा
 मํ त्वं न वा มํ त्वं อरหฺสํติ ยत्तु ไช อมฺพญฺสํ อาวาโห वा
 โหติ วิวาโห वा โหติ อาวาหวิวาโห वा โหติ เขตุເຕັດ दुज्जति
 ชาติวาโท वा อิตฺถิํ कोत्तवाโท वा อิตฺถิํ मानवाโท वा
 อิตฺถิํ อรหฺสี वा มํ त्वं न वा มํ त्वं อरหฺสํติ ये हि เกจิ
 อมฺพญฺสํ ชาติวาทวินิพฺพุตา वा कोत्तวาทวินิพฺพุตา वा मानวาท
 วินิพฺพุตา वा อาวาหวิวาหวินิพฺพุตา वा อารกา เต อนุตฺตราย
 วิชฺชาจรณสมฺปทาย ปหาย ไช อมฺพญฺสํ ชาติวาทวินิพฺพุตญฺจ
 कोत्तวาทวินิพฺพุตญฺจ मानวาทวินิพฺพุตญฺจ อาวาหวิวาหวินิพฺพุตญฺจ
 อนุตฺตราย วิชฺชาจรณสมฺปทาย สจฺฉิภิรียา โหตฺติ ฯ

[๑๖๓] กตมํ ปน ตํ โภ โคตม จรณํ กตมา สํ วิชฺชาติ ฯ
 อิทฺธ อมฺพญฺสํ ตถาคโค โถเก อุปฺปชฺชติ อรหํ สํมาสมฺพุทฺธो
 ฯ เป ฯ (ยถา สํมณฺณณเฑเ อวํ วิตุถาเวตพฺพ) ฯ เป ฯ เอวํ ไช
 อมฺพญฺสํ ภิกฺขุ สํตสมฺปนฺโน โหติ ฯ เป ฯ ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช
 วิหริติ อิทฺถิสฺสํ โหติ จรณสฺมํ ฯ เป ฯ วิตถกฺกจิจรรณํ อุปลมา
 ทฺธิยํ ฌานํ คตฺธิยํ ฌานํ จตุคฺคํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ ฯ
 อิทฺถิสฺสํ โหติ จรณสฺมํ ฯ อิทฺถิํ ไช ตํ อมฺพญฺสํ จรณํ ฯ

๓ ส. สํมณฺณณเฑเ ฯ

ฌานทสัจจนาย จิตฺตํ อภินฺทริติ อภินินฺนาเมติ ฯ เป ฯ อิทํมีสัจจ
 โหติ วิชฺชา ๖ เป ฯ นวปรี อิตฺถกฺกตฺตยาติ ปชานาติ ฯ อิทํมีสัจจ
 โหติ วิชฺชา ๖ อโย โส สํ อมฺพญฺส วิชฺชา ๖ อโย อุกฺกุจฺติ
 อมฺพญฺส วิชฺชาสํปฺนโน อิตฺถิํ จรณสํปฺนโน อิตฺถิํ วิชฺชาจรณ-
 สํปฺนโน อิตฺถิํ ฯ อิมาย ๔ อมฺพญฺส วิชฺชาสํปฺนทาย จรณ-
 สํปฺนทาย อญฺเฆา วิชฺชาสํปฺนทา จรณสํปฺนทา อุกฺกตฺตริวา วา
 ปณฺตคฺตริวา วา นตฺติ ฯ อิมาย ๒ อมฺพญฺส อนฺนคฺตฺตริยา วิชฺชา-
 จรณสํปฺนทาย จตฺตาริ อปายมฺภานิ ภวตฺติ ฯ กตฺตมฺภานิ จตฺตาริ ฯ
 อิทํ อมฺพญฺส อุกฺกุจฺโ จ สมนฺโน วา พฺราหฺมณฺโน วา อิมํเยว อนฺนคฺตฺตริ-
 วิชฺชาจรณสํปฺนํ อนภิสํภฺณมาโน ชาริวิวิชฺมาทาย อรณฺณณ-
 มชฺโณคาหติ ปวตฺตผลโกชโน ภวิสฺสํมํติ ฯ โส อญฺเฆทตฺถํ
 วิชฺชาจรณสํปฺนนสฺสเสว ปริจารโก สํปฺนชฺชติ ฯ อิมาย ๒ อมฺพญฺส
 อนฺนคฺตฺตริยา วิชฺชาจรณสํปฺนทาย อิทํ ปจฺมํ อปายมฺภํ ภวติ ฯ

[๓๖๕] ปุณ จปรี อมฺพญฺส อิทฺถกฺกุจฺโ จ สมนฺโน วา พฺราหฺมณฺโน
 วา อิมญฺเฆว อนฺนคฺตฺตริ วิชฺชาจรณสํปฺนํ อนภิสํภฺณมาโน ปวตฺต-
 ผลโกชนคฺตฺตริยา อนภิสํภฺณมาโน กุทฺทาทปฺปํ อาทาย อรณฺณ-
 นมชฺโณคาหติ กณฺทมฺภตฺตผลโกชโน ภวิสฺสํมํติ ฯ โส อญฺเฆทตฺถํ
 วิชฺชาจรณสํปฺนนสฺสเสว ปริจารโก-สํปฺนชฺชติ ฯ อิมาย ๒ อมฺพญฺส
 อนฺนคฺตฺตริยา วิชฺชาจรณสํปฺนทาย อิทํ ทตฺติํ อปายมฺภํ ภวติ ฯ

[๓๖๖] ปุณ จปรี อมฺพญฺส อิทฺถกฺกุจฺโ จ สมนฺโน วา พฺราหฺมณฺโน

๑๖๗] ๐มฺพງฺยฺสํតុเต ๐วิชาจรณสํပทាយ ๐ປາຍມຸຊານີ ສ່າຈຣິຍໂກ ๑๓๑

ວາ ອິມເບເຈວ ອນຸຕຸຕຣ໌ ວິຊາຈຣນສ່ມປທ໌ ອນຣິສ່ມຣູນມາໂນ ປວຕຸຕ-
ຜຕໂກຊນຕຸຕເບຈ ອນຣິສ່ມຣູນມາໂນ ຄນຸທມຸຕຜຕໂກຊນຕຸຕເບຈ ອນ-
ຣິສ່ມຣູນມາໂນ ຄາມສ່າມນຸຕ໌ ວາ ນິຄມສ່າມນຸຕ໌ ວາ ອຄຸຍາຄາວ໌ ກຣິຕຸວາ
ອຄຸຕ໌ ປຣິຈຣນໂຕ ອຈຸຣຕິ ។ ໂສ໌ ອເບເຈວຕຸຕຸ ວິຊາຈຣນສ່ມປນຸສ່ເສວ
ປຣິຈາຣໂກ ສ່ມປຊຊຕິ ។ ອິມາຍ ໂຂ ອມຸພງຸຊ໌ ອນຸຕຸຕຣາຍ ວິຊາ-
ຈຣນສ່ມປທາຍ ອິທ໌ ຕຕິຍ໌ ອປາຍມຸຊ໌ ກວຕິ ។

[๑๖๘] ປຸນ ຈປຣ໌ ອມຸພງຸຊ໌ ອິເຈຄຈຸໂຈ ສ່ມໂເນ ວາ ພຸຣາຸມໂເນ
ວາ ອິມເບເຈວ ອນຸຕຸຕຣ໌ ວິຊາຈຣນສ່ມປທ໌ ອນຣິສ່ມຣູນມາໂນ ປວຕຸຕ-
ຜຕໂກຊນຕຸຕເບຈ ອນຣິສ່ມຣູນມາໂນ ຄນຸທມຸຕຜຕໂກຊນຕຸຕເບຈ ອນ-
ຣິສ່ມຣູນມາໂນ ອຄຸຕິປຣິຈຣິຍເບຈ ອນຣິສ່ມຣູນມາໂນ ຈາຕຸມຸມຫາປເ
ຈຄຸທຸວາວ໌ ອຄາວ໌ ກຣິຕຸວາ ອຈຸຣຕິ ໂຍ ອິມາຮິ ຈຕຸຮິ ທິສ່າຮິ ອາຄມິສ່ສຕິ
ສ່ມໂເນ ວາ ພຸຣາຸມໂເນ ວາ ຕມທ໌ ຍຄາສ່ຕຸຕິ ຍຄາພຣ໌ ປຣຽ-
ປຸຣິສຸສ່າມິຕິ ។ ໂສ໌ ອເບເຈວຕຸຕຸ ວິຊາຈຣນສ່ມປນຸສ່ເສວ ປຣິຈາຣໂກ
ສ່ມປຊຊຕິ ។ ອິມາຍ ໂຂ ອມຸພງຸຊ໌ ອນຸຕຸຕຣາຍ ວິຊາຈຣນສ່ມປທາຍ
ອິທ໌ ຈຕຸຕຸຕ໌ ອປາຍມຸຊ໌ ກວຕິ ។ ອິມາຍ ໂຂ ອມຸພງຸຊ໌ ອນຸຕຸຕຣາຍ
ວິຊາຈຣນສ່ມປທາຍ ອິມາຮິ ຈຕຸຕາຣິ ອປາຍມຸຊານີ ກວນຕິ ។

[๑๖๙] ຕ໌ ກິ ມເບເຈວ ອມຸພງຸຊ໌ ອນິນຸ ຕຸວ໌ ອິມາຍ ອນຸຕຸຕຣາຍ
ວິຊາຈຣນສ່ມປທາຍ ສ່ນຮິສຸສ່ສິ ສ່າຈຣິຍໂກຕິ ។ ໂນ ທິທ໌ ໂກ ໂຄຕມ
ໂກ ຈາທ໌ ໂກ ໂຄຕມ ສ່າຈຣິຍໂກ ຄາ ຈ ອນຸຕຸຕຣາ ວິຊາຈຣນ-
ສ່ມປທາ ອາຣກາທ໌ ໂກ ໂຄຕມ ອິມາຍ ອນຸຕຸຕຣາຍ ວິຊາຈຣນ-

สัมปทาย สัจจกถาโกติ ฯ คำ กิ มนุสส อมฺพญฺ อมฺพญฺ คุว
 อิมฺเมว อนฺตฺวํ วิชฺชาจรณสัมปทํ อนภิสัมมุตตมาโน ชาริวิจิตรมาทาย
 อรณฺณวณมฺหฺลคาสฺส สัจจกถาโกติ ปวตฺตผลโกชนา ภวิสฺสํมาติ ฯ
 โน หิโก โภ โคตม ฯ คำ กิ มนุสส อมฺพญฺ อมฺพญฺ คุว
 อิมฺเมว อนฺตฺวํ วิชฺชาจรณสัมปทํ อนภิสัมมุตตมาโน ปวตฺตผล-
 โกชนคตฺตญฺ อนภิสัมมุตตมาโน กุทฺทกถาธรรมกถา อาทาย อรณฺณวณ-
 มฺหฺลคาสฺส สัจจกถาโกติ กณฺทกมฺมุตตโกชนา ภวิสฺสํมาติ ฯ โน
 หิโก โภ โคตม ฯ คำ กิ มนุสส อมฺพญฺ อมฺพญฺ คุว อิมฺเมว
 อนฺตฺวํ วิชฺชาจรณสัมปทํ อนภิสัมมุตตมาโน ปวตฺตผลโกชนคตฺตญฺ
 อนภิสัมมุตตมาโน กณฺทกมฺมุตตโกชนคตฺตญฺ อนภิสัมมุตตมาโน คาม-
 สํมณฺโฑ วา นิคมสํมณฺโฑ วา อคฺคยาการํ ภวิสฺสํมาติ อคฺคิ ปริจฺจนฺโต
 อจฺจุสฺส สัจจกถาโกติ ฯ โน หิโก โภ โคตม ฯ คำ กิ มนุสส อมฺพญฺ
 อมฺพญฺ คุว อิมฺเมว อนฺตฺวํ วิชฺชาจรณสัมปทํ อนภิสัมมุตตมาโน
 ปวตฺตผลโกชนคตฺตญฺ อนภิสัมมุตตมาโน กณฺทกมฺมุตตโกชนคตฺตญฺ
 อนภิสัมมุตตมาโน อคฺคิปริจฺจยญฺ อนภิสัมมุตตมาโน จาคุมฺมมหาปเท
 จคฺคฺทวารํ อการํ ภวิสฺสํมาติ อจฺจุสฺส สัจจกถาโกติ โย อิมฺมาหิ จคฺคฺทวารํ
 ทิสฺสาหิ อากมฺมิตฺตํ สมนฺโน วา พุราหฺมณฺโน วา คมฺมํ ยถาสํคตํ
 ยถาพทํ ปฏิปฺปัสสํมาติ ฯ โน หิโก โภ โคตม ฯ อิติ ๒ อมฺพญฺ
 อิมาย เจว คุว อนฺตฺวํ วิชฺชาจรณสัมปทาย ปวิทฺโธ สัจจกถาโกติ
 เป หิ เกจิเม อนฺตฺวํ วิชฺชาจรณสัมปทาย จคฺคฺทวารํ อปายมฺหานิ

ภวนฺติ ตโต จ ปริหฺโน สํจริยโก ๑

[๑๖๘] ภาสิตา โห ปน เต เอสํ อมพฤษ์ อจฺริเยน
 พฺราหฺมณเณ โปกฺขรธาติเน วาจา เกจิ มฺนุชฺทา สมนฺเภา อิทฺธา
 กถฺหา พนฺธฺปาทปจฺจา กา จ เต วิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ
 สํกจฺจุตฺติ ๑ อตฺตนา อปาโยโกนํ อปริปริมาโน ๑ ปสฺส
 อมพฤษ์ ยาว อปรทฺตณฺจ เต อิทํ อจฺริยสฺส พฺราหฺมณสฺส
 โปกฺขรธาติสฺส ๑ พฺราหฺมโณ โห ปน อมพฤษ์ โปกฺขรธาติ
 รณฺโณ ปเสนฺทิโกสฺสสฺส ทตฺติกํ ภูตฺตติ ตสฺส ราชา ปเสนฺทิ-
 โกสฺสโต สมนฺมุขํภาวํ น ททาติ ยถาปี เตน มนฺเตติ ติโร-
 หุสฺสํนฺเตน มนฺเตติ ๑ ยสฺส โห ปน อมพฤษ์ รมฺมิกํ ปยาตํ ภิกฺขํ
 ปฏิกฺคณฺเหยฺย กถํ ตสฺส ราชา ปเสนฺทิโกสฺสโต สมนฺมุขํภาวํ น
 ทเทยฺย ๑ ปสฺส อมพฤษ์ ยาว อปรทฺตณฺจ เต อิทํ อจฺริยสฺส
 พฺราหฺมณสฺส โปกฺขรธาติสฺส ๑

[๑๖๙] ตํ กิ มนฺตฺตติ อมพฤษ์ อิท ราชา ปเสนฺทิโกสฺสโต
 ทตฺติกํวํ วา นิสินฺโน รณฺปคฺคเร วา จิโต อจฺจุเกหิ วา
 ราชนฺเวยหิ วา กิณฺจิทฺเว มนฺตํ มนฺเตยฺย ๑ โส ตมฺหา ปเทสํ
 อปกฺกมฺม เอกมฺนตํ ตฺวึเจยฺย อถ อากฺขฺเจยฺย สฺสทฺโท วา สฺสทฺท-
 ทาโส วา โส ตสฺมํ ปเทสํ จิโต มนฺตํ มนฺเตยฺย เอวํ ราชา
 ปเสนฺทิโกสฺสโต อาห เอวํ ราชา ปเสนฺทิโกสฺสโต อาหาติ ๑
 อมฺนํ โห ราชนฺเวยเต วา ภณฺเต ราชนฺตํ วา มนฺเตติ ตาวตา

โธ อตฺต ราชชา วา ราชมหามตฺโต วาติ ฯ โน หิ
 โภ โคตม ฯ เอวเมว โห ตฺวํ อมฺพฺพจฺ เย เตมี อเหสฺสุ
 พฺราหฺมณานํ ปุพฺพกา อิตฺโธ มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร
 เยสฺมิทํ เอตฺรหิ พฺราหฺมณเภา โปราณํ มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ
 สฺมิทิตํ ตทฺทฺนุคฺคายนฺติ ตทฺทฺนุภาสฺสนฺติ ภาสิตมฺนุภาสฺสนฺติ วาจิตมฺนุวาเจนฺติ
 เสยฺยถึทํ อฏฺฐงฺโก วามโก วามเทโว เวสฺสํสามิตฺโต ยมตฺตักฺ
 องฺกัรโธ ภารทฺฐวาโห วาเสฏฺฐโง อกฺสฺสโป ภาคฺ คฺคฺยาหํ มนฺเต
 อธิยามิ สํจริยโก ตาวตฺตา ตฺวํ ภวิสฺสฺสฺส อิตฺติ วา อิตฺติตาย
 วา ปฏิปนฺโนติ เนตํ จํนํ วิชฺชติ ฯ ตํ กิ มณฺเณสฺสิ อมฺพฺพจฺ
 กิณฺติ เต สฺตํ พฺราหฺมณานํ วุทฺธมานํ มหตฺตถกานํ อจฺจริย-
 ปาจริยานํ ภาสฺमानานํ เย เต อเหสฺสุ พฺราหฺมณานํ ปุพฺพกา อิตฺโธ
 มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร เยสฺมิทํ เอตฺรหิ พฺราหฺมณา
 โปราณมฺนตฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ สฺมิทิตํ ตทฺทฺนุคฺคายนฺติ ตทฺทฺนุภาสฺสนฺติ
 ภาสิตมฺนุภาสฺสนฺติ วาจิตมฺนุวาเจนฺติ เสยฺยถึทํ อฏฺฐงฺโก วามโก
 วามเทโว เวสฺสํสามิตฺโต ยมตฺตักฺ องฺกัรโธ ภารทฺฐวาโห วาเสฏฺฐโง
 อกฺสฺสโป ภาคฺ เอวํ สฺสุ เต สฺสุนฺหาตา สฺสูวิตฺตฺตา กปฺปิตฺเตสฺสมสฺสสุ
 อามุคฺคมาตาภรณา โอทาทวตฺตถวสนฺนา ปณฺณจฺหิ กามคฺคฺเคหิ สฺมปฺปิตฺตา
 สฺมจฺจิกฺกิตฺตา ปริจาเรณฺติ เสยฺยถาปี ตฺวํ เอตฺรหิ สํจริยโกติ ฯ โน
 หิทํ โภ โคตม ฯ เป ฯ เอวํ สฺสุ เต สํสํนํ โอทนํ วิจิตฺตกาฬกํ
 อเนกสฺสูปํ อเนกพฺยณฺชนํ ปริภุณฺชนฺติ เสยฺยถาปี ตฺวํ เอตฺรหิ

ทวีสฺส มหาปฐิสตทกฺขณเณสฺส อมฺพญฺสํ กงฺขติ วิจิจฺจติ นามิํจฺจติ
 น สัมปัสสํติ โกโสหิเต จ วตฺตคฺคฺเขห ปหุตฺตวิหิตาย จาติ ๑
 อถ โข ภควา ตถารูปี อิทฺธามิสํขารํ อภิสํขาวเรสิ ยถา อทฺทสฺ
 อมฺพญฺสํ มาณโว ภควโต โกโสหิตวตฺตคฺคฺกฺขณํ ๑ อถ โข ภควา
 ชิวํหํ นิมนฺนามะตฺวา อุกฺกมฺมํ กณฺเณสฺสํตานิ อนุมฺมํ ปฏิมํ อุกฺกมฺมํ
 นาสิกสฺสํตานิ อนุมฺมํ ปฏิมํ เกวตมฺมํ นตฺถามณฺทํ ชิวํหาย
 ฉาเทสิ ๑

[๑๗๑] อถ โข อมฺพญฺสํ มาณวสฺสํ เอตทโหสิ สมนฺนาคโต
 โข สมนฺโน โคตโม ทวตฺตํสํมหาปฐิสตทกฺขณเณหิ ปวิปฺปณฺเณหิ โน
 อวิปฺปณฺเณหิ ๑ ภควนฺตํ เอตทโวจ หนฺต จทานิ มยฺ โภ โกตม
 คจฺฉาม พหุจฺจ มยฺ พหุภรณํยาติ ๑ ยสฺสํทานิ ทวํ อมฺพญฺสํ
 กตํ มณฺเณสฺสํติ ๑ อถ โข อมฺพญฺสํ มาณโว วพฺวารณมารุญฺห
 ปฏกามิ ๑

[๑๗๒] เตน โข ปน สมนฺน - พฺราหฺมณฺโน ปกฺขรสาติ อญฺจาย
 นิฏฺฐมิตฺวา มหตา พฺราหฺมณคณฺเณ สทฺธิํ สเก อารามे นิสินฺโน
 โหติ อมฺพญฺสํ มาณวํ ปติมาเนนฺโต ๑ อถ โข อมฺพญฺสํ
 มาณโว เยน สโก อารามเ ตေန ปายาสี ยาวตฺถิกายานสฺสํ ภูมि
 ยานเณ คนฺตฺวา ยานา ปจฺจโรหิตฺวา ปตฺติโก ว เยน พฺราหฺมณฺโน
 ปกฺขรสาติ เตนฺปสฺสงมฺมิ อฺปสฺสงมิตฺวา พฺราหฺมณฺโน ปกฺขรสาติ
 อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํติ ๑ เอกมฺนตํ นิสินฺนํ โข อมฺพญฺสํ

มาณวํ พฺราหฺมโณ โปกฺขรํสาติ เอตทโวจ กจฺจิ ตาต อมฺพฺพชฺ
 อทฺทสํ ตํ ภวนฺตํ โคตมนฺติ ฯ อทฺทสํ ๒ มยํ โภ ตํ ภวนฺตํ
 โคตมนฺติ ฯ กจฺจิ ตาต อมฺพฺพชฺ ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ตถาสํหํ
 สทฺโท อพฺภุคฺคโต โน อณฺณตา กจฺจิ ปน โภ ใส ภวํ โคตโม
 ตาติใส โน อณฺณตาติใสติ ฯ ตถาสํหํ ๒ โภ ตํ ภวนฺตํ โคตมํ
 ตถาสทฺโท อพฺภุคฺคโต โน อณฺณตา ตาติใส ๖ โภ ใส ภวํ
 โคตโม โน อณฺณตาติใส สมนฺนาคโต ๖ โภ ใส ภวํ โคตโม
 ทฺวคฺคิสมฺหาปฺริสฺตทฺธเนหิ ปฺริปฺปฺนฺณเนหิ โน อปฺริปฺปฺนฺณเนหิติ ฯ อหุ
 ปน เต ตาต อมฺพฺพชฺ สมนฺเนน โคตเมน สทฺธิํ โภจิทฺเว กถา-
 สํสฺสํวาปติ ฯ อหุ ๒ เม โภ สมนฺเนน โคตเมน สทฺธิํ โภจิทฺเว
 กถาสํสฺสํวาปติ ฯ ยถากถํ ปน เต ตาต อมฺพฺพชฺ อหุ สมนฺเนน
 โคตเมน สทฺธิํ โภจิทฺเว กถาสํสฺสํวาปติ ฯ อถ ๒ อมฺพฺพชฺ มาณโว
 ยาวตโก อโหสิ ภกฺวตา สทฺธิํ กถาสํสฺสํวาป ตํ สทฺธิํ พฺราหฺมณสฺสํ
 โปกฺขรํสาติสฺสํ อโรเจสิ ฯ

[๓๗๓] เอวํ วตฺเต พฺราหฺมโณ โปกฺขรํสาติ อมฺพฺพชฺ มาณวํ
 เอตทโวจ อโห วต เร อมฺหากํ ปณฺฑิตก อโห วต เร อมฺหากํ
 พหุสฺสํก อโห วต เร อมฺหากํ เทวิชฺชก เอวรฺูปน กิร โภ
 ปฺริสํ อตฺถจฺรเกน กายสฺสํ เกทา ปวํ มรณา อปายํ ทฺวคฺคิ
 วินิปาคํ นิรยํ อปฺปชฺเชยฺย ยเทว ๒ ตวํ อมฺพฺพชฺ ตํ ภวนฺตํ
 โคตมํ เอวํ ยาสฺซ ยาสฺซ อวจาสิ อถ ๒ ภวํ โคตโม อเนหิ

เอวํ อูปเนยฺยํ อูปเนยฺยํ อวจ อโห วต เว อมฺหากํ ปณฺหิตก
 อโห วต เว อมฺหากํ พหุสฺสํตก อโห วต เว อมฺหากํ เควชฺชก
 เอวรฺุเปณ กิร โภ ปุริสํ อตฺถกฺขรเกณ กายสฺส เกทา ปรํ มรณา
 อปายํ ทฺวคฺคํ วิณีปาทํ นิรยํ อูปปชฺเชยฺยาคี ฯ กุปฺปีโต อนตฺตมโน
 อมฺพญฺจํ มาณวํ ปทสาเยว ปวตฺเตสึ อิจฺฉติ จ ตาวเทว ภควนฺตํ
 ทสฺสํนาย อูปสํกมิตฺตุํ ฯ อถ โช เต พฺราหฺมณเว พฺราหฺมณํ
 โปกฺขรสาตี เอตทโวจํ อติวิกาโต โช โภ อชฺช สมนํ โคตมํ
 ทสฺสํนาย อูปสํกมิตฺตุํ เสวทานิ ภวํ โปกฺขรสาตี สมนํ โคตมํ
 ทสฺสํนาย อูปสํกมิตฺตํ ฯ

[๑๗๕] อถ โช พฺราหฺมณโน โปกฺขรสาตี สเก นิเวสฺสเน ปณฺตี
 ขาถนํ โภชนํ ปฏฺิยาทาเปตฺวา ยานเ อาโรเปตฺวา อุกฺกาสุ ขาธิ-
 มานาสํ อุกฺกขุสฺยาช นียฺยาสึ เยน อิจฺฉานํภควนฺตณฺโช เต
 ปายาสึ ยาวตฺติกา ยานสฺส ภูมึ ยานเณ คนฺตฺวา ยานา ปจฺจุโรโรหิตฺวา
 ปตฺติโก ว เยน ภควา เตหฺนูปสํกมึ อูปสํกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ
 สมนฺโมทึ สมนฺโมทนํ กถํ สํวราณํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทึ ฯ
 เอกมฺนตํ นิสฺสินโน โช พฺราหฺมณโน โปกฺขรสาตี ภควนฺตํ เอตทโวจ
 อาคมา นุ ชฺวช โภ โคตม อมฺหากํ อนฺเตวาสํ อมฺพญฺโส
 มาณโวติ ฯ อาคมา โช เตช พฺราหฺมณ อนฺเตวาสํ อมฺพญฺโส
 มาณโวติ ฯ อหุ ปน เต โภ โคตม อมฺพญฺเชน มาณเวณ สทฺธิ
 โกจิเทว กถาสฺสตาโปติ ฯ อหุ โช เม พฺราหฺมณ อมฺพญฺเชน

มาณเวณ สฺทฺธิ โกจิเทว กถาสฺตฺตาโปติ ฯ ยถากถํ ปน เต โภ
โคตม อหุ อมพฤษฺเณ มาณเวณ สฺทฺธิ โกจิเทว กถาสฺตฺตาโปติ ฯ
อถ โข ภควา ยาวตโก อโหสิ อมพฤษฺเณ มาณเวณ สฺทฺธิ กถา-
สฺตฺตาโป ตํ สพฺพํ พฺราหฺมณสฺส โปกฺขรสาติสฺส อาโรเจติ ฯ

[๓๗๕] เอวํ วุตฺเต พฺราหฺมโณ โปกฺขรสาติ ภควนฺตเมตทโวจ
พาโต โภ โคตม อมพฤษฺโง มาณโว ชมตุ ภวํ โคตโม อมพฤษฺส
มาณเวสฺสาติ ฯ สฺทฺธิ โหตุ พฺราหฺมณ อมพฤษฺโง มาณโวติ ฯ อถ โข
พฺราหฺมโณ โปกฺขรสาติ ภควโต กายเ ทฺวคฺคิสมฺหาปฺริสฺตกฺขณานิ
สมฺมณฺเณสิ ฯ อทฺทสา โข พฺราหฺมโณ โปกฺขรสาติ ภควโต กายเ
ทฺวคฺคิสมฺหาปฺริสฺตกฺขณานิ เขภฺยเยน จเปตฺวา เทว ทฺวีสฺส มหา-
ปฺริสฺตกฺขณเณสุ กงฺขติ วิจิจฺจุติ นามิจฺจุติ น สมฺปัสฺสํติ โกโสหิเต
จ วตฺถุคฺคเยห ปหุตฺตวิหตฺตา ย จ ฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ
ปัสฺสํติ โข เม อยมํ พฺราหฺมโณ โปกฺขรสาติ ทฺวคฺคิสมฺหาปฺริส-
ตกฺขณานิ เขภฺยเยน-จเปตฺวา เทว ทฺวีสฺส มหาปฺริสฺตกฺขณเณสุ กงฺขติ
วิจิจฺจุติ นามิจฺจุติ น สมฺปัสฺสํติ โกโสหิเต จ วตฺถุคฺคเยห
ปหุตฺตวิหตฺตา จาติ ฯ อถ โข ภควา ตถารูปํ อิทฺธาภิสฺสงฺขารํ อภิ-
สงฺขารเวสิ ยถา อทฺทส พฺราหฺมโณ โปกฺขรสาติ ภควโต โกโสหิตํ
วตฺถุคฺคยํ ฯ อถ โข ภควา ชิวํ นินฺนาเมตฺวา อูภิมิ กณฺณโสคานิ
อนุมฺสิ ปฏิมฺสิ อูภิมิ นาสโกโสคานิ อนุมฺสิ ปฏิมฺสิ เกวณฺมิมิ
นตาญฺมณฺทลํ ชิวํหยา ฉาเทสิ ฯ อถ โข พฺราหฺมณสฺส โปกฺขรสาติสฺส

เอตทโหสิ สมนนาคโต ไช สมนโน โคตโม ทวตฺตีสมหาปริส-
ตกฺขณเหหิ ปริปฺพุตฺตณฺเหหิ โน อปริปฺพุตฺตณฺเหหิตี ๑ ภควนฺตํ เอตทโวจ
อริวาสฺสํ ภวํ โคตโม อชฺชตฺตนาถ ภคฺคํ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ๑
อริวาสฺสํ ภควา ตฺถนํภาเวน ๑ อถไช พฺราหฺมณโน โปกฺขรสาติ
ภควโต อริวาสํ วิทิตฺวา ภควโต กาลํ อาโรเจสิ กาลโต โภ
โคตม นินฺจิสํ ภคคณฺติ ๑

[๑๖๖] อถโธ ภควา ปุพฺพพณฺหํมยํ นิฉาเสตฺวา ปตฺตจิว-
 มาทาย สฺสทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเณ เชน พุราหฺมณเสตฺส โปกฺขรสาติสฺสํ นิเวสนํ
 เตนฺอุปสงฺกมิ อฺอุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสิทิ ฯ อถโธ
 พุราหฺมणे โปกฺขรสาติ ภควนฺตํ ปณฺเฑน ชาทฺถนํเณ โกชนํเณ
 สหคฺคา สนฺตปฺเปติ สมนฺวาเรติ มาณวกา จ ภิกฺขุสงฺฆํ ฯ อถโธ
 พุราหฺมणे โปกฺขรสาติ ภควนฺตํ ภูตฺตาจํ โอนํตปตฺตปาณํ อณฺณตฺร
 นิจํ อาสนํ คเหตฺวา เอภมฺนตํ นิสฺสิทิ ฯ เอภมฺนตํ นิสฺสินฺสฺส โธ
 พุราหฺมณเสตฺส โปกฺขรสาติสฺสํ ภควา อนฺุพฺพุทฺถกํ กเถสิ เสยฺยถํ
 ทานกถํ สํถกถํ ศกฺคกถํ กามานํ อาทັນวํ โอการํ สงฺกิเตสํ
 เนกฺขมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสสิ ฯ ยทา ภควา อณฺณวาทิ พุราหฺมณํ
 โปกฺขรสาตํ กถฺตจิจฺจํ มุทฺตจิจฺจํ วิณฺวณฺณจิจฺจํ อุตฺตจิจฺจํ ปถนฺนจิจฺจํ
 อตฺถสฺส ยถา พุทฺธานํ สํมุกฺกตํกกา รมฺมเทสฺสา ตํ ปกาเสสิ ทฺวํ สํมูทฺย
 นิโรธํ มคฺคํ ฯ เสยฺยถาปิ นาม สฺสทฺธิ วตฺถํ อปคตกาพํ สํมมฺเทว
 รณํ ปฏิกฺคณฺเอยฺย เอวเมว โธ พุราหฺมณเสตฺส โปกฺขรสาติสฺสํ

๓๗๗] อมฺพญฺสํสํเต โปกฺขรํสํติสํสํ อฺปาสกคฺคเตสํนา ๓๔๓

คตฺถมึเยว อาสเน วิรชํ วึตมถํ ชมฺมจกฺขํ อุกฺพาติ ยงฺกณฺจิ
สํมฺภวชมฺมํ สํพฺพนคํ นิโรชชมฺมนฺติ ฯ

[๓๗๗] อถโฆ พฺราหฺมโณ โปกฺขรํสํติ ทิฏฺฐชฺมโม ปตฺตชฺมโม
วิทิตชฺมโม ปริโยคัพพชฺมโม ตินฺนณฺวิจิจฺจโณ วิคคกถํโกโล เวสํ
รชฺชปฺปโต อปรปฺปจฺจโย สํตฺถุ สํสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยณานิ โภ
โคตม นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏฺิจฺจนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพสํสํ
วา มกฺกํ อจฺจิกฺเขยฺย อนฺนกาเร วา เตสฺสปฺปชิตํ ชาเรยฺย จกฺขุ-
มฺนโต รูปานิ ทกฺขณตฺติ เอวเมว โฆ โภตา โคตเมว อนฺนปรียาเยน
ชฺมโม ปกาสิโต เอสํหํ โภ โคตม สํปฺคุโต สํกริโย สํปริโส
สํมจฺจโ จ ภวนฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺจนามิ ชมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ
อฺปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตฺถเก ปาณเปตํ สรณจฺจกฺกํ
ยถา จ ภวํ โคตโม อุกฺกขฺจายํ อณฺเวยานิ อฺปาสกกฺกณานิ อฺปสงฺกมฺติ
เอวเมว โฆ ภวํ โคตโม โปกฺขรํสํติกฺกํ อฺปสงฺกมฺตุ ตตฺถ เย
เต มาณวกา วา มาณเวกา วา ภวนฺตํ โคตมํ อภิวาเทสฺสณฺติ
วา ปจฺจุจฺจิสฺสณฺติ วา อาสนํ วา อุกกํ วา ทสฺสณฺติ จิตฺตํ วา
ปสาเทสฺสณฺติ เตสํ ตํ ภวิสฺสติ ทมฺมวตฺตํ หิตาย สฺสชยาติ ฯ
กถฺยณํ วุจฺจติ พฺราหฺมณาติ ฯ

อมฺพญฺสํสํตํ นิฏฺฐิตํ ตตฺถิยํ ฯ

๓๘๐] โสณทณฺหาตฺตเต โสณทณฺหาพฺรหฺมณฺคฺคณฺถา ๓๔๓

โหตฺติ ๑ อถ โส จมฺเปยฺยกา พฺรหฺมณฺคหปติกา จมฺปาย นิกฺขมิตฺวา
สงฺฆาสงฺฆมคฺคณฺถา เยน คคฺคฺรา โปกฺขรณฺ ๑ เตนฺอุปสงฺกมฺหิตี ๑

[๓๘๐] เตน โส ปน สมนฺเณ โสณทณฺโห พฺรหฺมโณ อุปริ-
ปาสาเท ทิวาเสยฺยํ อุปฺภโต โหติ ๑ อทฺทสา โส โสณทณฺโห
พฺรหฺมโณ จมฺเปยฺยเก พฺรหฺมณฺคหปติเก จมฺปาย นิกฺขมิตฺวา
สงฺฆาสงฺฆมคฺคณฺถเต เยน คคฺคฺรา โปกฺขรณฺ ๑ เตนฺอุปสงฺกมฺหิตี ทิสฺวา
ชฺชตฺถ อามนฺเตสึ กิ นฺ หุ โส โภ ชฺชเต จมฺเปยฺยกา พฺรหฺมณ-
คหปติกา จมฺปาย นิกฺขมิตฺวา สงฺฆาสงฺฆมคฺคณฺถา เยน คคฺคฺรา
โปกฺขรณฺ ๑ เตนฺอุปสงฺกมฺหิตี ๑ อตฺถิ โส โภ สมนฺโณ โคตมํ
สงฺกยฺยปฺภโต สงฺกยฺยกฺกา ปพฺพชฺชิตฺวา อญฺเฐ จาริกญฺจรมาโน มหตา
ภิกฺขุสงฺฆเณ สงฺกฺขิ ปณฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺกเตหิ จมฺปิ อนฺอุปฺภโต จมฺปาย
นิหริติ คคฺคฺราย โปกฺขรณฺนิยา ตฺเร ตํ โส ปน ภวนฺตํ โคตมํ
เชวํกตฺยาโน กิตฺติสฺสทฺโห อพฺภกฺกโต อิตฺถิ โส ภควา อรหํ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต โสภณฺโณ อนฺุตฺตโร
ปฺริยตมมสฺสารถิ สฺสคฺคา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺโธ ภควาติ ตเมเต ภวนฺตํ
โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมฺหิตี ๑ เตนฺหิ โภ ชฺชเต เยน จมฺเปยฺยกา
พฺรหฺมณฺคหปติกา เตนฺอุปสงฺกมฺ อุปสงฺกมิตฺวา จมฺเปยฺยเก
พฺรหฺมณฺคหปติเก เอวํ วเทสึ โสณทณฺโห โภ พฺรหฺมโณ
เอวมาห อากเมตฺถ กิร ภวนฺโต โสณทณฺโหมี พฺรหฺมโณ สมนฺโน
โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมฺหิตี ๑ เอวํ โภติ โส โส ชฺชคฺคา โสณ-

ทณฺฑาทสฺส พุราหุณฺณสฺส ปฏิสฺสํตฺวา เยน จมฺเปยฺยกา พุราหุณฺณ-
คหปติกา เตนุปลงฺกมฺมิ อุปลงฺกมิตฺวา จมฺเปยฺยเก พุราหุณฺณ-
คหปติเก เอตทโวจ โสณทณฺโฑโก โภ พุราหุณฺโณ เอวมาห
อาคเมนฺตุ กิร ภวนฺโต โสณทณฺโฑปิ พุราหุณฺโณ สมนํ โคตมํ
ทสฺสํนาย อุปลงฺกมิสฺสํคํติ ฯ

[๓๗๓] เตน โข ปน สมนฺเณ นานาเวรชฺชกานํ พุราหุณฺณนํ
ปณฺจจมฺตฺตานํ พุราหุณฺณสํตฺตานํ จมฺปายํ ปฏิวสฺสํติ เกณจิเทว
ภรณฺเณน ฯ อสฺสํสํสํ โข เต พุราหุณฺณา โสณทณฺโฑโก พุราหุณฺโณ
สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปลงฺกมิสฺสํคํติ ฯ อถโฆ เต พุราหุณฺณา
เยน โสณทณฺโฑโก พุราหุณฺโณ เตนุปลงฺกมฺมิสฺสํ อุปลงฺกมิตฺวา โสณ-
ทณฺฑํ พุราหุณฺณํ เอตทโวจํ สจฺจํ กิร ภวํ โสณทณฺโฑโก สมนํ
โคตมํ ทสฺสํนาย อุปลงฺกมิสฺสํคํติ ฯ เอวํ โข เม โภ โหติ อหฺมํปิ
สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปลงฺกมิสฺสํคํติ ฯ มา ภวํ โสณทณฺโฑโก
สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปลงฺกมฺมิ น อรหฺติ ภวํ โสณทณฺโฑโก
สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปลงฺกมิตฺุ สจฺเจ ภวํ โสณทณฺโฑโก สมนํ
โคตมํ ทสฺสํนาย อุปลงฺกมิสฺสํคํติ โภโต โสณทณฺฑาทสฺสํ ยโส หายิสฺสํติ
สมนฺตสฺสํ โคตมสฺสํ ยโส อภิวทฺถมฺมิสฺสํติ ยมฺปิ โภโต โสณทณฺฑาทสฺสํ
ยโส หายิสฺสํติ สมนฺตสฺสํ โคตมสฺสํ ยโส อภิวทฺถมฺมิสฺสํติ อิมินา
จฺจเคน น อรหฺติ ภวํ โสณทณฺโฑโก สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย
อุปลงฺกมิตฺุ สมนฺโณ เทวว โคตโม อรหฺติ ภวนฺตํ โสณทณฺฑํ

๓๘๓] โสณทณฺฑทตฺตเต โสณทณฺฑทพฺรหฺมณฺณคฺคณกถา ๓๘๔

ทสฺสํนาย อฺปสํกมิตฺถํ ภวํ หิ โสณทณฺฑโท อุกฺกโต สฺสุชาโต มาติโต
จ ปิตีโต ๑ สํสํกฺกหณฺนิโก ยาว สํตฺตมา ปิตามหฺยคา อกฺขิตฺโต
อนฺุปกฺกฏฺโฐ ชาติวาเทน ยมฺปิ ภวํ โสณทณฺฑโท อุกฺกโต สฺสุชาโต
มาติโต ๑ ปิตีโต ๑ สํสํกฺกหณฺนิโก ยาว สํตฺตมา ปิตามหฺยคา
อกฺขิตฺโต อนฺุปกฺกฏฺโฐ ชาติวาเทน อิมินา จฺจเคน น อรหฺติ ภวํ
โสณทณฺฑโท สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อฺปสํกมิตฺถํ สมนฺเณ เทวฺว
โคตโม อรหฺติ ภวนฺตํ โสณทณฺฑํ ทสฺสํนาย อฺปสํกมิตฺถํ ภวํ
หิ โสณทณฺฑโท อทฺโฆ มหฺทฺชโน มหฺวาโกโต ๑ เป ๑ ภวํ
หิ โสณทณฺฑโท อชฺฌายโก มนฺตฺชโร ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺค
สํนิสฺสนฺกฺกเถกฺกณํ สํกฺกชฺรปฺเปทานํ อิตฺติหาสํปจฺจมานํ ปทโก เวยฺยา
กรโณ โสกายตมมหาปฺริสํกฺกชฺเณสฺส อนฺวโย ภวํ หิ โสณทณฺฑโท
อภฺริโป ทสฺสํนโย ปาสาทิโก ปรมาย วจฺจนฺโปกฺกชฺรตฺตาย สมนฺุณาคโต
พฺรหฺมวณฺณํ พฺรหฺมวจฺจสํ อกฺกชฺชทฺทวกาโส ทสฺสํนาย ภวํ หิ
โสณทณฺฑโท สํตฺตวา อุกฺกชฺชสํ^๑ อุกฺกชฺชสํเตน สมนฺุณาคโต ภวํ
หิ โสณทณฺฑโท กถฺยฺยานวโจ กถฺยฺยานวากฺกกรโณ ปฺริยา วาจาย
สมนฺุณาคโต วิสฺสํญฺจาย อนฺตคตฺตาย อคฺคตฺตํ วิญฺญาปณฺิยา ภวํ
หิ โสณทณฺฑโท พฺหุณํ อจฺจริยปฺจจริโย ตํณิ มาณวถฺสตาณิ มนฺเต
วาเจติ พฺหุกา ๒ ปน นานาทิสฺสา นานาชนปฺทา มาณวกา
ชากจฺจนฺติ โภโต โสณทณฺฑทตฺต สํนฺติเก มนฺตคฺคตฺติกา มนฺเต

๑ ส. พฺรหฺมวณฺณํ พฺรหฺมวจฺจสํ ๑ ๒ ส. อุกฺกชฺชสํ ๑

อริยิตฺถกามา ภวณฺหิ โสณทณฺโห ชินฺโน คุรุโฆ มหุตฺตโก
 อทฺทศโต วโยนุပ္ပโต สมนฺโน โคตโม ตฺรุโณ เจว ตฺรณ-
 ปພຸສິโต ຈ ກວນຸທິ ໂສໂນທນຸໂຫ ກວນໂຍ ມາຄຣສຸສ ເສນິຍສຸສ
 ພິມພິສາຣສຸສ ສັກກິຕ ກຸກກິຕ ມານີຕ ປູສິຕ ອປຈິຕ ກວນຸທິ
 ໂສໂນທນຸໂຫ ພຸຣາຮຸມຣສຸສ ໄປກຸຣຣາດິສຸສ ສັກກິຕ ກຸກກິຕ ມານີຕ
 ປູສິຕ ອປຈິຕ ກວນຸທິ ໂສໂນທນຸໂຫ ຈມຸບໍ ອຊຸມາວສຕິ ສັຕຸສຸສຳ
 ສຕິດກຸໂຈທັກ ສຣຸຸຸຸຸຸ ຣາຊໂກຄັກ ກຸຸຸຸຸ ມາຄເຣນ ເສນິເຢນ
 ພິມພິສາເຣນ ທິນຸນໍ ຣາຊທາຍໍ ພຸຣຸຸຸຸ ຍມຸບໍ ກວໍ ໂສໂນທນຸໂຫ
 ຈມຸບໍ ອຊຸມາວສຕິ ສັຕຸສຸສຳ ສຕິດກຸໂຈທັກ ສຣຸຸຸຸຸ ຣາຊໂກຄັກ
 ກຸຸຸຸຸ ມາຄເຣນ ເສນິເຢນ ພິມພິສາເຣນ ທິນຸນໍ ຣາຊທາຍໍ ພຸຣຸຸຸຸ
 ອິມິນາ ຈຸເກນ ນ ອຣາດິ ກວໍ ໂສໂນທນຸໂຫ ສມຸນໍ ໂຄຕມໍ ທສຸສນາຍ
 ອຸປສັກມິຕຸ ສມີນ ເຊວ ໂຄຕມໍ ອຣາດິ ກວນຸຕິ ໂສໂນທນຸທໍ
 ທສຸສນາຍ ອຸປສັກມິຕຸນຸຕິ າ

[๓๒] เขว้ วุตเต โสณทณฺโห พุราหุมนฺ เต พุราหุมนฺ
 เขตทโวจ เตนหิ โภ มมมี สุนาถ ยถา มยเมว อรหาม คัม
 ภวณฺถํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตุํ น เตวว อรหติ โส ภวํ
 โคตโม อมฺหากํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตุํ สมนฺน ชตุ โภ โคตโม
 อุกโต สุชาโต มาติโต ฯ มิตฺติโต ฯ สํสฺสํทคฺคณฺนิโก ยาว สคฺคตมา
 มิตตามหยุคา อกฺขิตฺโต อนุปกฺกฏฺโฐ ชาตฺติวาเทน ยมฺมี โภ สมนฺน
 โคตโม อุกโต สุชาโต มาติโต ฯ มิตฺติโต ฯ สํสฺสํทคฺคณฺนิโก ยาว

สดุดมา มีตามหยูกา อกขิตโต อนุปปกกุญโง ชาติวาเทเน อิมินา
 จงเคน น อรหติ โส ภวํ โคตโม อมหากํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตุํ
 อถเ มยเมว อรหาม ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตุํ
 สมโน ชตุ โภ โคตโม มหนตํ ฌาติสงฺฆํ โอหาย ปพฺพชิตो
 ะเป ะ สมโน ชตุ โภ โคตโม ปหุตํ หิรณฺณสฺสวณฺณํ โอหาย
 ปพฺพชิตो ภูมิกคณฺจ เวหาสฺสจณฺจ สมโน ชตุ โภ โคตโม ททโร
 ะ สฺมาโน สฺสํ กภาพเกโส ภเทฺรณ โยพฺพเนน สมนฺนาคโต ปจฺเมเน
 วยสา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตो สมโน ชตุ โภ โคตโม
 อกามกานํ มาตาปิตูนํ อสฺสํสุขานํ รุกฺขทานํ เกสํสฺสํ โอหาเรตฺวา
 กาสายานิ วตฺถานิ อจฺจุลาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตो
 สมโน ชตุ โภ โคตโม อภิรุโป ทสฺสํนโย ปาสาทิโก ปรมาย
 วนฺณนโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต พุรหุณฺณวนฺณิ พุรหุณฺณวฺจลลํ อกฺขุทฺทา-
 วกาโส ทสฺสํนาย สมโน ชตุ โภ โคตโม สํถวา อริยสํถํ กุสฺส-
 สํถํ กุสฺสสํถเนน สมนฺนาคโต สมโน ชตุ โภ โคตโม กถฺยาณ-
 วาโจ กถฺยาณวากฺกโรเน โปริยา วาจาเย สมนฺนาคโต วิสฺสํชฺชาย
 อนนฺตคตาย อตฺถสฺสํ วิณฺณยาปนิยา สมโน ชตุ โภ โคตโม
 พหุณํ อารยฺยปาริโย สมโน ชตุ โภ โคตโม ชีณกามวราโค
 วิคฺคจาปฺตโต สมโน ชตุ โภ โคตโม กมฺมวาทํ ทิรียวาทํ
 อปาปปุเรกฺขาริ พุรหุณฺณณาย ปชาย สมโน ชตุ โภ โคตโม
 อจฺจุจา กุตา ปพฺพชิตอ อภินฺนชตฺติยกุตา สมโน ชตุ โภ โคตโม

อทฐา กุตา ปพพชิตโต มหทฐนา มหาโกคา สมนํ ชตุ โภ
 โคตมํ ติโรธฐา ติโรชนปทา สัมปจฺญิตํ อากจฺจนฺตํ สมนํ ชตุ
 โภ โคตมํ อเนกานิ เทวตาสหสฺสํ ปาเนหิ สฺวณฺณกตานิ สมนํ
 ชตุ โภ โคตมํ เขวํถยาโน กิตฺติสทฺโท อพฺพกฺกโค อิตฺถิํ โส
 ภควา อรหํ สมนาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สฺสโค โลกวิทู
 อหฺมคฺคโร ปุริสทมมสํวริ สฺสกา เทวมหุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ
 สมนเณ ชตุ โภ โคตโม ทวคฺคิสมฺหาปฺริสฺตกฺขเณหิ สมนฺนาคโค
 สมนเณ ชตุ โภ โคตโม เอหิสาคควาทิ สฺสโต^๑ สมนมทโก อพฺภา
 กฺขิโก อุตฺตมานุโธ ปุพฺพภาสํ สมนเณ ชตุ โภ โคตโม จตฺตุนํ
 ปริสํ สกฺกโค ครุทฺธโค มานิโค ปุชฺชโค อปฺปจโค สมนํ ชตุ โภ
 โคตมํ พหุ เทวา จ มนุสฺสํ จ อภิปฺปสฺสนา สมนเณ ชตุ โภ
 โคตโม ยสฺมํ คามเ ว นิคเม ว ปฏฺวิสฺสติ น ตสฺมํ คามเ ว
 นิคเม ว อมฺนุสฺสํ มนุสฺสํ วิเหเชนฺติ สมนเณ ชตุ โภ โคตโม
 สงฺฆมคฺคณคณาจริโย ปุณฺณคฺคณฺณํ อคฺคณฺณชยติ ยถา โช ปน โภ
 เอเตสํ สมนพฺรหฺมณานํ ยถา ว ตถา ว ยโส สมนฺทากจฺจติ
 น เหวํ สมนสฺส โคตมสฺส ยโส สมนฺทากโค อถโช อหฺมคฺคตฺราย
 วิชฺชาจรณสมฺปทาย สมนสฺส โคตมสฺส ยโส สมนฺทากโค สมนํ
 ชตุ โภ โคตมํ วาชา มากโช เสนิโย พิมฺพิสาโร สฺสคฺคโค สภวิโย

๑ อทฐาติปิ . อทฐกฺกาทิปิ . อทฐมฺกฺกาทิปิ ปาไซ ๖ ๒ ส. เอหิสาคค-
 วาทิ สฺสโต ๖

สปริโส สามจุโจ ปาณเหติ สรณฺจโคโต สมนํ ชตุ โภ โคตมํ
 ราชา ปเสนทิโกสลโต สปุคฺโคโต สกริโย สปริโส สามจุโจ ปาณเหติ
 สรณฺจโคโต สมนํ ชตุ โภ โคตมํ พุราหุมน โปกฺขรธาติ
 สปุคฺโคโต สกริโย สปริโส สามจุโจ ปาณเหติ สรณฺจโคโต สมน
 ชตุ โภ โคตโม รณฺโณ มาคชธฺมฺมํ เสนิยธฺมฺมํ พิมพิธารธฺมฺมํ สกฺกโต
 ครุคฺโคโต มานิตโต ปุชฺชิตโต อปฺปจิตโต สมน โช โภ โคตโม รณฺโณ
 ปเสนทิโกสลธฺมฺมํ สกฺกโต ครุคฺโคโต มานิตโต ปุชฺชิตโต อปฺปจิตโต สมน
 ชตุ โภ โคตโม พุราหุมนธฺมฺมํ โปกฺขรธาติธฺมฺมํ สกฺกโต ครุคฺโคโต มานิตโต
 ปุชฺชิตโต อปฺปจิตโต สมน โช โภ โคตโม จมฺบึ อหุปฺปคฺโคโต จมฺบยา
 วิหริติ คคฺคฺคราย โปกฺขรณิยา ตึเร เย โช ปน โภ เกจิ สมน
 วา พุราหุมน วา อมฺหากํ ความกฺเขตฺตํ อากฺขณฺติ อติถึ โน เต
 โหณฺติ อติถึ โช ปนเมหิ สกฺกาทพฺพา ครุคฺกาทพฺพา มาเนตพฺพา
 ปุชฺเชตพฺพา อปฺเปตพฺพา ยมฺบึ โภ สมน โคตโม จมฺบึ อหุปฺปคฺโคโต
 จมฺบยา วิหริติ คคฺคฺคราย โปกฺขรณิยา ตึเร อติถิสฺมาภํ สมน
 โคตโม อติถึ โช ปนเมหิ สกฺกาทพฺโพ ครุคฺกาทพฺโพ มาเนตพฺโพ
 ปุชฺเชตพฺโพ อปฺเปตพฺโพ อิมินา จฺจนฺตํ น อรหติ โส ภวํ โคตโม
 อมฺหากํ ทสฺสํนาย อฺปฺปสํกมิคฺคํ อถ โช มยเมว อรหาม ตํ ภวนฺตี
 โคตมํ ทสฺสํนาย อฺปฺปสํกมิคฺคํ เอตฺตเก โช อหํ โภโต โคตมธฺมํ
 วณฺณเณ ปรยาปุณฺณามิ โน จ โช โส ภวํ โคตโม เอตฺตกวณฺณเณ
 อปริมาณวณฺณเณ หิ โส ภวํ โคตโมติ ฯ

๑๘๔] ไสณทณฺฑตฺตเต ไสณทณฺฑทฺพราหฺมณปรีวิตฺตโก ๑๘๕

ปรีกเวยฺย พาโต ไสณทณฺฑโท พฺราหฺมโณ อพฺยตฺโต นาตฺถิ
สฺมณสฺส โคตมสฺส ปณฺหสฺส เวยฺยากรณน จิตฺตํ อาราเชตฺตุนฺติ
ย โช ปนํยํ ปรีสา ปรีกเวยฺย ยโสมี ตสฺส หายเถ ยสฺส โช
ปน ยโส หายเถ โภคามี ตสฺส หายเยยฺย ยโสถทฺธา โช
ปนฺนมหากํ โภคา อหฺมฺเจว โช ปน เหวํ สฺมํปคโต สฺมาโน อทิสฺวา
ว สฺมณํ โคตมํ นีวตฺเตยฺย เตน มํ อยํ ปรีสา ปรีกเวยฺย พาโต
ไสณทณฺฑโท พฺราหฺมโณ อพฺยตฺโต มานถฺทฺโธ ภีโต โน วิสฺสึ
สฺมณํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสฺสงฺกมิตฺถํ กถณฺหิ นาม เหวํ สฺมํปคโต
สฺมาโน อทิสฺวา สฺมณํ โคตมํ นีวตฺติสฺสํคตฺติ ยํ โช ปนํยํ ปรีสา
ปรีกเวยฺย ยโสมี ตสฺส หายเถ ยสฺส โช ปน ยโส หายเถ
โภคามี ตสฺส หายเยยฺย ยโสถทฺธา โช ปนฺนมหากํ โภคาคิ ฯ

[๑๘๕] อถโช ไสณทณฺฑโท พฺราหฺมโณ เยน ภควา เตนุ-
ปสฺสงฺกมि อุปสฺสงฺกมิตฺวา ภควตา สฺทฺธิํ สฺมํโมทิ สฺมํโมทนํยํ กถํ
สํวราณํยํ วตฺติสํวเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํกํ ฯ จมฺเปยฺยกาปํ โช พฺราหฺมณ-
กหฺปตฺติกา อปฺเปกฺกเจ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํกํ อปฺเป-
กฺกเจ ภควตา สฺทฺธิํ สฺมํโมทิตฺถํ สฺมํโมทนํยํ กถํ สํวราณํยํ วตฺติ-
สํวเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํกํ อปฺเปกฺกเจ เยน ภควา เตนณฺช-
ติมฺปณฺนามेतฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํกํ อปฺเปกฺกเจ นามโคตฺตํ สํวเรตฺวา
เอกมฺนตํ นิสฺสํกํ อปฺเปกฺกเจ ตฺตฺตฺถํภฺตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํกํ ฯ ตตฺร
สุทํ ไสณทณฺฑโท พฺราหฺมโณ เอตเทว พหุณฺณวิตฺตโกเกนฺโต นิสฺสินฺโน

โหติ อหญเจว ไช ปน สมนํ โคตมํ ปณฺหํ ปุจฺเจยฺยํ ตถว เจ
 มํ สมนํ โคตโม เอวํ วทฺเขยฺย น ไช เอสํ พุราหุมนํ ปญฺเห เอวํ
 ปุจฺจิตฺตํ พุโ เอวํ นามสํ พุราหุมนํ ปญฺเห ปุจฺจิตฺตํ พุโติ เตน มํ
 อयํ ปริสา ปริภเวยฺย พาสโต สโณทฺตํ ไช พุราหุมนํ อพฺยตฺโต
 นาสกฺขิ สมนํ โคตมํ โยนิโส ปณฺหํ ปุจฺจิตฺตํ ยํ ไช ปนํ
 ปริสา ปริภเวยฺย ยโสมีํ ตสฺส หายถ ยสฺส ไช ปน ยโส
 หายถ โภคามีํ ตสฺส หายเยยฺยํ ยโสตทฺธา ไช ปนํ หกํ โภคา
 มญฺเจว ไช ปน สมนํ โคตโม ปณฺหํ ปุจฺเจยฺยํ ตสฺส จาหํ
 ปณฺหสฺส เวยฺยากรณํ จิตฺตํ น อวเรชฺชํ ตถว เจ มํ สมนํ
 โคตโม เอวํ วทฺเขยฺย น ไช เอสํ พุราหุมนํ ปญฺเห เอวํ
 พฺยาगतํ พุโ เอวํ นามสํ พุราหุมนํ ปญฺเห พฺยาगतํ พุโติ
 เตน มํ อयํ ปริสา ปริภเวยฺย พาสโต สโณทฺตํ ไช พุราหุมนํ
 อพฺยตฺโต นาสกฺขิ สมนํ โคตมํ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณํ
 จิตฺตํ อวเรชฺชํ ยํ ไช ปนํ ปริสา ปริภเวยฺย ยโสมีํ ตสฺส
 หายถ ยสฺส ไช ปน ยโส หายถ โภคามีํ ตสฺส หายเยยฺยํ
 ยโสตทฺธา ไช ปนํ หกํ โภคา อโห วต มํ สมนํ โคตโม
 สเก อจฺริยเก เทวฺชฺชเก มํ ปณฺหํ ปุจฺเจยฺยํ อทฺธา ว ตสฺสํ
 จิตฺตํ อวเรชฺชํ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณํ นํ ॥

[๑๘๕] อถ ไช ภควโต สโณทฺตํ พุราหุมนํ เจตสา
 เจโตปริวตฺตกมฺมณฺณาย เอตทโหสิ วิหฺวณฺติ ไช อยํ สโณทฺตํ

๑๘๖] ไสณทณฺหตุเต พุราหุมนปฺปณฺณตฺติยา ปณฺจจฺกานี ๑๕๓

พุราหุมน โส เกณ จิตฺเตน ยนฺนุนาหํ ไสณทณฺหํ พุราหุมนํ สเก
อาจริยเก เตวฺชฺชเก ปณฺหํ ปุจฺเจยฺยนฺติ ฯ อถ โส ภควา ไสณทณฺหํ
พุราหุมนํ เอตทโวจ กตฺถิ ปน พุราหุมน อญฺเฬหิ สมนฺนาคตํ
พุราหุมนา พุราหุมนํ ปณฺณเปณฺติ พุราหุมนสฺมิตฺติ ฯ วทมาโน
สมฺมา วเทยฺย น จ ปน มุสาวาหํ อาปชฺเชยฺยาติ ฯ อถ โส
ไสณทณฺหตุสฺส พุราหุมนสฺส เอตทโหสิ ยํ วต โน อโหสิ อิจฺฉิตํ
ยํ อากงฺขิตํ ยํ อธิปฺเปตํ ยํ อภิปตฺติตํ อโห วต มํ สมฺโน
โคตโม สเก อาจริยเก เตวฺชฺชเก ปณฺหํ ปุจฺเจยฺย อทฺธา ว
ตสฺสํหาหํ จิตฺตํ อวราเชยฺยํ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณฺเนน ตตฺตร เจ มํ
สมฺโน โคตโม สเก อาจริยเก เตวฺชฺชเก ปณฺหํ ปุจฺฉนฺติ อทฺธา
ว ตสฺสํหาหํ จิตฺตํ อวราเชยฺยสํมิ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณฺณนํติ ฯ

[๑๘๖] อถ โส ไสณทณฺโห พุราหุมน อพฺภนฺนาเมตฺวา กายํ
อนฺวิโลเกตฺวา ปริสํ ภควนฺตํ เอตทโวจ ปณฺจหิ โภ โกตม อญฺเฬหิ
สมนฺนาคตํ พุราหุมนา พุราหุมนํ ปณฺณเปณฺติ พุราหุมนสฺมิตฺติ ฯ
วทมาโน สมฺมา วเทยฺย น จ ปน มุสาวาหํ อาปชฺเชยฺย กตฺเมหิ
ปณฺจหิ อิท โภ โกตม พุราหุมน อญฺโถ สฺสุชาโค-โหติ มาติโต
จ ปิตฺติโต จ สํสฺสํชคฺคหณฺนิโก ยาว สตฺตมา ปิตฺตามหฺยุสา อญฺฉิตฺโต
อนฺพุทฺถุญฺโส ชาติวาเทน อชฺฌายโก จ โหติ มนฺตชโร ตินฺณํ
เวทณํ ปารกฺข สนิชฺฌนฺพุทฺเตกฺกานํ สํกฺขรปฺปเกทณํ อิติหาสฺสปณฺจมานํ
ปทโก เวยฺยากรโณ โลกายคมหาปริสฺตกฺขณฺตํ อนวโย อภิรุโป

จ โหติ ทสฺสเนโธ ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกัฏฺฐตาย สมนฺนาคโต
 พุทฺธมฺมวณฺณิ พุทฺธมฺมวณฺณิ อกัฏฺฐทาวกาโส ทสฺสณาย สัจฺจวา จ
 โหติ อุกัฏฺฐสัจฺจ อุกัฏฺฐสัจฺเจน สมนฺนาคโต ปณฺฑิโต จ โหติ เมธาวี
 ปจฺจิม วา ทุตติโย วา ปุชฺช ปคฺคณฺหนุตานํ อิมเหติ โช โภ โคตม
 ปณฺจหิ อญฺเฑหิ สมนฺนาคคํ พุทฺธาหุมณฺนา พุทฺธาหุมณฺ ปณฺณเปนฺติ
 พุทฺธาหุมโณสุมฺมิติ จ วทมาโน สมนฺมา วเทยฺย น จ ปน มุสาธวาทํ
 อาปชฺชเชยฺยาคิ ฯ

[๑๘๗] อิมสํ ปน พุทฺธาหุมณฺ ปณฺจหณฺ อญฺคานํ สกฺกา เอกํ
 อญฺคํ จปฺยิตฺวา จตุหิ อญฺเฑหิ สมนฺนาคคํ พุทฺธาหุมณฺ ปณฺณเปตฺ
 พุทฺธาหุมโณสุมฺมิติ จ วทมาโน สมนฺมา วเทยฺย น จ ปน มุสาธวาทํ
 อาปชฺชเชยฺยาคิ ฯ สกฺกา โภ โคตม อิมสํ หิ โภ โคตม ปณฺจหณฺ
 อญฺคานํ วณฺณํ จปฺยาม กิํ หิ วณฺโณ กริสฺสตี ยโต โช โภ
 โคตม พุทฺธาหุมโณ อุกโต สฺสาโต โหติ มาติโต จ ปิตีโต จ
 สัจฺจกัณฺฐคคฺคโก ยาว สัจฺจตมา ปิตามหฺยคา อกัฏฺฐโต อนุปกัฏฺฐโส
 ชาติวาเทน อชฺฌายโก จ โหติ มนุสฺสโร ตินฺนํ เวทานํ ปารคฺ
 สนิฆณฺฑกฺกตฺถานํ สากัฏฺฐรปฺเปทานํ อิติหาสฺสปณฺจมานํ ปทโก เวยฺยา-
 กรโณ โลกายตมหาปฺริสฺสทกฺขณฺโส อนนฺวโย สัจฺจวา จ โหติ อุกัฏฺฐสัจฺจ
 อุกัฏฺฐสัจฺเจน สมนฺนาคโต ปณฺฑิโต จ โหติ เมธาวี ปจฺจิม วา
 ทุตติโย วา ปุชฺช ปคฺคณฺหนุตานํ อิมเหติ โช โภ โคตม จตุหิ อญฺเฑหิ
 สมนฺนาคคํ พุทฺธาหุมณฺนา พุทฺธาหุมณฺ ปณฺณเปนฺติ พุทฺธาหุมโณสุมฺมิติ จ

๑๘๘] โสณทณฺหสุตฺเต พุราหุมนปฺปณฺณตฺติยา ตีณิ เทว อํคานิ ๑๘๘

วทมาโน สํมา วเทยฺย น จ ปน มุสาว่าทํ อาปชฺชชฺชยาติ ฯ

[๑๘๘] อิมํ ปน พุราหุมน จตุณฺ्हํ อํคานิ สกฺกา เอกํ
อํคํ ชฺปยิตฺวา ตีหิ อํเคหิ สมนฺนาคตํ พุราหุมนํ ปณฺณเปตฺตุ
พุราหุมนโณสฺมิติ ฯ วทมาโน สํมา วเทยฺย น จ ปน มุสาว่าทํ
อาปชฺชชฺชยาติ ฯ สกฺกา โภ โคตม อิมํ หิ โภ โคตม จตุณฺ्हํ
อํคานิ มนฺเต ชฺปยาม กิํ หิ มนฺตา กริสฺสณฺติ ยโต โช โภ
โคตม พุราหุมน อุกโต สฺสาโต โหติ มาติโต ฯ ปิตีโต ฯ
สํสฺสทฺธกฺคหฺนิโก ยาว สฺสคฺคมา ปิตามหฺยคา อฏฺฐิตโต อหฺนฺนปฏฺฐุโช
ชาติวาเทน สํสฺวา ฯ โหติ อุกฺกมฺสํสํ อุกฺกมฺสํสฺเสน สมนฺนาคโต
ปณฺณิตโต ฯ โหติ เมชาวํ ปจฺจโม วา ทฺติโย วา ปุชฺชํ ปคฺคณฺหนฺตานิ
อิมํ หิ โช โภ โคตม ตีหิ อํเคหิ สมนฺนาคตํ พุราหุมนํ
พุราหุมนํ ปณฺณเปตฺติ พุราหุมนโณสฺมิติ ฯ วทมาโน สํมา
วเทยฺย น จ ปน มุสาว่าทํ อาปชฺชชฺชยาติ ฯ

[๑๘๙] อิมํ ปน พุราหุมน ตินฺนํ อํคานิ สกฺกา เอกํ
อํคํ ชฺปยิตฺวา ทฺวํหิ อํเคหิ สมนฺนาคตํ พุราหุมนํ ปณฺณเปตฺตุ
พุราหุมนโณสฺมิติ ฯ วทมาโน สํมา วเทยฺย น จ ปน มุสาว่าทํ
อาปชฺชชฺชยาติ ฯ สกฺกา โภ โคตม อิมํ หิ โภ โคตม ตินฺนํ
อํคานิ ชาติ ชฺปยาม กิํ หิ ชาติ กริสฺสณฺติ ยโต โช โภ โคตม
พุราหุมนํ สํสฺวา ฯ โหติ อุกฺกมฺสํสํ อุกฺกมฺสํสฺเสน สมนฺนาคโต
ปณฺณิตโต ฯ โหติ เมชาวํ ปจฺจโม วา ทฺติโย วา ปุชฺชํ ปคฺคณฺหนฺตานิ

๓๕๖ สุตตุนตปิฏเก ที่ชนิกายสุต สัตถุขนุชวคโค [๓๕๐]

อิมะหิ โห โภ โคตม- ทูว्हี อังเคหิ สมนุนาคคํ พุราหุมนํ
พุราหุมนํ ปณฺณเปเนติ พุราหุมนโณสฺมํติ ๑ วทมาโน สมนุมา
วเทยฺย น ๑ ปน มุสาธวาทํ อปชฺชเยยฺยาคิ ๑

[๓๕๐] เอวํ วุตฺเต เต พุราหุมนํ โสณทณฺโห พุราหุมนํ
เอตทโวจํ มา ภวํ โสณทณฺโห เอวํ อวจ มา ภวํ โสณทณฺโห
เอวํ อวจ อปวทติ ภวํ โสณทณฺโห วณฺณํ อปวทติ มนฺเต
อปวทติ ชาตี เอถํเสน ภวํ โสณทณฺโห สมนุตฺตเยว โคตมุตฺต
วาทํ อนุปกฺขนฺหตฺตี ๑ อถโห ภควา เต พุราหุมนเ เอตทโวจ สฺเจ
โห ตุมฺหากํ พุราหุมนานํ เอวํ โหติ อปฺปสุตฺโต ๑ โสณทณฺโห
พุราหุมน โกตฺถยาณวาทกฺกรโณ ๑ โสณทณฺโห พุราหุมน
ทูปฺปญฺโณ ๑ โสณทณฺโห พุราหุมน น ๑ ปโหติ โสณทณฺโห
พุราหุมน สมนฺเนน โคตเมเน สทฺธิ อสฺมึ วจเน ปติมนฺเตตฺตุนฺติ
ติฏฺฐตุ โสณทณฺโห พุราหุมน ตุมฺเห มยา สทฺธิ มนฺตโวห สฺเจ
ปน ตุมฺหากํ พุราหุมนานํ เอวํ โหติ พหุสฺสุตฺโต ๑ โสณทณฺโห
พุราหุมน กตฺถยาณวาทกฺกรโณ ๑ โสณทณฺโห พุราหุมน
ปณฺจติโต ๑ โสณทณฺโห พุราหุมน ปโหติ ๑ โสณทณฺโห
พุราหุมน สมนฺเนน โคตเมเน สทฺธิ อสฺมึ วจเน ปติมนฺเตตฺตุนฺติ
ติฏฺฐตุ ตุมฺเห โสณทณฺโห พุราหุมน มยา สทฺธิ ปติมนฺเตตฺตุนฺติ ๑

[๓๕๑] เอวํ วุตฺเต โสณทณฺโห พุราหุมน ภควนฺตํ เอตทโวจ
ติฏฺฐตุ ภวํ โคตโม ตฺตุนฺหิ ภวํ โคตโม โหตุ อหเมว เตสํ

१८५७]

ไฉนทนต์สุดุเต ของคมาเนวกคุณกถา

৭৫৯

สหสมมุติ ปฏิจจกัมมวิภังคิ ๑ อตฺตโน โสณทณฺโห เต พุทฺธาหุมเต
 เอตทโวจ มา ภวนฺโต เอวํ อวจตุตฺถ มา ภวนฺโต เอวํ อวจตุตฺถ
 อปวตฺติ ภวํ โสณทณฺโห พุทฺธาหุมโน จณฺณํ อปวตฺติ มนฺเต
 อปวตฺติ ชาตํ เขกัณฺเณ ภวํ โสณทณฺโห พุทฺธาหุมโน สมนฺตสฺส
 โคตมสฺส วาหํ อปฺปทฺตทตฺตํ นาทํ โภ อปวทามิ จณฺณํ วา
 มนฺเต วา ชาตํ วาติ ๑

[๑๕๒] เตน ไช ปน สัมเชน ไสณทณฺฑสฺส พุราหุมนฺธสฺส
ภาติเนยฺโย องฺคโก นาม มาณวโก ตสฺสํ ปริสํยํ นิสิโน
โหติ ฯ อถไช ไสณทณฺฑโห พุราหุมนฺเด เต พุราหุมนฺเด เขตทวโจ
ปสฺสณฺติ โน โภจนโต อิมํ องฺกํ มาณวํ อมฺหากํ ภาติเนยฺยณฺติ ฯ เขวํ
โก องฺคโก ไช โภ มาณวโก อภิรุโป ทสฺสํนํโย ปาสาทิโก ปรมาย
วณฺณนโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต พุทฺทมวณฺณนิ พุทฺทมวณฺณสิ อกฺขุทฺทา-
วกาโส ทสฺสํนาย นาสฺส อิมิสฺสํ ปริสํยํ สมนฺโม อคฺคิ วณฺณเนน
สเปตฺวา สมนํ โคคํ ฯ องฺคโก ไช โภ มาณวโก อชฺฌายโก
มนฺตฺชโร ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺช สนิมฺนฺชฺชกฺกตฺถานํ สํกฺขรปฺปเกทานํ
อิติหสฺสปณฺณมานํ ปทโก เวยฺยากรโณ โดกฺยตมมหาปฺริสฺตกฺขณฺโส
อนวโย อหฺมสฺส มนฺเต วาเจตา องฺคโก ไช โภ มาณวโก
อฺภโต สฺสุชาโต มาติโต ฯ มิตฺติโต ฯ สํสฺสฺสทฺทคฺคณฺโณ ยาว สํคฺคตมา
ปิตามหฺยุคา อกฺขิตฺโต อนุปกฺกฏฺโฐ ชาติวาเทเน อหฺมสฺส มาตา-
ปิตโร ชานามิ องฺคโก ไช โภ มาณวโก ปาณํปํ หนฺนํยฺย อทินฺนํ

อาทิเยยุย พรทาวี คจฺเจยุย มุสามี ภาเสยุย มชฺฐมี มีเวยุย
 เขตฺตทานิ ก็ วณฺโณ กริสุตฺติ ก็ มนฺตา ก็ ชาติ ยโต โห โภ
 พฺราหฺมโณ สัตถว จ โหติ อุกฺกมฺมสํกฺกํ อุกฺกมฺมสํกฺกํ สมนฺนาคโค
 ปณฺหิโต จ โหติ เมธาวํ ปจฺจิม วา ทฺติโย วา ปุชฺชํ ปคฺคณฺหนฺตานิ
 อิมํหิ โห โภ ทฺวํหิ อญฺเญหิ สมนฺนาคคํ พฺราหฺมณํ พฺราหฺมณํ
 ปณฺณเปตฺติ พฺราหฺมโณสุตฺติ จ วทมาโน สมนฺมา วเทยุย น จ
 ปน มุสาจาทํ อาปชฺชเยยฺยาติ ฯ

[๑๘๓] อิมํ ปน พฺราหฺมณ ทฺวํหํ อญฺเญหํ สกฺกา เอกํ
 อญฺคํ จปฺยิตฺวา เอเกน อญฺเญน สมนฺนาคคํ พฺราหฺมณํ ปณฺณเปตฺติ
 พฺราหฺมโณสุตฺติ จ วทมาโน สมนฺมา วเทยุย น จ ปน มุสาจาทํ
 อาปชฺชเยยฺยาติ ฯ โน หิโก โภ โคตม สัตถปริชฺชา หิ โภ โคตม
 ปณฺณว ปณฺณวปริชฺชํ สัตถํ ยตฺถ สัตถํ ตตฺถ ปณฺณว ยตฺถ
 ปณฺณว ตตฺถ สัตถํ สัตถวโต ปณฺณว ปณฺณวโต สัตถํ สัตถปณฺณว-
 นญฺจ ปน โถกสฺมํ อคฺคกมฺมชฺชาติ เติยฺยถามี โภ โคตม หตฺถเกน วา
 หตฺถํ โหเวยุย ปาเทน วา ปาถํ โหเวยุย เอวเมว โห โภ โคตม
 สัตถปริชฺชา ปณฺณว ปณฺณวปริชฺชํ สัตถํ ยตฺถ สัตถํ ตตฺถ
 ปณฺณว ยตฺถ ปณฺณว ตตฺถ สัตถํ สัตถวโต ปณฺณว ปณฺณวโต
 สัตถํ สัตถปณฺณว นญฺจ ปน โถกสฺมํ อคฺคกมฺมชฺชาตฺติ ฯ

[๑๘๔] เอวเมตํ พฺราหฺมณ เอวเมตํ พฺราหฺมณ สัตถปริชฺชา
 หิ พฺราหฺมณ ปณฺณว ปณฺณวปริชฺชํ สัตถํ ยตฺถ สัตถํ ตตฺถ

ปณฺณว ยตฺถ ปณฺณว ตตฺถ สัตถํ สัตถวโต ปณฺณว ปณฺณวโต สัตถํ
 สัตถปณฺณานนฺจ ปน โลกสุมี อคฺคฺคมกฺขายติ เสยฺยถาปึ พุราหุมน
 หตฺถเถน วา หตฺถํ โขเวยฺย ปาเทน วา ปาทํ โขเวยฺย เอยฺเมว
 โห พุราหุมน สัตถปริโชตา ปณฺณว ปณฺณวปริโชตํ สัตถํ ยตฺถ
 สัตถํ ตตฺถ ปณฺณว ยตฺถ ปณฺณว ตตฺถ สัตถํ สัตถวโต ปณฺณว
 ปณฺณวโต สัตถํ สัตถปณฺณานนฺจ ปน โลกสุมี อคฺคฺคมกฺขายตฺติ
 กตมํ ปน ตํ พุราหุมน สัตถํ กตมา ปน ธา ปณฺณวติ ฯ
 เหตุตฺถกปรมา ฯ มยํ โภ โคตม กิสุมี อตฺถเถ ธาสุ วต ภวนฺตํเยว
 โคตมํ ปฏฺฐากุ เหตุสฺส ภาสิตสฺส อตฺถโถติ ฯ

[๑๘๕] เตนหิ พุราหุมน สฺสุนาหิ ธาสุกํ มนสิโกโรหิ ภาสิตฺ-
 สามีติ ฯ เอวํ โภติ โห โสณทณฺโห พุราหุมน ภาวโต ปจฺจุสฺ-
 โสสี ฯ ภกฺวา เหตุทโวจ อธิ พุราหุมน ตถาคโต โถเก อุปฺปชฺชติ
 อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ ฯ เป ฯ (ยถา สำนญฺณณเถ เอวํ วิตุถาเรตพุพฺ) ฯ
 เป ฯ เอวํ โห ปน พุราหุมน ภิกฺขุ สัตถสมฺปนฺโน โหติ ฯ อิทํปิ
 โห ตํ พุราหุมน สัตถํ ฯ ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ ฯ ทฺติยํ
 ฌานํ ฯ ตฺติยํ ฌานํ ฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ ฯ เป ฯ
 ฌาณทสฺสํนาย จิตฺตํ อภินฺหริติ อภินินฺนาเมติ ฯ เป ฯ อิทมฺปิสุตฺ-
 โหติ ปณฺณวาย ฯ เป ฯ นาวปรํ อิตฺถตฺตยาติ ปชานาติ ฯ อิทมฺปิสุตฺ-
 โหติ ปณฺณวาย ฯ อยํ โห ธา พุราหุมน ปณฺณวติ ฯ

[๑๘๖] เอวํ วุตฺเตโสณทณฺโห พุราหุมน ภาวฺนฺตํ เหตุทโวจ

อภิกฺขุทฺตํ โภ โคตม อภิกฺขุทฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปฺปี โภ โคตม
 นิกฺขุชฺชิตํ วา อุกฺกชฺชเยยฺย ปฏฺฐิณฺณํ วา จิวเรยฺย มุพฺพหฺสฺสํ วา
 มคฺคํ อาจิกฺขเยยฺย อนฺธกาเร วา เคตปฺชชฺชิตํ ชาเรยฺย จกฺขฺมฺนฺโต
 รูปาณิ ทกฺขนฺตํติ เอวเมว โภตา โคตเมนฺ อนฺธกปริยาเยน ชฺมโม
 ปกาสิโต เอสงํ ภาวนฺตํ โคตมํ สฺวณํ คจฺฉามิ ชฺมมฺนฺจ ภิกฺขุ-
 สงฺฆมฺนฺจ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺนเปตํ
 สฺวณฺเจตํ อธิวาเสตุ จ เม ภวํ โคตโม สฺวาคนาย ภคฺตํ สทฺธิ
 ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ฯ อธิวาเสถิ ภคฺวา ตฺวณฺหิภาเวน ฯ อถโฆ โสณ-
 ทนฺโห พฺราหฺมโณ ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อฏฺฐายาสนา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏฺถามิ ฯ

[๓๘๘] อถโฆ โสณทนฺโห พฺราหฺมโณ ตสฺสํ วัคฺคิยา อจฺจุเยน
 สเก นิเวสฺสเน ปณฺณํ ขาทนฺนํ โภชนนํ ปฏฺฐิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ
 อาโรจาเปสิ กาลโต โภ โคตม นิฏฺฐิตํ ภคฺคตฺตหฺมิมฺปิ ๑ อถโฆ ภคฺวา
 ปุพฺพพนฺหสฺมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเมนฺ เยน
 โสณทนฺทวสุตฺตํ พฺราหฺมณฺสุตฺตํ นิเวสฺสนํ เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
 ปณฺณตฺเต อาสนฺเน นิสีติ ฯ อถโฆ โสณทนฺโห พฺราหฺมโณ
 พุทฺธปฺปมฺมุขํ ภิกฺขุสงฺฆมฺปิ ปณฺณเตน ขาทนฺนํเยน โภชนนํเยน สหคฺคา
 สมนฺตปฺเปสิ สมนฺตวาเรสิ ฯ

[๓๘๙] อถโฆ โสณทนฺโห พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ ภูตฺตาภิ
 โอนีตปตฺตปาณิ อณฺณตฺวํ นิจํ อาสนํ คเหตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีติ ฯ

๑๔๘] โสณทณฺฑสฺสํเต โสณทณฺฑพฺรหฺมณฺณชิปฺปาโย ๑๖๑

เอกมนฺตํ นิสินฺโน ไซ โสณทณฺโฑ พฺรหฺมโน ภาควนฺตํ เอตทโวจ
อหฺนฺเจว ไซ ปน โภ โคตม ปริสฺสโคโต สฺมาโน อาสฺนา วุฏฺฐหิตฺวา
ภวนฺตํ โคตมํ อภิวาเทยฺยํ เตน มํ สํ ปริสํ ปริภเวยฺย ยํ ไซ
ปน สํ ปริสํ ปริภเวยฺย ยโสมี คสฺสํ หาเยถ ยสฺสํ ไซ ปน
ยโส หาเยถ โภคามี คสฺสํ หาเยยฺยํ ยโสถทฺธา ไซ ปนมหากํ โภคา
อหฺนฺเจว ไซ ปน โภ โคตม ปริสฺสโคโต สฺมาโน อณฺฑิํ ปกฺกณฺเหยฺยํ
อาสฺนา เม ตํ ภวํ โคตโม ปจฺจุจฺจนํ ชาเรตุ อหฺนฺเจว ไซ ปน
โภ โคตม ปริสฺสโคโต สฺมาโน เวฏฺฐนํ โอมฺมฺเจยฺยํ สิริสํ เม ตํ
ภวํ โคตโม อภิวาทณํ ชาเรตุ อหฺนฺเจว ไซ ปน โภ โคตม
ยานคโคโต สฺมาโน ยานา ปจฺจุจฺจโรหิตฺวา ภวนฺตํ โคตมํ อภิวาเทยฺยํ
เตน มํ สํ ปริสํ ปริภเวยฺย ยํ ไซ ปน สํ ปริสํ ปริภเวยฺย ยโสมี
คสฺสํ หาเยถ ยสฺสํ ไซ ปน ยโส หาเยถ โภคามี คสฺสํ หาเยยฺยํ
ยโสถทฺธา ไซ ปนมหากํ โภคา อหฺนฺเจว ไซ ปน โภ โคตม
ยานคโคโต สฺมาโน ปโตทถฺฐจฺจิ อพฺภนฺนเมยฺยํ ยานา เม ตํ ภวํ โคตโม
ปจฺจุจฺจโรหิตฺวา ชาเรตุ อหฺนฺเจว ไซ ปน โภ โคตม ยานคโคโต สฺมาโน
นตฺตํ อปนาเมยฺยํ สิริสํ เม ตํ ภวํ โคตโม อภิวาทณํ ชาเรตุติ ฯ
อถไซ ภควา โสณทณฺฑํ พฺรหฺมณฺณ ชมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสํเสตฺวา
สฺมาทเปตฺวา สมนฺตเตเสตฺวา สมนฺทสฺสํเสตฺวา อฏฺฐาสาสนา ปกฺกามํติ ฯ
โสณทณฺฑสฺสํเต นิฏฺฐิตํ จตฺตํติ ฯ

กฏทนต์ตฤ

[๓๙๙] เอวมเม สุตํ ฯ เอกํ สมยํ ภควา มคเชสุ จาริกญจ-
รมาโน มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทฺธิ ปณฺจมตฺเตหิ ภิกขุสงฺเกหิ เยน
ชานุมตฺตํ นาม มกฺขานํ พุราหุณคาลโม ตทวสฺริ ฯ ตตฺร สฺสํ
ภควา ชานุมตฺเต วิหริติ อมฺพตฺถจิกายํ ฯ เตน ไซ ปน สมนฺเณ
กฏทนต์โต พุราหุณเณ ชานุมตฺตํ อชฺฌวสฺสตี สฺตตฺตสฺสํ สฺตติณกฏโงทกํ
สชฌณฺเณ ราชโกคฺคํ รมณฺยา มากเชน เสนิเณ พิมฺพิสาเรน ทินฺนํ
ราชทายํ พุราหุณเทยฺยํ ฯ

[๔๐๐] เตน ไซ ปน สมนฺเณ กฏทนต์สฺสํ พุราหุณสฺสํ
มหายญฺเณ อปฺกฏฏเฐ โหติ ฯ สฺตตฺต จ อุตฺถสฺสคานิ สฺตตฺต จ
วจฺจตฺรสฺสคานิ สฺตตฺต จ วจฺจตฺริสฺสคานิ สฺตตฺต จ อชฺสคานิ สฺตตฺต
จ อจฺจพฺภสฺสคานิ ญฺญปฺนํคานิ โหณฺติ ยณฺเณตฺถาย ฯ อสฺสสฺสํ ไซ
ชานุมตฺตกา พุราหุณคหปติกา สมนฺเณ ชตุ โภ โคตโม สกฺขยฺมฺกฺโต
สกฺขยฺกฺตา ปพฺพชฺชิตฺโต มคเชสุ จาริกญจรมาโน มหตา ภิกขุสงฺฆเณ
สทฺธิ ปณฺจมตฺเตหิ ภิกขุสงฺเกหิ ชานุมตฺตํ อนฺนปฺปคฺโต ชานุมตฺเต
วิหริติ อมฺพตฺถจิกายํ ตํ ไซ ปน ภวณฺตํ โคตมํ เอวํกตฺยาโน
กิตฺติสฺสทฺโท อพฺภกฺคโต อิตฺธิปํ สํ ภควา อรหํ สมนฺมาสมฺพทฺไซ
วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สกฺโต โถกวิฑู อนฺนตฺตโร ปุริสทมฺมสํวรติ
สฺตตฺตา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺโธ ภควาติ สํ อิมํ โสกํ สเทวกํ

๒๐๓] ฎฎทนต์ตเต ฎฎทนต์พราหมณเวตตุ พุทฺชคุณกถา ๑๖๓

สมารกั สพรหมกั สสัสมณพราหมณั ปชั สเทวมนุสัสนั อัย อภิณฺณา
สัจฺฉิกคฺวา ปเวเทติ โส ชมมึ เทเสติ อาทิกถฺยานั มชฺฌกถฺยานั
ปรีโยธานกถฺยานั สํตถั สํพยณฺชนั เกวตปริปฺปณฺณั ปรีสุทฺธั
พฺรหฺมจฺริยั ปกาเสติ สํชฺ ชฺ ไซ ปน คถารูปานั อรหํ ทสฺสํ
โหคฺคิ ฯ อถไซ ชานุมตฺตกา พฺรหฺมณคหปติกา ชานุมตฺตา
นิกฺขมิตฺวา สํฆาสํฆัสมัณฺณกา เยน อมฺพตฺตจิกฺกา เทนุปลํภมฺนตี ฯ

[๒๐๓] เตน ไซ ปน สมนฺเณ ฎฎทนต์ พฺรหฺมโณ อปริปาสํเท
ทิวาเสยฺยํ อฺปคโต โหติ ฯ อทฺทสํ ไซ โส ฎฎทนต์ พฺรหฺมโณ
ชานุมตฺเต พฺรหฺมณคหปติเก ชานุมตฺตา นิกฺขมิตฺวา สํฆาสํฆัสมัณฺณ-
กฺเต เยน อมฺพตฺตจิกฺกา เทนุปลํภมฺนเต ทิสฺวา ชตฺตํ อามนฺเตสิ
กิณฺหุ ไซ โภ ชตฺเต ชานุมตฺตกา พฺรหฺมณคหปติกา ชานุมตฺตา
นิกฺขมิตฺวา สํฆาสํฆัสมัณฺณกา เยน อมฺพตฺตจิกฺกา เทนุปลํภมฺนตีติ ฯ
อติปิ ไซ โภ สมนฺโณ โคตโม สกฺยปฺปโต สกฺยภูตา ปพฺพชิตो
มคฺเชสฺส จาริกญฺจรมาโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิํ ปณฺจมตฺเตหิ
ภิกฺขุสงฺเกหิ ชานุมตฺตํ อฺนุปลโต ชานุมตฺเต วิหฺรติ อมฺพตฺตจิกฺกายํ
ตํ ไซ ปน ภวนฺตํ โคตมึ เขวํกถฺยาโน กิตฺติสํทฺโท อพฺภุคฺคโต
อิตฺปิ โส ภควา อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจฺรณสมฺปนฺโน สกฺโต
โลกวิทู อฺนุตฺตโร ปรีสทฺมมสํวริ สํตฺถา เกวมนุสฺसानํ พุทฺโธ
ภควาติ ตเมเต ภวนฺตํ โภ โคตมึ ทสฺสํนํย อฺปปลํภมฺนตีติ ฯ
อถไซ ฎฎทนต์สัสส พฺรหฺมณสัสส เอตทโหสิ สฺสํ ไซ ปน เมตํ

สมโณ โคตโม ติวิธํ ยถาเยสํปะทํ โสฬสปริกขารํ ชานาตํติ น
 ไช ปนาคํ ชานามิ ติวิธํ ยถาเยสํปะทํ โสฬสปริกขารํ อิจฺฉามิ
 จาหํ มหายนฺธํ ยชิตุํ ยนฺนุนาหํ สมณํ โคตมํ อุปสงฺกมิตุวา
 ติวิธํ ยถาเยสํปะทํ โสฬสปริกขารํ ปุจฺเจยฺยยนฺติ ฯ อถ ไช ญฺ
 ทนฺโต พุราหุมนฺ โณ ชตุตฺตํ อามนฺเตสํ เตนหิ โภ ชตุเต ยนฺ ชานุ-
 มตฺตกา พุราหุมนคฺคหปติกา เตนุปสงฺกม อุปสงฺกมิตุวา ชานุมตฺตเก
 พุราหุมนคฺคหปติเก เอวํ วเทหิ ญฺทนฺโต โภ พุราหุมนฺ เอวมาห
 อากเมนฺตุ กิร ภวฺนฺโต ญฺทนฺโตปิ พุราหุมนฺ สมณํ โคตมํ
 ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺตํคํติ ฯ เอวํ โภติ ไช โส ชตุตา ญฺทนฺตสฺส
 พุราหุมนฺตสฺส ปวฺจิสฺสํตุวา ยนฺ ชานุมตฺตกา พุราหุมนคฺคหปติกา
 เตนุปสงฺกม อุปสงฺกมิตุวา ชานุมตฺตเก พุราหุมนคฺคหปติเก เอตทวโจ
 ญฺทนฺโต โภ พุราหุมนฺ เอวมาห อากเมนฺตุ กิร ภวฺนฺโต ญฺ
 ทนฺโตปิ พุราหุมนฺ สมณํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺตํคํติ ฯ

[๒๐๒] เตน ไช ปน สมฺเยน อนิกานิ พุราหุมนตฺตานิ ชานุมตฺเต
 ปวฺจิสฺสํติ ญฺทนฺตสฺส พุราหุมนตฺสส มหายนฺธํ อนุกวิสฺสํมาติ ฯ
 อถโสฬสํ ไช เต พุราหุมนา ญฺทนฺโต กิร พุราหุมนฺ สมณํ
 โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺตํคํติ ฯ อถ ไช เต พุราหุมนเา ยน
 ญฺทนฺโต พุราหุมนฺ เตนุปสงฺกมิตฺตํ อุปสงฺกมิตุวา ญฺทนฺตํ
 พุราหุมนํ เอตทวโจ สจฺจํ กิร ภวํ ญฺทนฺโต สมณํ โคตมํ
 ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺตํคํติ ฯ เอวํ ไช เม โภ โหติ อหํ สมณํ

วกาโส ทสฺสนาย ภวณฺหิ กุญฺทนฺโต สํตฺวา อุกฺกมฺมํสํ อุกฺกมฺมํสํเตน
 สมนฺนาคโต ภวณฺหิ กุญฺทนฺโต กถฺยาณวโจ กถฺยาณวากุกรโณ
 ปิรียา วาจา ย สมนฺนาคโต วิสฺสํชฺชํ อเนกตถาย อคฺคตสฺส
 วิญฺญาปณฺยา ภวณฺหิ กุญฺทนฺโต พหุํ อจฺฉริยปาจฺริโย คฺคณิ
 มาณวคฺคตานิ มนุเต วาเจสํ พหุ ไซ ปน นานาทิสํ นานาชนปทา
 มาณวกา อากฺขณฺติ โภโต กุญฺทนฺตสฺส สํตฺติเก มนุตคฺคิกา มนุเต
 อธิยิตฺถกามา ภวณฺหิ กุญฺทนฺโต ชินฺโน อุกฺกมฺม มหตฺตโก อทฺทคโต
 วโยนุปฺปตฺโต สมนฺโน โคตโม ตฺรโณ เจว ตฺรณปพฺพิโต จ
 ภวณฺหิ กุญฺทนฺโต รณฺโณ มาคฺชสฺส เสนียสฺส พิมฺพิสํวสฺส สกฺกโต
 ครุฑโต มานีโต ฐึชฺชิตโต อปฺปจิตโต ภวณฺหิ กุญฺทนฺโต พฺราหฺมณสฺส
 ปิฏกฺขรสาติสฺส สกฺกโต ครุฑโต มานีโต ฐึชฺชิตโต อปฺปจิตโต ภวณฺหิ
 กุญฺทนฺโต ขานุมคฺคํ อชฺฌวสฺสตี สคฺคสฺสํทํ สคฺคินกฺขุโชทกํ สชฺฌนํ
 ราชโภคํ รณฺณา มาคฺเชน เสนียเนน พิมฺพิสํวเรน ทินฺนํ ราชทายํ
 พฺรหฺมเทยํ ยมฺมํ ภวํ กุญฺทนฺโต ขานุมคฺคํ อชฺฌวสฺสตี สคฺคสฺสํทํ
 สคฺคินกฺขุโชทกํ สชฺฌนํ ราชโภคํ รณฺณา มาคฺเชน เสนียเนน
 พิมฺพิสํวเรน ทินฺนํ ราชทายํ พฺรหฺมเทยํ อิมินา จฺจุเคน น อรหฺติ
 ภวํ กุญฺทนฺโต สมนํ โคตมํ ทสฺสนาย อปฺปสํกมิคฺคํ สมนฺโน เตว
 โคตโม อรหฺติ ภวณฺทํ กุญฺทนฺทํ ทสฺสนาย อปฺปสํกมิตฺตุนฺติ ฯ

[๒๐๓] เอวํ อุกฺกเต กุญฺทนฺโต พฺราหฺมณฺเ เต พฺราหฺมณ
 เอตทโวจ เตนฺหิ โภ มมฺมํ สฺสุณาถ ยถา มยเมว อรหาม ทํ

ภวนต์ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺตํ น เตวํ อรหติ โส ภวํ
 โคตโม อมฺหากํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺตํ สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม
 อุกโต สุชาโต มาติโต ๑ บิติโต ๑ สํสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 บิิตามหฺยคา อุกฺขิตโต อนุปกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 โคตโม อุกโต สุชาโต มาติโต ๑ บิติโต ๑ สํสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 ยาว สํตฺตมา บิิตามหฺยคา อุกฺขิตโต อนุปกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 อิมินา จฺจนฺนํ น อรหติ โส ภวํ โคตโม อมฺหากํ ทสฺสํนาย
 อุปสงฺกมิตฺตํ อถวํ มยเมว อรหาม ตํ ภวนต์ โคตมํ ทสฺสํนาย
 อุปสงฺกมิตฺตํ สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม มหนตฺตํ ฌาติสงฺฆํ โอหยา
 ปพฺพชฺชิตํ สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม ปหุตฺตํ ทิรณฺณสงฺฆํ โอหยา
 ปพฺพชฺชิตํ ภูมิกคณฺณํ เวหาสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม
 ททโร ๑ สมนฺโน สํสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส ภาวเกโส ภทฺเทรณ โยพฺพเนน สมนฺนาคโต
 ปจฺจเมน วยสํ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตํ สมนฺโน ชตุ โภ
 โคตโม อกามกานํ มาตาบิิตุํ อสฺสํมฺขานํ รุทฺถนํ เกสํสํสฺส
 โอหาเรตฺวา กาสํยานิ วตฺถานิ อจฺจุตฺเตตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ
 ปพฺพชฺชิตํ สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม อภิรุโป ทสฺสํนํโย ปาสํติโก
 ปรมาย วนฺณนํไปกฺขรตฺยา สมนฺนาคโต พุทฺธมฺวณฺณิ พุทฺธมฺวณฺณิ
 อุกฺขุทฺทวากาโส ทสฺสํนาย สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม สํตฺวา
 อริยสํสํ กุสฺสสํสํ กุสฺสสํสํ สมนฺนาคโต สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม
 กถฺยณฺวาโจ กถฺยณฺวาภฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก ปริยา วาจา สมนฺนาคโต

วิสัฏฐาย อเนตคตาย อตถสูตร วิณฺณวณฺณิยา สมนฺโน ชตุ โภ
 โคตโม พหุณฺ อจฺจริยาจฺจริโย สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม ชีณคาม-
 ราโค วิคตจาปฺปโต สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม กมฺมวาทํ กิริยวาทํ
 อปฺปาปฺปเรกฺขาโร พุทฺธมฺมณฺณาย ปชาย สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม
 อจฺจุจา กุตา ปพฺพชิตฺโต อภินฺนชตฺติยกุตา สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม
 อทฺธมา กุตา ปพฺพชิตฺโต มหทฺธนา มหาโภคา สมนฺโน ชตุ โภ โคตมํ
 ติโรรชฺชชา ติโรชนปทา สํปฺปจฺจิตฺตํ อากจฺจนฺตํ สมนฺโน ชตุ โภ โคตมํ
 อนเภาณิ เทวตาสหสฺสํ ปาเนหิ สรรณํ กตานิ สมนฺโน ชตุ โภ
 โคตมํ เอวํกตฺยาโน กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโค อิตฺธิยํ โส ภควา
 อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจฺรณสมฺปนฺโน สักโค โสภณํ อนุคฺตโร
 ปุริสทฺมมสํารถิ สักกา เทวมนุสฺสํานํ พุทฺโธ ภควาติ สมนฺโน ชตุ โภ
 โคตโม ทวตฺตํ สมหาปุริสตฺถกฺขณฺเห สมนฺนาคโค สมนฺโน ชตุ โภ
 โคตโม เอหิสํสาควาทํ สชฺชิตํ สมนฺโมทโก อพฺภากุฏฺฐิโก อุตฺตตานมฺุช
 ปุพฺพภาสํ สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม จตฺตุนํ ปริสํานํ สักกโค
 ครุทโค มานโค ปุชฺชโค อปฺปจโค สมนฺโน ชตุ โภ โคตมํ พหุ
 เทวา จ มนุสฺสํ จ อภิปฺปสํนฺนา สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม ยสฺมि
 คาเม วา นิกเม วา ปฏฺิวงฺสตี น ตสฺมि คาเม วา นิกเม วา
 อมนุสฺสํ มนุสฺสํ วิเหเจนฺติ สมนฺโน ชตุ โภ โคตโม สงฺฆ-
 คณฺคณาจฺจริโย ปุคฺคิตฺตฺถกรานํ อคฺคกมฺกฺขายติ ยถา ไช ปน โภ
 เอเตสํ สมนฺพราหฺมณานํ ยถา วา ตถา วา ยโส สมนฺทาคจฺจุตฺติ

น เหว่ สมณุตฺต โคตมุตฺต ยโส สมุทาคโต อถโธ อนุตฺตราย
 วิชาจรณสมุททาย สมณุตฺต โคตมุตฺต ยโส สมุทาคโต สมณ
 ขตุ โภ โคตมํ ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร สปุคฺโต
 สกริโย สปริโส สามจุโจ ปาเนหิ สรณฺจโคต สมณ ขตุ โภ
 โคตมํ ราชา ปเสนทิโกสฺสโต สปุคฺโต สกริโย สปริโส สามจุโจ
 ปาเนหิ สรณฺจโคต สมณ ขตุ โภ โคตมํ พุราหุมนฺโน ปกฺขรสาติ
 สปุคฺโต สกริโย สปริโส สามจุโจ ปาเนหิ สรณฺจโคต สมณ
 ขตุ โภ โคตโม รณฺโณ มาคชุตฺต เสนิยุตฺต พิมฺพิสารุตฺต สกฺกโค
 ครุกโต มานิตฺโต ปุชิตฺโต อปจิตฺโต สมณ ขตุ โภ โคตโม รณฺโณ
 ปเสนทิโกสฺสุตฺต สกฺกโคต ครุกโต มานิตฺโต ปุชิตฺโต อปจิตฺโต สมณ
 ขตุ โภ โคตโม พุราหุมนุตฺต ปกฺขรสาติุตฺต สกฺกโคต ครุกโต
 มานิตฺโต ปุชิตฺโต อปจิตฺโต สมณ ขตุ โภ โคตโม ขานุมคฺต
 อนุปฺปคฺโต ขานุมคฺเต วิหริติ อมฺพตฺตฺยจิกายํ เย โธ ปน เกจิ
 สมณา วา พุราหุมนฺนา วา อมฺหากํ คามกฺขเขตฺตํ อากฺขณฺติ
 อติถิ โน เต โหณฺติ อติถิ โธ ปนเมหิ สกฺกาคพุพา ครุกาคพุพา
 มาเนตพุพา ปุเชตพุพา อปเจตพุพา อยํ โธ สมณ โคตโม
 ขานุมคฺต อนุปฺปคฺโต ขานุมคฺเต วิหริติ อมฺพตฺตฺยจิกายํ อติถิ อมฺหากํ
 สมณ โคตโม อติถิ โธ ปนเมหิ สกฺกาคพุโพ ครุกาคพุโพ
 มาเนตพุโพ ปุเชตพุโพ อปเจตพุโพ อิมิมา จฺจนฺ น อรหิติ
 โส ภวํ สมณ โคตโม อมฺหากํ ทสฺสณาย อุปสงฺกมิตฺตุ อถโธ

มยเมว อรหาม คัม ภวณฺทํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิคฺคํ เอตตเก
 ไช อหํ โภโค โคตมสฺส วนฺณเน ปรียาปฺนนามิ โน จ ไช
 สํ ภวํ โคตโม เอตตทวณฺโณ อปริมาณวณฺโณ หิ สํ ภวํ
 โคตโมติ ฯ

[๒๐๔] เอวํ วุตฺเต เต พฺราหฺมณา กฺขุทนต์ พฺราหฺมณํ
 เอตทวโจ ยถา ไช ภวํ กฺขุทนต์ สมนสฺส โคตมสฺส วนฺณ
 ภาสฺติ อีโต เจปิ สํ ภวํ โคตโม โยชนสฺสต วิหริติ อตฺตเมว
 สทฺธเชน กุตปฺปเตน ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิคฺคํ อปี ปุญฺญเสนาติ ฯ เตนหิ
 โภ สทฺธเพ ว มยํ สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิคฺคํสมาติ ฯ
 อถไช กฺขุทนต์ พฺราหฺมโณ มหตา พฺราหฺมณคณฺเณน สทฺธิ เยน
 อมฺพตฺถจิกา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิทฺวา ภควตา
 สทฺธิ สมนโมติ สมนมอญฺญํ กถํ สํราณญํ วตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ
 นิสฺสํติ เอกมฺนตํ นิสฺสินฺหา ไช ปน ชานุมตฺตกา พฺราหฺมณคทปฺตีกา
 อปฺเปกฺขเจ ภควนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํทิสฺสุ อปฺเปกฺขเจ
 ภควตา สทฺธิ สมนมอญฺญํ สมนมอญฺญํ กถํ สํราณญํ วตฺติสาเรตฺวา
 เอกมฺนตํ นิสฺสํทิสฺสุ อปฺเปกฺขเจ เยน ภควา เตนณฺชติมฺปนาเมตฺวา
 เอกมฺนตํ นิสฺสํทิสฺสุ อปฺเปกฺขเจ นามโคตฺตํ สาเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํทิสฺสุ
 อปฺเปกฺขเจ ตฺถนํหิฏฺฐตา เอกมฺนตํ นิสฺสํทิสฺสุ ฯ เอกมฺนตํ นิสฺสินฺโณ ไช
 กฺขุทนต์ พฺราหฺมโณ ภควนฺทํ เอตทวโจ สุตํ เมตํ โภ โคตม
 สมนโณ โคตโม ติวิจํ ยณฺณสมฺปทํ สํสพฺพปริกฺขารํ ชานาตฺติ น

๒๐๖] กุฏทนต์ตฺเต ติวิชา ยญฺณสํมุปทา โสฬสปริกขารว ๓๗๓

โฆ ปนาหํ ชานามิ ติวิขํ ยญฺณสํมุปทํ โสฬสปริกขารํ อิจฺฉามหํ
มหายญฺณํ ยชิตุํ สาธุ เม ภวํ โคตโม ติวิขํ ยญฺณสํมุปทํ
โสฬสปริกขารํ เทเสตฺติ ๑

[๒๐๕] เตนหิ พฺราหฺมณ สฺตฺนาหิ สาธุกํ มนสิกโรหิ ภาสิสฺส-
สํมัตติ ๑ เอวํ โภตฺติ โฆ กุฏทนต์โต พฺราหฺมโณ ภควโต ปจฺจุสฺสโสสํ ๑
ภควา เอตทโวจ ภูตปุพฺพํ พฺราหฺมณ ราชา มหาวีรโต นาม อโหสิ
อทุโฆ มหทฺธโน มหาลोโค ปหุตฺตชาตฺรปรชโต ปหุตฺตวิคฺคฺยปรโณ
ปหุตฺตทณฺฑโย ปริปุณฺณโกสฺสโกฏฐจํคาโร ๑ อถโฆ พฺราหฺมณ
รณฺฑโย มหาวีรตฺตสฺส รโหคตสฺส ปฏิสฺสตุตฺถสฺส เอวํ เจตโส ปริวิคฺคฺยโก
อฺกฺกปาหิ อธิคฺคา โฆ เม วิปฺลว มานุสฺสา โภคา มหนฺตํ ปจฺจิม-
ณฺฑทํ อภิวิชฺช ยชฺฉณาวสํมิ ยญฺณนาหํ มหายญฺณํ ยชฺชเย ยํ มม
อสฺสํ ทํมรตฺตํ หิตาย สฺสุชายาติ ๑ อถโฆ พฺราหฺมณ ราชา มหาวีรโต
ปุโรหิตํ พฺราหฺมณํ อามนฺตาเปตฺวา เอตทโวจ อิชฺ มยํ พฺราหฺมณ
รโหคตสฺส ปฏิสฺสตุตฺถสฺส เอวํ เจตโส ปริวิคฺคฺยโก อฺกฺกปาหิ อธิคฺคา
โฆ เม วิปฺลว มานุสฺสา โภคา มหนฺตํ ปจฺจิมณฺฑทํ อภิวิชฺช
ยชฺฉณาวสํมิ ยญฺณนาหํ มหายญฺณํ ยชฺชเย ยํ มม อสฺสํ ทํมรตฺตํ
หิตาย สฺสุชายาติ อิจฺฉามหํ พฺราหฺมณ มหายญฺณํ ยชิตุํ อนุสํสตุ
มํ ภวํ ยํ มม อสฺสํ ทํมรตฺตํ หิตาย สฺสุชายาติ ๑

[๒๐๖] เอวํ วุตฺเต พฺราหฺมณ ปุโรหิตโต พฺราหฺมโณ ราชาหํ
มหาวีรโต เอตทโวจ โภโต โฆ รณฺฑโย ชนปโท สกณฺฑโก

สอุปปีโฬ ความฆาตานิ ทิสฺสํหุติ นิคมฆาตานิ ทิสฺสํหุติ นคร-
 ฆาตานิ ทิสฺสํหุติ ปนฺนทพฺพหฺนานิ ทิสฺสํหุติ ภวํ โห ปน ราชา เอวํ
 สกณฺณฎเณ ชนปเท สอุปปีเพ วตฺติ อุกุทฺทเรชฺช อภิจฺจุการํ อุตฺตํ เตน
 ภวํ ราชา ลียา โห ปน โภโต รณฺโณ เอวมนุตฺตํ อหเมตํ
 ทุสฺสํหุติ วเชน วา พนฺนเชน วา ชานียา วา ครหยา วา ปพฺพชานยา
 วา สมนฺนํหิสฺสํหุติ น โห ปเนตฺตํ ทุสฺสํหุติ เอวํ สมนฺมา
 สมนฺคุฆาโต โหติ เย เต หตาจฺเจตฺตกา ภวิสฺสํหุติ เต ปจฺฉา
 รณฺโณ ชนปเท วิเหจฺสํหุติ อมฺมํ โห อิทํ สํวิชานํ อากมฺม
 เอวเมตฺตํ ทุสฺสํหุติ สมนฺมา สมนฺคุฆาโต โหติ เตนहि ภวํ
 ราชา ลียา โห ปน เย โภโต รณฺโณ ชนปเท อุตฺตํหุติ
 กสิโครฺกฺเข เตสํ ภวํ ราชา วิชฺชกฺคตํ อนุปฺปเตตุ เย โภโต
 รณฺโณ ชนปเท อุตฺตํหุติ จาณิเชชฺชาย เตสํ ภวํ ราชา ปาภตํ
 อนุปฺปเตตุ เย โภโต รณฺโณ ชนปเท อุตฺตํหุติ ราชปฺริสา เตสํ
 ภวํ ราชา ภคฺตเวคฺคตํ กปฺเปตุ เต ว มนฺนุสฺสา สกมฺมปฺสฺสา รณฺโณ
 ชนปทํ น วิเหจฺสํหุติ มหา จ รณฺโณ กาสิโก ภวิสฺสํหุติ
 เขมฺมจฺจิตา ชนปทา อกณฺณฎกา อนุปฺปึพา มนฺนุสฺสา จ มุทา โมทมานา
 อเร ปุคฺคเต นจฺเจนฺดา อปารุทฺธรา มณฺเฒ วิหริสฺสํหุติ ฯ เอวํ
 โภติ โห พุราหฺมณ ราชา มหาวิชิโต ปุโรหิตสฺส พุราหฺมณสฺส
 ปฏิสฺสํหุตา เย ปน รณฺโณ ชนปเท อุตฺตํหิสุ กสิโครฺกฺเข เตสํ
 ราชา มหาวิชิโต พิชฺชกฺคตํ อนุปฺปทาสี เย รณฺโณ ชนปเท อุตฺตํหิสุ

๒๐๗] กุญทนต์ตฤเต มหาวิชัยตราชยณณกถา จตุรานุมติปฐกา ๑๗๓
วานิชชยาย เตสํ ราชา มหาวิชัยโต ปาภคํ อนุปฐาสิ เข รณโย
ชนปเท อุตฺตํหิตํ ราชปฺริสา เตสํ ราชา มหาวิชัยโต ภคฺตเวตฺตํ
กปฺเปสิ เต ว มนุสฺสา สกมมปฐตา รณโย ชนปทํ น วิเหเรสฺสุ ฯ
มหา จ รณโย ราสิโก อโหสิ เขมฺภูจिता ชนปทา อกณฺฏกา
อนุปฐีพา มนุสฺสา มุทา โมทมานา อูเร ปุคฺเต นจุเจนฺตา
อปารุตฺตวรา มณฺเฒ วิหริสฺสุ ฯ

[๒๐๘] อถโฆ พุราหฺมณ ราชา มหาวิชัยโต ปุโรหิตํ พุราหฺมณํ
อามนฺตาเปตฺวา เอตทโวจ สํมุทโต โฆ เม โภ โส พุสฺสํวิโด
โภโต สํวิชานํ อากมฺม มหา จ เม ราสิโก เขมฺภูจिता ชนปทา
อกณฺฏกา อนุปฐีพา มนุสฺสา มุทา โมทมานา อูเร ปุคฺเต นจุเจนฺตา
อปารุตฺตวรา มณฺเฒ วิหริสฺสุ อิจฺฉามหํ พุราหฺมณ มหายณฺณํ ยชิตุํ
อนุสํสํ มํ ภวํ ยํ มม อสฺสํ ทังฆรุตฺตํ หิตาย สฺซายาติ ฯ
เตนहि ภวํ ये โภโต รณโย ชนปเท ชคฺติยา อนฺยนฺตา เนคมา
เจว ชานปทา จ เต ภวํ ราชา อามนฺตยตฺถ อิจฺฉามหํ โภ
มหายณฺณํ ยชิตุํ อนฺนชานนฺตุ เม ภวนฺโต ยํ มม อสฺสํ ทังฆรุตฺตํ
หิตาย สฺซายาติ ये โภโต รณโย ชนปเท อมจฺจา ปาริสฺสชา
เนคมา เจว ชานปทา จ ฯ เป ฯ พุราหฺมณมหาสํสา เนคมา
เจว ชานปทา จ ฯ เป ฯ กฬปติกา เนจยิกา เนคมา เจว ชานปทา
จ เต ภวํ ราชา อามนฺตยตฺถ อิจฺฉามหํ โภ มหายณฺณํ ยชิตุํ
อนฺนชานนฺตุ เม ภวนฺโต ยํ มม อสฺสํ ทังฆรุตฺตํ หิตาย สฺซายาติ ฯ

เอวํ โภคิ โห พราหมณ ราชา มหาวิชิโต ปุโรหิตสูตรํ พราหมณสูตรํ
 ปฏิสูตรํวา เย รณฺโณ ชนปเท ชคฺติยา อหฺนฺตา เนคมา เจว
 ชานปทา จ เต ราชา มหาวิชิโต อามนฺเตสํ อิจฺฉามหํ โภ
 มหายนฺณํ ยชิตุํ อหฺนฺตานุคฺ เม ภวนฺโต ยํ มม อสูตรํ ทังมรคฺคํ
 หิตาย สฺซายาติ ฯ ยชคํ ภวํ ราชา ยณฺณํ ยณฺณกาโต มหา
 ราชาคิ ฯ ये รณฺโณ ชนปเท อมจฺจา ปาวิสฺสชา เนคมา เจว
 ชานปทา จ ฯ เป ฯ พราหมณมหาสาธา เนคมา เจว ชานปทา
 จ ฯ เป ฯ คหปติกา เนจยิกา เนคมา เจว ชานปทา จ เต ราชา
 มหาวิชิโต อามนฺเตสํ อิจฺฉามหํ โภ มหายนฺณํ ยชิตุํ อหฺนฺตานุคฺ
 เม ภวนฺโต ยํ มม อสูตรํ ทังมรคฺคํ หิตาย สฺซายาติ ฯ ยชคํ
 ภวํ ราชา ยณฺณํ ยณฺณกาโต มหาราชาคิ ฯ อิติ อิมे จตุตฺตารो
 อหฺนฺตปิฏกา คสฺสเสว ยณฺณสูตรํ ปริกฺขารว ภวนฺติ ฯ

[๒๐๘] ราชา มหาวิชิโต อฏฺฐหิ องฺเกหิ สมนฺนาคโค อุกโค
 สฺซุชาโค มาติโค จ ปิตฺติโค จ สํสฺสทฺธลลนฺนิโก ยาว สตฺตมา
 ปิตามหยฺคา อกฺขิตฺโต อหฺนฺตปิฏกฺโข ชาติวาเทเน อภิรุโป ทสฺสํนํโย
 ฯ เป ฯ อกฺขทฺทาวกาโส ทสฺสํนาย อจฺจโฆ มหทฺธโน มหาโภโค
 ปหฺตชาตฺตปรชฺโต ปหฺตวิคฺตฺตปรโรน ปหฺตชนฺณโย ปริปฺปนฺนโกส-
 โภฏฺฐาการो พตฺวา จตุรงฺคินฺยา เสนาย สมนฺนาคโค อสูตรํวาย
 โอวาทปฏิการาย คปติ มณฺเฒ ปจฺจตฺตโก ยสฺสา สทฺโธ ทายโก
 ทานปติโก อนาวจฺจทฺวาโร สมนฺพราหมณกปณฺทฺธิกฺวณฺพิพฺพยาจกานํ

๒๓๐] ภูฏทนต์ตฺเต มหาวีธิตราชยณณกถา จตุรงคปุโรหิโต ๓๖๕

โอปานภูโต ปุณณานิ กโรติ พหุสฺสโต ตสฺส ตสฺส สุตธาตสฺส ตสฺส
ตสฺสเสว โข ปน ภาสิตสฺส อตุถิ ชานาติ อยํ อิมสฺส ภาสิตสฺส
อตุโก อยํ อิมสฺส ภาสิตสฺส อตุโกติ ปณฺหิโต วียตุโต เมชาว
ปฏีฟโต อตีตนาถคตฺตปฺปเน อตุเก จินเตตุํ ฯ ราชา มหาวีธิต
อิมเห อญฺหิ อญฺเหติ สมนฺนาทโต ฯ อิติ อมานี ๒ อญฺสงฺกานิ
ตสฺสเสว ยณณสฺส ปริกฺขารว ภาวนติ ฯ

[๒๓๑] ปุโรหิโต พุราหุมนิ จตุรงคปุโรหิโต อญฺโต
สฺสาโต มาติโต ฯ ปิตีโต ฯ สํสฺสทกฺกณิกโก ยาว สํสฺสทมา มีตา-
มหายุคา อญฺหิตโต อญฺปฏฺฐสฺส ชาคิวาเทเน อญฺณายโก มนฺตรโร
ติณฺณํ เวทนํ ปารคฺค สนิชฺเชนฺนํเกตุกานํ สํสฺสทปฺปเกทานํ อติ-
หาสฺสยณณมานํ ปทโก เวชฺชยกรโณ โสภายคฺคมาปฺปิสฺสทกฺกณเณสฺส
อนวโย สํสฺสวา อญฺมสฺสํ อญฺมสฺสํเตเน สมนฺนาทโต ปณฺหิโต
พฺยตุโต เมชาว ปจฺจิม วา กุติโย วา ปุชฺชมฺปคฺคณฺหนุตานํ ฯ
ปุโรหิโต พุราหุมนิ อิมเห จตุรงคปุโรหิโต สมนฺนาทโต ฯ อิติ อมานี ๒
จตุคฺคาวริ อญฺกานิ ตสฺสเสว ยณณสฺส ปริกฺขารว ภาวนติ ฯ

[๒๓๒] อถ โข พุราหุมนิ ปุโรหิโต พุราหุมนิ รณฺโณ มหา-
วีธิตสฺส ปุพฺเพ ว ยณณว คิณฺโณ วิชา เทเสสิ สียา โข
ปน โภโต รณฺโณ มหายณณํ ยชฺชมานสฺสํ โสภิตเวท วิปฺปฏฺฐาโร
มหา วต เม โภกฺกณฺโณ วิจฺจิสฺสํคฺคิ โส โภตา รณฺณา

๑ ส. ยญฺสงฺกามสฺส ฯ

วิปฺปฏิสํสโร น กรณํโย ๑ สียา โห ปน โภโต รณฺโณ
 มหายนฺณํ ยชฺมานสูตร โกจิเทว วิปฺปฏิสํสโร มหา วต เม
 โภคกฺขนฺโห วิคจฺฉตฺติ โส โภตา รณฺณา วิปฺปฏิสํสโร น
 กรณํโย ๑ สียา โห ปน โภโต รณฺโณ มหายนฺณํ ยชฺมานสูตร
 โกจิเทว วิปฺปฏิสํสโร มหา วต เม โภคกฺขนฺโห วิคตฺติ โส
 โภตา รณฺณา วิปฺปฏิสํสโร น กรณํโย ๑ อิมํ พฺรหฺมณ
 ปุโรหิตํ พฺรหฺมณเ รณฺโณ มหาวิชิตฺตํ ปุพฺเพ ว ยณฺณา
 ติสฺโส วิชา เทเสสิ ๑

[๒๓๑] อถโห พฺรหฺมณ ปุโรหิตํ พฺรหฺมณเ รณฺโณ มหาวิชิตฺตํ ปุพฺเพ ว ยณฺณา ทสฺสหาการเหติ ปฏิคฺคาหนเกสุ วิปฺปฏิสํสโร
 ปฏิวิเนสิ ๑ อากมิสฺสํนฺติ โห โภโต ยณฺณํ ปาณาติปาทินํ
 ปาณาติปาทินํ ปฏิวिरตา ยะ ตตฺถ ปาณาติปาทินํ เตสฺสเยว
 เทน ยะ ตตฺถ ปาณาติปาทา ปฏิวिरตา เต อารพฺภ ยตฺถ ภาวํ
 สฺสขตฺถ ภาวํ โมทตฺถ ภาวํ จิตฺตเมว ภาวํ อนฺตรํ ปสาเทตุ ๑

[๒๓๒] อากมิสฺสํนฺติ โห โภโต ยณฺณํ อทินฺนาทายินํ อทินฺนา-
 ทานินํ ปฏิวिरตา ยะ ตตฺถ อทินฺนาทายินํ เตสฺสเยว เทน ยะ
 ตตฺถ อทินฺนาทานา ปฏิวिरตา เต อารพฺภ ยตฺถ ภาวํ สฺสขตฺถ ภาวํ
 โมทตฺถ ภาวํ จิตฺตเมว ภาวํ อนฺตรํ ปสาเทตุ ๑

[๒๓๓] อากมิสฺสํนฺติ โห โภโต ยณฺณํ กามะสุ มิจฺฉาจารินํ

๓ อิมํ ไซตมึ ปาเจน ภวิตพฺพํ ๑

[๒๓๘] อากมิตฺตํนุติ โห โภโค ยณฺณํ อภิชฺฌาตุโนหิ อน-
ภิชฺฌาตุโนหิ เย ตคฺคฺก อภิชฺฌาตุโน เตสํเยว เตนฺน เย ตคฺคฺก
อนภิชฺฌาตุโน เต อารพฺภ ยชฺคํ ภวํ สํชฺชคํ ภวํ โมทคํ ภวํ
จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทตุ ฯ

[๒๓๙] อากมิตฺตํนุติ โห โภโค ยณฺณํ พุยาปฺนฺนจิตฺตานิ อพุยา-
ปฺนฺนจิตฺตานิ เย ตคฺคฺก พุยาปฺนฺนจิตฺตานิ เตสํเยว เตนฺน เย ตคฺคฺก
อพุยาปฺนฺนจิตฺตา เต อารพฺภ ยชฺคํ ภวํ สํชฺชคํ ภวํ โมทคํ ภวํ
จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทตุ ฯ

[๒๔๐] อากมิตฺตํนุติ โห โภโค ยณฺณํ มิจฺฉาทิฏฺฐิกานิ สํมา-
ทิฏฺฐิกานิ เย ตคฺคฺก มิจฺฉาทิฏฺฐิกา เตสํเยว เตนฺน เย ตคฺคฺก
สํมาทิฏฺฐิกา เต อารพฺภ ยชฺคํ ภวํ สํชฺชคํ ภวํ โมทคํ ภวํ
จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทตุติ ฯ อิมฺหิ โห พุราหฺมณ ปุโรหิต
พุราหฺมณ ญโย มหาวีรียสฺส ปุพฺเพ ว ยณฺณา ทสฺสากาเรหิ
ปฏิกฺคาหเกสุ วิปฺปฏิสารํ ปฏฺวิเนถิ ฯ

[๒๔๑] อถ โห พุราหฺมณ ปุโรหิต พุราหฺมณ ญโย
มหาวีรียสฺส มหายณฺณํ ยชฺมานสฺส โสฬสฺหิ อากาเรหิ จิตฺตํ
สํหุสฺเสถิ สํมาทเปถิ สํมุเตเชถิ สํมุทฺสํเสถิ สียา โห ปนฺน โภโค
ญโย มหายณฺณํ ยชฺมานสฺส โกจิเทว วตฺตา ราชา โห มหาวี-
รียโต มหายณฺณํ ยชฺติ โน จ ชฺวสฺส อามนฺติตา ชตฺติยา อนฺยนฺตา
เนคมา เจว ชานปฺทา จ อถ จ ปนฺน ภวํ ราชา เอรุรํ มหายณฺณํ

๒๒๖] กุฏทนต์สุดเค มหาวิชิตราชยณณกถา จิตตบุปผาหนั ๑๗๘

ยชต์ติ ๖ เอวํปี โข โภโต รณฺโณ วตฺตา ชมฺมโต นตฺติ ๖
โภโต โข ปน รณฺโณ อามนฺติตา ชตฺติยา อนฺยนฺตา เนคมา
เจว ชานปทา ๑ อิมินาเปตํ ภวํ ราชา ชานาคู ยชต์ ภวํ
สชฺชตํ ภวํ โมทตํ ภวํ จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทตุ ๖

[๒๒๖] สียา โข ปน โภโต รณฺโณ มหายนฺณํ ยชฺมานสฺส
โกจิเทว วตฺตา ราชา โข มหาวิชิต มหายนฺณํ ยชฺติ โน ๑
ขวสฺส อามนฺติตา อมจฺจา ปาวิสชฺชา เนคมา เจว ชานปทา ๑
๖ เป ๖ พุราหุณฺณมหาธํสา เนคมา เจว ชานปทา ๑ ๖ คหปติ-
เนจยิกา เนคมา เจว ชานปทา ๑ อถ ๑ ปน ภวํ ราชา เอวรूपํ
มหายนฺณํ ยชต์ติ ๖ เอวํปี โข โภโต รณฺโณ วตฺตา ชมฺมโต
นตฺติ ๖ โภโต โข ปน รณฺโณ อามนฺติตา คหปติเนจยิกา เนคมา
เจว ชานปทา ๑ ๖ อิมินาเปตํ ภวํ ราชา ชานาคู ยชต์ ภวํ
สชฺชตํ ภวํ โมทตํ ภวํ จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทตุ ๖

[๒๒๗] สียา โข ปน โภโต รณฺโณ มหายนฺณํ ยชฺมานสฺส
โกจิเทว วตฺตา ราชา โข มหาวิชิต มหายนฺณํ ยชฺติ โน ๑
โข อุภโต สุชาโต มาติโต ๑ ปิตฺติโต ๑ สํสํทกฺคหณิกโก ยาว
สํคตฺตมา ปิตามหุคา อภฺธิโต อนฺนปฏฺกฺกฺโข ชาติวาเทน อถ ๑
ปน ภวํ ราชา เอวรूपํ มหายนฺณํ ยชต์ติ ๖ เอวํปี โข โภโต
रणฺโณ วตฺตา ชมฺมโต นตฺติ ๖ ภวํ โข ปน ราชา อุภโต
สุชาโต มาติโต ๑ ปิตฺติโต ๑ สํสํทกฺคหณิกโก ยาว สํคตฺตมา

มีตามหยุคา อภิตฺตโค อนุปกฺกฏโง ชาติวาเทน ฯ อิมินาเปตํ ภวํ
 ราชา ชานาคุ ยชตํ ภวํ สชชตํ ภวํ โมทตํ ภวํ จิตฺตเมว
 ภวํ อนนฺตรํ ปสาเทตุ ฯ

[๒๒๔] สียา โห ปน โภโค รณฺโณ มหายนฺณํ ยชมานสฺส
 โภจิวเทว วตฺตทา ราชา โห มหาวชิโร มหายนฺณํ ยชติ โน จ
 โห อภिरุโป ทสฺสณฺโณ ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย
 สมนฺนาคโต พุทฺธมวณฺณนิ พุทฺธมวณฺณสี อภฺชทุทฺทาวกาโส ทสฺสณาย
 ฯ เป ฯ โน จ โห อชฺโฆ มหทฺธโน มหาโภโก ปหุตฺตาตฺตปฺพรชโต
 ปหุตฺตจิตฺตปกรณํ ปหุตฺตรณฺโณ ปริปฺปณฺเนโกสโกฏฺฐาคาโร ฯ เป ฯ
 โน จ โห พตฺวา จตุรํคินียา เสนาย สมนฺนาคโต อสฺสวาย
 โอวาทปฏิการาย ตปติ มณฺเณ ปจฺจุตฺติเก ยสฺสา โน จ โห
 สทฺโห ทายโก ทานปติ อนาวจฺจุทฺวาโร สมนฺนพฺพรหมณฺณกปฺลเทชฺช-
 วณฺนิเพพฺพยาคานํ โอปานภูโต ปุณฺณวานิ กโรติ โน จ โห พหุสฺสโต
 ตสฺสํ ตสฺสํ สุตฺตชาตสฺสํ โน จ โห ตสฺสํ ตสฺสํเสว โห ปน ภาสิตสฺสํ
 อตฺตํ ชานาคิ อยํ อิมสฺสํ ภาสิตสฺสํ อตฺตโค อยํ อิมสฺสํ ภาสิตสฺสํ
 อตฺตโกติ โน จ โห ปณฺชิตโค วิยตฺตโค เมธาวี ปฏฺธิโธ อตฺตคาน-
 นาคตปจฺจุปฺปนฺเน อตฺตเก จินฺนเตตฺถํ อถ จ ปน ภวํ ราชา เอวรูปํ
 มหายนฺณํ ยชตฺติ ฯ เขวํมี โห โภโค รณฺโณ วตฺตทา ชมฺมโต
 นตฺติ ฯ ภวํ โห ปน ราชา ปณฺชิตโค วิยตฺตโค เมธาวี ปฏฺธิโธ
 อตฺตคานาคตปจฺจุปฺปนฺเน อตฺตเก จินฺนเตตฺถํ อิมินาเปตํ ภวํ ราชา

๕๒๖] กุญฑนตสุตเต มหาวิชิตรราชยณณกถา จิตฺตปฺปสาหนํ ๑๘๑

ชานาคฺคฺ ยชคํ ภวํ สชฺชคํ ภวํ โมทคํ ภวํ จิตฺตเมว ภวํ
อนฺตรํ ปสาเทตฺว ๑

[๕๒๕] สียา โช ปน โภโต รณฺโณ มหายนฺณํ ยชฺมานสฺส
โกจิเทว วตฺตา ราชา โช มหาวิชิโต มหายนฺณํ ยชฺติ โน จ
ขวสฺส ปุโรหิโต พุราหฺมโณ อุกโต สุชาโต มาติโต จ ปิตฺติโต
จ สํสํชฺชกฺคหณฺนิโก ยาว สคฺคมา ปิตามหฺยกา อภฺยชิโต อนฺุปกฺกญฺโจะ
ชาตฺวาเทน อถ จ ปน ภวํ ราชา เอวรูปํ มหายนฺณํ ยชคํติ ๑
เอวํ โช โภโต รณฺโณ วตฺตา ชมนฺโต นตฺติ ๑ โภโต โช
ปน รณฺโณ ปุโรหิโต พุราหฺมโณ อุกโต สุชาโต มาติโต จ
ปิตฺติโต จ สํสํชฺชกฺคหณฺนิโก ยาว สคฺคมา ปิตามหฺยกา อภฺยชิโต
อนฺุปกฺกญฺโจะ ชาตฺวาเทน อิมินาเปคํ ภวํ ราชา ชานาคฺคฺ ยชคํ ภวํ
สชฺชคํ ภวํ โมทคํ ภวํ จิตฺตเมว ภวํ อนฺตรํ ปสาเทตฺว ๑

[๕๒๖] สียา โช ปน โภโต รณฺโณ มหายนฺณํ ยชฺมานสฺส
โกจิเทว วตฺตา ราชา โช มหาวิชิโต มหายนฺณํ ยชฺติ โน จ
ขวสฺส ปุโรหิโต พุราหฺมโณ อชฺฌณายโก มนฺตรโร ตินฺณเฏ เวทานํ
ปารคฺคฺ สนิชฺชนฺุเกตฺถกฺกานํ สํกฺขรปฺปเกทานํ อิติหาสฺสปณฺจมานํ ปทโก
เวยฺยากรโณ โสกายตมมหาปฺริสฺสคฺคชฺเชตฺส อนนฺวโย โน จ ขวสฺส
ปุโรหิโต พุราหฺมโณ สํธวา อุกฺคฆสฺสํ อุกฺคฆสฺสํเตน สมนฺนาคโต
โน จ ขวสฺส ปุโรหิโต พุราหฺมโณ ปณฺเฑติโต วิยคฺติโต เมธวํ
ปจฺจโม วา ทฺติโย วา ปุชฺชํ ปคฺคณฺนหนฺตานํ อถ จ ปน ภวํ

ราชา เอรฐปี่ มหายนุณิ ยชต์ติ ๑ เอรฐปี่ โภโคโต รมฺโยว วตุตา
 ชมฺมโต นคฺติ ๑ โภโคโต โช ปน รมฺโยว ปุโรหิตโต พุราหฺมณ
 ปณฺหิตโต วยคฺโต เมธาวี ปจฺโม วา ทฺติโย วา ปุชฺช ปคฺคณฺหฺนทานิ
 อิมินาเปตํ ภวํ ราชา ชานาคุ ยชต์ ภวํ สชฺชตํ ภวํ โมทตํ ภว
 จิตฺตเมว ภวํ อนุตรํ ปสาเทตฺติ ๑ อิมฺเหิ โช พุราหฺมณ ปุโรหิตโต
 พุราหฺมณ รมฺโยว มหาวิชิตฺตํ มหายนุณิ ยชฺมานสุตฺตํ โสฬสฺสิ
 อากาเรหิ จิตฺตํ สฺนทฺธสฺสํ สฺมาทเปสํ สฺมุตฺเตเชสํ สฺมปทฺธสํ ๑

[๒๒๗] ศฺลํ โช ปน พุราหฺมณ ยณฺเวย เณว คาโว หนฺณํ
 น อเชพฺภา หนฺณํ น กุกฺกุฏสฺสฺสฺรา หนฺณํ น วิวิชา ปาถเว
 สฺงฆาตํ อาปจฺจํ น รุกฺขา ฉินฺทํ ยฺยปฺตถาย น ทพฺพา ตายํ
 ปริหิตฺตถาย ๑ ยेषํ อหํ ทาสฺมาติ วา เปสฺมาติ วา กมฺมกฺราติ
 วา เคปํ น ทนฺตชฺชิตฺตา น อยชฺชิตฺตา น อสฺสํมุชา โรทฺมานา
 ปริกมฺมานิ อกํ ๑ อถโช เย อิจฺฉํ เต อกํ เย น
 อิจฺฉํ น เต อกํ ๑ ยํ อิจฺฉํ ตํ อกํ ยํ น อิจฺฉํ
 น ตํ อกํ ๑ สฺปฺปิเตตฺตณฺณํตฺตมฺมจฺฉาติเตน เจว โส ยณฺโย
 นิฏฺฐานมคฺมาสี ๑

[๒๒๘] อถโช พุราหฺมณ ชตฺติยา อนฺยฺนตา เนคฺมา เจว
 ชานปฺทา จ ๑ อมจฺจา ปาวิสฺสฺชา เนคฺมา เจว ชานปฺทา จ ๑
 พุราหฺมณมหาสาธา เนคฺมา เจว ชานปฺทา จ ๑ คหฺปติเนจฺยิกา

๑ ฉินฺทํติ วา ปาไซ ๑

เนคมา เจว ชานปทา จ ปหุติ ส่าปเตยฺย อาทาย ราชานํ
 มหาวิชิตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมาหํสู อิทํ เค เทว ปหุติ ส่าปเตยฺย
 เทวํเยว อุตฺทิสฺส อากคํ คํ เทโว ปฏิคฺคณฺหาตุติ ฯ อตํ โภ
 มมามี อิทํ ปหุติ ส่าปเตยฺย ชมฺมิเกน พตฺตินา อภิสงฺขตํ คณฺจ
 โว โหตุ อิตฺโต จ ภิชฺยโย หรธาติ ฯ เค รณฺเณว ปฏิภิชฺยิตฺวา
 เอกมฺหคํ อปภกฺกมฺม เอวํ สํมจฺจนฺเตสุ น โช เอคํ อมฺหากํ ปฏฺฐิรूपํ
 ยํ มยํ อิมานิ ส่าปเตยฺยานิ ปุณฺเทว สกานิ ทฺรานิ ปฏิคฺคณฺเณหฺยฺยาน
 ราชานํ โช มหาวิชิโต มหายญฺญํ ยชฺติ ทนต์สุตฺตํ มยํ อนุยฺยาคิโน
 โหมาติ ฯ

[๒๕๙] อถโช พุราหฺมณ ปุรตฺถิเมเน ยญฺญวาทสฺส ชคฺติยา
 อนุยฺยคา เนคมา เจว ชานปทา จ ทานานิ ปฏฺฐิเปตฺสุ ฯ ทกฺขิเนเน
 ยญฺญวาทสฺส อมฺจุจา ปาวิสฺสชฺชา เนคมา เจว ชานปทา จ ทานานิ
 ปฏฺฐิเปตฺสุ ฯ ปจฺฉิเมเน ยญฺญวาทสฺส พุราหฺมณมหาสาธา เนคมา
 เจว ชานปทา จ ทานานิ ปฏฺฐิเปตฺสุ ฯ อุตฺตเรเน ยญฺญวาทสฺส
 คหปติเนจฺจิกา เนคมา เจว ชานปทา จ ทานานิ ปฏฺฐิเปตฺสุ ฯ
 เตสฺสํ โช พุราหฺมณ ยญฺญเวตฺสุ เนว คาโว หณฺณิสุ น อเชพฺภา
 หณฺณิสุ น กุกฺกฏฺสฺสกรว หณฺณิสุ น วิวิธา ปาณา สงฺฆาตํ
 อาปชฺชิสฺสุ น รุกฺขา ฉินฺทิสฺสุ ยฺยปตฺถาย น ทพฺพา ถายิสฺสุ ปรีทิสฺ
 ตฺถาย ฯ เย เนสํ อเหสํ ทาสาติ วา เปสฺสาติ วา กมฺมกรธาติ
 วา เตมี น ทณฺฑตฺตชฺชิตา น ภยตฺตชฺชิตา น อสฺสํมุตา โรทมนนา

ปริกมฺมานิ อํกัฏฺ ๑ อถโฆ เย อิจฺฉิตฺตํ เต อํกัฏฺ เย น อิจฺฉิตฺตํ น
 เต อํกัฏฺ ๑ ยํ อิจฺฉิตฺตํ ตํ อํกัฏฺ ยํ น อิจฺฉิตฺตํ ตํ น อํกัฏฺ ๑ สํปปี-
 เตตทวณฺเฑททิมมฺมาณิเตน เจว โส ยนฺนโย นิฏฺฐานมคฺคาหิ ๑ อิติ
 จตุตฺตาริ จ อหุมตฺติปฏฺฐา วาชา มหาวีรียโต อฏฺฐหิ องฺเคหิ สมนฺนา-
 คโต ปุโรหิตโต พฺรหฺมาณฺโณ จตุทฺทงฺเคหิ สมนฺนาคโต ทิสฺสํ วิชา
 อयํ อจฺจุจติ พฺรหฺมาณฺณ ทิวิชา ยนฺนสํมปทาย โสฬสปริกฺขาราทิ ๑

[๒๓๐] เอวํ อุตฺเต เต พฺรหฺมาณฺณา อุนฺนาทินิ อจฺจุจาสทฺถา
 มหาสทฺถา อเหสฺสํ อโห ยนฺนโย อโห ยนฺนสํมปทาทิ ๑ กฺกุ-
 ทนฺโต ปน พฺรหฺมาณฺโณ ตฺถเหสฺสํโต ว นิสฺสินฺโน โหติ ๑ อถโฆ
 เต พฺรหฺมาณฺณา กฺกุทฺทนฺตํ พฺรหฺมาณฺณํ เอตทโวจํ กถฺมา ปน ภวํ
 กฺกุทฺทนฺโต สมนฺนสฺสํ โคตมสฺสํ สฺภาสิตํ สฺภาสิตโต นาทฺตมฺมโมทตฺติ ๑
 นาทํ โภ สมนฺนสฺสํ โคตมสฺสํ สฺภาสิตํ สฺภาสิตโต น อพฺภานฺนโมทามิ
 มุทฺธามิ ตสฺสํ นิปฺปเตยฺยํ โย สมนฺนสฺสํ โคตมสฺสํ สฺภาสิตํ
 สฺภาสิตโต น อพฺภานฺนโมเทยฺย อมฺมิจฺ เม โภ เอวํ โหติ สมนฺโน
 โคตโม เอวมาห เอวํ เม สุตฺตบฺติ วา เอวํ อรหฺติ ภวิตฺตบฺติ วา
 อมฺมิจฺ สมนฺโน โคตโม เอวํ ตทา อาสึ อิตฺถํ ตทา อาสึเตว
 ภาสฺติ ตสฺสํ มยฺหํ โภ เอวํ โหติ อทฺฐา สมนฺโน โคตโม เต
 สมนฺเนน วาชา โหติ มหาวีรียโต ยนฺนสํมปทามิ ปุโรหิตโต ตสฺสํ ยนฺนสฺสํ
 ยาชเตตติ อภิชานาติ ปน ภวํ โคตโม เอวํ ยนฺนํ ยชิตฺวา

วา ยาเชตฺวา วา กายสฺส เกทา ปรี มรณา สุกฺคิ สุกฺคิ โตกํ
 อุปฺปชฺชิตาติ ฯ อภิธานามาหิ พุราหุณฺณ เอวํ ยณฺณํ ยชิตฺวา
 จ ยาเชตฺวา จ กายสฺส เกทา ปรี มรณา สุกฺคิ สุกฺคิ โตกํ
 อุปฺปชฺชิตาติ อหิ เตนฺ สมนฺน พุราหุณฺณ ปุโรหิตฺโต พุราหุณฺณ
 อโหสิ คสฺส ยณฺณสฺส ยาเชตฺวาติ ฯ

[๒๓๑] อตฺถิ ปน โภ โคตมฺ อณฺโณ ยณฺโณ อิมาย ติวิชาย
 ยณฺณสํปทาย ไสฺยสฺสปริกฺขาราย อปฺปคฺคตโร จ อปฺปสํมารมฺภตโร
 จ มหฺปฺผลตโร จ มหานิสฺสํตโร จาติ ฯ อตฺถิ พุราหุณฺณ อณฺโณ
 ยณฺโณ อิมาย ติวิชาย ยณฺณสํปทาย ไสฺยสฺสปริกฺขาราย อปฺปคฺคตโร
 จ อปฺปสํมารมฺภตโร จ มหฺปฺผลตโร จ มหานิสฺสํตโร จาติ ฯ
 กตโม ปน โภ โคตมฺ ไสฺย ยณฺโณ อิมาย ติวิชาย ยณฺณสํปทาย
 ไสฺยสฺสปริกฺขาราย อปฺปคฺคตโร จ อปฺปสํมารมฺภตโร จ มหฺปฺผลตโร
 จ มหานิสฺสํตโร จาติ ฯ ยานิ ไชฺ ตานิ พุราหุณฺณ นิจุจทานานิ
 อนฺนุตฺตยณฺณานิ สีสฺสวณฺเต ปพฺพชฺชิตฺเต อุกฺกิสฺสํ ทิยฺนติ อยํ ไช
 ปน พุราหุณฺณ ยณฺโณ อิมาย ติวิชาย ยณฺณสํปทาย ไสฺยสฺส-
 ปริกฺขาราย อปฺปคฺคตโร จ อปฺปสํมารมฺภตโร จ มหฺปฺผลตโร จ
 มหานิสฺสํตโร จาติ ฯ โภ นุ ไช โภ โคตมฺ เหตุ โภ ปจฺจโย
 เยนตํ^๑ นิจุจทานิ อนฺนุตฺตยณฺณํ อิมาย ติวิชาย ยณฺณสํปทาย ไสฺยสฺส-
 ปริกฺขาราย อปฺปคฺคตฺรณฺจ อปฺปสํมารมฺภตฺรณฺจ มหฺปฺผลตฺรณฺจ

๑ เยนตฺนติ วา ปาโสี ฯ

มหานิสฺสตรณฺจาทิ ฯ น โช พฺราหฺมณฺ เอวรูปํ ยถฺยํ อุปสงฺกมฺหติ
 อรหฺนฺโต วา อรหฺตฺตมคฺคํ วา สฺมาปฺนฺนา ตํ กิสฺสํ เหตุ
 ทิสฺสํหติ เหตุถ พฺราหฺมณฺ ทนฺทปฺปหาราปํ คตฺตคฺคหาปํ ตสฺมา
 เอวรูปํ ยถฺยํ น อุปสงฺกมฺหติ อรหฺนฺโต วา อรหฺตฺตมคฺคํ วา
 สฺมาปฺนฺนา ยานิ โช ปนฺ ตานิ พฺราหฺมณฺ นิจุจฺทานานิ อนุกฺต-
 ยถฺยณานิ สัตถฺวเนเต ปพฺพชฺชิตฺเต อุกฺกทิสฺสํ ทตฺตนิคํ เอวรูปํ โช ปน
 พฺราหฺมณฺ ยถฺยํ อุปสงฺกมฺหติ อรหฺนฺโต วา อรหฺตฺตมคฺคํ วา
 สฺมาปฺนฺนา ตํ กิสฺสํ เหตุ น เหตุถ พฺราหฺมณฺ ทิสฺสํหติ
 ทนฺทปฺปหาราปํ คตฺตคฺคหาปํ ตสฺมา เอวรูปํ ยถฺยํ อุปสงฺกมฺหติ
 อรหฺนฺโต วา อรหฺตฺตมคฺคํ วา สฺมาปฺนฺนา อยํ โช พฺราหฺมณ
 เหตุ อยํ ปจฺจุโย เยนตํ นิจุจฺทานํ อนุกฺตยถฺยํ อิมาย ติวิชาย
 ยถฺยณสํมฺปทาย สํพัสฺสปริกฺขาราย อปฺปตฺตตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ตฺต
 ตฺต
 ตฺต
 ตฺต
 ตฺต
 ตฺต
 ตฺต
 ตฺต
 ตฺต
 ตฺต
 ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ตฺตฺตฺต
 ต

[๒๓๒] อตฺถิ ปน โภ โคตมฺ อญฺโณ ยถฺยํ อิมาย จ
 ติวิชาย ยถฺยณสํมฺปทาย สํพัสฺสปริกฺขาราย อิมินา จ นิจุจฺทาเนน
 อนุกฺตยถฺยเนน อปฺปตฺตตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 จ มหฺนนิสฺสตรโร จาทิ ฯ อตฺถิ โช พฺราหฺมณฺ อญฺโณ ยถฺยํ
 อิมาย จ ติวิชาย ยถฺยณสํมฺปทาย ฯ เป ฯ กตโม ปน สํ โภ
 โคตมฺ อญฺโณ ยถฺยํ อิมาย จ ติวิชาย ยถฺยณสํมฺปทาย ฯ เป ฯ
 โย โช พฺราหฺมณฺ จาตุทฺทิสฺสํ สงฺฆํ อุกฺกทิสฺสํ วิหารํ กโรติ อยญฺจ

๒๓๕] กุฏทนต์ตฺเต พุทฺธยญฺเณกถา วิหารกถณํ สรรณคณํ ๑๘๗

โธ พุราหุมน ยญฺโณ อิมาย จ ติวิชาย ยญฺเณสํปทาย โสฬส-
ปริกฺขาราย อิมินา จ นิจุจทาเนน อนุกฺขยญฺเณน อปฺปตฺตโร จ
อปฺปสํมารมฺภตโร จ มหปฺผลตโร จ มหานิสฺสํตโร จาติ ฯ

[๒๓๓] อตฺถิ ปน โภ โคตม อญฺโณ ยญฺโณ อิมาย จ
ติวิชาย ฯเปฯ มหานิสฺสํตโร จาติ ฯ อตฺถิ โธ พุราหุมน
อญฺโณ ยญฺโณ ฯเปฯ กตโม ปน โส โภ โคตม อญฺโณ
ยญฺโณ ฯเปฯ โย โธ พุราหุมน ปสฺนุนจิตฺโต พุทฺธํ สรรณํ
คจฺฉติ ชมฺมํ สรรณํ คจฺฉติ สงฺฆํ สรรณํ คจฺฉติ อयฺม โธ พุราหุมน
ยญฺโณ อิมาย จ ติวิชาย ยญฺเณสํปทาย โสฬสปริกฺขาราย อิมินา
จ นิจุจทาเนน อนุกฺขยญฺเณน อิมินา จ วิหารทาเนน อปฺปตฺตโร
จ อปฺปสํมารมฺภตโร จ มหปฺผลตโร จ มหานิสฺสํตโร จาติ ฯ

[๒๓๔] อตฺถิ ปน โภ โคตม อญฺโณ ยญฺโณ อิมาย จ
ติวิชาย ยญฺเณสํปทาย โสฬสปริกฺขาราย อิมินา จ นิจุจทาเนน
อนุกฺขยญฺเณน ฯเปฯ อปฺปตฺตโร จ อปฺปสํมารมฺภตโร จ
มหปฺผลตโร จ มหานิสฺสํตโร จาติ ฯ อตฺถิ โธ พุราหุมน
อญฺโณ ยญฺโณ อิมาย จ ติวิชาย ฯเปฯ กตโม ปน โส โภ
โคตม อญฺโณ ยญฺโณ อิมาย จ ติวิชาย ฯเปฯ โย โธ
พุราหุมน ปสฺนุนจิตฺโต สิกฺขาปทานิ สํมาทียติ ปาณาติปาตา เวรมณํ
อทินฺนาทานา เวรมณํ กาเมสุ มิจฺฉาจารว เวรมณํ มุสาอาทา
เวรมณํ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจानา เวรมณํ อยฺม โธ พุราหุมน

ยณฺโณ อิมาย จ ติวิชาย ยณฺณสํปทาย โสฬสปริกขาราย
อิมินา จ นิจุจทาเนน อนุกฺกยณฺเณน ๑เป ๑ อุปฺปตฺตโร จ
อุปฺปสํมามฺภตโร จ มหปฺผตฺตโร จ มหานิสฺสํตโร จาติ ๑

[๓๓๕] อตฺถิ ปน โภ โคตม อณฺโณ ยณฺโณ อิมาย จ
ติวิชาย ยณฺณสํปทาย โสฬสปริกขาราย อิมินา จ นิจุจทาเนน
อนุกฺกยณฺเณน ๑เป ๑ อตฺถิ โห พฺราหฺมณ อณฺโณ ยณฺโณ อิมาย
จ ติวิชาย ยณฺณสํปทาย โสฬสปริกขาราย อิมินา จ นิจุจทาเนน
อนุกฺกยณฺเณน อิมินา จ วิหารทาเนน อิมิหิ จ สรรณคฺคเมหิ อิมิหิ
จ สิกฺขาปเทหิ อุปฺปตฺตโร จ อุปฺปสํมามฺภตโร จ มหปฺผตฺตโร
จ มหานิสฺสํตโร จาติ ๑ กตโม ปน โส โภ โคตม อณฺโณ
ยณฺโณ อิมาย จ ติวิชาย ยณฺณสํปทาย ๑เป ๑ อุปฺปตฺตโร
จ อุปฺปสํมามฺภตโร จ มหปฺผตฺตโร จ มหานิสฺสํตโร จาติ ๑
อิห พฺราหฺมณ ตถาคโต โธเก อูปฺปชฺชติ อรหํ สํมาสัมพุทฺธो
๑เป ๑ (ยถา สํมณฺเณสเส เอวํ สัพฺพํ วิตฺถาเรตฺตพฺพํ) ๑เป ๑
เอวํ โห พฺราหฺมณ ภิกฺขุ สัตถสํปนฺโน โหติ ๑ ปจฺมํ ฌานํ
อูปฺปชฺชติ วิหริติ ๑ อยํ โห พฺราหฺมณ ยณฺโณ ปุริเมหิ
ยณฺเณหิ อุปฺปตฺตโร จ อุปฺปสํมามฺภตโร จ มหปฺผตฺตโร จ
มหานิสฺสํตโร จ ๑ ทฺติยํ ฌานํ ๑ คตฺติยํ ฌานํ ๑ จตฺตมํ ฌานํ
อูปฺปชฺชติ วิหริติ ๑ อยํ โห พฺราหฺมณ ยณฺโณ ปุริเมหิ
ยณฺเณหิ อุปฺปตฺตโร จ อุปฺปสํมามฺภตโร จ มหปฺผตฺตโร จ

๒๓๗] กุฏทนต์สุดเต กุฏทนต์พราหฺมณเสถ อูปาสกตฺตเทสนา ๓๘๙

มหานิสฺสโตโร จ ๑ ฌาณทสฺสนาย จิตฺตํ อภินฺทริ อภินฺนาเมติ
ชฺฌินา ชาติ วุสฺสิตํ พฺรหฺมจฺริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถคฺคตาเยต
ปฺชานาติ ๑ อโย ๒ พฺรหฺมณ ยญฺโฆ ปฺริเมหิ ยญฺเบหิ
อปปฺตคฺคโตโร จ อปปฺตมามฺภกฺโตโร จ มหฺปฺผลโตโร จ มหานิสฺสโตโร
จ อิมาย จ พฺรหฺมณ ยญฺณสฺมปฺทาย อญฺญา ยญฺณสฺมปฺทา
อุตฺตริตฺตรา วา ปณฺติตฺตรา วา นคฺคตฺติ ๑

[๒๓๘] เหวํ วุคฺคเต กุฏทนต์โต พฺรหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปฺปี โภ โคตม
นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏฺิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุหฺหสฺสํ วา
มคฺคํ อจฺจิกฺขเยยฺย อนุชฺคาเร วา เตสฺสชฺโชตํ ชาเรยฺย จกฺขฺมฺนโต
รूपานิ ทกฺขฺนคฺคตฺติ เหวเมว โภตา โคตเมว อนฺนปฺริยาเยน ชฺมโม
ปภาสฺสโต เสงฺสํภํ ภควนฺตํ โคตมํ สรรณํ คจฺฉามิ ชฺมมญฺจ ภิกฺขุ
สงฺฆญฺจ อูปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชคฺคเก ปาณฺนเปตํ
สฺรณญฺจํ เสงฺสํภํ โภ โคตม สํคฺค จ อสงฺสคฺคานิ สํคฺค จ
วจฺจตรสฺคฺคานิ สํคฺค จ วจฺจตฺริสฺคฺคานิ สํคฺค จ อชฺสคฺคานิ สํคฺค จ
อฺรพฺภสฺคฺคานิ มุญฺจามิ ๑ ชฺวีตํ เทมิ หิริคฺคานิ เจว ตินานิ ชาทนต์
สํคฺคานิ จ ปาณฺนยานิ ปิณฺณคฺค สํคฺค เสงฺสํ วาโต อูปวายคฺคิตํ ๑

[๒๓๙] อถโห ภควา กุฏทนต์สฺส พฺรหฺมณเสถ อนฺนุพฺพุตฺตํ
กเถสิ เสยฺยถํ ทานกถํ สํสกถํ สํคฺคกถํ กามานํ อาทณฺวํ

๓ ส. มุญฺจาเปมิ ๑

โธการํ สงฺกิลเณสํ นิภฺวเมว อานิสฺสํ ปกาเสสึ ๑ ยทา ภควา อญฺเฌาสิ
 ญฺญทนต์ พุราหุณฺณํ กตฺตจิตฺตํ มุทฺตจิตฺตํ วิณฺวณจิตฺตํ อุกฺกจิตฺตํ
 ปสฺสณจิตฺตํ อถ ยา พุทฺธานํ สํมุกฺกัณฺทิกา ชมฺมเทสฺนา ตํ ปกาเสสึ
 ทุทฺธํ สํมุกฺขํ นิโรธํ มคฺคํ ๑ เสยฺยถาปึ นาม สฺสทฺธํ วจฺจํ
 อปคตกาฬํ สํมมฺเทว รชนํ ปฏิคฺคเณหฺยุยฺย เหาเมว ญฺญทนต์สุตฺตํ
 พุราหุณฺณสุตฺตํ ตสฺมึเขว อาสเน วิรชํ วัฏฺมถํ ชมฺมจกฺขํ อุตฺปาที
 ยงฺกิลฺลํ สํมุกฺขชมฺมํ สํพฺพทนต์ํ นิโรธชมฺมมฺหิตํ ๑ อถโฆ ญฺญทนต์โต
 พุราหุณฺโณ ทิฏฺฐชมฺโม ปคฺคชมฺโม วิทิตชมฺโม ปริโยคาพฺพชมฺโม
 ตินฺนเณวิจฺจิกฺโข วิคตกถํโก เวสํารชชปฺปโต อปรปฺปจฺจโย สฺสทฺ-
 ฐาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ อธิวาสฺสํ เม ภวํ โคตโม สฺวาคนาย
 ภคฺตํ สฺสทฺธํ ภิกฺขุสงฺฆเมนาตี ๑ อธิวาสฺสํ ภควา ศฺนุเหภาเวนา ๑
 อถโฆ ญฺญทนต์โต พุราหุณฺโณ ภควโต อธิวาสํ วิทิตฺวา อญฺจายาสฺนา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏกามิ ๑

[๒๓๘] อถโฆ ญฺญทนต์โต พุราหุณฺโณ ตสฺสํ วัฏฺฐิยา อจฺจเยน
 สเก ยญฺญวาทเต ปณฺณํ ชาตินฺยโกชนํ ปฏฺฐิทาเปตฺวา ภควโต
 กถํ อาโรจาเปสึ กาโต โภ โคตมํ นิฏฺฐิตํ ภคฺคณฺตี ๑ อถโฆ
 ภควา ปุพฺพพนฺธุสํมํ นิวาสฺสํ ปคฺคจิวรรมาทาย สฺสทฺธํ ภิกฺขุ-
 สงฺฆเมนา เยน ญฺญทนต์สุตฺตํ พุราหุณฺณสุตฺตํ ยญฺญวาทโต เทนฺนปสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสีทิ ๑ อถโฆ ญฺญทนต์โต

๑ เนกชมฺเมตีปิ ปาเจเน ภวิตฺตํ ๑

๒๓๘] ฅฎทณคสุคเต ฅฎทณคพราหฺมณสฺส ปณฺตทานํ ๓๔๓

พราหฺมโณ พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺตเณ ชาทฺนฺเณ โภชนฺเณ
สฺหคฺคา สฺมุคฺคปฺเปสฺสิ สฺมฺปวาเรสฺสิ ฯ อถ โช ฅฎทณคโต พราหฺมโณ
ภควนฺตํ ภคฺคตาวิ โอนฺตปคฺคปาณํ อณฺณตวํ นํจํ อาสํ คเหตฺวา
เอกมฺนคํ นิสฺสึทึ ฯ เอกมฺนคํ นิสฺสินํ โช ฅฎทณคํ พราหฺมณํ ภควา
ชฺมุขิยา กถาย สฺนุทสฺสเสตฺวา สฺมาทเปตฺวา สฺมุคฺเตเชตฺวา สฺมฺปหิ-
เสตฺวา ฅฎฐายาสนา ปกฺกามํติ ฯ

ฅฎทณคสุคคํ นิฏฐิตํ ปณฺจมนํ ฯ

มหาติสุตฺตํ

[๒๓๙] เอวมุเม สุตํ ฯ เอกํ สมันํ ภควา เวสาลีํ วิหริติ
มหาวเน กุฏาคารสาธายํ ฯ เตน โข ปน สมนเณ สมนุพฺพุตา
โกสฺสตา จ พุราหุมนทฺฐตา มาคชกา จ พุราหุมนทฺฐตา เวสาลีํ
ปฏฺฐิสฺสณฺติ เกณจิเทว กรณเณน ฯ อสฺสัสฺสํ โข เต โกสฺสตา จ
พุราหุมนทฺฐตา มาคชกา จ พุราหุมนทฺฐตา สมนเณ ชตุ โภ
โคตโม สกฺขปฺปฺโคโต สกฺขกฺกุตา ปพฺพชิโต เวสาลีํ วิหริติ มหาวเน
กุฏาคารสาธายํ ตํ โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํกฺขฺยาโน กิคุติ
สทฺโท อพฺภุคฺคโค อิติปิ สํ ภควา ฯ เป ฯ พุทฺธโ ภควาติ สํ
อิมํ โลกํ สเทวํ สมารกํ ฯ เป ฯ ตถารูปานํ อรหํ ทสฺสํ
โหตีติ ฯ อถโห เต โกสฺสตา จ พุราหุมนทฺฐตา มาคชกา จ
พุราหุมนทฺฐตา เณ มหาวนํ กุฏาคารสาธา เตนุปลงฺกมัสฺสุ ฯ

[๒๔๐] เตน โข ปน สมนเณ อายสฺมา นาคิโต ภควโต อุปฐฺจาโก
โหติ ฯ อถโห เต โกสฺสตา จ พุราหุมนทฺฐตา มาคชกา จ
พุราหุมนทฺฐตา เณนายสฺมา นาคิโต เตนุปลงฺกมัสฺสุ อุปลงฺกมิตฺวา
อายสฺมณฺตํ นาคิตํ เอตทโวจํ กหํ นุ โข โภ นาคิต เอตทหิ สํ ภวํ
โคตโม วิหริติ ทสฺสํนากมา หิ มยํ ตํ ภวนฺตํ โคตมณฺติ ฯ อถาโต
โห อาวุโส ภควนฺตํ ทสฺสํนาย ปฏฺฐิสฺสณฺติโน ภควาต ฯ อถโห เต
โกสฺสตา จ พุราหุมนทฺฐตา มาคชกา จ พุราหุมนทฺฐตา ตตฺถเว

เอกมนฺตํ นิสฺสํทิสฺสํ ทิสฺสวา ว มยํ ตํ ภวณฺตํ โคตมํ คจฺฉนฺติสฺสามาติ ฯ

[๒๔๓] โอญฺสฺสทฺธิโรปิ โข ติจฺฉนฺตํ มหติยา ติจฺฉนฺตวิปริตํ ติจฺฉนฺตํ
 เยน มหาวนํ กุญฺจาการสาธา เยนายสฺมา นาคิโต เตนุปลงฺกมิ
 อุปฺปลงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺตํ นาคิตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อญฺจาสี ฯ
 เอกมนฺตํ จีโต โข โอญฺสฺสทฺธิโรปิ ติจฺฉนฺตํ อายสฺมณฺตํ นาคิตํ เอตทโวจ
 กนฺหนุ โข ภนฺเต นาคิตฺ ติจฺฉนฺตํ โส ภควา วิหริติ อรหํ
 สมนฺมาสมฺพุทฺธโร ทสฺสณฺกามา หิ มยํ ตํ ภวณฺตํ อรหณฺตํ สมนฺมา-
 สมฺพุทฺธชนฺติ ฯ อกาโต โข มหาติ ภวณฺตํ ทสฺสณฺาย ปฏิสฺสํทฺธโน
 ภควาติ ฯ โอญฺสฺสทฺธิโรปิ ติจฺฉนฺตํ ตตฺถเอว เอกมนฺตํ นิสฺสํทิสฺสํ ทิสฺสวา
 วาหํ ตํ ภวณฺตํ คมิสฺสํสามิ อรหณฺตํ สมนฺมาสมฺพุทฺธชนฺติ ฯ

[๒๔๔] อถ โข สํโห สมนฺนทฺเทโส เยนายสฺมา นาคิโต เตนุปลงฺกมิ
 อุปฺปลงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺตํ นาคิตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อญฺจาสี ฯ
 เอกมนฺตํ จีโต โข สํโห สมนฺนทฺเทโส อายสฺมณฺตํ นาคิตํ เอตทโวจ
 เอเต ภนฺเต กสฺสํป สมนฺนทฺตา โกสฺสธกา จ พฺราหฺมณเทฺตา มาคชกา
 จ พฺราหฺมณเทฺตา อธิปฺปลงฺกนฺตา ภวณฺตํ ทสฺสณฺาย โอญฺสฺสทฺธิโรปิ
 ติจฺฉนฺตํ มหติยา ติจฺฉนฺตวิปริตํ ติจฺฉนฺตํ อธิปฺปลงฺกนฺโต ภวณฺตํ ทสฺสณฺาย
 สํราชุ ภนฺเต กสฺสํป ธมฺมํ เสดา ชนฺตา ภวณฺตํ ทสฺสณฺายาติ ฯ
 เตนหิ สํโห คฺวณฺณเมว ภควโต อาโรเจหํติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข
 สํโห สมนฺนทฺเทโส อายสฺมณฺโต นาคิตสฺส ปฏิสฺสํทฺธวา เยน ภควา
 เตนุปลงฺกมิ อุปฺปลงฺกมิตฺวา ภวณฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อญฺจาสี ฯ

เอกมณฺฑํ จิโต โข สັโห สมนฺตฺตฺเทโส ภกฺวณฺฑํ เอตทโวจ เอเต ภนฺเต
 สมนฺพฺหุตา โภสฺสธกา จ พฺรหฺมณฺทฺตา มาคฺชกา จ พฺรหฺมณฺทฺตา
 อธิปฺตํภนฺตา ภกฺวณฺฑํ ทสฺสํนาย โอยฺยจฺทฺโฆมี ติจฺฉวํ มหิตฺยา
 ติจฺฉวปฺริสํย สทฺธิ อธิปฺตํภนฺโต ภกฺวณฺฑํ ทสฺสํนาย สํสฺส ภนฺเต
 ธมฺมํ เอสํ ชนฺตา ภกฺวณฺฑํ ทสฺสํนายาติ ฯ เตนฺหิ สັห วิหาร-
 ปจฺฉายายํ อาสํ ปณฺณเปหิติ ฯ เอวํ ภนฺเตจิ โข สັโห สมนฺตฺตฺเทโส
 ภกฺวโต ปฏิสฺสํว วิหารปจฺฉายายํ อาสํ ปณฺณเปหิ ฯ อถโฆ
 ภกฺวา วิหารา นิภฺรหมฺ วิหารปจฺฉายายํ ปณฺณตฺตาสเน นิสฺสํติ ฯ
 อถโฆ เต โภสฺสธกา จ พฺรหฺมณฺทฺตา มาคฺชกา จ พฺรหฺมณฺทฺตา
 เยน ภกฺวา เตนฺปฺสํกฺมิ สฺสํ อุปฺสํกฺมิตฺวา ภกฺวตา สทฺธิ สมนฺโหมทฺสํ
 สมนฺโหมทฺสํ กถํ สํวณฺณํ วิคฺคิสาเรตฺวา เอกมณฺฑํ นิสฺสํทฺสํ ฯ

[๒๔๓] โอยฺยจฺทฺโฆมี ติจฺฉวํ มหิตฺยา ติจฺฉวปฺริสํย สทฺธิ เยน
 ภกฺวา เตนฺปฺสํกฺมิ อุปฺสํกฺมิตฺวา ภกฺวณฺฑํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺฑํ
 นิสฺสํติ ฯ เอกมณฺฑํ นิสฺสํโน โข โอยฺยจฺทฺโฆมี ติจฺฉวํ ภกฺวณฺฑํ เอตทโวจ
 ปริมาณิ ภนฺเต ทิวสํนิ ปริมาณิ สฺนฺกฺขตฺโต ติจฺฉวปฺริสํย เยนํ
 เตนฺปฺสํกฺมิ อุปฺสํกฺมิตฺวา มํ เอตทโวจ ยทฺคฺเค อหํ มหิติ
 ภกฺวณฺฑํ อุปฺนิสฺสํย วิหารามิ น จิรํ ตํณิ วสฺสํนิ ทิพฺพานิ
 หิ โข รูปานิ ปสฺสํมิ ปิยฺรูปานิ กามฺปสฺสณฺหิตานิ รชฺนียนิ โน
 จ โข ทิพฺพานิ สทฺธานิ สฺสณฺมิ ปิยฺรูปานิ กามฺปสฺสณฺหิตานิ
 รชฺนียนิ สฺนฺตาเนว นฺ โข ภนฺเต สฺนฺกฺขตฺโต ติจฺฉวปฺริสํย ทิพฺพานิ

๒๔๕] มหาติสฺสฺส เต เอกังสภาวิตสฺมาธิ ทิพฺพพรุพทสฺสํ ๓๒๕

สํททานิ นาสฺสํโสสิ มียฺรฺรฺพานิ กามฺปฺสณฺหิตานิ รชฺนียานิ ตานิ อุกาหุ
อสนฺตํคํ ๑ สมนฺตาเนว ๒ มหาติ สฺนฺกฺขคฺโค ติจฺฉณฺวิปฺคฺโค
ทิพฺพานิ สํททานิ นาสฺสํโสสิ มียฺรฺรฺพานิ กามฺปฺสณฺหิตานิ รชฺนียานิ
โน อสนฺตํคํ ๑ โก นุ ๒ ภาเนเต เหตุ โก ปจฺจุโย เยน
สฺนฺกฺขคฺโค ติจฺฉณฺวิปฺคฺโค สมนฺตาเนว ทิพฺพานิ สํททานิ น อสฺสํโสสิ
มียฺรฺรฺพานิ กามฺปฺสณฺหิตานิ รชฺนียานิ โน อสนฺตํคํ ๑

[๒๔๔] อธิ มหาติ ภิกฺขุโน ปฺรคฺคฺติมา ย ทิสาย เอกังสภาวิต
สฺมาธิ โหติ ทิพฺพานิ รฺรฺพานํ ทสฺสํนาย มียฺรฺรฺพานํ กามฺปฺสณฺหิตานํ
รชฺนียานํ โน ๑ ๒ ทิพฺพานิ สํททานิ สวณาย มียฺรฺรฺพานํ
กามฺปฺสณฺหิตานํ รชฺนียานํ โส ปฺรคฺคฺติมา ย ทิสาย เอกังสภาวิต
สฺมาธิมฺหิ ทิพฺพานิ รฺรฺพานํ ทสฺสํนาย มียฺรฺรฺพานํ กามฺปฺสณฺหิตานํ
รชฺนียานํ โน ๑ ๒ ทิพฺพานิ สํททานิ สวณาย มียฺรฺรฺพานํ
กามฺปฺสณฺหิตานํ รชฺนียานํ ปฺรคฺคฺติมา ย ทิสาย ทิพฺพาย รฺรฺพานิ
ปสฺสํติ มียฺรฺรฺพานิ กามฺปฺสณฺหิตานิ รชฺนียานิ โน ๑ ๒ ทิพฺพานิ
สํททานิ สฺนฺกฺขคฺโค มียฺรฺรฺพานิ กามฺปฺสณฺหิตานิ รชฺนียานิ คํ กิสฺส
เหตุ เอวํ เหตุ มหาติ โหติ ภิกฺขุโน ปฺรคฺคฺติมา ย ทิสาย เอกังสภาวิต
สฺมาธิมฺหิ ทิพฺพานิ รฺรฺพานํ ทสฺสํนาย มียฺรฺรฺพานํ กามฺปฺสณฺหิตานํ
รชฺนียานํ โน ๑ ๒ ทิพฺพานิ สํททานิ สวณาย มียฺรฺรฺพานํ
กามฺปฺสณฺหิตานํ รชฺนียานํ ๑

[๒๔๕] ปน จปว มหาติ ภิกฺขุโน ทกฺขณาย ทิสาย ๑ เป ๑

ปรตุติมา ย ทิสาย ฯ เป ฯ อุตฺตราย ทิสาย ฯ เป ฯ อุตฺตมโ
 ศิริยํ เอกังภาวโต สมาริ โหติ ทิพฺพานํ รูปานํ ทสฺสํนาย มีย-
 รูปานํ กามุปฺสณฺหิตานํ รชฺณิยานํ โน ๑ โข ทิพฺพานํ สทฺธานํ
 สวณาย มียรูปานํ กามุปฺสณฺหิตานํ รชฺณิยานํ โส อุตฺตมโ
 ศิริยํ เอกังภาวเต สมาริมฺหิ ทิพฺพานํ รูปานํ ทสฺสํนาย มียรูปานํ
 กามุปฺสณฺหิตานํ รชฺณิยานํ โน ๑ โข ทิพฺพานํ สทฺธานํ สวณาย
 มียรูปานํ กามุปฺสณฺหิตานํ รชฺณิยานํ อุตฺตมโ ศิริยํ ทิพฺพานิ
 รูปานิ ปสฺสตี มียรูปานิ กามุปฺสณฺหิตานิ รชฺณิยานิ โน ๑ โข
 ทิพฺพานิ สทฺธานิ สฺสณฺาติ มียรูปานิ กามุปฺสณฺหิตานิ รชฺณิยานิ
 คํ กิธฺสํ เหตุํ เอวํ เหตุํ มหาติ โหติ ภิกฺขุโน อุตฺตมโ
 ศิริยํ เอกังภาวเต สมาริมฺหิ ทิพฺพานํ รูปานํ ทสฺสํนาย มียรูปานํ
 กามุปฺสณฺหิตานํ รชฺณิยานํ โน ๑ โข ทิพฺพานํ สทฺธานํ สวณาย
 มียรูปานํ กามุปฺสณฺหิตานํ รชฺณิยานํ ฯ

[๒๔๖] อิท มหฺาติ ภิกฺขุโน ปรตุติมา ย ทิสาย เอกังภาวโต
 สมาริ โหติ ทิพฺพานํ สทฺธานํ สวณาย มียรูปานํ กามุปฺสณฺหิตานํ
 รชฺณิยานํ โน ๑ โข ทิพฺพานํ รูปานํ ทสฺสํนาย มียรูปานํ
 กามุปฺสณฺหิตานํ รชฺณิยานํ โส ปรตุติมา ย ทิสาย เอกังภาวเต
 สมาริมฺหิ ทิพฺพานํ สทฺธานํ สวณาย มียรูปานํ กามุปฺสณฺหิตานํ
 รชฺณิยานํ โน ๑ โข ทิพฺพานํ รูปานํ ทสฺสํนาย มียรูปานํ
 กามุปฺสณฺหิตานํ รชฺณิยานํ ปรตุติมา ย ทิสาย ทิพฺพานิ สทฺธานิ

๒๔๗] มหาติสุตฺเต เอกังภาวิตถมาธิ ทิพฺพสทฺทสฺสวณํ ๑๘๗

สุตฺตาคิ มียฺรฺรูปานิ กามฺมปฺสณฺหิตานิ รชฺนียานิ โน ๑ ๒ ทิพฺพทานิ
รูปานิ ปสฺสํสฺสํ มียฺรฺรูปานิ กามฺมปฺสณฺหิตานิ รชฺนียานิ ตํ กิธฺสํ เหตุ
เอวํ เหตุ มหาติ โหติ ภิกฺขุโน ปฺรตฺตฺติมาภ ทิสาย เอกังภาวิตเ
ถมาธิมฺหิ ทิพฺพทานํ สทฺททานํ สวณาย มียฺรฺรูปานํ กามฺมปฺสณฺหิตานํ
รชฺนียานํ โน ๑ ๒ ทิพฺพทานํ รูปานํ ทสฺสํสวณาย มียฺรฺรูปานํ กามฺมป-
สณฺหิตานํ รชฺนียานํ ฯ

[๒๔๗] ปุณ ๑ปว มหาติ ภิกฺขุโน ทกฺขิณาย ทิสาย ฯ เป ฯ
ปจฺจุตฺติมาภ ทิสาย ฯ เป ฯ อุตฺตฺตราย ทิสาย ฯ เป ฯ อุตฺตฺถมโ
คิริยํ เอกังภาวิตเ ถมาธิ โหติ ทิพฺพทานํ สทฺททานํ สวณาย มียฺรฺรูปานํ
กามฺมปฺสณฺหิตานํ รชฺนียานํ โน ๑ ๒ ทิพฺพทานํ รูปานํ ทสฺสํสวณาย
มียฺรฺรูปานํ กามฺมปฺสณฺหิตานํ รชฺนียานํ โส อุตฺตฺถมโ คิริยํ เอกัง-
ภาวิตเ ถมาธิมฺหิ ทิพฺพทานํ สทฺททานํ สวณาย มียฺรฺรูปานํ กามฺมป-
สณฺหิตานํ รชฺนียานํ โน ๑ ๒ ทิพฺพทานํ รูปานํ ทสฺสํสวณาย มียฺรฺรูปานํ
กามฺมปฺสณฺหิตานํ รชฺนียานํ อุตฺตฺถมโ คิริยํ ทิพฺพทานิ สทฺททานิ
สุตฺตาคิ มียฺรฺรูปานิ กามฺมปฺสณฺหิตานิ รชฺนียานิ โน ๑ ๒ ทิพฺพทานิ
รูปานิ ปสฺสํสฺสํ มียฺรฺรูปานิ กามฺมปฺสณฺหิตานิ รชฺนียานิ ตํ กิธฺสํ
เหตุ เอวํ เหตุ มหาติ โหติ ภิกฺขุโน อุตฺตฺถมโ คิริยํ เอกังภาวิตเ
ถมาธิมฺหิ ทิพฺพทานํ สทฺททานํ สวณาย มียฺรฺรูปานํ กามฺมปฺสณฺหิตานํ
รชฺนียานํ โน ๑ ๒ ทิพฺพทานํ รูปานํ ทสฺสํสวณาย มียฺรฺรูปานํ กามฺมป-
สณฺหิตานํ รชฺนียานํ ฯ

[๒๔๘] อธิ มหาติ ภิกขุโน ปุรคตติมาย ทิสาย อุกยัสภาวโต
 สมาริ โหติ ทิพพานญจ รูปานํ ทสฺสณาย มียรูปานํ กามุปสฺสนหิตานํ
 รชณิยานํ ทิพพานญจ สทฺททานํ สวณาย มียรูปานํ กามุปสฺสนหิตานํ
 รชณิยานํ โส ปุรคตติมาย ทิสาย อุกยัสภาวเต สมาริมฺหิ ทิพพานญจ
 รูปานํ ทสฺสณาย ๑ เป ๑ ทิพพานญจ สทฺททานํ สวณาย ๑ เป ๑
 ปุรคตติมาย ทิสาย ทิพพานิ ๑ รูปานิ ปสฺสติ มียรูปานิ กามุป-
 สฺสนหิตานิ รชณิยานิ ทิพพานิ ๑ สทฺททานิ สฺสณาคิ มียรูปานิ กามุป-
 สฺสนหิตานิ รชณิยานิ คํ กิสฺส เหตุ เอวํ เหตุ มหาติ โหติ
 ภิกขุโน ปุรคตติมาย ทิสาย อุกยัสภาวเต สมาริมฺหิ ทิพพานญจ
 รูปานํ ทสฺสณาย ๑ เป ๑ ทิพพานญจ สทฺททานํ สวณาย มียรูปานํ
 กามุปสฺสนหิตานํ รชณิยานํ ๑

[๒๔๙] ปุณ จปรํ มหาติ ภิกขุโน ทกฺขณิยาย ทิสาย ๑ เป ๑
 ปจฺจติมาย ทิสาย ๑ เป ๑ อุตฺตตราย ทิสาย ๑ เป ๑ อุกฺกมฺมโช
 คิริยํ อุกยัสภาวโต สมาริ โหติ ทิพพานญจ รูปานํ ทสฺสณาย
 มียรูปานํ กามุปสฺสนหิตานํ รชณิยานํ ทิพพานญจ สทฺททานํ สวณาย
 มียรูปานํ กามุปสฺสนหิตานํ รชณิยานํ โส อุกฺกมฺมโช คิริยํ อุกยัส-
 ภาวเต สมาริมฺหิ ทิพพานญจ รูปานํ ทสฺสณาย มียรูปานํ กามุป-
 สฺสนหิตานํ รชณิยานํ ทิพพานญจ สทฺททานํ สวณาย มียรูปานํ กามุป-
 สฺสนหิตานํ รชณิยานํ อุกฺกมฺมโช คิริยํ ทิพพานิ รูปานิ ปสฺสติ
 มียรูปานิ กามุปสฺสนหิตานิ รชณิยานิ ทิพพานิ ๑ สทฺททานิ สฺสณาคิ

๒๕๓] มหาติสฺสฺสเค สฺมาธิภาวนานํ สจฺจฉิทธิยาเหตุ อริยา ๑๘๘

บิยฺรฺรฺพานิ กามุปฺสณฺหิตานิ รชฺนียานิ ตํ ภิสฺสฺส เหตุ เอวํ เหตุ
มหาติ โหติ ภิกฺขุโน อุตฺตมโห ติริยํ อุกฺกมฺภาวเค สฺมาธิมุหิ
ทิพฺพทานญฺจ รูปานํ ทสฺสํสํนาย บิยฺรฺรฺพานํ กามุปฺสณฺหิตานํ รชฺนียานํ
ทิพฺพทานญฺจ สํกฺกทานํ สํวณาย บิยฺรฺรฺพานํ กามุปฺสณฺหิตานํ รชฺนียานํ
อํยํ โห มหาติ เหตุ อํยํ ปจฺจโย เยน สันตฺตานเว สันกฺขตฺโต
ติจฺฉฉิทธิยาเหตุ ทิพฺพทานิ สํกฺกทานิ น อสฺสํสํสํ บิยฺรฺรฺพานิ กามุปฺสณฺหิตานิ
รชฺนียานิ โน อสฺสํสํสํสํ ๑

[๒๕๐] เอตาสํ นฺน ภาเน สฺมาธิภาวนานํ สจฺจฉิทธิยาเหตุ ภิกฺขุ
ภกฺวติ พุรฺรหฺมจฺริยํ จรณคฺคิ ๑ น โห มหาติ เอตาสํ สฺมาธิภาวนานํ
สจฺจฉิทธิยาเหตุ ภิกฺขุ มยิ พุรฺรหฺมจฺริยํ จรณคฺคิ อตฺถิ โห มหาติ
อณฺเณ ฌมฺมา อุตฺตริตฺวา จ ปณฺตคฺตฺวา จ เยสํ สจฺจฉิทธิยาเหตุ
ภิกฺขุ มยิ พุรฺรหฺมจฺริยํ จรณคฺคิ ๑ กตเม ปน ภาเน ฌมฺมา
อุตฺตริตฺวา จ ปณฺตคฺตฺวา จ เยสํ สจฺจฉิทธิยาเหตุ ภิกฺขุ ภกฺวติ
พุรฺรหฺมจฺริยํ จรณคฺคิ ๑ อธิ มหาติ ภิกฺขุ ติณฺณํ สณฺโฆชนานํ
ปริกฺขยา สํคาปนฺโน โหติ อวินิปาตฌมฺโม นียโต สมนฺโฆชิปฺวายโน
อํยํ โห มหาติ ฌมฺโม อุตฺตริตฺวา จ ปณฺตคฺตฺวา จ ยสฺส
สจฺจฉิทธิยาเหตุ ภิกฺขุ มยิ พุรฺรหฺมจฺริยํ จรณคฺคิ ๑

[๒๕๓] ปุณ จปรํ มหาติ ภิกฺขุ ติณฺณํ สณฺโฆชนานํ ปริกฺขยา
ราลโถสโมหานํ ตณฺหคฺคา สกฺกาคามํ โหติ สกฺกเทว อิมํ โลกํ
อาคณฺหฺวา ทฺถสฺสํสํสํ กโรติ อํยํ โห มหาติ ฌมฺโม อุตฺตริตฺวา จ

๒๐๐ สุตตฺถนุตฺตํ ๒๒๒ [๒๕๒]

ปณฺณตฺตโร จ ยสฺส สจฺฉนิกฺขิยาเหตุ ฅกฺข มยิ พฺรหฺมจฺริยํ จรฺนติ ฯ

[๒๕๒] ปุณ จปรํ มหาติ ฅกฺข ปณฺณจฺนํ โอรฺมภาคิยานํ
สณฺโณชฺชนํ ปรีกฺขยา โอปปาทิกโก โหติ ตตฺถ ปรีนฺพุพฺพายํ อนุ-
วตฺติทฺมโม ตสฺมา โถกา อຍ္ပိ ໒ มหาติ ทฺมโม อุตฺตริตโร จ
ปณฺณตฺตโร จ ยสฺส สจฺฉนิกฺขิยาเหตุ ฅกฺข มยิ พฺรหฺมจฺริยํ จรฺนติ ฯ

[๒๕๓] ปุณ จปรํ มหาติ ฅกฺข อาสฺวานํ ขยา อนุสํ-
เจโตวิมฺมุตฺติ ปณฺณวิมฺมุตฺติ ทิฏฺฐေ ว ทฺมเม สยํ อภินฺนยา สจฺฉนิกฺขิยา
อฺปสํปชฺช วิหริติ อຍ္ပိ ໒ มหาติ ทฺมโม อุตฺตริตโร จ
ปณฺณตฺตโร จ ยสฺส สจฺฉนิกฺขิยาเหตุ ฅกฺข มยิ พฺรหฺมจฺริยํ จรฺนติ
อิมเ ໒ เเต มหาติ ทฺมมา อุตฺตริตฺรา จ ปณฺณตฺตรา จ เยสํ
สจฺฉนิกฺขิยาเหตุ ฅกฺข มยิ พฺรหฺมจฺริยํ จรฺนตฺติ ฯ

[๒๕๔] อตฺถิ นุ ໒ ฅกฺข เเต มคฺโค อตฺถิ ปฏฺธิปทา เอเตสํ
ทฺมมานํ สจฺฉนิกฺขิยาชาติ ฯ อตฺถิ ໒ มหาติ มคฺโค อตฺถิ ปฏฺธิปทา
เอเตสํ ทฺมมานํ สจฺฉนิกฺขิยาชาติ ฯ กตฺโม ปน ฅกฺข เเต มคฺโค
กตฺมา ปฏฺธิปทา เอเตสํ ทฺมมานํ สจฺฉนิกฺขิยาชาติ ฯ อຍ္ပเมว อริโย
อฺยฺยจฺกโก มคฺโค เสຍຍတ္တํ สမฺมาทิจฺฉิ สမฺมาสงฺกပ္โป สမฺมา-
วาจา สမฺมากมฺมุนฺโต สမฺมาอาชีโว สမฺมาจายาโม สမฺมาสฺติ
สမฺมาสฺมาชิ อຍ္ ໒ มหาติ มคฺโค อຍ္ ปฏฺธิปทา เอเตสํ
ทฺมมานํ สจฺฉนิกฺขิยา ฯ

[๒๕๕] เอกมิตฺถํ มหาติ สမยํ โกสฺมพฺพิยํ วิหฺราเม ໒ สจฺฉนิก-

ราเม ฯ อถ โห เทว ปพฺพชิตา มณฺเฑโย จ ปริพฺพชาโก ชาติโย จ
 ทารุปคฺติกนฺเตวาสํ เยนํหํ เทนุปลงฺกมิตฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา มยา
 สํทฺธิ สมนมิตฺตํ สมนมิตฺตํ กถํ สํวราณํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺหคํ
 อฏฺฐังสุ ฯ เอกมฺหคํ จิตฺตา โห เต เทว ปพฺพชิตา มํ เอตทโวจุ
 กิณฺณุ โห อาวุโส โคตม คํ ชีวํ คํ สรรี อุกาหุ อณฺณํ
 ชีวํ อณฺณํ สรรีรณฺติ ฯ เตนหาวุโส สฺสณฺณํ สํสูกํ มนสิโกโร
 ภาสีสฺสํสามิ ฯ อิทาวุโส ตถาคโต โสเก อุปฺปชฺชติ อรหํ สมนฺมา
 สมนฺพุทฺโธ ฯ เป ฯ (ยถา สํมณฺณณเต เอวํ วิตฺติสาเรตฺพ) ฯ เป ฯ
 เอวํ โห อาวุโส ภิกฺขุ สัตถสุมปนฺโน โหติ ฯ เป ฯ ปจฺฉํ ฌานํ
 อุปสมนฺปชฺช วิหริติ ฯ โย นุ โห อาวุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ
 เอวํ ปสฺสตี กถฺถํ นุ โห ตสฺสเสตํ วจฺนาย คํ ชีวํ คํ สรรีรณฺติ
 วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรรีรณฺติ วาติ ฯ โย โส อาวุโส ภิกฺขุ
 เอวํ ชานาติ เอวํ ปสฺสตี น กถฺถํ ตสฺสเสตํ วจฺนาย คํ ชีวํ คํ
 สรรีรณฺติ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรรีรณฺติ วา ฯ อหํ โห ปเนตํ
 อาวุโส เอวํ ชานามิ เอวํ ปสฺสํสามิ อถ จ ปนํหํ น วทามิ คํ
 ชีวํ คํ สรรีรณฺติ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรรีรณฺติ วาติ ฯ ทุติยํ
 ฌานํ ฯ ตติยํ ฌานํ ฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมนฺปชฺช วิหริติ ฯ
 โย นุ โห อาวุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ เอวํ ปสฺสตี กถฺถํ นุ โห
 ตสฺสเสตํ วจฺนาย คํ ชีวํ คํ สรรีรณฺติ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ
 สรรีรณฺติ วาติ ฯ โย โส อาวุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ เอวํ

ปฺลฺลสฺสตี น กถฺถํ ตลฺลสฺสํ วจฺนาย ตํ ชีวํ ตํ สํวํรฺรณฺตี วา อณฺณํ
 ชีวํ อณฺณํ สํวํรฺรณฺตี วาติ ฯ อหํ โข ปเนตฺติ อากุโสฺสํ เอวํ
 ชานามิ เอวํ ปฺลฺลสฺสํ อถ จ ปนาหํ น วทามิ ตํ ชีวํ ตํ สํวํรฺรณฺตี
 วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สํวํรฺรณฺตี วาติ ฯ ฌาณทลฺลสฺสํ จิตฺตํ
 อภินฺนํหริติ อภินฺนํนามเอติ ฯ โย นุ โข อากุโสฺสํ ภิกฺขุ ฯ เป ฯ นาวํ
 อิตฺถคฺคตฺตายาติ ปชานาติ ฯ โย นุ โข อากุโสฺสํ ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ
 เอวํ ปฺลฺลสฺสตี กถฺถํ นุ โข ตลฺลสฺสํ วจฺนาย ตํ ชีวํ ตํ สํวํรฺรณฺตี วา
 อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สํวํรฺรณฺตี วาติ ฯ โย โส อากุโสฺสํ ภิกฺขุ เอวํ
 ชานาติ เอวํ ปฺลฺลสฺสตี น กถฺถํ ตลฺลสฺสํ วจฺนาย ตํ ชีวํ ตํ
 สํวํรฺรณฺตี วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สํวํรฺรณฺตี วาติ ฯ อหํ โข ปเนตฺติ
 อากุโสฺสํ เอวํ ชานามิ เอวํ ปฺลฺลสฺสํ อถ จ ปนาหํ น วทามิ
 ตํ ชีวํ ตํ สํวํรฺรณฺตี วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สํวํรฺรณฺตี วาติ ฯ
 อิทมฺโวจ ภควา ฯ อตฺตมโน โอบุจฺทุโห ลิจฺฉวํ ภควโต ภาสีตํ
 อภินฺนํหริติ ฯ

มหาติลลสฺสํ นิฏฺฐิตํ ฌญฺจํ ฯ

ชาติยสุตฺตํ

[๒๕๖] เหวมฺเม สุตํ ฯ เอกํ สมํ ภควา โสสมุขิํ วิหริติ โสสิตา-
 ราเม ฯ อถ โส เทว ปพฺพชิตา มนุชฺชโย จ ปริพฺพาชโก ชาติโย
 จ ทารุปคฺคิกนฺเตวาสํ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมํสุ อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควตา สทฺธิํ สมฺโมทิตฺสุ สมฺโมทนํ กถํ สํวราณํ วิตฺตํ เหวมา
 เอกมนฺตํ อฏฺฐังสุ ฯ เอกมนฺตํ จิตฺตา โส เต เทว ปพฺพชิตา
 ภควนฺตํ เอตทโวจํ กิณฺณุ โส อวฺสุโส โภ โคตมํ คํ ชํวํ คํ
 สํวํ อุกทาหุ อณฺณํ ชํวํ อณฺณํ สํวํ ๑ เตนฺหาวฺสุโส สุนาถ
 สํวํ มนสิโกโรถ ภาสิตํ สํวํ ๑ เหวมาวฺสุโสติ โส เต เทว
 ปพฺพชิตา ภควโต ปจฺจุสฺสํสุ ๑ ภควา เอตทโวจํ อิทฺธ อวฺสุโส
 คตฺถาคโค โตเก อุปฺปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ๑ เป ฯ (ยถา
 สํมณฺณสฺส เต เหว วิตฺตํ เหวมา) ๑ เป ฯ เหว โส อวฺสุโส ภิกฺขุ
 สํสํปนฺโน โหติ ฯ

[๒๕๗] ๑ เป ฯ ปจฺจํ ฌานํ อุปฺปชฺช วิหริติ ฯ โย นุ โส
 อวฺสุโส ภิกฺขุ เหว ชานาติ เหว ปสฺสํติ กถํ นุ โส คตฺถํ
 วจฺนาย คํ ชํวํ คํ สํวํ วา อณฺณํ ชํวํ อณฺณํ สํวํ
 วาติ ๑ โย โส อวฺสุโส ภิกฺขุ เหว ชานาติ เหว ปสฺสํติ น
 กถํ คตฺถํ วจฺนาย ๑ เป ฯ อหํ โส ปเนตํ อวฺสุโส เหว
 ชานามิ เหว ปสฺสํติ อถ จ ปนาหํ น วทามิ คํ ชํวํ คํ
 สํวํ วา อณฺณํ ชํวํ อณฺณํ สํวํ วาติ ๑

[๒๕๘] ทุติยํ ฌานํ ฯ คติยํ ฌานํ ฯ จตุตถํ ฌานํ ออุปสมปชฺช
 วิหริติ ฯ โย นุ ไซ อากุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ เอวํ ปสฺสตี กถุถํ
 นุ ไซ คตฺถสํคํ วจนาย ตํ ชีวํ ตํ สรรนฺติ วา อณฺณํ ชีวํ
 อณฺณํ สรรนฺติ วาติ ฯ โย โส อากุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ
 เอวํ ปสฺสตี น กถุถํ คตฺถสํคํ วจนาย ตํ ชีวํ ตํ สรรนฺติ วา
 อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรรนฺติ วาติ ฯ อหํ ไซ ปเนตํ อากุโส เอวํ
 ชานามิ เอวํ ปสฺสํมามิ อถ จ ปนาหํ น วทามิ ตํ ชีวํ ตํ
 สรรนฺติ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรรนฺติ วาติ ฯ

[๒๕๙] ฌาณทสฺสํนาย จิตฺตํ อภินิหริติ อภินินฺนาเมติ ฯ โย
 นุ ไซ อากุโส ภิกฺขุ ฯ เป ฯ นาปวํ อิตฺถคฺคตฺตาติ ปชานาติ ฯ
 โย นุ ไซ อากุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ เอวํ ปสฺสตี กถุถํ
 นุ ไซ คตฺถสํคํ วจนาย ตํ ชีวํ ตํ สรรนฺติ วา อณฺณํ
 ชีวํ อณฺณํ สรรนฺติ วาติ ฯ โย โส อากุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ
 เอวํ ปสฺสตี น กถุถํ คตฺถสํคํ วจนาย ตํ ชีวํ ตํ สรรนฺติ วา
 อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรรนฺติ วาติ ฯ อหํ ไซ ปเนตํ อากุโส เอวํ
 ชานามิ เอวํ ปสฺสํมามิ อถ จ ปนาหํ น วทามิ ตํ ชีวํ ตํ
 สรรนฺติ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรรนฺติ วาติ ฯ อิทมโวจ ภควา ฯ
 อตฺตมฺนา เต เทว ปพฺพชิตา ภควโต ภาสีคํ อภินนฺทนฺติ ฯ

ชาลยสัจจํ นิฏฺฐิตํ สคฺคํ ฯ

มหาสัทนาทศตัม

[๒๖๐] เอวมนุเม สุตัม ๑ เอกัม สมนัม ภควา อชฺฐณฺณายํ วิหริติ
กณฺณกณฺณเต มิคทาเย ๑ อถโฆ อเจโต กสฺสโป เชน ภควา
เตนุปลงฺกมิ อุลลสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมนโมทิ สมนโมทณฺย
กถํ สารานณฺยํ วตฺติสํเรตฺวา เอกมฺหุตํ อชฺฐจาสิ ๑ เอกมฺหุตํ จิโต โฆ
อเจโต กสฺสโป ภควนฺตํ เอตทโวจ สุตเมตํ โภ โคตม สมนเณ
โคตโม สพฺพนุคปฺปํ ครหติ สพฺพนุคปฺปสฺสํ ตฺวาชฺวํ เอกํเสณ อุลลโกสฺสติ
อุปลวตฺตํติ ये เต โภ โคตม เอวมาหํสุ สมนเณ โคตโม
สพฺพนุคปฺปํ ครหติ สพฺพนุคปฺปสฺสํ ตฺวาชฺวํ เอกํเสณ อุลลโกสฺสติ
อุปลวตฺตํติ กจฺจิ เต โภโต โคตมสฺสํ วุตฺตวาทโน น จ ภวนฺตํ
โคตมํ อญฺเฏน อพฺภาจิกฺขณฺติ ชมฺมสฺสํ จ อนุชฺชมํ พฺยาภโรหฺนติ
น จ โภจิ สหชฺชมโภ วาทานฺวาโท คารยฺหํ จานํ อากฺขณฺติ
อนพฺภกฺขาตฺถกามา หิ มยํ ภวนฺตํ โคตมณฺติ ๑ ये เต กสฺสโป
เอวมาหํสุ สมนเณ โคตโม สพฺพนุคปฺปํ ครหติ สพฺพนุคปฺปสฺสํ ตฺวาชฺวํ
เอกํเสณ อุลลโกสฺสติ อุปลวตฺตํติ น เม เต วุตฺตวาทโน อพฺภาจิกฺขณฺติ
น จ มํ เต ชสฺสา อญฺเฏน ๑ อิธํ กสฺสโป เอกจฺจํ ตปสฺสํ
ตฺวาชฺวํ ปสฺสํสามิ ทิพฺเพน จกฺขฺนา วิสฺสุทฺเธน อคิฏฺฏกฺขณฺตมานุสฺสเกน
กายสฺสํ เกทา ปวํ มรณา อปายํ ทฺวคฺคํ วิณิปาตํ นิริยํ อุปฺปนฺนํ ๑ อิธ
ปนาหํ กสฺสโป เอกจฺจํ ตปสฺสํ ตฺวาชฺวํ ปสฺสํสามิ ทิพฺเพน จกฺขฺนา

วิสุทฺถเชน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน กายสูตร เกทา ปรี มรณา สุกฺคิ
 สุกฺคิ โสกํ อุปฺปนฺนํ ฯ อิทฺถ ปนํหิ กสฺสํป เอกจํ คปฺสฺสํ
 อปฺปทกฺขวิหารี ปสฺสํสามิ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺถเชน อติกฺกนฺต-
 มานุสฺสเกน กายสูตร เกทา ปรี มรณา อปายํ ทกฺกคฺคิ วินิปาทํ
 นิรยํ อุปฺปนฺนํ ฯ อิทฺถ ปนํหิ กสฺสํป เอกจํ คปฺสฺสํ อปฺปทกฺข-
 วิหารี ปสฺสํสามิ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺถเชน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน
 กายสูตร เกทา ปรี มรณา สุกฺคิ สุกฺคิ โสกํ อุปฺปนฺนํ ฯ โสํหิ
 กสฺสํป อิมํสํ คปฺสฺสํนํ เอวํ อากคฺคิณฺจ คคฺคิณฺจ จุคฺคิณฺจ อุปฺปคฺคิณฺจ
 ยถาภูตํ ปชานามิ โสํหิ กิํ สํพฺพนฺตปํ คฺรหิสฺสํสามิ สํพฺพนฺตปสฺสํ
 ตฺฐาชาชีวํ เอกํเสณ อุปฺปโกติสฺสํสามิ อุปฺปวทิสฺสํสามิ ฯ

[๒๖๓] สมนฺติ กสฺสํป เอกเก สมนฺตพฺรานุมนฺนา ปณฺชิตา นิปฺปนา
 กตปรปฺปวาทา วาตเวริฐฺวา เต ภินฺทนฺตา มนฺตฺเว จรณฺติ ปณฺตฺวา-
 กเตน ทิฏฺฐิจิตฺตานิ ฯ เตหิมีเม สํทฺธิํ เอกจฺเจตฺสํ จ्ञาเนตฺสํ สมนฺตํ
 เอกจฺเจตฺสํ จ्ञาเนตฺสํ น สมนฺตํ ฯ ยนฺเต เอกจํ วทนฺติ สํชฺฐติ
 มยฺมี ตํ เอกจํ วเทม สํชฺฐติ ฯ ยนฺเต เอกจํ วทนฺติ น
 สํชฺฐติ มยฺมี ตํ เอกจํ วเทม น สํชฺฐติ ฯ ยนฺเต เอกจํ
 วทนฺติ สํชฺฐติ มยฺมี ตํ เอกจํ วเทม น สํชฺฐติ ฯ ยนฺเต เอกจํ
 วทนฺติ น สํชฺฐติ มยฺมี ตํ เอกจํ วเทม สํชฺฐติ ฯ ยํ มยฺ
 เอกจํ วเทม สํชฺฐติ ปเวมี ตํ เอกจํ วทนฺติ สํชฺฐติ ฯ ยํ

มยฺ เภกจฺจํ วเทม น สํฐติ ปเวปี ตํ เภกจฺจํ วเทนฺติ น
 สํฐติ ฯ ยํ มยฺ เภกจฺจํ วเทม สํฐติ ปเวปี ตํ เภกจฺจํ
 วเทนฺติ น สํฐติ ฯ ยํ มยฺ เภกจฺจํ วเทม น สํฐติ ปเวปี
 ตํ เภกจฺจํ วเทนฺติ สํฐติ ฯ ตฺยาคํ อปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทามิ
 เยสุ โน อวฺโส จ्ञาเนสุ น สฺเมนฺติ ตฺยฺจฺจนฺตฺ ตานิ จ्ञานานิ เยสุ
 จ्ञาเนสุ สฺเมนฺติ ตตฺถ วิญญู สมนฺยุณฺชนฺตํ สมนฺกุลาหฺนฺตํ สมนฺ-
 ภาสฺนฺตํ สตฺถารว วา สตฺถาวํ สงฺเขม วา สงฺฆํ เย อิมํ ภวตํ
 ชมฺมา อภิสฺสา อภิสฺสสงฺฆาตา สํวชฺชา สํวชฺชสงฺฆาตา อเสวิตฺพุพา
 อเสวิตฺพุพสงฺฆาตา นอตมวฺริยา นอตมวฺริยสงฺฆาตา กณฺหา กณฺห-
 สงฺฆาตา โก อิม ชมฺเม อนวเสสํ ปหาย วตฺตติ สมนฺ-
 โคตโม ปเร วา ปน โภณฺโต กณฺจาจฺริยาติ ฯ

[๒๖๒] จํ นฺโต ปเนตํ กสฺสํป วิชฺชติ ยํ วิญญู สมนฺยุณฺชนฺตา
 สมนฺกุลาหฺนฺตา สมนฺภาสฺนฺตา เอวํ วเทยฺยํ เย อิมํ ภวตํ ชมฺมา
 อภิสฺสา อภิสฺสสงฺฆาตา สํวชฺชา สํวชฺชสงฺฆาตา อเสวิตฺพุพา อเสวิต-
 พุพสงฺฆาตา นอตมวฺริยา นอตมวฺริยสงฺฆาตา กณฺหา กณฺหสงฺฆาตา
 สมนฺโคตโม อิม ชมฺเม อนวเสสํ ปหาย วตฺตติ ยํ วา ปน
 โภณฺโต ปเร กณฺจาจฺริยาติ ฯ อิติห กสฺสํป วิญญู สมนฺยุณฺชนฺตา
 สมนฺกุลาหฺนฺตา สมนฺภาสฺนฺตา อเมห ว ตตฺถ เยภฺยฺเยน ปสฺสํเสยฺยํ ฯ

[๒๖๓] อปเวปี โน กสฺสํป วิญญู สมนฺยุณฺชนฺตํ สมนฺกุลาหฺนฺตํ
 สมนฺภาสฺนฺตํ สตฺถารว วา สตฺถาวํ สงฺเขม วา สงฺฆํ เย อิมํ

อเสวิตัพพสงฺฆาตา นอถมวียา นอถมวียสงฺฆาตา กณฺหา กณฺหา-
 สงฺฆาตา โคตมสํวกสงฺโฆ อิมะ ชมฺเม อนวเสถํ ปหาย วตฺตติ
 ยํ วา ปน โภณฺโต ปเร คณาจริยสํวกสงฺฆาติ ฯ อิติห กุสฺสป
 วิญญู สมนุญฺชนฺตา สมนุคฺคาหนฺตา สมนุภาสฺสนฺตา อเมห ว ตตฺถ
 เขภฺยเยน ปตฺตเสยฺยํ ฯ

[๒๖๕] อปรีมี โน กุสฺสป วิญญู สมนุญฺชนฺตํ สมนุคฺคาหนฺตํ
 สมนุภาสฺสนฺตํ สตฺถารว วา สตฺถาวํ สงฺเขน วา สงฺฆํ เย อิมํ
 ภวํ ชมฺมา กุสฺสา กุสฺสสงฺฆาตา อนวชฺชา อนวชฺชสงฺฆาตา
 เสวิตัพพา เสวิตัพพสงฺฆาตา อถมวียา อถมวียสงฺฆาตา สุกฺกา
 สุกฺกสงฺฆาตา โก อิมะ ชมฺเม อนวเสถํ สํมาทาย วตฺตติ โคตม-
 สํวกสงฺโฆ วา ปเร วา ปน โภณฺโต คณาจริยสํวกสงฺฆาติ ฯ
 จานํ โห ปเนตํ กุสฺสป วิชฺชติ ยํ วิญญู สมนุญฺชนฺตา
 สมนุคฺคาหนฺตา สมนุภาสฺสนฺตา เอวํ วเทยฺยํ เย อิมํ ภวํ ชมฺมา
 กุสฺสา กุสฺสสงฺฆาตา อนวชฺชา อนวชฺชสงฺฆาตา เสวิตัพพา เสวิตัพพ-
 สงฺฆาตา อถมวียา อถมวียสงฺฆาตา สุกฺกา สุกฺกสงฺฆาตา โคตม-
 สํวกสงฺโฆ อิมะ ชมฺเม อนวเสถํ สํมาทาย วตฺตติ ยํ วา ปน
 โภณฺโต ปเร คณาจริยสํวกสงฺฆาติ ฯ อิติห กุสฺสป วิญญู
 สมนุญฺชนฺตา สมนุคฺคาหนฺตา สมนุภาสฺสนฺตา อเมห ว ตตฺถ
 เขภฺยเยน ปตฺตเสยฺยํ ฯ อคฺคิ กุสฺสป มกฺโข อคฺคิ ปฏฺธิทา
 ยถาปฏฺธิโน สามญฺเญว ฌตฺตติ สํมํ ทกฺขติ สมนฺโน โคตโม

กาถวาที ภูตวาที อตุลวาที ฌมฺมวาที ฌินยวาทีติ ฯ กตโม จ
 กสฺสโป มคฺโค กตมา จ ปฏิปทา ยถาปฏิปन्नโน สามณฺณเณว
 ฌสฺสติ สํมํ ทกฺขติ สมนฺโน โคตโม กาถวาที ภูตวาที อตุลวาที
 ฌมฺมวาที ฌินยวาทีติ ฯ อยมฺเว อริโย อฏฺฐังคิกโก มคฺโค เสงฺยุถํ
 สมนฺมาทิสฺสิจิ สมนฺมาสงฺกปโป สมนฺมาวาจา สมนฺมากมฺมมฺหโต สมนฺมา-
 ภาสํโว สมนฺมาวาชาโม สมนฺมาสติ สมนฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข กสฺสโป
 มคฺโค อยํ ปฏิปทา ยถาปฏิปन्नโน สามณฺณเณว ฌสฺสติ สํมํ
 ทกฺขติ สมนฺโน โคตโม กาถวาที ภูตวาที อตุลวาที ฌมฺมวาที
 ฌินยวาทีติ ฯ

[๒๖๖] เหวํ วุคฺคเต อเจโต กสฺสโป ภควนฺตํ เขตฺตโวจ อิมฺเม
 โข อากุโส โคตม ตโปปฏกมา เอเตสํ สมนฺนพฺรหฺมณฺณํ สามณฺณ-
 สงฺฆาตา จ พฺรหฺมณฺณสงฺฆาตา จ อเจตโก จ โหติ มุคฺตาจาโร
 หตฺถาวเลชโน น เอหิภทฺตโก น ติสฺสภทฺตโก นาวีหตํ น
 อุกฺกิสฺส กตํ น นิมนฺตํ สํทิสฺส โส น กุมฺภิมุขา ปฏิคฺคณฺหาติ
 น กโตมฺมิขุา ปฏิคฺคณฺหาติ น เอพฺพนฺตรํ น ทณฺฑกมฺนฺตรํ น
 มุสฺสทมนฺตรํ น ทฺวินํ ภูณฺชมนานํ น คพฺภินิยา น ปายมานาย
 น ปุริสฺสนฺตรกตายน น สงฺกิคฺคตํ น ยตฺถ สํ อปฺปฏิจฺฉโต โหติ น
 ยตฺถ มกฺขิกา สณฺนทสฺสณฺนทจารินี น มจฺฉํ น มํสํ น สฺสํ น
 เมรยํ น ฤโสทกํ มีวติ ฯ โส เอกาการิกโก วา โหติ เอกาโลมิกโก
 ทฺวาการิกโก วา โหติ ทฺวาโลมิกโก สคฺคทาการิกโก วา โหติ สคฺคทาโล-

๒๖๖] มหาสัหนาคสูตรเต อเจตถสัสสปัสส คโปปกุกกมา ๒๑๓

มีโก เอภิสัสมี ทตฺติยา ยาเปติ ทฺวํหิมี ทตฺตฺหิ ยาเปติ สตฺตฺหิมี
ทตฺตฺหิ ยาเปติ เอกาหิมี อาหารํ อหาวเรติ ทฺวํหิมี อาหารํ
อหาวเรติ สตฺตฺาหิมี อาหารํ อหาวเรติ ฯ อิติ เอวรูปํ อทฺธ-
มาสีกมํ ปริยาภตฺตโกชนานุโยคมนุยุตฺโต วิหริติ ฯ อิมเม โส อาวุโส
โคตม คโปปกุกกมา เอเตสํ สมนพฺรหฺมณานํ สำนฺนฺยสงฺฆาตา จ
พฺรหฺมณฺยสงฺฆาตา จ สํกภฺกฺโข วา โหติ สํมาภฺกฺโข วา โหติ
นิวารภฺกฺโข วา โหติ ททฺธภฺกฺโข วา โหติ นิยาสภฺกฺโข วา โหติ
หตภฺกฺโข วา โหติ กณฺณภฺกฺโข วา โหติ อจาภฺกฺโข วา
โหติ ปิณฺณภฺกฺโข วา โหติ ตินภฺกฺโข วา โหติ โคมยภฺกฺโข
วา โหติ วนมฺมุตตทาหาริ ยาเปติ ปวตฺตตฺตผลโกสํ ฯ อิมเม โส
อาวุโส โคตม คโปปกุกกมา เอเตสํ สมนพฺรหฺมณานํ สำนฺนฺย-
สงฺฆาตา จ พฺรหฺมณฺยสงฺฆาตา จ สำนฺยานิมี ชาเรติ มสํสำนฺยานิ
ชาเรติ ฉวทฺธสํสํยานิมี ชาเรติ ปัสสํสํสํยานิมี ชาเรติ ติริฏฺยานิมี ชาเรติ
อชันยานิมี ชาเรติ อชันนุชฺฌิมี ชาเรติ กุสํจวีมี ชาเรติ วากจวีมี
ชาเรติ ผลกจวีมี ชาเรติ เกสํกมฺพตฺมี ชาเรติ วาลกมฺพตฺมี ชาเรติ
อุตฺถกปฺกฺขมี ชาเรติ เกสํมสฺสํ
สํ
สํ
สํ
สํ
สํ
สํ
สํ
สํ
สํ
สํ
สํ
สํ
สํ
สํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
สํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
สํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
สํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
สํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
สํสํสํสํสํสํสํสํสํ
สํสํสํสํสํสํสํ
สํสํสํสํสํ
สํสํสํ
สํ
สํ

สนฺตติโก เวกฺขิโกมี โหติ จิกฺขโภชนานุโยคมนฺยุตฺโต อาปานโกมี
โหติ อาปานกมนฺยุตฺโต สํยัคคิยกัมมํ อุกฺโกโรหณานุโยคมนฺยุตฺโต
วิหเรตฺติ ฯ

[๒๖๗] อเจตโก เจมี กสฺสํป โหติ มุตฺตาจาโร หตฺถาวเสธโน
ฯ เป ฯ อิติ เอวรูปํ อทฺธมาสีกัมมํ ปริยายภคฺตโภชนานุโยคมนฺยุตฺโต
วิหเรตฺติ ฯ ศสฺส วายํ สัตถสํปทา จิตฺตสํปทา ปญฺญาสํปทา
อภาวิตา โหติ อสจฺฉนิกตา ฯ อถ โส ใส อารกา จ สามณฺเณ
อารกา จ พุรหฺมณฺเณ ฯ ยโต โส กสฺสํป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ
เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ อาสวณฺเณจ ขยา อนาสวณฺเณจโตวิมุตฺติํ ปญฺญา-
วิมุตฺติํ ทิฏฺฐเช ๑ ชมฺเม สยํ อภินฺเณฯ สจฺฉนิกตฺวา อุปสํปชฺช
วิหเรตฺติ ฯ อयํ วุจฺจติ กสฺสํป ภิกฺขุ สมนฺโณ อิติมิ พุราหฺมณ
อิติมิ ฯ สํกภฺกฺโข เจมี กสฺสํป โหติ สํมาภฺกฺโข ฯ เป ฯ
วณฺมุตฺตสทาหาโร ยาเปติ ปวตฺตผลโกชํ ฯ ศสฺส วายํ สัตถสํปทา
จิตฺตสํปทา ปญฺญาสํปทา อภาวิตา โหติ อสจฺฉนิกตา ฯ อถ โส
ใส อารกา จ สามณฺเณ อารกา จ พุรหฺมณฺเณ ฯ ยโต โส
กสฺสํป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ อาสวณฺเณจ
ขยา อนาสวณฺเณจโตวิมุตฺติํ ปญฺญาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐเช ๑ ชมฺเม สยํ
อภินฺเณฯ สจฺฉนิกตฺวา อุปสํปชฺช วิหเรตฺติ ฯ อयํ วุจฺจติ กสฺสํป
ภิกฺขุ สมนฺโณ อิติมิ พุราหฺมณ อิติมิ ฯ สํณานิ เจมี กสฺสํป
ชาเรติ มสํณานิมิ ชาเรติ ฯ เป ฯ สํยัคคิยกัมมํ อุกฺโกโรหณ-

นุโยคมนุยุตฺโต วิหริติ ฯ ศสฺส วายํ สัสสํปทา จิตฺตสํปทา
 ปณฺเฑสํปทา อภาวิตา โหติ อสจฺฉิกตา ฯ อถ โส ใส อารกา
 จ สามณฺเฑ อารกา จ พุรหฺมณฺเฑ ฯ ยโต โส กสฺสํป
 ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ อาสวณฺเฑ ขยา
 อนาสวณฺเฑโตวิมุตฺติํ ปณฺเฑวิมุตฺติํ ทิฏฺฐเจ ว ชมฺเม สยํ อภินฺเฑ
 สจฺฉิกตฺวา อุปสํปชฺช วิหริติ ฯ อयํ วุจฺจติ กสฺสํป ภิกฺขุ สมนฺ
 อิตฺธี พุรหฺมณฺเฑ อิตฺธีติ ฯ

[๒๖๘] เหวํ วุคฺเต อเจโต กสฺสํโป ภควนฺตํ เขตทโวจ
 ทุกฺกํ โก โคตม สามณฺเฑ ทุกฺกํ พุรหฺมณฺเฑนฺติ ฯ ปกฺติ โส
 เอสา กสฺสํป โลกสฺมี ทุกฺกํ สามณฺเฑ ทุกฺกํ พุรหฺมณฺเฑนฺติ ฯ
 อเจตโก เจนี กสฺสํป โหติ มุตฺตาจาโร หตฺถาวเลชโน ฯ เป ฯ
 อิติ เหวรูปํ อทฺธมาสีกํ ปริยายภตฺตโกชนานุโยคมนุยุตฺโต วิหริติ ฯ
 อิมาย จ กสฺสํป มุตฺตาย อิมินา จ ตโปปฏฺกเมน สามณฺเฑ วา
 อภวิสฺสํ พุรหฺมณฺเฑ วา ทุกฺกํ สฺทุกฺกํ เนตํ อภวิสฺสํ กถฺถ
 วจนาย ทุกฺกํ สามณฺเฑ ทุกฺกํ พุรหฺมณฺเฑนฺติ สกฺกา จ
 ปเนตํ อภวิสฺสํ กาคํ คหปตินา วา คหปติปฺตฺเตน วา อนฺตมโส
 กุมฺภทาสียามิ หนฺนทาหํ อเจตโก โหมิ มุตฺตาจาโร หตฺถาวเลชโน
 ฯ เป ฯ อิติ เหวรูปํ อทฺธมาสีกํ ปริยายภตฺตโกชนานุโยคมนุยุตฺโต
 วิหริตฺติ ฯ ยสฺมา จ โส กสฺสํป อณฺเฑว อิมาย จ มุตฺตาย
 อณฺเฑว อิมินา จ ตโปปฏฺกเมน สามณฺเฑ วา โหติ พุรหฺมณฺเฑ

วา ทุกฺกัรํ สุทุกฺกัรํ ตสฺมา เอตํ กถุถํ วจฺนาย ทุกฺกัรํ สํมณฺญํ
 ทุกฺกัรํ พุทฺธมณฺเณติ ฯ ยโต โช กถุสฺสป ภิက္ขุ อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ
 เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ อาสวณฺณจ ชยา อนาสวณฺณเจโตวิมุคฺติํ ปณฺเณ-
 วิมุคฺติํ ทิฏฺฐิเษํ ว ชมฺเม สยํ อภิณฺเณ สจฺฉนิกคฺวา อุปสํมปฺชช
 วิหริติ ฯ อयํ วุจฺจติ กถุสฺสป ภิက္ขุ สมนฺโน อิตฺถิํ พุทฺธมฺโน
 อิตฺถิํ ฯ สํกภฺกโช เจปํ กถุสฺสป โหติ สํมาภฺกโช ฯ เป ฯ
 วณฺมุตฺตสาหาโร ยาเปติ ปวตฺตผลโกชํ ฯ อิมาย จ กถุสฺสป มตฺตตาย
 อิมินา จ ตโปปฏฺกเมณ สํมณฺญํ วา อภิวิสฺสํ พุทฺธมณฺญํ วา
 ทุกฺกัรํ สุทุกฺกัรํ เนตํ อภิวิสฺสํ กถุถํ วจฺนาย ทุกฺกัรํ สํมณฺญํ
 ทุกฺกัรํ พุทฺธมณฺเณติ สกฺกา จ ปเนตํ อภิวิสฺสํ กาคฺคํ คหปตินา
 วา คหปติปฺตเตน วา อนตฺมโส กุมฺภทาสียาถิ หนฺทาหํ สํกภฺกโช
 โหมิ สํมาภฺกโช วา ฯ เป ฯ วณฺมุตฺตสาหาโร ยาเปมิ ปวตฺตผล-
 โกชํติ ฯ ยสฺมา จ โช กถุสฺสป อณฺณเคฺรว อิมาย จ มตฺตตาย
 อณฺณเคฺร อิมินา จ ตโปปฏฺกเมณ สํมณฺญํ วา โหติ พุทฺธมณฺญํ
 วา ทุกฺกัรํ สุทุกฺกัรํ ตสฺมา เอตํ กถุถํ วจฺนาย ทุกฺกัรํ สํมณฺญํ
 ทุกฺกัรํ พุทฺธมณฺเณติ ฯ ยโต โช กถุสฺสป ภิက္ขุ อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ
 เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ อาสวณฺณจ ชยา อนาสวณฺณเจโตวิมุคฺติํ ปณฺเณ-
 วิมุคฺติํ ทิฏฺฐิเษํ ว ชมฺเม สยํ อภิณฺเณ สจฺฉนิกคฺวา อุปสํมปฺชช
 วิหริติ ฯ อयํ วุจฺจติ กถุสฺสป ภิက္ขุ สมนฺโน อิตฺถิํ พุทฺธมฺโน
 อิตฺถิํ ฯ สํณานิ เจปํ กถุสฺสป ชาเรติ มสํณานิํ ชาเรติ ฯ เป ฯ

สายตติยกัมมีย อุกโกโรหณานุโยคมนุญฺชโต วิหริติ ฯ อิมาย จ
 กสฺสเป มตฺตตาย อิมินา จ ตโปปฏกเมณ สามณฺณ วา อภวิสฺส
 พุรหฺมณฺณ วา ทุกฺกัรํ สํทุกฺกัรํ เนตํ อภวิสฺส กตฺถํ วจฺนาย
 ทุกฺกัรํ สามณฺณํ ทุกฺกัรํ พุรหฺมณฺณนฺติ สํกฺกา จ ปเนตํ อภวิสฺส
 กาคํ กฬปตินา วา กฬปติปฺตฺเตน วา อนฺตมโส กุมฺภทาสียาบี
 หนฺนทาทำ สาณานิบี ชาเรมิ มสาณานิบี ชาเรมิ ฯ เป ฯ สายตติยกัมมีย
 อุกโกโรหณานุโยคมนุญฺชโต วิหริตฺติ ฯ ยสฺมา จ โห กสฺสเป
 อณฺเฏเตว อิมาย จ มตฺตตาย อณฺเฏเตว อิมินา จ ตโปปฏกเมณ
 สามณฺณ วา โหติ พุรหฺมณฺณ วา ทุกฺกัรํ สํทุกฺกัรํ ตสฺมา เอตํ
 กตฺถํ วจฺนาย ทุกฺกัรํ สามณฺณํ ทุกฺกัรํ พุรหฺมณฺณนฺติ ฯ ยโต โห
 กสฺสเป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ เมตตจิตฺตํ ภาเวติ อาสวณฺณจ
 ขยา อนาสวณฺณเจโตวิมุคฺติํ ปณฺณววิมุคฺติํ ทิฏฺฐีเจ ว รมฺเม สยํ
 อภินฺญา สจฺฉิกคฺคา อุปสํปชฺช วิหริติ ฯ อयํ วุจฺจติ กสฺสเป
 ภิกฺขุ สมนฺโน อิตฺถี พุราหฺมโน อิตฺถีติ ฯ

[๒๖๘] เหวํ วุตฺเต อเจโต กสฺสเป ภควนฺตํ เอตทโวจ
 กุชฺชาน โภ โคตม สมนฺโน กุชฺชาน พุราหฺมโนติ ฯ ปกฺติ โห
 เอสา กสฺสเป โตกสฺมํ กุชฺชาน สมนฺโน กุชฺชาน พุราหฺมโนติ ฯ
 อเจตโก เจบี กสฺสเป โหติ มตฺตตจฺจาโร หตฺถาวเตชโน ฯ เป ฯ
 อิตฺติ เหวรูปํ อทฺทมาสีกมฺปิ ปริยายภตฺตโกชณานุโยคมนุญฺชโต วิหริติ ฯ
 อิมาย จ กสฺสเป มตฺตตาย อิมินา จ ตโปปฏกเมณ สมนฺโน วา

อภิวิสัณห์ พุราหุมนโณ วา กุชชาโน สุกุชชาโน เนตฺ อภิวิสัณห์ กถุถํ
 วจนาย กุชชาโน สมนโณ กุชชาโน พุราหุมนโณเตติ สกกา จ
 ปเนตฺ อภิวิสัณห์ ฌาตุํ คหปติภา วา คหปติปุตฺเตน วา อนุตมโส
 กุมภทาสียามิ อยมิ อเจโต มุตฺตจาโร หุตฺตวาเสธโน ๑ เป ๑ อิติ
 เอวรूपิ อทฺธมาสีถมิ ปริยายภคฺตโกชนานุโยคมนุญฺญโต วิหรตฺติ ๑
 ยสฺมา จ โส กสฺสป อญฺเญเตว อิมาย จ มตฺตาย อญฺเญตฺร
 อิมินา จ ตโปปฏกเมน สมนโณ วา โหติ พุราหุมนโณ วา กุชชาโน
 สุกุชชาโน ตสฺมา เตตฺ กถุถํ วจนาย กุชชาโน สมนโณ กุชชาโน
 พุราหุมนโณเตติ ๑ ยโต โส กสฺสป ภิกฺขุ เอวํ อพฺยาปชฺฌํ เมตฺต-
 จิตฺตํ ภาเวติ อาสวณญฺจ ขยา อนาสวณญฺเจโตวิมุตฺตํ ปญฺเญาวิมุตฺตํ
 ทิฏฺฐเส ๑ ธมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉลิตฺตวา อุปลมฺบชฺช วิหรติ ๑ อयํ
 อจฺจุจติ กสฺสป ภิกฺขุ สมนโณ อิติปิ พุราหุมนโณ อิติปิ ๑ สากกภูโ
 เจมิ กสฺสป โหติ สํมาภิกฺขุ ๑ เป ๑ วนมุตฺตผลาหาโร ยาเปติ
 ปวตฺตผลโกชฺติ ๑ อิมาย จ กสฺสป มตฺตาย อิมินา จ ตโปปฏกเมน
 สมนโณ วา อภิวิสัณห์ พุราหุมนโณ วา กุชชาโน สุกุชชาโน เนตฺ
 อภิวิสัณห์ กถุถํ วจนาย กุชชาโน สมนโณ กุชชาโน พุราหุมนโณเตติ
 สกกา จ ปเนโส อภิวิสัณห์ ฌาตุํ คหปติภา วา คหปติปุตฺเตน วา
 อนุตมโส กุมภทาสียามิ อयํ สากกภูโ วา โหติ สํมาภิกฺขุ
 ๑ เป ๑ วนมุตฺตผลาหาโร ยาเปติ ปวตฺตผลโกชฺติ ๑ ยสฺมา จ
 โส กสฺสป อญฺเญเตว อิมาย จ มตฺตาย อญฺเญตฺร อิมินา จ

ตโปปฏกเมณ สมนฺโน วา โหติ พุราหฺมณฺโน วา ทฺฐชาโน สุตฺตฺฐชาโน
 ตสฺมา เอตํ กถุถํ วจนาย ทฺฐชาโน สมนฺโน ทฺฐชาโน พุราหฺมณฺโนติ ฯ
 ยโต จ โช กถุสฺสป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาปชฺฌนํ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ
 อาสวณฺณจ ชฺชา อนาสวณฺณเจโตวิมุตฺติํ ปณฺณาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐิเจ ว ชฺชเม
 สยํ อภินฺนวา สจฺจุลิกตฺวา อุปฺสงฺมปชฺช วิหริติ ฯ อयํ วุจฺจุติ
 กถุสฺสป ภิกฺขุ สมนฺโน อิตฺถิํ พุราหฺมณฺโน อิตฺถิํ ฯ สํถาเน
 เจนี กถุสฺสป ชาเรติ มสํถาเนนี ชาเรติ ฯ เป ฯ สํยํตฺติยกัณฺธิ
 อุกโกโรหณานุโยกมฺหุยฺยุตฺโต วิหริติ ฯ อิมาย จ กถุสฺสป มตฺตคฺยา
 อิมินา จ ตโปปฏกเมณ สมนฺโน วา อภวิสฺสํ พุราหฺมณฺโน วา
 ทฺฐชาโน สุตฺตฺฐชาโน เนตํ อภวิสฺสํ กถุถํ วจนาย ทฺฐชาโน
 สมนฺโน ทฺฐชาโน พุราหฺมณฺโนติ สกฺกา จ ปนฺนํ อภวิสฺสํ
 ฌาตุํ กหปตฺตินา วา กหปตฺติปฺตฺเตเน วา ชฺชมฺมโส กุมฺภภาสียายี
 อयํ สํถาเนนี ชาเรติ มสํถาเนนี ชาเรติ ฯ เป ฯ สํยํตฺติยกัณฺธิ
 อุกโกโรหณานุโยกมฺหุยฺยุตฺโต วิหริตฺติ ฯ ยสฺมา จ โช กถุสฺสป
 อณฺนเวเตรว อิมาย จ มตฺตคฺยา อณฺนเตสฺว อิมินา จ ตโปปฏกเมณ
 สมนฺโน วา โหติ พุราหฺมณฺโน วา ทฺฐชาโน สุตฺตฺฐชาโน ตสฺมา
 เอตํ กถุถํ วจนาย ทฺฐชาโน สมนฺโน ทฺฐชาโน พุราหฺมณฺโนติ ฯ
 ยโต จ โช กถุสฺสป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาปชฺฌนํ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ
 อาสวณฺณจ ชฺชา อนาสวณฺณเจโตวิมุตฺติํ ปณฺณาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐิเจ ว
 ชฺชเม สยํ อภินฺนวา สจฺจุลิกตฺวา อุปฺสงฺมปชฺช วิหริติ ฯ อयํ วุจฺจุติ

กตัสส ปิกุชฺช สมนโณ อิตธี พุราหุมนโณ อิตธีติ ฯ

[๒๗๐] เหวํ วุตฺเต อเจโต กตัสสโป ภควนฺตํ เขตฺตโวจ กตมา
 ปน สํ โภ โคตม สัตถสฺสพทา กตมา จิตฺตสฺสพทา กตมา
 ปญฺญาสฺสพทาติ ฯ อธิ กตัสส ตถาคโต โสเก อุปฺปชฺชติ อรหํ
 สํมาสํพุทฺโธ ฯ เป ฯ วิตุถาเวตพุโฬ ฯ กถญฺจ กตัสส ปิกุชฺช
 สัตถสฺสปนฺโน โหติ อธิ กตัสส ปิกุชฺช ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณา-
 ติปาตา ปฏิวิริโต โหติ นิหิตกณฺโฑ นิหิตสฺสโก ธรรมํ ทยาปนฺโน
 สพุทฺธปาณภูตทิตานุกมฺปิ วิหริติ อิทธีสฺส โหติ สัตถสฺสปทาย ฯ เป ฯ
 โส อิมินา อริเยน สัตถกขนุเชน สมนฺนาคโต อชฺฌนฺตํ อนวชฺชสฺสํ
 ปฏิจฺฉเวทติ เหวํ กตัสส ปิกุชฺช สัตถสฺสปนฺโน โหติ อยํ โส สํ
 กตัสส สัตถสฺสปทา ฯ เป ฯ ปจฺมํ ฌานํ อุปสํมปชฺช วิหริติ อิทธีสฺส
 โหติ จิตฺตสฺสปทาย อยํ โส กตัสส จิตฺตสฺสปทา ฯ เป ฯ ฌาน-
 ทสฺสนาย จิตฺตํ อภินฺนํ อภินฺนาเมติ อิทธีสฺส โหติ ปญฺญา-
 สฺสปทาย ฯ เป ฯ นาวริ อิตฺตตฺตยาติ ปชานาติ อิทธีสฺส โหติ
 ปญฺญาสฺสปทาย อยํ โส กตัสส ปญฺญาสฺสปทา ฯ อิมาย จ กตัสส
 สัตถสฺสปทาย จิตฺตสฺสปทาย ปญฺญาสฺสปทาย อญฺญา สัตถสฺสปทา
 จิตฺตสฺสปทา ปญฺญาสฺสปทา อุตฺตวิตรว วา ปณฺตตฺตว วา นคฺติ ฯ

[๒๗๑] สหฺนติ กตัสส เอเก สมนพุราหุมนฺนา สัตถวาทา เต
 อเนกปริยาเยน สัตถวณฺณํ ภาสฺหติ ฯ ยาวตา กตัสส อริยํ ปรมํ
 สัตถํ นาทํ ตคฺค อคฺคโน สมนสํ สมนุสฺสํ กุโต ภิชฺชโย อถโ

อหเมว ตตฺถ ภิกฺขุโย ยทิตํ อธิสฺสํ ๑ สันติ กัสฺสเป เอเก สมน-
 พุราหุมนฺนา ตโปชฺชกุจฺจวาทา เต อเนกปริยาเยน ตโปชฺชกุจฺจาย
 วณฺณํ ภาสฺสูหิ ๑ ยาวตา กัสฺสเป อริยา ปรมฺมา ตโปชฺชกุจฺจา
 นาทิ ตตฺถ อตฺตโน สมนํ สมนุปสฺสํามิ กุโต ภิกฺขุโย อถโฆ
 อหเมว ตตฺถ ภิกฺขุโย ยทิตํ อธิเชคฺคจฺจํ ๑ สันติ กัสฺสเป เอเก
 สมนพุราหุมนฺนา ปญฺญาวาทา เต อเนกปริยาเยน ปญฺญาย วณฺณํ
 ภาสฺสูหิ ๑ ยาวตา กัสฺสเป อริยา ปรมฺมา ปญฺญา นาทิ ตตฺถ
 อตฺตโน สมนํ สมนุปสฺสํามิ กุโต ภิกฺขุโย อถโฆ อหเมว ตตฺถ
 ภิกฺขุโย ยทิตํ อธิปญฺญา ๑ สันติ กัสฺสเป เอเก สมนพุราหุมนฺนา
 วิมุตฺติวาทา เต อเนกปริยาเยน วิมุตฺติยา วณฺณํ ภาสฺสูหิ ๑
 ยาวตา กัสฺสเป อริยา ปรมฺมา วิมุตฺติ นาทิ ตตฺถ อตฺตโน สมนํ
 สมนุปสฺสํามิ กุโต ภิกฺขุโย อถโฆ อหเมว ตตฺถ ภิกฺขุโย ยทิตํ
 อธิวิมุตฺติ ๑

[๒๗๒] จานํ โฆ ปเนตํ กัสฺสเป วิชฺชติ ยํ อณฺเณตฺติตฺติยา
 ปริพฺพาชกา เอวํ วเทยฺยํ สัตตนาทํ โฆ สมนฺโน โคตโม นทติ
 ตณฺจ โฆ สฺสญฺเณคฺคาเร นทติ โน จ ปริสาสุตฺติ ๑ เต มา
 เหวณฺติสฺสํ วจฺนียา ๑ สัตตนาทณฺจ สมนฺโน โคตโม นทติ ปริสาสุ
 จ นทติ โน จ สฺสญฺเณคฺคาเร นทตฺติ เอวมนฺสํ กัสฺสเป วจฺนียา ๑
 จานํ โฆ ปเนตํ กัสฺสเป วิชฺชติ ยํ อณฺเณตฺติตฺติยา ปริพฺพาชกา
 เอวํ วเทยฺยํ สัตตนาทํ สมนฺโน โคตโม นทติ ปริสาสุ จ นทติ

โน จ ไซ วิสสารโท นทตฺติ ๑ เต มา เหวณติสุตฺต วจันยา ๑
 สัณหาทญฺจ สมนฺโน โคตโม นทติ ปริสาสุ ๑ นทติ วิสสารโท จ
 นทตฺติ เหวณตฺตฺต กตฺตป วจันยา ๑ จานํ ไซ ปเนตํ กตฺตป
 วิชฺชติ ยํ อณฺเวยตฺติคฺคิยา ปริพฺพชกา เหวํ วเทยฺยํ สัณหาทญฺจ
 สมนฺโน โคตโม นทติ ปริสาสุ ๑ นทติ วิสสารโท จ นทติ โน
 จ ไซ นํ ปณฺหํ ปุจฺจนฺติ ปณฺหญฺจ นํ ปุจฺจนฺติ โน จ ไซ เนลํ
 ปณฺหํ ปุญฺโส พฺยากรโรติ ปณฺหญฺจ เนลํ ปุญฺโส พฺยากรโรติ โน จ
 ไซ ปณฺหตฺต พฺยากรณเณ จิตฺตํ อาราชติ ปณฺหตฺต จ พฺยากรณเณ
 จิตฺตํ อาราชติ โน จ ไซ โสตพฺพํ มณฺเวยนฺติ โสตพฺพญฺจสุตฺต
 มณฺเวยนฺติ โน จ ไซ สุตฺวา ปัสสฺสนฺติ สุตฺวา จสุตฺต ปัสสฺสนฺติ โน
 จ ไซ ปสฺสนฺนา ปสฺสนฺนาการํ กโรนฺติ ปสฺสนฺนา จ ปสฺสนฺนาการํ
 กโรนฺติ โน จ ไซ ตถคฺคตฺยา ปฏิปชฺชนฺติ ตถคฺคตฺยา จ ปฏิปชฺชนฺติ
 โน จ ไซ ปฏิปฺนฺนา อาราชนฺตฺติ ๑ เต มา เหวณติสุตฺต วจันยา ๑
 สัณหาทญฺจ สมนฺโน โคตโม นทติ ปริสาสุ ๑ นทติ วิสสารโท จ
 นทติ ปณฺหญฺจ นํ ปุจฺจนฺติ ปณฺหญฺจ เนลํ ปุญฺโส พฺยากรโรติ
 ปณฺหตฺต จ เวยฺยากรณเณ จิตฺตํ อาราชติ โสตพฺพญฺจสุตฺต มณฺเวยนฺติ
 สุตฺวา จสุตฺต ปัสสฺสนฺติ ปสฺสนฺนา จ ปสฺสนฺนาการํ กโรนฺติ ตถคฺคตฺยา
 ปฏิปชฺชนฺติ ปฏิปฺนฺนา จ อาราชนฺตฺติ เหวณตฺตฺต กตฺตป วจันยา ๑
 เอกมิตาหํ กตฺตป สมนํ ราชคเห วิหารามิ คิซฺมณฺฏเฐ ปพฺพเต ๑
 ตตฺร มํ อณฺเวยตโร เต สพฺรหฺมจาวํ นิโกโรโซ นาม ปริพฺพชโก

๒๗๔] มหาสังฆนายกสุตตะ อเจตกสังกัสส อุปาสกคฺคเทสํนาถิ ๒๕๓

อิธิเชคุจุเน ปณฺหํ ปุจฺฉิ ตถุสํหํ อิธิเชคุจุเน ปณฺหํ ปุฏฺฐไ พฺยากาสึ
พฺยาคเต จ ปณ เม อคฺคตมโน อโหสิ ปรรํ วีย มคฺคตยาติ ฯ

[๒๗๓] โโก หิ ภาเนเต ภกฺวโต ชมฺมํ สุตฺวา น อุตฺตมโน อสฺสํ
 ปรี วีย มคฺคตาย อหํปํ ภาเนเต ภกฺวโต ชมฺมํ สุตฺวา อุตฺตมโน
 ปรี วีย มคฺคตาย อภิกฺกนฺตํ ภาเนเต อภิกฺกนฺตํ ภาเนเต เสยฺยถาปํ
 ภาเนเต นิกฺกนฺตํ วา อุกฺกนฺตํ ปฏิจฺจุณฺหํ วา จิวเรยฺย มุพฺพหสฺสํ
 วา มคฺคํ อจฺจุเขยฺย อนุชกาเร วา เกลปชฺโชตํ ชารายฺย จกฺขฺมโนโค
 รูปาณิ ทกฺขณฺตํ เอเวเมว ภกฺวตา อนเนกปริยาเยน ชมฺโม เทสีโต
 เอลํหาหํ ภาเนเต ภกฺวนฺตํ สรรณํ กจฺจุลามี ชมฺมณฺญจ ภิกฺขุสงฺฆณฺญจ
 ตเถยยาหํ ภาเนเต ภกฺวโต สันติเก ปพฺพพฺพชฺชํ ตเถยฺยํ อุปลมฺบปทนฺติ ฯ

[๒๗๔] โย ไช กัสสป อภยตติยปุพฺพโห อิมสฺมึ ชมฺมวินเย
 อากงฺขติ ปพฺพชฺช อากงฺขติ อุปสํมปทํ ไช จตุตฺตาริ มาเส
 ปริวสตี จตฺตุนํ มาสํนํ อจฺจุเยน อารทฺธจิจฺจตา ภิกฺขุ ปพฺพชาเชนฺติ
 อุปสํมปาเทนฺติ ภิกฺขุภาวาย อมฺเ จ เมตฺถ ปุคฺคตเวมตฺตตฺตา วิทิตาติ ฯ
 สเจ ภาเน อภยตติยปุพฺพโห อิมสฺมึ ชมฺมวินเย อากงฺขติ ปพฺพชฺช
 อากงฺขติ อุปสํมปทํ จตุตฺตาริ มาเส ปริวสตี จตฺตุนํ มาสํนํ
 อจฺจุเยน อารทฺธจิจฺจตา ภิกฺขุ ปพฺพชาเชนฺติ อุปสํมปาเทนฺติ ภิกฺขุ-
 ภาวาย อหิ จตฺตาริ วสฺสํนํ ปริวสตีวสฺสํนํ จตฺตุนํ วสฺสํนํ
 อจฺจุเยน อารทฺธจิจฺจตา ภิกฺขุ ปพฺพชาเชนฺติ อุปสํมปาเทนฺติ ภิกฺขุ-
 ภาวายาติ ฯ อตฺตถ ไช อเจโต กัสสป โภควโต สมนฺติเก ปพฺพชฺช

อตตถ อุตมุตํ ๑ อจิรุตมุตโน โช ปนายุตมา กตฺตโป
 เอโก วูปกฏโช อปมุตโต อาตาปี ปหิตตโต วิหรนฺโต นจิรสฺเสว
 ยตฺตตฺตถาย กตฺตตฺตา ตมฺมเทว อคารุตมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชติ
 ตทนฺตฺตวํ พุรหฺมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเญ ๑ ชมฺเม สยํ อภิณฺเณ
 สจฺฉิกคฺคา อุตมุตชฺช วิหฺรติ ชฺฌนา ชาติ อุตฺตํ พุรหฺมจฺริยํ
 กตํ กรณฺเญ นวปํ อิตฺตตฺตยาติ อพฺภณฺเณสึ ๑ อนฺนตฺตโร
 โช ปนายุตมา กตฺตโป อรหํ อโหสฺสติ ๑

มหาสัณฺหาทตฺตํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ๑

ไปฏฐปาทสุตฺตํ

[๒๗๕] เอวมมฺเ สุตฺ ๑ เอกํ สมฺมํ ภควา สํวตฺถิยํ วิหริตี
 เขตฺวเน อนาถบิณฑิกสุตฺถารามे ๑ เตนฺ ๒ ปน สมฺเยน ไปฏฐปาโท
 ปริพฺพาสโก สมฺมปฺปวาทเก ตินฺนํชุกาจิโร เอกสํถิโก มตฺถิการามे
 ปฏิวสฺสตี มหิตฺยา ปริพฺพาสกปริสํสาย สํทฺธิํ ตํสํมคฺคเตหิ ปริพฺพาสก-
 สํเตหิ ๑ อถ ๒ ภควา ปุพฺพพณฺเฬสมฺมํ นิฉาเสตฺวา ปตฺตจฺจวราทาย
 สํวตฺถิยํ บิณฑุทาย ปาวิสี ๑ อถ ๒ ภควโต เอตทโหสี อติปฺปโล
 ๒ ตาว สํวตฺถิยํ บิณฑุทาย จริตฺ ๑ ยนฺนุนาหํ เยน สมฺมปฺ-
 ปวาทโก ตินฺนํชุกาจิโร เอกสํถิโก มตฺถิการามิ เยน ไปฏฐปาโท
 ปริพฺพาสโก เตนฺปสงฺกเมยฺยนฺติ ๑ อถ ๒ ภควา เยน สมฺมปฺ-
 ปวาทโก ตินฺนํชุกาจิโร เอกสํถิโก มตฺถิการามิ เตนฺปสงฺกมิ ๑

[๒๗๖] เตนฺ ๒ ปน สมฺเยน ไปฏฐปาโท ปริพฺพาสโก มหิตฺยา
 ปริพฺพาสกปริสํสาย สํทฺธิํ นิสีนฺโน โหติ อุนฺนาทินฺนํยา อฺจุจาสํทฺธมฺหา-
 สํทฺธาย อเนกวิหิตํ ตีรจฺฉานกถํ กถเณตฺติยา เสยฺยถักํ ราชกถํ
 โจรกถํ มหามตฺตกถํ เสนากถํ ภยกถํ ยุตฺตกถํ อนฺนกถํ ปานกถํ
 วตฺตกถํ สยฺนกถํ มาตํกถํ คณฺฐกถํ ฉาติกถํ ยานกถํ ความกถํ
 นิกมกถํ นครกถํ ชนปทกถํ อิตฺถกถํ ปุริสกถํ สุรํกถํ วิสีธากถํ
 กุมฺภฏฺฐานกถํ ปุพฺพเปตกถํ นานตฺตกถํ โฉกฏฺฐายิกํ สมนฺตทฏฺฐายิกํ
 อิตฺถิภาวกถํ อิตฺติ วา ๑ อทฺทสา ๒ ไปฏฐปาโท ปริพฺพาสโก

ภควนฺตํ ทูรโต ว อากฺขณฺตํ ทิสฺวาน สกปริสํ สณฺขเปสึ
 อปฺปสํททา โภณฺโต โหนฺตุ มา โภณฺโต สํททมกตฺถ อํ สมนฺ
 โคตโม อากฺขณฺติ อปฺปสํททกาโม โห ปณายสฺมา โส อปฺปสํททสฺส
 วณฺณเวทํ อปฺเปวณาม อปฺปสํททํ ปริสํ วิทิตฺวา อุตฺตงฺกมิตพฺพํ
 มนฺุญเญยยาติ ฯ เอวํ วุตฺเต เต ปริพฺพชกา ตฺถนํ อเหตุํ ฯ

[๒๗๗] อถ โห ภควา เยน ไปฏฺฐปาโท ปริพฺพชโก เตนุ-
 ปสํกมิ ฯ อถ โห ไปฏฺฐปาโท ปริพฺพชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ เอตุ
 โห ฆนฺเต ภควา สํวาคํ ฆนฺเต ภควโต จิรฺสํสํ โห ฆนฺเต ภควา
 อิมํ ปริยายมกาสิ ยทํ อีชาคมนาย นิสฺสํทฺ ฆนฺเต ภควา อิทมาสนํ
 ปณฺณตฺตุนฺติ ฯ นิสฺสํทิ ภควา ปณฺณตฺเต อาสเน ฯ ไปฏฺฐปาโทมี
 โห ปริพฺพชโก อณฺณตฺวํ นํจํ อาสนํ กเหตุวา เอกมณฺตํ นิสฺสํทิ ฯ
 เอกมณฺตํ นิสฺสนํ โห ไปฏฺฐปาทํ ปริพฺพชกํ ภควา เอตทโวจ
 กาย โนตฺถ ไปฏฺฐปาท เอตฺรหิ กถาย สฺนุณิสฺสนฺนา กา จ ปน
 โว อนฺตรากถา วิปฺปกตาติ ฯ

[๒๗๗] เอวํ วุตฺเต ไปฏฺฐปาโท ปริพฺพชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ
 ติฏฺฐเคสํ ฆนฺเต กถา ยาย มยํ เอตฺรหิ กถาย สฺนุณิสฺสนฺนา
 เนสํ ฆนฺเต กถา ภควโต ทฺตฺถภา ภวิสฺสํติ ปจฺฉาญํ สวณาย
 ปริมาณิ ฆนฺเต ทิวสํนิ ปริมิตฺวานิ นานาติคฺคิยานํ สมนฺพฺรหฺมณํ
 โกตฺถตฺถสาถาย สฺนุณิสฺสนฺนํ สฺนุณิปปิตานํ อภิสณฺณยานิโรเช กถา
 อุตฺปาติ กถํ นุ โห โภ อภิสณฺณยานิโรเช โหตฺติ ตเตฺรภฺจเจ

เขวมาหํสุ อเหตุ อุปฺปจฺจยา ปุริสสฺส สณฺณว อูปฺปชฺชติบี นิรุชฺชติบี
 ยสฺมึ สมฺเย อุปฺปชฺชติ สณฺณวํ คสฺมึ สมฺเย โหติ ยสฺมึ สมฺเย
 นิรุชฺชติ อสณฺณวํ คสฺมึ สมฺเย โหตฺติ อิตฺถเก อภิสมฺมณานิโรธํ
 ปณฺณเปหฺติ ตมณฺโณ เขวมาห น โช ปน เมตฺถ โภ เอวํ ภวิสฺสติ
 สณฺณวํ หิ โภ ปุริสสฺส อคฺคตา โส จ โช อุปฺเปติบี อเปติบี
 ยสฺมึ สมฺเย อเปติ สณฺณวํ คสฺมึ สมฺเย โหติ ยสฺมึ สมฺเย อเปติ
 อสณฺณวํ คสฺมึ สมฺเย โหตฺติ อิตฺถเก อภิสมฺมณานิโรธํ ปณฺณเปหฺติ
 ตมณฺโณ เขวมาห น โช ปน เมตฺถ โภ เอวํ ภวิสฺสติ สณฺติ หิ
 โภ สมนพฺรหฺมณฺเณ มหิทฺธิกา มหานุภาวา เต อิมสฺส ปุริสสฺส
 สณฺณวํ อุปฺปทกฺขณฺณติบี อุปฺปทกฺขณฺณติบี ยสฺมึ สมฺเย อุปฺปทกฺขณฺณติ
 สณฺณวํ คสฺมึ สมฺเย โหติ ยสฺมึ สมฺเย อุปฺปทกฺขณฺณติ อสณฺณวํ
 คสฺมึ สมฺเย โหตฺติ อิตฺถเก อภิสมฺมณานิโรธํ ปณฺณเปหฺติ ตมณฺโณ
 เขวมาห น โช ปน เมตฺถ โภ เอวํ ภวิสฺสติ สณฺติ หิ โภ เทว
 มหิทฺธิกา มหานุภาวา เต อิมสฺส ปุริสสฺส สณฺณวํ อุปฺปทกฺขณฺณติบี
 อุปฺปทกฺขณฺณติบี ยสฺมึ สมฺเย อุปฺปทกฺขณฺณติ สณฺณวํ คสฺมึ สมฺเย
 โหติ ยสฺมึ สมฺเย อุปฺปทกฺขณฺณติ อสณฺณวํ คสฺมึ สมฺเย โหตฺติ
 อิตฺถเก อภิสมฺมณานิโรธํ ปณฺณเปหฺติ คสฺส มยฺหิ ภนฺเต ภควนฺตํเยว
 อารพฺภ สติ อุตฺปาทิ อโห นฺน ภควา อโห นฺน สฺสคฺโค โย
 อิมสฺส ฐมฺมานํ สฺสกุสฺโสติ ภควา ภนฺเต กุสฺโส ภควา ปกตณฺณ
 อภิสมฺมณานิโรธสฺส กถนฺนุ โช ภนฺเต อภิสมฺมณานิโรธํ โหตฺติ ฯ

[๒๗๘] ศกฺข โปฏฺฐปาถ เย เต สมนพฺรหฺมาณฺณา เอวมาหํ
 อเหตุ อปฺปจฺจุยา ปุริสสัจจ สญฺญา อปฺปชฺชติปิ นิสฺสณฺณติปิ อาทิโค
 ว เนลํ อปรทฺธํ ๑ คํ กิเลสํ เหตุ ๑ สเหตุํ หิ โปฏฺฐปาถ อปฺปจฺจุยา
 ปุริสสัจจ สญฺญา อปฺปชฺชติปิ นิสฺสณฺณติปิ สิกฺขา เอกา สญฺญา
 อปฺปชฺชติปิ สิกฺขา เอกา สญฺญา นิสฺสณฺณติปิ กา จ สิกฺขาติ
 ภควา อโวจ ๑ อธิ โปฏฺฐปาถ ตถาคโค โสเก อปฺปชฺชติ อรหํ
 สมนาสมฺพุทฺโธ ๑ เป ๑ (ยถา สมนนฺตเต เอวํ วิตุถาเวตพุทฺธํ) ๑
 เอวํ โส โปฏฺฐปาถ ภิกฺขุ สัจจสมนฺโน โหติ ๑ เป ๑ ศสฺสเม
 ปรยจ นักรณ ปรหํเน อคฺคณิ สมนุสฺสโต ปาโมชฺชํ ชายติ
 ปมฺพิตสฺส ปิตี ชายติ ปิติมนฺตสฺส กาโย ปสฺสสฺสภฺติ ปสฺสสฺสภฺกาโย
 สฺสํ เวทยติ สฺสํโน จิตฺตํ สมาริยติ ๑ โส วิวิจฺเจว กามะหิ
 วิวิจฺจ อกฺขลํเตหิ รหมเมหิ สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกํ ปิติสฺสํ ปจฺม
 ฌานํ อปฺปสฺสชฺช วิหริติ ศสฺสํ ยถา ปุริมา กามสญฺญา สํ นิสฺสณฺณติ
 วิเวกชฺชิตฺตํสฺสชฺชสฺสจฺจสญฺญา ศสฺสํ สมนเย โหติ วิเวกชฺชิตฺตํสฺสชฺช-
 สฺสจฺจสญฺญํเยว ศสฺสํ โหติ เอวํ สิกฺขา เอกา สญฺญา อปฺปชฺชติ
 สิกฺขา เอกา สญฺญา นิสฺสณฺณติ อຍံ สิกฺขาติ ภควา อโวจ ๑

[๒๗๙] ปุณ จปรํ โปฏฺฐปาถ ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ อปฺปสฺมา
 อชฺชตฺตํ สมนฺปสฺสํเน จेतโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมาริย
 ปิติสฺสํ ทฺธิยํ ฌานํ อปฺปสฺสชฺช วิหริติ ศสฺสํ ยถา ปุริมา วิเวก-
 ชิตฺตํสฺสชฺชสฺสจฺจสญฺญา สํ นิสฺสณฺณติ สมาริยชฺชิตฺตํสฺสชฺชสฺสจฺจสญฺญา

๒๕๖] ไปฏฐปาทสุตฺเต อนุปฺพุพฺพาทิสํญฺญานินิโรธมฺปฺขานสํมาปฺตฺติ ๒๕๗

คโต อมฺตร คโต อมฺตร อนุปฺพุพฺเพ สํญฺญกํ ฌสฺสํ สํญฺญกฺเค
จิตฺตํ เอวํ โหติ เจตยมาณสฺส เม ปาบีโย อเจตยมาณสฺส เม
เสยฺโย อหฺมเจว โข ปน เจเตยฺยํ อภิสํขเรยฺยํ อีมา จ เม
สํญฺญา นิรุชฺฌเยยฺยํ อญฺญา จ โสพาวิกา สํญฺญา อุปฺปชฺชเยยฺยํ
ยนฺนุนาหํ น เจว เจเตยฺยํ น จ อภิสํขเรยฺยนฺติ ฯ โส น เจว
เจเตติ น จ อภิสํขโรติ ตสฺส อเจตยโต อนภิสํขโรโต ตา เจว
สํญฺญา นิรุชฺฌนฺติ อญฺญา จ โสพาวิกา สํญฺญา น อุปฺปชฺชนฺติ
โส นิโรธํ ฌสฺสํ ฯ เอวํ โข ไปฏฐปาท อนุปฺพุพฺพาทิสํญฺญา-
นิโรธมฺปฺขานสํมาปฺตฺติ โหติ ฯ ตํ กิํ มนฺยสึ ไปฏฐปาท อปี-
นุ โข เต อิตฺถํ ปุพฺเพ เอวฺวรา อนุปฺพุพฺพาทิสํญฺญานินิโรธมฺปฺขาน-
สํมาปฺตฺติ สุตฺตปฺพุพฺพาทิ ฯ โน เหตุํ ภนฺเต เอวํ โข อหํ ภนฺเต
ภควตา ฆมฺมํ เทสํ^๑ อชานามํติ ฯ ยโต โข ไปฏฐปาท ภิกฺขุ
สํสณฺณํ โหติ โส คโต อมฺตร คโต อมฺตร อนุปฺพุพฺเพ สํญฺญกํ
ฌสฺสํ ตสฺสํ สํญฺญกฺเค จิตฺตํ เอวํ โหติ เจตยมาณสฺส เม ปาบีโย
อเจตยมาณสฺส เม เสยฺโย อหฺมเจว โข ปน เจเตยฺยํ อภิสํขเรยฺยํ
อีมา จ เม สํญฺญา นิรุชฺฌเยยฺยํ อญฺญา จ โสพาวิกา สํญฺญา
อุปฺปชฺชเยยฺยํ ยนฺนุนาหํ น เจว เจเตยฺยํ น จ อภิสํขเรยฺยนฺติ ฯ
โส น เจว เจเตติ น จ อภิสํขโรติ ตสฺส อเจตยโต อนภิสํขโรโต
ตา เจว สํญฺญา นิรุชฺฌนฺติ อญฺญา จ โสพาวิกา สํญฺญา น

๑ ส. ภควโต ภาสิตํ ฯ

បុគ្គលីក ។ ឧបាសិក ខ អំ ភក្ខេ ចុត្តានំ បុគ្គលីក រូបំ
 កាតុម្ពហភូតិកំ កាតុម្ពហភូតិកំ ។ ឧបាសិក ក អំ គេ ប្រាជ្ញាបត្រ
 ចុត្តា ឧបាសិក រូបំ កាតុម្ពហភូតិកំ កាតុម្ពហភូតិកំ ។ ឧបា
 សិក ខ គេ ប្រាជ្ញាបត្រ ចុត្តា ក ចុត្តា ភក្ខេសិក ចុត្តា
 ចុត្តា ។ កាតុម្ពហភូតិកំ ប្រាជ្ញាបត្រ បរិយាយេន កាតុម្ពហភូតិកំ យថា
 ចុត្តា ក ចុត្តា ភក្ខេសិក ចុត្តា ចុត្តា ។ កាតុម្ពហភូតិកំ យថា
 ប្រាជ្ញាបត្រ ឧបាសិក ចុត្តា រូបំ កាតុម្ពហភូតិកំ កាតុម្ពហភូតិកំ
 ចុត្តា ឧបាសិក បុគ្គលីក ចុត្តា ក ចុត្តា ចុត្តា ឧបាសិក យថា
 ចុត្តា ភក្ខេសិក ឧបាសិក ខ ឧបាសិក ប្រាជ្ញាបត្រ បរិយាយេន កាតុម្ពហភូតិកំ
 យថា ចុត្តា ក ចុត្តា ភក្ខេសិក ចុត្តា ចុត្តា ។

[២៤០] មនុស្ស ខ អំ ភក្ខេ ចុត្តានំ បុគ្គលីក សុត្តន្ត
 បុគ្គលីក អំ ភក្ខេសិក ។ មនុស្ស ក អំ គេ ប្រាជ្ញាបត្រ ចុត្តា
 ឧបាសិក សុត្តន្ត អំ ភក្ខេសិក ឧបាសិក ។ ឧបា សិក ខ គេ
 ប្រាជ្ញាបត្រ ចុត្តា ក ចុត្តា ភក្ខេសិក ចុត្តា ចុត្តា ។
 កាតុម្ពហភូតិកំ ប្រាជ្ញាបត្រ បរិយាយេន កាតុម្ពហភូតិកំ យថា ចុត្តា ក
 ចុត្តា ភក្ខេសិក ចុត្តា ចុត្តា ។ កាតុម្ពហភូតិកំ យថា ប្រាជ្ញាបត្រ
 មនុស្ស ចុត្តា សុត្តន្ត អំ ភក្ខេសិក ចុត្តា ឧបាសិក បុគ្គលីក ចុត្តា ក ចុត្តា
 ភក្ខេសិក ។ ឧបាសិក ខ ឧបាសិក ប្រាជ្ញាបត្រ បរិយាយេន កាតុម្ពហភូតិកំ យថា ចុត្តា
 ក ចុត្តា ភក្ខេសិក ចុត្តា ចុត្តា ។

๒๕๓] ไปฐฐปาทสุตฺเต อพฺยากตปณฺหา พฺยากตปณฺหา ๒๓๓

โมฆมณฺเณนฺติ ฯ เอตํปิ โห โปฐฐปาท มยา อพฺยากตํ อสฺสสฺสโต
โตโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณนฺติ ฯ กิ ปน ภาเเต อนนฺตวา
โตโก ฯ เป ฯ อนนฺตวา โตโก ฯ ตํ ชีวํ ตํ สรรี ฯ อณฺณํ
ชีวํ อณฺณํ สรรี ฯ โหติ ตถาคโต ปรมมรณา ฯ น โหติ
ตถาคโต ปรมมรณา ฯ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมมรณา ฯ
เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณา อิทเมว สจฺจํ
โมฆมณฺเณนฺติ ฯ เอตํปิ โห โปฐฐปาท มยา อพฺยากตํ เนว โหติ
น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณา อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณนฺติ ฯ
กสฺมา ปเนตํ ภาเเต ภควตา อพฺยากตฺตํ ฯ น เหนํ โปฐฐปาท
อตุกฺกสฺสณฺทิตํ น ชมฺมสฺสณฺทิตํ น อาทิจฺจุพฺพหฺมจฺริยํ น นิพฺพิทาเย น
วิราคาเย น นิโรชาเย น อุปฺปมาเย น อภินฺญาเย น สมฺโพชาเย
น นิพฺพานาย สํวตฺตติ ตสฺมา ตํ มยา อพฺยากตฺตํ ฯ

[๒๕๓] กิ ปน ภาเเต ภควตา พฺยากตฺตํ ฯ อิทํ ทฺวณฺเณน
โห โปฐฐปาท มยา พฺยากตํ อญํ ทฺวณฺเณนฺตํ โห โปฐฐปาท
มยา พฺยากตํ อญํ ทฺวณฺเณนโรโรติ โห โปฐฐปาท มยา พฺยากตํ
อญํ ทฺวณฺเณนโรโรคามินิ ปฏฺฐิพาทิ โห โปฐฐปาท มยา พฺยากตฺตํ ฯ
กสฺมา ปเนตํ ภาเเต ภควตา พฺยากตฺตํ ฯ เอตํ ทิ โปฐฐปาท
อตุกฺกสฺสณฺทิตํ เอตํ ชมฺมสฺสณฺทิตํ เอตํ อาทิจฺจุพฺพหฺมจฺริยํ นิพฺพิทาเย
วิราคาเย นิโรชาเย อุปฺปมาเย อภินฺญาเย สมฺโพชาเย นิพฺพานาย
สํวตฺตติ ตสฺมา เหนํ มยา พฺยากตฺตํ ฯ เอวเมตํ ภควา เอวเมตํ

สุคต ยสฺสํทานิ ภนฺเต ภควา กาลํ มณฺณตํติ ฯ อถโฆ ภควา
อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ

[๒๔๕] อถโฆ เต ปริพฺพชกา อจิรปฏกนฺตสฺส ภควโต โปฏฺฐ-
ปาทํ ปริพฺพชกํ สมนฺตโต วาจา ย สฺนฺนิปโตทเถน สณฺขมฺภวิมกํสุ
เฮวเมว ปณายํ ภวํ โปฏฺฐปาโท ยณฺณทเว สมนฺโน โคตโม ภาสฺสิ
กนฺตทเวสฺส อพฺภนฺโนทติ เฮวเมตํ ภควา เฮวเมตํ สุคตาทิ น
โฆ ปน มยํ กิณฺณจि สมนฺตสฺส โคตมสฺส เอกํสิกํ ชมฺมํ เทสิคํ
ชานาม สสฺสโต โตโกติ วา อสฺสโต โตโกติ วา ฯ เป ฯ
เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาทิ วาติ ฯ

[๒๔๖] เอวํ วุตฺเต โปฏฺฐปาโท ปริพฺพชโก เต ปริพฺพชเก
เถตทโวจ อหํปิ โฆ โภ น กิณฺณจิ สมนฺตสฺส โคตมสฺส เอกํสิกํ
ชมฺมํ เทสิคํ ชานามิ สสฺสโต โตโกติ วา ฯ เป ฯ เนว โหติ
น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาทิ วา อหํปิ สมนฺโน โคตโม
ภุตํ ตจฺจนํ ตถํ ปฏฺธิปทํ ปณฺณเปติ ชมฺมฏฺฐิจิตํ ชมฺมนิยามํ
โฆ ปน ตจฺจนํ ตถํ ปฏฺธิปทํ ปณฺณเปตนฺตสฺส ชมฺมฏฺฐิจิตํ ชมฺมนิยามํ
กถํ หิ นาม มาทิสฺส วิญฺญู ปุริสํ สมนฺตสฺส โคตมสฺส สุภาสิตํ
สุภาสิตโต น อพฺภนฺโนทเยยฺยติ ฯ

[๒๔๗] อถโฆ ทฺวํหํตํหสฺส อจฺจุเยน จิตฺโต จ หตฺถิสาริปฺปโต
โปฏฺฐปาโท จ ปริพฺพชโก เยน ภควา เตนฺนสํกมฺมํสุ อุนฺนสํกมิตฺวา
จิตฺโต หตฺถิสาริปฺปโต ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสีติ ฯ

๒๘๗] ไปฏฐปาทสุตฺเต จิตฺตหตฺติสํวริปฺปคฺคไปฏฐปาทปรีพฺพชกา ๒๓๕

ไปฏฐปาโท ปน ปรีพฺพชโก ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิตี สมฺโมทนียํ
กถํ สํวราณํยํ วตฺติสํวเรตฺวา เอกมฺนคํ นิสฺสํทิตี ฯ เอกมฺนคํ นิสฺสินโน
โฆ ไปฏฐปาโท ปรีพฺพชโก ภควนคํ เอตทโวจ ททา มํ ภนฺเต
เต ปรีพฺพชกา อจิริปฺกนฺตสฺส ภควโต สมฺนคฺคโต วาจา
สํนฺนิปิตฺตเกน สจฺจสมฺภวํกํสํ เอวเมว ปณายํ ภวํ ไปฏฐปาโท
ปรีพฺพชโก ยณฺณเทว สมฺโณ โคตโม ภาสฺสตี ตนฺตเทวสฺส
อพฺภนฺนโมทิตี เอวเมตํ ภควา เอวเมตํ สุกตาคี น โฆ ปน มยํ
กิณฺณจํ สมฺณสฺส โคตมสฺส เอกํสํกํ ชมฺมํ เทสํคํ อาชานาม สํสฺสโต
โตโกตี วา อสํสฺสโต โตโกตี วา ฯ เป ฯ เหว โหตี น น
โหตี ตถาคโต ปวํ มรณาคี วาตี เอวํ วุตฺตาคํ ภนฺเต เต
ปรีพฺพชเก เอตทโวจํ อหํปิ โฆ โภา น กิณฺณจํ สมฺณสฺส โคตมสฺส
เอกํสํกํ ชมฺมํ เทสํคํ อาชานามิ สํสฺสโต โตโกตี วา ฯ เป ฯ
เหว โหตี น น โหตี ตถาคโต ปวํ มรณาคี วา อปฺปิจํ สมฺโณ
โคตโม ภูตํ ตจฺจํ ตถํ ปฏฺธิปทํ ปณฺณเปตฺติ ชมฺมมฺหฺจฺจิตํ ชมฺมนิยามคํ
ภูตํ โฆ ปน ตจฺจํ ตถํ ปฏฺธิปทํ ปณฺณเปตฺตสฺส ชมฺมมฺหฺจฺจิตํ
ชมฺมนิยามคํ กถํ หิ นาม มาทิสํ วิณฺณํ ปุริสํ สมฺณสฺส
โคตมสฺส สฺภาสํคํ สฺภาสํคโต น อนฺนโมทเยยาคี ฯ

[๒๘๘] สฬฺเพเหว โฆ เอเต ไปฏฐปาท ปรีพฺพชกา อนฺนชา
อจฺจุชฺชกา ตฺวณฺณเณว เณสํ เอโก จฺจุชฺชมา ฯ เอกํสํกามิ หิ โฆ
ไปฏฐปาท มยา ชมฺมา เทสํคา ปณฺณตฺตคา ฯ อเนกํสํกามิ หิ โฆ

ไปฏฐปาถ มยา ชมฺมา เทสิตา ปณฺณตฺตา ฯ กตเม ๑ ไปฏฐปาถ
มยา อเนกํสีกา ชมฺมา เทสิตา ปณฺณตฺตา ฯ สํสํโต โถโกติ
โฆ ไปฏฐปาถ มยา อเนกํสีกา ชมฺโม เทสิตา ปณฺณตฺโต ฯ เป ฯ
อสํสํโต โถโกติ โฆ ไปฏฐปาถ มยา อเนกํสีกา ชมฺโม เทสิตา
ปณฺณตฺโต ฯ อนฺตวา โถโกติ โฆ ไปฏฐปาถ มยา อเนกํสีกา
shmomo เทสิตา ปณฺณตฺโต ฯ อนฺตวา โถโกติ โฆ ไปฏฐปาถ มยา
อเนกํสีกา ชมฺโม เทสิตา ปณฺณตฺโต ฯ คํ ชํวํ คํ สํวํนฺติ โฆ
ไปฏฐปาถ มยา อเนกํสีกา ชมฺโม เทสิตา ปณฺณตฺโต ฯ อณฺณ
ชํวํ อณฺณ สํวํนฺติ โฆ ไปฏฐปาถ มยา อเนกํสีกา ชมฺโม เทสิตา
ปณฺณตฺโต ฯ โหติ ตถาคโต ปรั มรณาติ โฆ ไปฏฐปาถ มยา
เป ฯ น โหติ ตถาคโต ปรั มรณาติ โฆ ไปฏฐปาถ มยา เป ฯ
โหติ ๑ น ๑ โหติ ตถาคโต ปรั มรณาติ โฆ ไปฏฐปาถ มยา
เป ฯ เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรั มรณาติ โฆ
ไปฏฐปาถ มยา อเนกํสีกา ชมฺโม เทสิตา ปณฺณตฺโต ฯ กสฺมา
เจเต ไปฏฐปาถ มยา อเนกํสีกา ชมฺมา เทสิตา ปณฺณตฺตา ฯ น
हेเต ไปฏฐปาถ อตฺตสํญฺหิตา น ชมฺมสํญฺหิตา น อาทิจฺจุพฺพหุมจฺริยา
น นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น อปฺสํมาย น อภินฺณาย น
สํมโพนาย น นิพฺพานาย สัจจกถาติ ตสฺมา เอเต มยา อเนกํสีกา
shmomo เทสิตา ปณฺณตฺตา ฯ

[๒๔๗] กตเม ๑ ไปฏฐปาถ มยา อเนกํสีกา ชมฺมา เทสิตา

อายนฺตมฺโต ชานาถ อัย มคฺโค อัย ปฏิปทา เอกนตฺสฺสฺส โลกสฺส
 สัจจกิริยาชาติ ฯ อิติ ปุญฺจา โนติ วทฺหติ ตฺยาหํ เอวํ วทามิ อมฺเ
 ปน ตฺเมห อายนฺตมฺโต ยา ตา เทวตา เอกนตฺสฺสฺ โลกํ อูปนฺนา
 ตาสํ ภาสฺमानานํ สทฺทํ สฺสนาถ สฺสปฏิปนฺนตฺถ มารีสา อฺสปฏิปนฺนตฺถ
 มารีสา เอกนตฺสฺสฺส โลกสฺส สัจจกิริยาย มยฺมึ หิ มารีสา เอวํ
 ปฏิปนฺนา เอกนตฺสฺสฺ โลกํ อูปนฺนาติ ฯ อิติ ปุญฺจา โนติ วทฺหติ ฯ
 ตํ กิ มณฺเฑสิ โปฏฺฐปาถ นนฺ เอวํ สนฺเต เตสํ สมนพฺรหฺมณานํ
 อปฺปภาวิหิรคํ ภาสิตํ สมนปฺชชตฺติ ฯ อทฺธา โช ภนฺเต เอวํ สนฺเต
 เตสํ สมนพฺรหฺมณานํ อปฺปภาวิหิรคํ ภาสิตํ สมนปฺชชตฺติ ฯ

[๓๐๐] เสยฺยถาปิ โปฏฺฐปาถ ปุริโส เอวํ วทฺเขยฺย อหํ ยา
 อิมสฺมึ ชนปเท ชนปทกฺขยาณํ ตํ อิจฺฉามิ ตํ กาเมสฺมิติ ตเมนํ
 เอวํ วทฺเขยฺยํ อมฺโห ปุริสํ ยํ ตวํ ชนปทกฺขยาณํ อิจฺฉสิ กาเมสิ
 ชานาสิ ตํ ชนปทกฺขยาณํ ชตฺติยํ วา พฺรหฺมณํ วา เวสฺสํ วา
 สทฺทํ วาติ ฯ อิติ ปุญฺโส โนติ วทฺเขยฺย ตเมนํ เอวํ วทฺเขยฺยํ
 อมฺโห ปุริสํ ยํ ตวํ ชนปทกฺขยาณํ อิจฺฉสิ กาเมสิ ชานาสิ ตํ
 ชนปทกฺขยาณํ เอวํนามา วา เอวํโคคฺคา วา ที่ชา วา รสฺสา วา
 มชฺฌิมา วา กณฺหา วา สามา วา มจฺจุจฺฉว วาติ อสฺสฺสฺมึ
 คาเม วา นิคเม วา นคเร วาติ ฯ อิติ ปุญฺโส โนติ วทฺเขยฺย
 ตเมนํ เอวํ วทฺเขยฺยํ อมฺโห ปุริสํ ยํ ตวํ น ชานาสิ น ปสฺสฺสฺสิ
 ตํ ตวํ อิจฺฉสิ กาเมสฺมิติ ฯ อิติ ปุญฺโส อามาติ วทฺเขยฺย ฯ ตํ กิ

ມຸນຸຣ໌ ໂປງຊ໌ປາທ ນຸ ເວ໌ ສ່ນເຕ ຕສຸສ ປຸຣິສສຸສ ອປປາງຸທິຣິກຕ໌
 ກາສິຕ໌ ສ່ມປຸຣຸຊຕ໌ຕິ ຯ ອທຸຣາ ໄໂ ກນເຕ ເວ໌ ສ່ນເຕ ຕສຸສ ປຸຣິສສຸສ
 ອປປາງຸທິຣິກຕ໌ ກາສິຕ໌ ສ່ມປຸຣຸຊຕ໌ຕິ ຯ ເວເມເວ ໄໂ ໂປງຊ໌ປາທ ເຍ
 ເຕ ສ່ມຕພຸຣາຸມຸຣນາ ເວ໌ວາທິໂນ ເວ໌ທິງຊິໂນ ເອກນຸຕສຸຊ໌ ອຕຸຕາ
 ໂຫຕິ ອໂຣໂຄ ປຣມຸມຣນາຕິ ຕຸຍາຫ໌ ອຸປສ່ງກມິຕຸວາ ເວ໌ ວາທາມິ
 ສ່ງຈ໌ ກິຣ ຕຸເມຸ ອາຍສຸມນ໌ໂຕ ເວ໌ວາທິໂນ ເວ໌ທິງຊິໂນ ເອກນຸຕສຸຊ໌
 ອຕຸຕາ ໂຫຕິ ອໂຣໂຄ ປຣມຸມຣນາຕິ ຯ ເຕ ເຈ ເມ ເວ໌ ປຸງຊ໌ ອາມາຕິ
 ປຸງຊານນຸຕິ ຕຸຍາຫ໌ ເວ໌ ວາທາມິ ອຍ໌ຈ ປນ ຕຸເມຸ ອາຍສຸມນ໌ໂຕ
 ເອກນຸຕສຸຊ໌ ໂຕກ໌ ສານ໌ ປສຸສ໌ ວິຮຣາຕິ ຯ ອິຕິ ປຸງຊ໌ ໂນຕິ ວາທນຸຕິ
 ຕຸຍາຫ໌ ເວ໌ ວາທາມິ ອຍ໌ຈ ປນ ຕຸເມຸ ອາຍສຸມນ໌ໂຕ ເອກ໌ ວາ ຣຕຸຕ໌
 ເອກ໌ ວາ ທິວສ໌ ອຸປກຸຸມ໌ ວາ ຣຕຸຕ໌ ອຸປກຸຸມ໌ ວາ ທິວສ໌ ເອກນຸຕສຸຊ໌
 ອຕຸຕານ໌ ສ່ມປຸຣານາຕິ ຯ ອິຕິ ປຸງຊ໌ ໂນຕິ ວາທນຸຕິ ຕຸຍາຫ໌ ເວ໌
 ວາທາມິ ອຍ໌ຈ ປນ ຕຸເມຸ ອາຍສຸມນ໌ໂຕ ສານາຕ ອຍ໌ ມກຸໂຄ ອຍ໌
 ປຸງຊ໌ປາ ເອກນຸຕສຸຊ໌ ໂລກສຸສ໌ ສ່ຈຸຣິກິຣິຍາຍາຕິ ຯ ອິຕິ ປຸງຊ໌
 ໂນຕິ ວາທນຸຕິ ຕຸຍາຫ໌ ເວ໌ ວາທາມິ ອຍ໌ຈ ປນ ຕຸເມຸ ອາຍສຸມນ໌ໂຕ
 ຍາ ຕາ ເທວຕາ ເອກນຸຕສຸຊ໌ ໂຕກ໌ ອຸປປນຸນາ ຕາສ໌ ກາສ໌ມານານ໌ ສ່ທຸທ໌
 ສຸຣນາຕ ສຸປຸງຊ໌ປນຸນຕຸດ ມາຣິສາ ອຸຊປຸງຊ໌ປນຸນຕຸດ ມາຣິສາ ເອກນຸຕສຸຊ໌
 ໂລກສຸສ໌ ສ່ຈຸຣິກິຣິຍາຍ ມຍ໌ປ໌ ທິ ມາຣິສາ ເວ໌ປຸງຊ໌ປນຸນາ ເອກນຸຕສຸຊ໌
 ໂຕກ໌ ອຸປປນຸນາຕິ ຯ ອິຕິ ປຸງຊ໌ ໂນຕິ ວາທນຸຕິ ຯ ຕ໌ ກິ ມຸນຸຣ໌
 ໂປງຊ໌ປາທ ນຸ ເວ໌ ສ່ນເຕ ເຕສ໌ ສ່ມຕພຸຣາຸມຸຣນາ໌ ອປປາງຸທິຣິກຕ໌

ภาสีคัม สัมปชชัตติ ๑ อทฺธา ไช ภนฺเต เอวํ สนฺเต เตสํ
 สมนพฺรหฺมณํ อปฺปาฏิหิริกัม ภาสีคัม สัมปชชัตติ ๑

[๓๐๓] เสยฺยถาปี โปฏฺฐปาท ปุริโส จาคุมฺมหาปถะ นิสฺเสถนํ
 กเรยฺย ปาสาทสุตฺธ อารโหณาย ตเมณํ เอวํ วเทยฺยํ อมฺโห ปุริส
 ยสุตฺธ คุวํ ปาสาทสุตฺธ อารโหณาย นิสฺเสถนํ กโรสี ชานาสี คัม
 ปาสาทํ ปุรฺตติมาย วา ทิสาย ทกฺขิณาย วา ทิสาย ปจฺฉิณาย
 วา ทิสาย อุตฺตราย วา ทิสาย อจฺจุ วา นัจฺจุ วา มชฺโณ
 วาติ ๑ อิติ ปุฏฺฐโง โนติ วเทยฺย ตเมณํ เอวํ วเทยฺยํ อมฺโห ปุริส
 ยํ คุวํ น ชานาสี น ปสฺสสี คสุตฺธ คุวํ ปาสาทสุตฺธ อารโหณาย
 นิสฺเสถนํ กโรสีติ ๑ อิติ ปุฏฺฐโง อามาติ วเทยฺย ๑ คัม กิ มณฺณสี
 โปฏฺฐปาท นนฺ เอวํ สนฺเต คสุตฺธ ปุริสสุตฺธ อปฺปาฏิหิริกัม ภาสีคัม
 สัมปชชัตติ ๑ อทฺธา ไช ภนฺเต เอวํ สนฺเต คสุตฺธ ปุริสสุตฺธ
 อปฺปาฏิหิริกัม ภาสีคัม สัมปชชัตติ ๑ เอวเมว ไช โปฏฺฐปาท เข
 เต สมนพฺรหฺมณา เอวํวาทีโน เอวํทิจฺฉีโน เอกนฺตสุตฺถิ อคฺคา
 โหติ อโรโค ปรมฺ ฆรณาทิ คุยาหํ อปฺสํกมิตฺวา เอวํ วทามิ
 สจฺจํ กิร คุเมห อายสฺสุมฺโโค เอวํวาทีโน เอวํทิจฺฉีโน เอกนฺตสุตฺถิ
 อคฺคา โหติ อโรโค ปรมฺ ฆรณาทิ ๑ เต เจ เม เอวํ ปุฏฺฐา
 อามาติ ปฏฺิขานนฺติ คุยาหํ เอวํ วทามิ อมฺีจ ปน คุเมห
 อายสฺสุมฺโโค เอกนฺตสุตฺถิ โสกํ ชานํ ปสฺสํ วิหรณาทิ ๑ อิติ ปุฏฺฐโง
 โนติ วทนฺติ คุยาหํ เอวํ วทามิ อมฺีจ ปน คุเมห อายสฺสุมฺโโค

ខេកំ វា វត្ថុតំ ខេកំ វា វិវត្តំ ចុប្បុតំ វា វត្ថុតំ ចុប្បុតំ វា
 វិវត្តំ ខេកុត្តុតំ ខត្ថុតានំ សំបុទានាទាមិ ។ មិទិ ប្បុទ្ធា និទិ
 វាហុតិ គុយាអំ ខេវំ វាហមិ មិទ្ធំ បន គុមេត មាយសំមុតិ ឆានាត
 មិទ្ធំ មកុកិ មិទ្ធំ ប្រិប្បា ខេកុត្តុតំ តិកត្តំ សុទ្ធិវិទិយាមិ ។
 មិទិ ប្បុទ្ធា និទិ វាហុតិ គុយាអំ ខេវំ វាហមិ មិទ្ធំ បន គុមេត
 មាយសំមុតិ មា គា ភេតា ខេកុត្តុតំ តិកត្តំ ចុប្បុតំ គាតំ
 ភាស្មានាមំ សុតំ សុតានំ សុប្បិប្បុតំ មាវិទា ចុប្បិប្បុតំ
 មាវិទា ខេកុត្តុតំ តិកត្តំ សុទ្ធិវិទិយាមិ មិទ្ធំ មិ មាវិទា ខេវំ
 ប្រិប្បុតំ ខេកុត្តុតំ តិកត្តំ ចុប្បុតំ ។ មិទិ ប្បុទ្ធា និទិ វាហុតិ ។
 គំ កំ មណ្ឌលី ប្រាជ្ញាបារមី មនុ ខេវំ សុតេ គេតំ សំណុប្បារាមណំ
 ចុប្បាវិទិកំ ភាស្មានំ សំបុទានាទាមិ ។ មត្ថា ឆៃ ភាស្មានំ ខេវំ សុតេ
 គេតំ សំណុប្បារាមណំ ចុប្បាវិទិកំ ភាស្មានំ សំបុទានាទាមិ ។

[៣០២] តប្បិ ឆៃ ប្រាជ្ញាបារមី ចុប្បុតំ មិទ្ធិវិទិកំ ចុប្បុតំ
 មិទ្ធិវិទិកំ មិទ្ធិវិទិកំ ចុប្បុតំ មិទ្ធិវិទិកំ ។ មត្ថា ឆៃ ភាស្មានំ ខេវំ សុតេ
 គេតំ សំណុប្បារាមណំ ចុប្បាវិទិកំ ភាស្មានំ សំបុទានាទាមិ ។ មត្ថា ឆៃ
 ភាស្មានំ ខេវំ សុតេ គេតំ សំណុប្បារាមណំ ចុប្បាវិទិកំ ភាស្មានំ សំបុទានាទាមិ ។
 មត្ថា ឆៃ ភាស្មានំ ខេវំ សុតេ គេតំ សំណុប្បារាមណំ ចុប្បាវិទិកំ ភាស្មានំ
 សំបុទានាទាមិ ។ មត្ថា ឆៃ ភាស្មានំ ខេវំ សុតេ គេតំ សំណុប្បារាមណំ
 ចុប្បាវិទិកំ ភាស្មានំ សំបុទានាទាមិ ។ មត្ថា ឆៃ ភាស្មានំ ខេវំ សុតេ គេតំ
 សំណុប្បារាមណំ ចុប្បាវិទិកំ ភាស្មានំ សំបុទានាទាមិ ។

[៣០៣] មិទ្ធិវិទិកំ ឆៃ មត្ថា ប្រាជ្ញាបារមី ចុប្បុតំ

អភិវត្តន្តិស្ថិតិ (បេយ្យាតោ) បាធិស្ឋានេវ ភិក្ខុស្ថិតិ ប្រតិ ។
 ប្រតិស្ថិតិ ។ ស្ថិតិ ។ ធម្មបទធម្មេវ ឥន្ទ្រ ។ វិហារោ ។

[៣០៥] ចរុប្បត្តិស្ថិតិ ឥន្ទ្រ អត្ថំ ប្រែរូបាភាសា ចតុតប្បិដ្ឋានាស្ថិតិ ប្រាណាយ
 ធម្មំ តេសេមិ យោបាប្បិប្បន្នានំ វិ ឥន្ទ្រតេសិកា ធម្មា ប្រតិស្ថិតិស្ថិតិ
 វិហារិយា ធម្មា អភិវត្តន្តិស្ថិតិ ប្រាណាយាប្បិដ្ឋានំ វេប្បត្តតុគ្គេវ
 ភិក្ខុស្ថិតិ ។ ធម្មេ ឥន្ទ្រ អភិវត្តន្តិស្ថិតិ ឥន្ទ្រតេសិកា ឥន្ទ្រស្ថិតិ វិហារិស្ថិតិ ។
 (បេយ្យាតោ) បាធិស្ឋានេវ ភិក្ខុស្ថិតិ ប្រតិ ។ ប្រតិស្ថិតិ ។ ស្ថិតិ ។
 ធម្មបទធម្មេវ ឥន្ទ្រ ។ វិហារោ ។

[៣០៦] ប្រេ ទេ ប្រែរូបាភាសា អនេក ខេវ បុគ្គលេយ្យំ កត្តិម ប្រេ
 តោ ចារុតោ ឧបាសិកា ចតុតប្បិដ្ឋានា យស្ថំ គុដ្ឋេ ប្រាណាយ
 ធម្មំ តេសេមិ យោបាប្បិប្បន្នានំ វិ ឥន្ទ្រតេសិកា ធម្មា ប្រតិស្ថិតិស្ថិតិ
 វិហារិយា ធម្មា អភិវត្តន្តិស្ថិតិ ប្រាណាយាប្បិដ្ឋានំ វេប្បត្តតុគ្គេវ
 ភិក្ខុស្ថិតិ ។ ធម្មេ ឥន្ទ្រ អភិវត្តន្តិស្ថិតិ ឥន្ទ្រតេសិកា ឥន្ទ្រស្ថិតិ វិហារិស្ថិតិ ។
 តេសំ មនំ ខេវ បុគ្គលេ ខេវ បុគ្គលេយ្យាម មនំ វា តោ ចារុតោ
 ឧបាសិកា ចតុតប្បិដ្ឋានា យស្ថំ មនំ ប្រាណាយ ធម្មំ តេសេមិ យោ-
 បាប្បិប្បន្នានំ វិ ឥន្ទ្រតេសិកា ធម្មា ប្រតិស្ថិតិស្ថិតិ វិហារិយា ធម្មា
 អភិវត្តន្តិស្ថិតិ ប្រាណាយាប្បិដ្ឋានំ វេប្បត្តតុគ្គេវ ភិក្ខុស្ថិតិ ។ ធម្មេ
 ឥន្ទ្រ អភិវត្តន្តិស្ថិតិ ឥន្ទ្រតេសិកា ឥន្ទ្រស្ថិតិ វិហារិស្ថិតិ ។

[៣០៧] ប្រេ ទេ ប្រែរូបាភាសា អនេក ខេវ បុគ្គលេយ្យំ កត្តិម ប្រេ តោ

១ តោ កត្តិម ប្រាណាយ ។

อาอุโส มโนมโย อคฺคปฏฺฐิตาโก ฯ (โสเยว เปยฺยาโต) กตโม ปน
 โส อรุโป อคฺคปฏฺฐิตาโก ยสฺส ตุมฺเห ปหานาย ชมฺมํ เทเสถ ยถา-
 ปฏฺฐิพนฺนํ วั สํกิตฺเตสิกา ชมฺมา ปหฺยิสฺสํนฺติ โวทานิยา ชมฺมา
 อภิวทฺถิสฺสํนฺติ ฯ เป ฯ อุปสํมปฺชฺช วิหริสฺสํนฺตํ ภาสํ สํมปฺชฺชตฺติ ฯ
 โปฏฺฐปาท นนุ เอวํ สํนฺเต สํปฺปาฏิหิริกํ ภาสํ สํมปฺชฺชตฺติ ฯ
 อทฺธา โช ภาณเต เอวํ สํนฺเต สํปฺปาฏิหิริกํ ภาสํ สํมปฺชฺชตฺติ ฯ

[๓๐๘] เสงฺยถาปิ โช โปฏฺฐปาท ปุริโส นิสฺเสถณิ กเรยฺย
 ปาสาทสฺส อารอหนาย ตสฺเสว ปาสาทสฺส เหฏฺฐา ตเมถิ เอวํ
 วเทยฺยํ อมฺโก ปุริสํ ยสฺส ตํ ปาสาทสฺส อารอหนาย นิสฺเสถณิ
 กโรสี ฆานาสี ตํ ปาสาทํ ปุริสํนํ วา ทิสาย ทกฺขิณาย วา
 ทิสาย ปจฺฉิณาย วา ทิสาย อุตฺตราย วา ทิสาย ชุจฺโจ วา
 นีโจ วา มชฺโฌ วาติ ฯ โส เจ เอวํ วเทยฺยํ อยํ วา โส
 อาอุโส ปาสาทํ ยสฺสํ อารอหนาย นิสฺเสถณิ กโรมิ ตสฺเสว
 ปาสาทสฺส เหฏฺฐาติ ฯ ตํ กิ มณฺณสิ โปฏฺฐปาท นนุ เอวํ
 สํนฺเต ตสฺส ปุริสสฺส สํปฺปาฏิหิริกํ ภาสํ สํมปฺชฺชตฺติ ฯ อทฺธา
 โช ภาณเต เอวํ สํนฺเต ตสฺส ปุริสสฺส สํปฺปาฏิหิริกํ ภาสํ
 สํมปฺชฺชตฺติ ฯ เอวเมว โช โปฏฺฐปาท ปเร เจ อเมห เอวํ
 ปจฺฉนฺตํ กตโม ปน โส อาอุโส โอปาริโก อคฺคปฏฺฐิตาโก ฯ เป ฯ
 กตโม ปน โส อาอุโส มโนมโย อคฺคปฏฺฐิตาโก ฯ กตโม ปน
 โส อาอุโส อรุโป อคฺคปฏฺฐิตาโก ยสฺส ตุมฺเห ปหานาย ชมฺมํ

คจฺจนฺติ โยพาริกํ อคฺคตปฏฺฐิตาโกเตวํ ตสฺมึํ สมนฺเย สงฺขยํ คจฺจนฺติ
 ยสฺมึํ จิตฺตํ สมนฺเย มโนมโย อคฺคตปฏฺฐิตาโก โหติ เหนวํ ตสฺมึํ
 สมนฺเย โยพาริกํ อคฺคตปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ น จ อรูปํ
 อคฺคตปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ มโนมโย อคฺคตปฏฺฐิตาโกเตวํ ตสฺมึํ
 สมนฺเย สงฺขยํ คจฺจนฺติ ยสฺมึํ จิตฺตํ สมนฺเย อรูปํ อคฺคตปฏฺฐิตาโก โหติ
 เหนวํ ตสฺมึํ สมนฺเย โยพาริกํ อคฺคตปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ น จ
 มโนมโย อคฺคตปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ อรูปํ อคฺคตปฏฺฐิตาโกเตวํ
 ตสฺมึํ สมนฺเย สงฺขยํ คจฺจนฺติ ฯ

[๓๑๐] สจฺเจ ทํ จิตฺตํ เอวํ ปุจฺเจยฺยํ อโหสิํ ตวํ อตฺตมทุชฺฌานํ
 น ตวํ น อโหสิํ ภวิสฺสํ ตวํ อนาคตมทุชฺฌานํ น ตวํ น ภวิสฺสํ
 อคฺคิ ตวํ เอตฺรหิ น ตวํ นคฺคิ ๑ เอวํ ปุจฺเจ ๑ ตวํ จิตฺตํ
 กิณฺหิตํ พุยากรเยยฺยํ ๑ สจฺเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ อโหสิํ
 ตวํ อตฺตมทุชฺฌานํ น ตวํ น อโหสิํ ภวิสฺสํ ตวํ อนาคตมทุชฺฌานํ
 น ตวํ น ภวิสฺสํ อคฺคิ ตวํ เอตฺรหิ น ตวํ นคฺคิ เอวํ
 ปุจฺเจ ๑ อหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยํ อโหสํ อตฺตมทุชฺฌานํ นหํ
 น อโหสิํ ภวิสฺสํ อหํ อนาคตมทุชฺฌานํ นหํ น ภวิสฺสํ อคฺคาหํ
 เอตฺรหิ นหํ นคฺคิ เอวํ ปุจฺเจ ๑ อหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยํ ๑

[๓๑๑] สจฺเจ ปน ทํ จิตฺตํ เอวํ ปุจฺเจยฺยํ โย เต อโหสิํ อตฺโต
 อคฺคตปฏฺฐิตาโก โสเยว เต อคฺคตปฏฺฐิตาโก สจฺโจ โมโข อนาคโค
 โมโข ปจฺจุปปนฺโน โย เต ภวิสฺสํ อนาคโค อคฺคตปฏฺฐิตาโก

อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโก โหติ ๑ เป ๑ ยสฺมึ จิตฺตํ สมฺเย อรูปํ อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโก
 โหติ เหนว คสฺมึ สมฺเย โอปาริโก อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ น
 มโนมโย อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ อรูปํ อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโกเตว
 คสฺมึ สมฺเย สงฺขยํ คจฺจนฺติ ๑ เสยฺยถาปิ จิตฺตํ ควา ชีวํ ชีวมนฺหา
 ทธิ ทธิมนฺหา นวณฺตํ นวณฺตมนฺหา สบฺบิ สบฺบิมนฺหา สบฺบิมนฺหา
 ยสฺมึ สมฺเย ชีวํ โหติ เหนว คสฺมึ สมฺเย ทตฺติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ น
 ๑ นวณฺตคฺคิ สงฺขยํ คจฺจนฺติ น ๑ สบฺบิคฺคิ สงฺขยํ คจฺจนฺติ น ๑
 สบฺบิมนฺหาติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ ชีวํเตว คสฺมึ สมฺเย สงฺขยํ คจฺจนฺติ ๑
 ยสฺมึ สมฺเย ทธิ โหติ ๑ นวณฺตํ โหติ ๑ สบฺบิ โหติ ๑
 สบฺบิมนฺหา โหติ เหนว คสฺมึ สมฺเย ชีวณฺติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ น
 ทตฺติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ น นวณฺตคฺคิ สงฺขยํ คจฺจนฺติ น สบฺบิคฺคิ สงฺขยํ
 คจฺจนฺติ สบฺบิมนฺหาเตว คสฺมึ สมฺเย สงฺขยํ คจฺจนฺติ ๑ เอวเมว
 ๒ จิตฺตํ ยสฺมึ สมฺเย โอปาริโก อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโก โหติ เหนว
 คสฺมึ สมฺเย มโนมโย อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ น อรูปํ
 อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ โอปาริโก อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโกเตว คสฺมึ
 สมฺเย สงฺขยํ คจฺจนฺติ ยสฺมึ สมฺเย จิตฺตํ มโนมโย อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโก
 โหติ ๑ เป ๑ อรูปํ อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโก โหติ เหนว คสฺมึ สมฺเย โอปาริโก
 อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโกติ สงฺขยํ คจฺจนฺติ น ๑ มโนมโย อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโก
 สงฺขยํ คจฺจนฺติ อรูปํ อตฺตคฺคปฏฺฐิตาโกเตว คสฺมึ สมฺเย สงฺขยํ
 คจฺจนฺติ ๑ อิมํ ๒ จิตฺตํ โลกสมฺมณฺณา โลกนिरุตฺติโย โลกโฆหารา

สุภสุตฺตํ

[๓๑๔] เอมเม สุตํ ฯ เอกํ สมยํ อายสฺมา อานนฺโท สํวตฺถิยํ
วิหริติ เชตวเน อนาถปิตฺตํ กัสสํ สํวราเม อจิรปริณิพพุเต ภกฺวติ ฯ

[๓๑๕] เตเน โช ปน สมฺเยเน สฺสโก มาณโว โตเทยฺยปฺตฺโต
สํวตฺถิยํ ปฏฺวิสฺสตี เกณจีเทว กรณฺเเยเน ฯ อถโช สฺสโก มาณโว
โตเทยฺยปฺตฺโต อณฺณตฺร มาณวํ อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ มาณว
เยเน สมฺโณ อานนฺโท เตนุปลสงฺกม อฺปลสงฺกมิตฺวา มม วจฺเณ
สมฺณํ อานนฺทํ อปฺปาพจํ อปฺปาตฺตํ ตหฺมุจํ พถํ ผาสฺสํ วิหารํ
ปฺจุจ สฺสโก มาณโว โตเทยฺยปฺตฺโต ภวณฺทํ อานนฺทํ อปฺปาพจํ
อปฺปาตฺตํ ตหฺมุจํ พถํ ผาสฺสํ วิหารํ ปฺจุจตฺตี เอวญฺจ วเทหิ
สํวํ กิร ภวํ อานนฺโท เยเน สฺสสฺส มาณวสฺส โตเทยฺยปฺตฺตสฺส
นิเวสํ เตนุปลสงฺกมตฺถ อหฺมมํ อฺปาทายาติ ฯ เอวํ โภติ โช โส
माणวโก สฺสสฺส มาณวสฺส โตเทยฺยปฺตฺตสฺส ปฏฺิสฺสํ ตฺวา เยนายสฺมา
อานนฺโท เตนุปลสงฺกมิ อฺปลสงฺกมิตฺวา อายสฺมตฺตา อานนฺเทน สํวํ
สมฺโมติ สมฺโมทณฺเญํ กถํ สํวราณฺเญํ วตฺติสํวเรตฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสฺสํ ฯ
เอกมฺนตฺตํ นิสฺสินโน โช โส มาณวโก อายสฺมณฺทํ อานนฺทํ เอตทโวจ
สฺสโก โช มาณโว โตเทยฺยปฺตฺโต ภวณฺทํ อานนฺทํ อปฺปาพจํ
อปฺปาตฺตํ ตหฺมุจํ พถํ ผาสฺสํ วิหารํ ปฺจุจติ เอวญฺจ วเทหิ
สํวํ กิร ภวํ อานนฺโท เยเน สฺสสฺส มาณวสฺส โตเทยฺยปฺตฺตสฺส

๓๓๗] สุกส์ตฺเต อานนฺทฺเตวสฺส สุกฺมาณฺวณิเวสนคฺคณํ ๒๕๑

นิเวสนํ เทนุปลงฺกมคฺค อฺนุกมฺปํ อฺปาทายาติ ฯ

[๓๓๖] เอวํ วุคฺคเต อายสฺมา อานนฺโท ตํ มาณวํ เอตทโวจ
อกาโต โข มาณวก อคฺคิ เม อชฺช เกสฺสชฺชมคฺคา ปิตา อปฺเปว-
นาม เสวํปํ อฺปลงฺกเมยฺยาม กาสณฺจ สฺมยณฺจ อฺปาทายาติ ฯ
เอวํ โภทิ โข โส มาณวโก อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปฏิสฺสํววา
อฺภูจฺยาสนา เยน สุกฺโก มาณโว โตเทยฺยปฺคฺคโต เทนุปลงฺกมิ
อฺปลงฺกมิตฺวา สุกํ มาณวํ โตเทยฺยปฺคฺคํ เอตทโวจ อโวจุมฺหา
โห มยํ โภโต วจเนน ตํ ภวนฺตํ อานนฺทํ สุกฺโก มาณโว
โตเทยฺยปฺคฺคโต ภวนฺตํ อานนฺทํ อปฺปาพารํ อปฺปาตงฺกํ ตฺถุจฺจํ
พถํ ผาสฺสุหาวํ ปุจฺจติ เอวณฺจ วเทติ สํว รุ กิร ภวํ อานนฺโท
เยน สุกฺสฺส มาณวสฺส โตเทยฺยปฺคฺคสฺส นิเวสนํ เทนุปลงฺกมคฺค
อฺนุกมฺปํ อฺปาทายาติ เอวํ วุคฺคเต โภ สฺมโณ อานนฺโท มํ
เอตทโวจ อกาโต โข มาณวก อคฺคิ เม อชฺช เกสฺสชฺชมคฺคา
ปิตา อปฺเปวนาม เสวํปํ อฺปลงฺกเมยฺยาม กาสณฺจ สฺมยณฺจ
อฺปาทายาติ เอตฺตาวตฺตาปํ โข โภ กตเมว เอตํ ยโต โข โส
ภวํ อานนฺโท โອกาสฺมกาสํ สฺวาคณายํ อฺปลงฺกมณายาติ ฯ

[๓๓๗] อถโห อายสฺมา อานนฺโท ตสฺสํว รคฺคิตฺยา อจฺจุเณ
ปฺพุพฺพณฺหสฺมยํ นิวาเสตฺวา ปคฺคจฺจฺจฺรมาทาย เจตฺเทน ภิกฺขุณา
ปจฺจาสฺมเณน เยน สุกฺสฺส มาณวสฺส โตเทยฺยปฺคฺคสฺส นิเวสนํ
เทนุปลงฺกมิ อฺปลงฺกมิตฺวา ปณฺณคฺคเต อาสเน นิสฺสีติ ฯ อถโห

สุโก มาณโว โตเทยฺยปฺตฺโต เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปลงฺกมิ
 อุปฺปลงฺกมิทฺวา อายสฺมตา อานนฺเทน สทฺธิํ สมนฺโทธิ สมนฺโทธินํ
 กถํ สํวราณํ วัตฺติสาเรทฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทิ ฯ เอกมฺนตํ นิสฺสินฺโน
 โห สุกโก มาณโว โตเทยฺยปฺตฺโต อายสฺมมฺนตํ อานนฺทํ เอตทโวจ
 ภวณฺหิ อานนฺโท คสฺส โภโต โคตมสฺส ทังมรคฺตํ อุปฺปฐฺสาโก
 สมนฺติกาจโร สมนฺปจาร์ ภวเมตํ อานนฺโท สาเหยฺย เยสํ โส ภวํ
 โคตโม ชมฺมานํ วณฺณวาทํ อโหสิ ยตฺถ จ อิมํ ชนตํ สํมาทเปสฺสิ
 นิเวเสสฺสิ ปติฏฺฐาเปสฺสิ กตเมสํ โห โภ อานนฺท ชมฺมานํ โส
 ภวํ โคตโม วณฺณวาทํ อโหสิ กตฺถ จ อิมํ ชนตํ สํมาทเปสฺสิ
 นิเวเสสฺสิ ปติฏฺฐาเปสฺสิติ ฯ ติณฺณํ โห มาณว ก ขนฺธานํ โส
 ภควา วณฺณวาทํ อโหสิ เอตฺถ จ อิมํ ชนตํ สํมาทเปสฺสิ นิเวเสสฺสิ
 ปติฏฺฐาเปสฺสิ กตเมสํ ติณฺณํ อริยสฺส สัตถกฺขนฺทสฺส อริยสฺส
 สํมาธิกฺขนฺทสฺส อริยสฺส ปณฺณากฺขนฺทสฺส อิมสฺส โห มาณว
 ติณฺณํ ขนฺธานํ โส ภควา วณฺณวาทํ อโหสิ เอตฺถ จ อิมํ
 ชนตํ สํมาทเปสฺสิ นิเวเสสฺสิ ปติฏฺฐาเปสฺสิติ ฯ

[๓๘๔] กตโม ปน โส โภ อานนฺท อริโย สัตถกฺขนฺโห ยสฺส
 โส ภวํ โคตโม วณฺณวาทํ อโหสิ ยตฺถ จ อิมํ ชนตํ สํมาทเปสฺสิ
 นิเวเสสฺสิ ปติฏฺฐาเปสฺสิติ ฯ อิทฺถ มาณว ตถาคโต โถเก อุปฺปชฺชติ
 อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน ฯ เป ฯ โส อิมํ โถกํ
 สทฺเวกํ สมารกํ ฯ เป ฯ ปริสุทฺธํ พุทฺทมจฺริยํ ปกาเสติ ฯ คํ

ขมฺมํ สุตฺตํ คหปติ วา คหปติปฺตฺโต วา อณฺเฏตฺรสมิ วา กุเต
 ปจฺจาสาโต โส ตํ ขมฺมํ สุตฺตํ ตถาคเต สํทฺธํ ปฏฺธิภตติ โส
 เตน สํทฺธยาปฏฺฐาเกน สมนฺนาคโต อิติมี ปฏฺฐิณฺณจิกฺขติ สํมุพาโห
 ฆราวาโส ราชปโต อพฺโลกาโส ปพฺพชฺชา นยิทํ สุกฺกํ อคฺคํ
 อชฺฌมาวสฺสา เอกนฺตปริปฺปณฺณํ เอกนฺตปริสํทฺธํ สํวชฺชิตฺติ พฺรหฺมจริยํ
 จริตฺตํ ยนฺนุนาหิ เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺตวา กาสายานิ วตฺถุณิ อจฺฉา-
 เทตฺตวา อคฺคํสํมา อนคาริยํ ปพฺพชฺเชยฺยนฺติ ฯ โส อปเรน สมนฺน
 อปฺปํ วา โภกฺกขนฺทํ ปหาย มหนฺตํ วา โภกฺกขนฺทํ ปหาย อปฺปํ วา
 ฌาติปริวฏฺฐิํ ปหาย มหนฺตํ วา ฌาติปริวฏฺฐิํ ปหาย เกสฺมสฺสํ
 โอหาเรตฺตวา กาสายานิ วตฺถุณิ อจฺฉาเทตฺตวา อคฺคํสํมา อนคาริยํ
 ปพฺพชฺติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชฺชิตฺวา สฺมาโน ปาติโมกฺขสํวรํสํวโร วิหริ-
 ทิ อจฺฉาโคจรสํปฺนโน อนุมตฺเตสฺส วชฺเชสฺส ภายสฺสํสํวํ สฺมาทาย
 สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺส กายกมฺมวจฺจิกมฺเมน สมนฺนาคโต กุสฺสเถน
 ปริสํทฺธราชํว สัตถสํปฺนโน อินฺทริเยสฺส คฺคตฺตทฺวาโร สติสํปชฌเณน
 สมนฺนาคโต สหตฺตฺวาโส ฯ

[๓๑๘] กถณฺจ มาณเว ภิกฺขุ สัตถสํปฺนโน โหติ อิทฺถ มาณเว ภิกฺขุ
 ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิโร โหติ นิหิตทณฺโห
 นิหิตสํคฺโค ทชฺชํ ทยาปฺนโน สํพฺพปาณญฺชิตานุกมฺปิ วิหริติ ฯ ยํปี
 มาณเว ภิกฺขุ ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิโร โหติ
 นิหิตทณฺโห นิหิตสํคฺโค ทชฺชํ ทยาปฺนโน สํพฺพปาณญฺชิตานุกมฺปิ

วิหริติ อิทมบีสุตฺตํ โหติ สัตถสุมํ (ตโต ปรี สัพพํ วิตุถาเรตพฺพํ) ฯ เป ฯ

[๓๒๐] ยถา วา ปเนเก โภณโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธา-
 เทยฺยานิ โภชนานิ ภุชฺชิตฺวา เต เอวรูปาย ตีรจฺฉานวิชฺชาย
 มิจฺฉาชีเวน ชีวิกํ กปฺเปเนติ ฯ เสยฺยถํ ๑ สนนฺตีกมฺมํ ปณฺธิกมฺมํ
 ภูมิกมฺมํ ภูริกมฺมํ วสฺสํกมฺมํ โวสฺสํกมฺมํ วตฺถกมฺมํ วตฺถุปริกรณํ
 อาจมนํ นุทฺทปณํ ชุหนํ วมณํ วิเวจณํ อุตฺถวิเวจณํ อโชวิเวจณํ
 สัตถวิเวจณํ กณฺณเตตฺถํ เนตฺตปฺปหานํ นตฺถกมฺมํ อณฺชณํ ปจฺจณฺชณํ
 สํสาทิกิยํ สตฺตกคฺคิยํ ทารกตฺติกจฺฉณํ มุตฺเตสฺสชฺชานํ อนุปฺปทานํ โอสถํ
 ปฏฺธิโมกฺโข อิติ วา ๑ อิติ เอวรูปาย ตีรจฺฉานวิชฺชาย มิจฺฉา-
 ชีวา ปฏฺธิวิโรโต โหติ ฯ ยํปี มาณว ภิกฺขุ ยถา วา ปเนเก
 โภณโต สมนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ โภชนานิ ภุชฺชิตฺวา
 เต เอวรูปาย ตีรจฺฉานวิชฺชาย มิจฺฉาชีเวน ชีวิกํ กปฺเปเนติ ฯ
 เสยฺยถํ ๑ สนนฺตีกมฺมํ ปณฺธิกมฺมํ ๑ เป ฯ โอสถํ ปฏฺธิโมกฺโข อิติ
 วา ๑ อิติ เอวรูปาย ตีรจฺฉานวิชฺชาย มิจฺฉาชีวา ปฏฺธิวิโรโต โหติ
 อิทมบีสุตฺตํ โหติ สัตถสุมํ ๑ ส ๒ โส มาณว ภิกฺขุ เอว
 สัตถสุมฺปนฺโน น กุโตนฺจิ ภยํ สมนุสฺสํติ ยทฺธิํ สัตถสํวโรโต ๑
 เสยฺยถาปี มาณว ราชา ขตฺติโย มุทฺธาวสฺสิตฺโต นิหตฺตปจฺจามิตฺโต
 น กุโตนฺจิ ภยํ สมนุสฺสํติ ยทฺธิํ ปจฺจคฺคิกโต เอวเมว ๒
 มาณว ภิกฺขุ เอว สัตถสุมฺปนฺโน น กุโตนฺจิ ภยํ สมนุสฺสํติ ยทฺธิํ
 สัตถสํวโรโต ๑ โส อิมินา อวิเชน สัตถกฐนุเชน สมนฺนาคโต อชฺฌมคฺคํ

๓๒๓] สุกตฺเต อินฺทริยํวโร สติสํปะนณํ สนฺตฺตํ ๒๕๕

อนวชฺชํ ปฏิสํเวเทติ ฯ เอวํ โข มาณว ภิกฺขุ สํตสํปะนโน
โหติ ฯ อयํ โข โส มาณว อริโย สํตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ภควา วณฺณวาทํ อโหสิ เอตฺถ จ อิมํ ชนํ สํมาทเปสํ นิเวเสสํ
ปตฺติจําเปสํ อตฺถิ เจเวตฺถ อตฺถิ กรณียนฺติ ฯ อจฺฉริยํ โภ
จํ อานนฺท อพฺภุทํ โภ อานนฺท โส จายํ โภ อานนฺท อริโย
สํตฺต
ปฏิสํปะนโน โน อปฏิสํปะนโน เอวํ ปฏิสํปะนณจํา
โภ อานนฺท อริโย สํตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
พฺราหฺมณฺสํ น สมนุสฺสํสํมิ ฯ เอวํ ปฏิสํปะนณจํ โภ อานนฺท
อริโย สํตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อโหสิ เอตฺถ จ อิมํ ชนํ สํมาทเปสํ นิเวเสสํ
ปตฺติจําเปสํ อตฺถิ เจเวตฺถ อตฺถิ กรณียนฺติ ฯ

[๓๒๓] กตโม ปน โส โภ อานนฺท อริโย สํมาทฺตฺตฺตฺต
โส ภวํ โคตโม วณฺณวาทํ อโหสิ ยตฺถ จ อิมํ ชนํ สํมาทเปสํ
นิเวเสสํ ปตฺติจําเปสํ ๑ กตมฺจ ปน มาณว ภิกฺขุ อินฺทริเยสุ อตฺถ
ทฺวาโร โหติ ฯ อิทฺถ มาณว ภิกฺขุ จกฺขฺวา รุปํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคํ
โหติ นานุพฺพชฺชคฺคํ ยตฺถาจิกรณเมมํ จกฺขฺนฺทริยํ อตฺถํ วิทฺถนํ
อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมา อนวาสํสํเวยฺยํ ตสฺส
สํวราย ปฏิสํปะนณํ รกฺขติ จกฺขฺนฺทริยํ จกฺขฺนฺทริเย สํวํ อาปชฺชติ ฯ

โสเคน สททํ สุตฺวา ฯ เป ฯ ฆาเนน คนฺธี ฆายิตฺวา ฯ ฆิตฺวหา
 รสํ สํยิตฺวา ฯ กาเยน โฉฐฺพพฺพิ ผุสฺสิตฺวา ฯ มนสา ฆมฺมํ
 วิณฺณาย น นิมิตฺตคฺคาคํ โหติ นานุพฺพณฺชนคฺคาคํ ยถวาทิกรณเมณํ
 มนินฺทริยํ อสํวตํ วิหรณฺตํ อภิธฺมาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสฺสา
 ฆมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ คสฺสํ สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนินฺทริยํ
 มนินฺทริเย สํวรํ อาปชฺชติ ฯ โส อิมินา อริเยน อินฺทริยสํวเรน
 สมนฺนาคโต อชฺฌตฺตํ อพฺยาเสกสฺสํ ปฏิสํเวเทติ ฯ เอวํ โข มาณว
 ภิกฺขุ อินฺทริเยสุ คฺคตฺตทฺวารो โหติ ฯ

[๓๒๒] กถณฺจ มาณว ภิกฺขุ สติสํปชฌเบเน สมนฺนาคโต
 โหติ ฯ อช มาณว ภิกฺขุ อภิภฺกนฺเต ปฏิภฺกนฺเต สํปชานการํ
 โหติ อาโตภิกเต วิโลภิกเต สํปชานการํ โหติ สํมุมิณฺชิตे ปสํวริเต
 สํปชานการํ โหติ สํฆาฏิปคฺตจํวรชารणे สํปชานการํ โหติ
 อสฺสิตเต ปัสสิตเต ฆายิตเต สํยิตเต สํปชานการํ โหติ อจฺจุจวรปัสสํว-
 กมฺเม สํปชานการํ โหติ กเต จิตเต นิสินฺเน สุตฺเต ชาควริเต
 ภาสฺสิตเต ตฺถนฺทํภาเว สํปชานการํ โหติ เอวํ โข มาณว ภิกฺขุ
 สติสํปชฌเบเน สมนฺนาคโต โหติ ฯ

[๓๒๓] กถณฺจ มาณว ภิกฺขุ สันตฺตุจฺโง โหติ ฯ อช มาณว
 ภิกฺขุ สันตฺตุจฺโง โหติ กายปรีหริเกณ จํวเรน กุสฺสณฺนิปรีหริเกณ
 ปิณฺทุทปาเตน โส เยเน เยเนว ปกฺกมฺติ สํมาทายเว ปกฺกมฺติ
 เสยฺยถาปํ มาณว ปกฺกํ สกฺุโณ เยเน เยเนว เทติ สंपตฺตทฺวารเวย

๓๒๕] สุกตฺตเต วัณฺณวณฺเต จตฺตสฺส ปณฺจวัณฺณูปมาภา ๒๕๗

เทติ เอวเมว โข มาณว ภิกฺขุ สฺนฺตฺตฺตฺส โหติ กายปริหาริเกณ
จิวฺเรน กุญฺญปริหาริเกณ ปิณฑปาเตน โสฺ ยေန เยเนว ปกฺกมตฺติ
สฺมาทาเยว ปกฺกมตฺติ ฯ เอวํ โข มาณว ภิกฺขุ สฺนฺตฺตฺตฺส โหติ ฯ

[๓๒๕] โส อิมินา จ อริเยน สํตฺตฺตฺตฺส สมนฺนาคโค อิมินา
จ อริเยน อินฺทฺริยสํวเรน สมนฺนาคโค อิมินา จ อริเยน สติ-
สํปฺชฌเนน สมนฺนาคโค อิมาย จ อริยาย สฺนฺตฺตฺตฺส สมนฺนาคโค
วิจิตฺตํ เสนาสนํ ภตฺติ อรญฺญํ รุกฺขมุตฺตํ ปพฺพตฺตํ กนฺทวํ คิริคุทฺตํ
สุสํถํ วณฺสปตฺตํ อพฺโปกถาสํ ปถาตฺตฺตฺส ฯ โส ปจฺจกตฺตํ ปิณฑปาต-
ปฏิกฺกนฺโต นิสํหติ ปตฺตงฺกํ อากุชิตฺวา อชฺชํ กายํ ปณฺธาย ปริมุขํ
สํตฺตํ อปฺปฺยฺสเปตฺวา ฯ โส อภิชฺฌนํ โสภํ ปหาย วิคตฺตฺตฺส
เจตฺสา วิหริติ อภิชฺฌาย จิตฺตํ ปริโสเชติ พฺยาปาทปโทสํ ปหาย
อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหริติ สํพฺพปาณญฺหิตานุกมฺปิ พฺยาปาทปโทสํ
จิตฺตํ ปริโสเชติ ถินมิตฺทํ ปหาย วิคตถินมิตฺทํ วิหริติ อาโลกสํญฺญํ
สโต สมนฺนปชาโน ถินมิตฺทํ จิตฺตํ ปริโสเชติ อุตฺตฺตฺตฺส ปหาย
อนฺทฺธโค วิหริติ อชฺฌตฺตํ วุปฺสเนตฺตฺส จิตฺตํ อุตฺตฺตฺตฺส จิตฺตํ
ปริโสเชติ วิจิกิจฺฉํ ปหาย ตินฺนวิจิกิจฺฉํ วิหริติ อกถกถํ กุสเสตฺตํ
ชมฺเมตฺตํ วิจิกิจฺฉาย จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ

[๓๒๖] เสยฺยถาปี มาณว ปริโส อธิณฺ อาทาย กมฺมุนฺเต
ปโยเชยฺย ตสฺส เต กมฺมุนฺตา สมิชฺฌเยยฺย ฯ โส ยานิ จ
ไปราณานิ อธิณฺมุทานิ ตานิ จ พฺยนฺตํเกรยฺย สฺยา จตฺตํ อุตฺตฺตํ

อวสิฏฐิ ทารภรณาย ๑ ศัสถ์ เอวมสัถ์ อหิ โช ปุพเพ อธิ
 อาทาย กมฺมนุเต ปโยเชตฺติ ศัสถ์ เต เม กมฺมนุตา สมิชฺฌิตุ
 ใสหิ ยานิ โปราณานิ อิมฺมุตานิ ตานิ จ พฺยนฺตํอากาสํ อตฺถิ จ
 เม อุตฺตริ อวสิฏฐิ ทารภรณายาติ ๑ ใส คโคณิทานํ ตเถก
 ปาโมชฺช อธิคฺจุเน ไสฺมนสัถ์ ๑ เสยฺยถาปํ มาณว ปุริสํ อาพาชิโก
 อสัถ์ ทุกฺขิต พาทุหิตาโน ภคฺตญฺจสัถ์ นจฺฉาเทยฺย น จสัถ์
 กาเย พทฺมคฺตา ๑ ใส อปเรน สฺมเยน ตมฺหา อาพาธา มุจฺเจยฺย
 ภคฺตญฺจสัถ์ ฉาเทยฺย สฺยา จสัถ์ กาเย พทฺมคฺตา ๑ ศัสถ์
 เอวมสัถ์ อหิ โช ปุพเพ อาพาชิโก อโหสิ ทุกฺขิต พาทุหิตาโน
 ภคฺตญฺจ เม นจฺฉาเทสิ น จ เม อาสิ กาเย พทฺมคฺตา ไสฺมฺหิ
 เอตฺรหิ ตมฺหา อาพาธา มุจฺโต ภคฺตญฺจ เม ฉาเทสิ อตฺถิ จ
 เม กาเย พทฺมคฺตาติ ๑ ใส คโคณิทานํ ตเถก ปาโมชฺช อธิคฺจุเน
 ไสฺมนสัถ์ ๑ เสยฺยถาปํ มาณว ปุริสํ พนฺธนาคาร พนฺโช อสัถ์
 ใส อปเรน สฺมเยน ตมฺหา พนฺธนาคารา มุจฺเจยฺย ไสฺตฺติหา
 อภเยน น จสัถ์ กิณฺจิ โภกานํ วโย ๑ ศัสถ์ เอวมสัถ์ อหิ
 โช ปุพเพ พนฺธนาคารา พนฺโช อโหสิ ไสฺมฺหิ เอตฺรหิ ตมฺหา
 พนฺธนาคารา มุจฺโต ไสฺตฺติหา อภเยน นตฺถิ จ เม กิณฺจิ โภกานํ
 วโยติ ๑ ใส คโคณิทานํ ตเถก ปาโมชฺช อธิคฺจุเน ไสฺมนสัถ์ ๑
 เสยฺยถาปํ มาณว ปุริสํ ทาโส อนตฺตาธิโน ปราชิโน น เยน-
 กามจฺจโม ๑ ใส อปเรน สฺมเยน ตมฺหา ทาสฺพยา มุจฺเจยฺย

อตฺตาริโน อปราริโน ภุชิสฺสโย เยนกามงฺกโม ๑ ตสฺส เอวมสฺส อหํ
 ไช ปุพฺเพ ทาโส อโหสิ น อตฺตาริโน ปรราริโน น เยนกามงฺกโม
 โสมุหิ เอตฺรหิ ตมฺหา ทาสฺสพฺยา มุตฺโต อตฺตาริโน อปราริโน
 ภุชิสฺสโย เยนกามงฺกโมติ ๑ โส ตโตนิทานํ ตเถถ ปาโมชฺชํ อธิจฺจุเน
 โสมนสฺสํ ๑ เสยฺยถาปํ มาณเว ปุริโส สฺสโน สโภโค กนฺตาร
 ทุชานมคฺคํ ปฏิปชฺเชยฺย ทฺพภิกฺขุํ สํปปฏิภํ ๑ โส อปเรน
 สมนฺเณ ตํ กนฺตารํ นิคฺคตฺเรยฺย โสตุถินา คามนฺตํ อนุปาปุณฺเณยฺย
 เขมํ อปปฏิภํ ๑ ตสฺส เอวมสฺส อหํ ไช ปุพฺเพ สฺสโน สโภโค
 กนฺตารทุชานมคฺคํ ปฏิปชฺชํ ทฺพภิกฺขุํ สํปปฏิภํ โสมุหิ เอตฺรหิ ตํ
 กนฺตารํ นิคฺคตฺตโน โสตุถินา คามนฺตํ อนุปปฺตฺโต เขมํ อปปฏิ
 ภยฺนติ ๑ โส ตโตนิทานํ ตเถถ ปาโมชฺชํ อธิจฺจุเน โสมนสฺสํ ๑
 เอวเมว ไช มาณเว ภิกฺขุ ยถาธินํ ยถาโรคํ ยถาพฺนชฺชาคารํ
 ยถาทาสฺสพฺยํ ยถากนฺตารทุชานมคฺคํ อิมํ ปญฺจ นีวรเณ อปฺปทึเน
 อตฺตนิ สมนุสฺสํติ ๑ เสยฺยถาปํ มาณเว ยถาอาณณฺยํ ยถาอาโรคฺยํ
 ยถาพฺนชฺชาโมกฺขํ ยถาภุชิสฺสํ ยถาเขมฺมตฺถมฺมํ เอวเมว ภิกฺขุ อิมํ
 ปญฺจ นีวรเณ ปทึเน อตฺตนิ สมนุสฺสํติ ตสฺสํเม ปญฺจ นีวรเณ
 ปทึเน อตฺตนิ สมนุสฺสํโต ปาโมชฺชํ ชายติ ปมฺมทิสฺสํ ปิตี ชายติ
 ปิติมนฺสํ กายิ ปสฺสํมกฺกิ ปสฺสํทฺชกฺกายิ สฺสํ ปเวเทติ สฺสโน
 จิตฺตํ สฺมาธิยติ ๑ โส วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ อภุสฺสเถหิ ชมฺเมหิ
 สฺสวิตฺถกํ สฺสวิจารํ วิเวกขํ ปิติสฺสํ ปจฺมํ ฌานํ อฺปสํมปฺชช วิหริติ ๑

โส อิมเมว กายํ วิเวกเสน ปัตติสฺสฺเสน อภิสันฺนเตติ ปริสฺนฺนเตติ ปริ-
 ปุเรติ ปริปุเณติ นาสฺสํ กิณฺจิ สัพฺพาวโต กายสฺสํ วิเวกเสน
 ปัตติสฺสฺเสน อปฺมุคฺติ โหติ ฯ เสยฺยถาปิ มาณว ทกฺโข นุหฬโก วา
 นุหฬปกนฺตวาสํ วา กัณฺถาเต นุหฬนียจฺจนฺณานิ ชาภิวิคฺขวา อุกฺกเถน
 ปริปุโผสํกํ สันฺนุเทยฺย ปริสฺนฺนุเทยฺย สํยํ นุหฬนียมฺปนฺนํ เสนฺหาณฺคตา
 เสนฺหฬเรตา สันฺตรพาทิรา มุตา เสนฺเหเน น จ ปคฺขรติ เอวเมว
 โข มาณว ภิกฺขุ ฯ เป ฯ ยํ ทิ มาณว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามะหิ
 วิวิจฺจ อภฺสฺสเถหิ ชมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกํ ปัตติสฺสํ ปจฺม
 ฌานํ อปฺสํมฺปชฺช วิหริติ โส อิมเมว กายํ วิเวกเสน ปัตติ-
 สฺสฺเสน อภิสันฺนเตติ ปริสฺนฺนเตติ ปริปุเรติ ปริปุเณติ นาสฺสํ กิณฺจิ
 สัพฺพาวโต กายสฺสํ วิเวกเสน ปัตติสฺสฺเสน อปฺมุคฺติ โหติ ฯ อิทมฺปิสูตรํ
 โหติ สฺมาชิเมหิ ฯ

[๓๒๖] ปุณ จปรํ มาณว ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วุสฺสมา
 อชฺชณฺคตํ สํปสาหนํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สฺมาชิขํ
 ปัตติสฺสํ ทุคฺคิ ฌานํ อปฺสํมฺปชฺช วิหริติ ฯ โส อิมเมว กายํ
 สฺมาชิเสน ปัตติสฺสฺเสน อภิสันฺนเตติ ปริสฺนฺนเตติ ปริปุเรติ ปริปุเณติ
 นาสฺสํ กิณฺจิ สัพฺพาวโต กายสฺสํ สฺมาชิเสน ปัตติสฺสฺเสน น อปฺมุคฺติ
 โหติ ฯ เสยฺยถาปิ มาณว อุกฺกกรทโท กมฺภโร อุกฺกโธทโก
 คสฺสํ เณวสฺสํ ปุรตฺติมา ย ทิสาย อุกฺกสฺสํ อายมฺภํ น ทกฺกนิณาย
 ทิสาย อุกฺกสฺสํ อายมฺภํ น ปจฺฉนิณาย ทิสาย น อุตฺตรวาย ทิสาย

อุทกสฺส อายมฺหํ เทโว ปน กาเถน กาลํ สมนุมาธวํ อนุปฺปเวจุญฺเอย
 อถโฆ ตมฺหา จ อุทกกรหทา สฺสตา วาริชรา อุกฺกิชฺชิตฺวา ตเทว
 อุทกกรหํ สฺสเถน วารินา อภิสฺสนฺเทยฺย ปริสฺสนฺเทยฺย ปริปฺปฺเรยฺย
 ปริปฺผเรยฺย นาสฺสํ กิณฺจิ สํพุทฺธาโค อุทกกรหสฺสํ สฺสเถน วารินา
 อปฺปสุตํ อสฺสํ เอวเมว โฆ มาณว ภิက္ขุ ๑ เป ๑ ยปี มาณว
 ภิက္ขุ วิตถกฺกจิจฺวารณํ วุปฺสฺมา ๑ เป ๑ ทฺติยํ ฌานํ อฺปฺสํมฺปชฺช
 วิหริติ อิมเมว กายํ สฺมาธิเชน ปิตีสุเชน อภิสฺสนฺเทติ ปริสฺสนฺเทติ
 ปริปฺปฺเรติ ปริปฺผเรติ นาสฺสํ กิณฺจิ สํพุทฺธาโค กายสฺสํ สฺมาธิเชน
 ปิตีสุเชน อปฺปสุตํ โหติ ๑ อิทมฺปิสฺสํ โหติ สฺมาธิสฺมึ ๑

[๓๒๗] ปฺน จปรํ มาณว ภิက္ขุ ปิติยา จ จิรภา อฺเปกฺขโก
 จ วิหริติ สโต จ สํมฺปชาโน สฺสณฺจ กาเยน ปฏฺฐิถฺเวเทติ ยนฺตํ
 อธิยา อากิณฺชนฺติ อฺเปกฺขโก สติมา สฺสวอิหริติ ตติยํ ฌานํ
 อฺปฺสํมฺปชฺช วิหริติ ๑ โส อิมเมว กายํ นิปฺปิติเกน สฺสณฺ อภิสฺสนฺเทติ
 ปริสฺสนฺเทติ ปริปฺปฺเรติ ปริปฺผเรติ นาสฺสํ กิณฺจิ สํพุทฺธาโค กายสฺสํ
 นิปฺปิติเกน สฺสณฺ อปฺปสุตํ โหติ ๑ เสยฺยถาปํ มาณว อฺปฺปฺลิตฺธิยํ
 วา ปทุมฺนิยํ วา ปฺนุทฺธร์กนิยํ วา อปฺเปกฺจฺจานิ อฺปฺปฺตานิ วา
 ปทุมานิ วา ปฺนุทฺธร์กานิ วา อุกฺเก ชาตานิ อุกฺเก สํวทฺธฺมานิ
 อุกฺกานุกฺกตานิ อนฺโต นิมฺมฺกฺกโปสฺสนิ ตานิ ยาว จ อคฺคฺคานิ ยาว จ
 มฺุตานิ สฺสเถน วารินา อภิสฺสนฺหนานิ ปริสฺสนฺหนานิ ปริปฺปฺรานิ ปริปฺปฺผตานิ
 นาสฺสํ กิณฺจิ สํพุทฺธาทํ อฺปฺปฺตานิ วา ปทุมานํ วา ปฺนุทฺธร์กานํ

วา สัเตน จารินา อปฺมุคฺคํ อสฺสํ เหวเมว โห มาณว ภิกขุ
 ๑ เป ๑ ยัมปี มาณว ภิกขุ ปัตติยา ๑ วิราคา ๑ เป ๑ คติยํ ฉานํ
 อุตฺตมมฺพชฺช วิรหติ อิมเมว กายํ นิปฺปตฺติเกน สฺสฺเชน อภิสันฺนเทติ
 ปริสฺสนฺนเทติ ปริปุเรติ ปริปุณฺนติ นาสฺสํ กิณฺญจิ สฬฺพาวโค กายสฺสํ
 นิปฺปตฺติเกน สฺสฺเชน อปฺมุคฺคํ โหติ ๑ อิทมมฺปัสฺสํ โหติ สฺมาธิสฺสํ ๑

[๓๒๘] ปุณ จปวิ มาณว ภิกขุ สุธัส จ ปหามา ทุขธัส
 จ ปหามา ปุพเพ ว โสมนัสสโตมนัสสํ อตฺตงฺคมา อตฺตมสฺสํ
 อปฺเภวาสติปาริสฺสํ จตุตฺถํ ฌานํ อปฺสํปชฺช วิหริติ ฯ โส อิมเมว
 กายํ ปริสฺสฺสฺสฺส เจตสา ปริโยทาเตน สริตฺวา นิสฺสินฺโน โหติ
 นาสฺสํ กิณฺณิ สหฺพาวโต กายสฺส ปริสฺสฺสฺสฺส เจตสา ปริโยทาเตน
 อปฺมุตฺโต โหติ ฯ เสยฺยถาปิ มาณว ปุริโส โยทาเตน วตฺถे
 สสฺสํ ปารุปีตฺวา นิสฺสินฺโน สสฺสํ นาสฺสํ กิณฺณิ สหฺพาวโต กายสฺส
 โยทาเตน วตฺถे อปฺมุตฺโต โหติ เอวเมว โส มาณว ภิกขุ ฯ เป
 ยํ มาณว ภิกขุ สุธัส จ ปหามา ฯ เป ฯ จตุตฺถํ ฌานํ
 อปฺสํปชฺช วิหริติ อิมเมว กายํ ปริสฺสฺสฺสฺส เจตสา ปริโยทาเตน
 สริตฺวา นิสฺสินฺโน โหติ นาสฺสํ กิณฺณิ สหฺพาวโต กายสฺส ปริสฺสฺสฺส
 เจตสา ปริโยทาเตน อปฺมุตฺโต โหติ ฯ อิทมฺมัสฺสํ โหติ สฺมาจฺจํ ๑ อํ
 โส มาณว อวิโย สฺมาจฺจํ ๒ ยสฺสํ โส ภควา วตฺถุวาทํ
 อโหสิ เอตฺถ ๑ อิมํ ชนํ สฺมาทเปสิ นีเวเสสิ ปตฺติจฺเภาสิ
 อตฺถิ เอเวตฺถ อตฺถิ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

โก อานนฺท โส จายํ โก อานนฺท อริโย สฺมาธิกฺขณฺโห ปรีปฺปนฺโน
 โน อปรีปฺปนฺโน เอวํ ปรีปฺปนฺนญฺจาทํ โกโต อานนฺทสุตฺต อริยํ
 สฺมาธิกฺขณฺโห อิตฺถ พหิทฺธา อญฺเฆสุ สฺมณพฺรหฺมณฺเณสุ น สฺมณ-
 ปตฺถสํมิ เอวํ ปรีปฺปนฺนญฺจ โก อานนฺท อริยํ สฺมาธิกฺขณฺโห อิตฺถ
 พหิทฺธา อญฺเฆ สฺมณพฺรหฺมณฺณา อคฺคฺคิ สฺมณฺปตฺถสํยํ เต คาวตเก-
 เนว อคฺคฺคณา อตฺถํ อตฺถเมตฺตคาวตกา กตฺถเมตฺตคาวตกา อนฺนปฺปตฺโต
 โน สํวณฺนตฺโต นตฺถิ โน ทิณฺจํ อคฺคฺคิ กถํยํนฺติ ฯ อถ จ ปน
 ภวํ อานนฺโท เอวมาห อคฺคฺคิ เจเวตฺถ อคฺคฺคิ กถํยํนฺติ ฯ

[๓๒๘] กตโม ปน โส โก อานนฺท อริโย ปญฺญาภคฺคโห ยสุตฺต
 โส ภวํ โคตโม วณฺณวาทํ อโหสิ ยตฺถ จ อิมํ ชนํ สํมาทเปสสิ
 นิเวเสสิ ปตฺติจฺจาเปสสิ ฯ โส เอวํ สํมาทิตฺเต จิตฺเต ปรีสุทฺเต ปรีโยทาทเต
 อนฺนํคเณ วิคฺคฺคฺคฺคิเตเส มุทฺทฺคเณ กมฺมณฺเณ จิตฺเต อาเนนฺนชฺชปตฺเต
 ฌานทตฺถสํนายน จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ
 อयํ โข เม กาโย รูปี จาคฺคฺคฺคฺคฺคิโก มาตาเปตฺติกสํมกฺโก โอตฺถ-
 กุมฺมาสุปฺปจโย นิจฺจุจฺจุฉาตฺถนปรีมทฺถนเกทฺถนวิทฺถํสํนชฺชโม อิทฺถจ
 ปน เม วิณฺณวณฺณํ เอตฺถ สิตํ เอตฺถ ปฏฺฐิทฺถนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ
 มาณว มณฺเณพฺริโย สุโก ชาติมา อฏฺฐังโส สุปรีกมฺมกโต อจฺจุโธ
 วิปฺปสฺสนฺโน สพฺพพาทารสํปนฺโน ตตฺถสุตฺตํ สุตฺตํ อาวตํ นีตํ วา ปีตํ
 วา โถหิตํ วา โธทาทํ วา ปนฺนุทฺตํ วา ตเมตํ จกฺขมา ปุริโส
 หตฺถเก กริตฺถวา ปจฺจุเวกฺเขยฺย อยํ โข มณฺเณพฺริโย สุโก ชาติมา

อฏฐังโส สุปริกมมกโค อจุโธ วิปัสสนโน สัพพาการสมุปนโน ตตฺวิทํ
 สุตฺตํ อาวุตฺตํ นีถํ วา ปีถํ วา โถหิตํ วา โอภาตํ วา ปณฺทสฺสุตฺตํ
 วาติ เอวเมว โส มาณว ภิกฺขุ ฯ เป ฯ ยมฺปี มาณว ภิกฺขุ เอว
 สฺมาหิตเต จิตฺเต ปริสฺสทฺเต ปริโยทาทเต อนนฺกณเณ วิคตฺตูปกฺกิตเต
 มุทฺตฺตเต กมฺมณฺเณ จิตเต อาเนนฺชปฺปตฺเต ฌาณทสฺสํนาย จิตฺตํ
 อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ โส เอวํ ปชานาติ อยํ โส เม
 กายโย ฐมฺปี จาตุมฺมहाภูติโก มาตาเปตฺติกสฺสํภโว โอตฺถกมฺมาสุปฺจโย
 นิจฺจุจฺจนาทณฺปริมทฺทณฺเกทณฺวิทฺธํสฺสํมโม อิทฺตญฺจ ปณฺ เม วิญฺญาณํ
 เอตฺถ สติํ เอตฺถ ปฏฺยพฺพชฺชติ ฯ อิทฺตมฺปีสฺส โหติ ปณฺณาย ฯ

[๓๓๐] โส เอวํ สฺมาหิตเต จิตฺเต ปริสฺสทฺเต ปริโยทาทเต อนนฺกณเณ
 วิคตฺตูปกฺกิตเต มุทฺตฺตเต กมฺมณฺเณ จิตเต อาเนนฺชปฺปตฺเต มโนมยํ
 อภินิหฺมึนาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อิทฺตมฺหา กายา
 อณฺณํ กายํ อภินินฺนาเมติ ฐมฺปี มโนมยํ สัพพทฺถกปฺจจฺจํ อหฺนินฺทฺริยํ ฯ
 เสยฺยถาเม มาณว ปฺริโส มุณฺชมฺหา อิตฺถํ ปวาเหยฺย ตสฺส เอวมสฺส
 อยํ มุณฺชโห อยํ อิตฺถกา อณฺโณ มุณฺชโห อณฺณวา อิตฺถกา มุณฺชมฺหา
 เทวฺว อิตฺถกา ปวาตฺถาติ ฯ เสยฺยถาเม มาณว ปฺริโส อสฺ
 โกสฺสียา ปวาเหยฺย ตสฺส เอวมสฺส อยํ อสฺ อยํ โกสฺ อณฺณวา
 อสฺ อณฺณวา โกสฺ โกสฺสียา เทวฺว อสฺ ปวาตฺถาติ ฯ เสยฺยถาเม
 มาณว ปฺริโส อหิ กรณฺฑา อุกฺกชฺเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส อยํ อหิ
 อยํ กรณฺฑโห อณฺโณ อหิ อณฺโณ กรณฺฑโห กรณฺฑา เทวฺว อหิ

สุธนณฺณมํ ยํ ยเทว สุธนฺณณิกคิ อากงฺเขยฺย ตณฺตเทว กเรยฺย
 อภินิพฺพาเทยฺย เอวเมว ไช มาณว ภิกฺขุ เอวํ สํมาหิตะ จิตฺเต
 ปริสุทฺธะ ปริโยทาทะ อนนฺตเจเน วิคฺคฺตูปกฺกิตเตสํ มุทฺตภูเต กมฺมุณีเย
 จิตฺเต อาเนญฺชปฺปตฺเต อิทฺธิวิชาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ
 โส อเนกวิหิตํ อิทฺธิวธิํ ปจฺจุจฺจุโกติ เอโกปี หุตฺวา พหุชา โหติ
 ฯ เป ฯ ยาว พุรฺหมํโลกาบี กาเยน วสํ วตฺเตติ ฯ อิทฺมบีสฺส
 โหติ ปณณาย ฯ

[๓๓๒] โส เอวံ สมาหิตะ จิตฺเต ๑ เป ๑ อานนฺตฺตปฺปตฺเต
 ทิพฺพาย โสตฺตชาตฺตยา จิตฺตํ อภินฺนหฺรติ อภินฺนินฺนาเมติ ๑ โส ทิพฺพาย
 โสตฺตชาตฺตยา วิสฺสุทฺตธฺมมํ อติกฺกนฺตมานุสํกาย อุกฺโก สํทฺตเท สํสํมา
 ทิพฺเพ ๑ มานุสํ ๑ เย ทฺวเร สํหฺตฺติเก ๑ ๑ เสยฺยถาปํ มาณว
 ปฺริโส อทฺธานมคฺคปฏฺธิปฺนโน โส สํญะຍุ ภาวิสํทํปํ มุทฺติงคสํทํปํ
 สํวสํทํปํ ปณฺวสํทํปํ เทณฺจิมสํทํปํ ตสฺสํ เอวมสฺสํ ภาว
 สํทํโท อิตฺติํ มุทฺติงคสํทํโท อิตฺติํ สํวสํทํโท อิตฺติํ ปณฺวสํทํโท อิตฺติํ
 เทณฺจิมสํทํโท อิตฺติํ เอวเมว ๒ มาณว ภิกฺขุ ๑ เป ๑ ยํ
 มาณว ภิกฺขุ เอวံ สมาหิตะ จิตฺเต ๑ เป ๑ อานนฺตฺตปฺปตฺเต
 ทิพฺพาย โสตฺตชาตฺตยา วิสฺสุทฺตธฺมมํ อติกฺกนฺตมานุสํกาย อุกฺโก สํทฺตเท

๓ อีโศ ปรั ส์หฬโปคฤเก สงฺขปนวเทณฺฑิมสํทุมมึ คตฺถุ
เขวมສຸສ ເກຣັສທ໌ໂອ ອີຕິມື້ ມຸງຄະສທ໌ໂອ ອີຕິມື້ ສ່ວນປັນວາເດນຊົມ-
ສທ໌ໂອ ອີຕິມື້ຕີ ອໍທິໄສ ປາໄຈ ທິສັສຕິ ។

๓๓๓] สุธตฺเต ทิพฺพโสคณฺณํ เจโตปริยญาณํ ๒๖๗

สุณฺหาติ ทิพฺเพ จ มานุสฺเส จ เป ทูเร สฺสณฺติเก จ ฯ อิทมฺปิ สฺส
โหติ ปณฺณาย ฯ

[๓๓๓] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสทฺเธ ปริโยทาทะ อนนฺกเณ
วิคฺคฺชุปฺปกฺกิตฺเตสฺส มุทฺทฺธเต กมฺมณฺนิเย จิตฺเต อานนฺดชฺชปฺปคฺคเต เจโต-
ปริยญาณาย จิตฺตํ อภินฺนํหริติ อภินฺนํนามะติ ฯ โส ปฺรสฺสคฺคตํ
ปฺรปฺปคฺคตํ เจตสา เจโต ปฺริจฺจ ปชานาติ สฺรํภํ วา จิตฺตํ
สฺรํภํ จิตฺตํนฺติ ปชานาติ วັตฺรํภํ วา จิตฺตํ วັตฺรํภํ จิตฺตํนฺติ
ปชานาติ สฺโทสํ วา จิตฺตํ สฺโทสํ จิตฺตํนฺติ ปชานาติ วັตฺโทสํ
วา จิตฺตํ วັตฺโทสํ จิตฺตํนฺติ ปชานาติ สฺโมหํ วา จิตฺตํ สฺโมหํ
จิตฺตํนฺติ ปชานาติ วັตฺสโมหํ วา จิตฺตํ วັตฺสโมหํ จิตฺตํนฺติ ปชานาติ
สํวฺชิตฺตํ วา จิตฺตํ สํวฺชิตฺตํ จิตฺตํนฺติ ปชานาติ วิกฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ
วิกฺขิตฺตํ จิตฺตํนฺติ ปชานาติ มหคฺคตํ วา จิตฺตํ มหคฺคตํ จิตฺตํนฺติ
ปชานาติ อมหคฺคตํ วา จิตฺตํ อมหคฺคตํ จิตฺตํนฺติ ปชานาติ
สํนฺนคฺคตํ วา จิตฺตํ สํนฺนคฺคตํ จิตฺตํนฺติ ปชานาติ อนฺนคฺคตํ วา จิตฺตํ
อนฺนคฺคตํ จิตฺตํนฺติ ปชานาติ สฺมาหิตํ วา จิตฺตํ สฺมาหิตํ จิตฺตํนฺติ
ปชานาติ อสฺมาหิตํ วา จิตฺตํ อสฺมาหิตํ จิตฺตํนฺติ ปชานาติ วิมฺมุคฺคํ
วา จิตฺตํ วิมฺมุคฺคํ จิตฺตํนฺติ ปชานาติ อวิมฺมุคฺคํ วา จิตฺตํ อวิมฺมุคฺคํ
จิตฺตํนฺติ ปชานาติ ฯ เสงฺฆยถาปี มาณว อิตฺถิ วา ปฺริโส วา
ททโร ยฺยุวา มณฺจฺชนชาติโก อาทาเส วา ปฺริสฺสทฺเธ ปริโยทาทะ
อจฺเจ วา อุกกปคฺคเต สกมฺมณฺนิมิตฺตํ ปจฺจุเวกฺขมาโน สกณฺณิ กํ วา

สกณิกนุติ ปชาเนยฺย อกณิกํ วา อกณิกนุติ ปชาเนยฺย เอวเมว
 ไช มาณว ภิက္ขุ ฯ เป ฯ ยมึ มาณว ภิက္ขุ เอวํ สมาหิตะ
 จิตฺเต ฯ เป ฯ อานนฺธชปฺปตฺเต เจโตปริยญาณาย จิตฺตํ อภินฺทริ
 อภินฺนนาเมติ ฯ โส ปรสฺสคฺคานํ ปรปฺปคฺคานํ เจตสา เจโต ปริจฺจุ
 ปชานาติ สฺวาคํ วา จิตฺตํ สฺวาคํ จิตฺตนุติ ปชานาติ ฯ เป ฯ อวิมฺมุคฺคํ
 วา จิตฺตํ อวิมฺมุคฺคํ จิตฺตนุติ ปชานาติ ฯ อิทมฺมึสฺส โหติ ปญฺญา ฯ

[๓๓๔] โส เอวํ สมาหิตะ จิตฺเต ฯ เป ฯ อานนฺธชปฺปตฺเต
 ปุพฺพเพนิวาสานุสฺสตีณาณาย จิตฺตํ อภินฺทริ อภินฺนนาเมติ ฯ โส
 อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาสํ อนุสฺสเรติ เสยฺยถํ อกัมมํ ชาคํ เทวมึ
 ชาติโย ติสฺสโลมึ ชาติโย จตฺสโลมึ ชาติโย ปญฺจมึ ชาติโย ทสฺสมึ
 ชาติโย วสฺสมึ ชาติโย คัสฺสมึ ชาติโย จตฺตาฬฺสมึ ชาติโย ปญฺญาฬฺสมึ
 ชาติโย ชาติสฺสคัมมํ ชาติสฺสฬสฺสมึ ชาติสฺสคสฺสฬสฺสมึ อเนกมึ สํวฏฺฏ-
 กปฺเป อเนกมึ วิวฏฺฏกปฺเป อเนกมึ สํวฏฺฏวิวฏฺฏกปฺเป อมฺมุตฺราสํ
 เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวมาหาโร เอวํสฺสชฺชกฺขณปฺปฏิสฺสเวทึ
 เอวมายฺยปริยฺนโต โส คโต จโต อมฺมุตฺร อุตฺปาที ตตฺตราปาสึ
 เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวมาหาโร เอวํสฺสชฺชกฺขณปฺปฏิสฺสเวทึ
 เอวมายฺยปริยฺนโต โส คโต จโต อธิชฺชปฺปโนติ ฯ อิติ สํการํ
 สชฺชกฺกเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาสํ อนุสฺสเรติ ฯ เสยฺยถามึ มาณว
 ปุริโส สกมฺหาปึ คามา อณฺณํ คามํ คจฺจุญฺญ ตมฺหาปึ คามา
 อณฺณมึ คามํ คจฺจุญฺญ โส ตมฺหา คามา สกัมเขว คามํ ปจฺจุจา-

๓๓๕] สุกตฺเต ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณํ จุตฺตปาตญาณํ ๒๖๖

คจฺเจยฺย ตสฺส เอวมตฺส อหํ โข สกฺกมา คามา อมฺ ํ คามํ
อภจฺฉิ ตตฺถาปิ เอวํ อฏฺฐาสิ เอวํ นิสฺสํ เอวํ อภาสิ เอวํ
คฺคฺเค อโหสิ โส ตมฺหา คามา อมฺ ํ คามํ อภจฺฉิ ตตฺถาปิ
เอวํ อฏฺฐาสิ เอวํ นิสฺสํ เอวํ อภาสิ เอวํ คฺคฺเค อโหสิ
โสํมฺหิ ตมฺหา คามา สกฺกเยว คามํ ปจฺจจากฺโขติ เอวเมว โข
มาณเว ภิกฺขุ ๑ เป ๑ ยมฺปิ มาณเว ภิกฺขุ เอวํ สฺมาหิเต จิตฺเต
๑ เป ๑ อาเนนฺชปฺปตฺเต ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณาย จิตฺตํ อภินฺทริตี
อภินฺนุมาเมตี โส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสริตี เสยฺยถักํ
เอกมฺปิ ชาตี เทวมฺปิ ชาตีโย ๑ เป ๑ อิติ สํการวํ สํกฺขเทสํ อเนก-
วิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสริตี ๑ อิทมฺปิ สฺส โหติ ปณฺณาย ๑

[๓๓๕] โส เอวํ สฺมาหิเต จิตฺเต ๑ เป ๑ อาเนนฺชปฺปตฺเต
สฺตฺตานํ จุตฺตปาตญาณาย จิตฺตํ อภินฺทริตี อภินฺนุมาเมตี ๑ โส
ทิพฺเพน จกฺขฺณา วิสฺสุทฺเธน อตฺตกฺกนฺตมานุสฺสเกน สฺตฺเต ปสฺสตี จวมาเน
อุปฺปชฺชมาเน หิเน ปถเนเต สฺวณฺเณ ทฺพฺพลฺลเณ สฺกฺเต ทฺกฺกเต
ยถากมฺมูปเค สฺตฺเต ปชานาตี อิเม วต โภณฺโต สฺตฺตา กาย-
ทฺจฺจริเตน สมนฺนาคตา วจฺจฺจฺจริเตน สมนฺนาคตา มโนทฺจฺจริเตน
สมนฺนาคตา อริยานํ อุปฺวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิภา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิกมฺม-
สฺมาทานา เต กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา อปายํ ทฺกฺกตํ วินิปาคํ
นिरยํ อุปฺปนฺนา อิเม วา ปน โภณฺโต สฺตฺตา กายสฺจฺจริเตน

๓ อภยฺยนิหิตี วา ปาไซ ๑ ๒ สฺ. ตตฺถ เอวํ ๑

สมนุนาคตา วสิสุจรีเทน สมนุนาคตา มโนสุจรีเทน สมนุนาคตา
 อริยานํ อนุปวาทกา สมนฺมาทิจฺจิกา สมนฺมาทิจฺจิกมฺมสฺมาทานา เต
 กายสุตฺถ เกทา ปรมมฺรณา สุกตํ สุกคํ โลกํ อุปปนฺนาติ อิติ
 ทิพฺเพน จกฺขฺนา วิสุทฺเธน อติกกฺกนฺตมานุสฺสเกน สํตฺเต ปสฺสํติ จวมาเน
 อุปปชฺชมาเน หึเน ปณฺเฑเต สํวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกเต ทุกฺคเต
 ยถากมฺมุเปเค สํตฺเต ปชานาติ ฯ เสยฺยถาปี มาณว มชฺเณ สิ่งชาฏเณ
 ปาสาโท คคฺค จกฺขฺมา ปฺริโส จิโต ปสฺสเสยฺย มนุสฺสํ เคหํ
 ปวิสฺสนฺเตปี นิกฺขมฺนฺเตปี วติยา ย วิถิํ สณฺจรฺนฺเตปี มชฺเณ สิ่งชาฏเณ
 นิสฺสินฺเณปี คสฺสํ เอมสฺสํ เอเต มนุสฺสํ เคหํ ปวิสฺสนฺติ เอเต
 นิกฺขมฺนฺติ เอเต วติยา ย วิถิํ สณฺจรฺนฺติ เอเต มชฺเณ สิ่งชาฏเณ
 นิสฺสินฺนาติ เอมเมว โห มาณว ภิกฺขุ ฯ เป ฯ ยัม มาณว ภิกฺขุ เอวํ
 สฺมาทิตฺเต จิตฺเต ฯ เป ฯ อาเนชฺชปฺปตฺเต สํตฺตานํ จตฺตูปาตฉานาย
 จิตฺตํ อภินฺหริติ อภินินฺนาเมติ ฯ โส ทิพฺเพน จกฺขฺนา วิสุทฺเธน
 อติกกฺกนฺตมานุสฺสเกน สํตฺเต ปสฺสํติ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หึเน
 ปณฺเฑเต สํวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกเต ทุกฺคเต ยถากมฺมุเปเค สํตฺเต
 ปชานาติ ฯ อิทมฺปิสุตฺตํ โหติ ปณฺณาย ฯ

[๓๓๖] โส เอวํ สํมาหิตะ จิตฺเต ปริสุทฺธะเช ปริโยทาคะ อณฺฏกณฺเ
 วิคตฺตูปกฺกิตฺเต มุทฺตฺตฺตฺเต กมฺมณียะ จิตฺเต อานนฺดะชฺรปฺตฺเต อาสวํ
 ฆยณํคยาจ จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินิหฺนํคเมติ ฯ โส อิทํ ทุกฺขขุติ
 ยถาภุํ ปชานาติ อयํ ทุกฺขสํมุทโยติ ยถาภุํ ปชานาติ อयํ

ทุกฺขนิโรธติ ยถาภูตํ ปชานาติ อयํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ
 ยถาภูตํ ปชานาติ อิเม อาสวติ ยถาภูตํ ปชานาติ อयํ อาสว-
 สฺมฺพุทฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อาสวนิโรธติ ยถาภูตํ ปชานาติ
 อยํ อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวํ
 ฆานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวามี จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ ภวาสวามี จิตฺตํ
 วิมฺบุจฺจติ อวิชฺชาสวามี จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ ฯ วิมฺบุตฺตสฺมึ วิมฺบุตฺตมิตฺติ
 ฌานํ โหติ ฯ ฐัณฺหา ชาติ วุสฺสิตํ พุทฺทมจฺริยํ กตํ กรณํ ยํ นاپริ-
 อิตฺตคฺคตาयाติ ปชานาติ ฯ เสยฺยถามี มาณว ปพฺพตสฺสเชปฺพุทฺทกรโห
 อจฺโฉ วิปฺปสฺสนฺโน อนาวิโต ตตฺถ จกฺขมา ปุริโส ตํเร จีโต ปสฺสเสยฺย
 สิบฺบิภกฺสพฺกมฺปิ สกฺขรกจฺสํปิ มจฺจุคฺคฺมพฺปิ จรณฺตํปิ ติฏฺฐจฺนตํปิ ตสฺส
 เอวมสฺส อयํ โห อุตฺทกรโห อจฺโฉ วิปฺปสฺสนฺโน อนาวิโต ตตฺถริเม
 สิบฺบิภกฺสพฺกมฺปิ สกฺขรกจฺสํปิ มจฺจุคฺคฺมพฺปิ จรณฺตํปิ ติฏฺฐจฺนตํปิ^๑
 เอวเมว โห มาณเว ภิกฺขุ ฯ เป ฯ ยํปิ มาณเว ภิกฺขุ เอวํ สฺมาหิเต
 จิตฺเต ฯ เป ฯ อาเนญฺชปฺปคฺคเต อาสวานํ ชยณณาย จิตฺตํ อภินฺทริติ
 อภินฺนนาเมติ ฯ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ เป ฯ อยํ
 อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวํ ฆานโต
 เอวํ ปสฺสโต กามาสวามี จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ ภวาสวามี จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ
 อวิชฺชาสวามี จิตฺตํ วิมฺบุจฺจติ ฯ วิมฺบุตฺตสฺมึ วิมฺบุตฺตมิตฺติ ฌานํ โหติ ฯ
 ฐัณฺหา ชาติ วุสฺสิตํ พุทฺทมจฺริยํ กตํ กรณํ ยํ นاپริ อิตฺตคฺคตาयाติ

๑ ส. จรณฺตํปิ ติฏฺฐจฺนตํปิ ฯ

ເກວງູໄຊສຸດທິ

[໓໓໔] ເວມເມ ສຸດທິ າ ເອກິ ສ່ມຍິ ກວາ ນາດນຸທາຍິ ວິຫຣຕິ
 ປາວາຣິກມຸພວເນ າ ອດໄຂ ເກວງູໄຊ ຄຸປຕິປຸຕຸໂຕ ເຢນ ກວາ ເດນຸ-
 ປສັກມິ ອຸປສັກມິຕຸວາ ກວນຸຕິ ອຣິວາເທຕຸວາ ເອກມນຸຕິ ນິສັກິ າ
 ເອກມນຸຕິ ນິສິນໂນ ໄຂ ເກວງູໄຊ ຄຸປຕິປຸຕຸໂຕ ກວນຸຕິ ເອຕທໂວຈ
 ອຍິ ກນເຕ ນາດນຸທາ ອິທຸຣາ ເຈວ ຜີຕາ ຈ ພຸຊຸນາ ອາກິຣຸນນຸສຸສາ
 ກວຕິ ອຣິປປສນຸນາ ສາຊຸ ກນເຕ ກວາ ເອກິ ກິກຸຊິ ສ່ມາທິສຕຸ
 ໂຍ ອຸຕຸຕຣິມນຸສັສນຸມາ ອິທຸຣິປາຣິຫາຣິຍິ ກິຣິສັຕິ ເວວາຍິ ນາດນຸທາ
 ກິຍຸໂຍໄສ ມຕຸຕາຍ ກວຕິ ອຣິປປສັກິສັສັຕິ າ ເວວິ ວຸຕຸເຕ ກວາ
 ເກວງູໄຊ ຄຸປຕິປຸຕຸໂຕ ເອຕທໂວຈ ນ ໄຂ ອກິ ເກວງູໄຊ ກິກຸຊິ ເວວິ ສ່ມມິ
 ເທເສມິ ເອກ ຕຸມຸເ ກິກຸຊເວ ກິກິນິ ໂອທາຕວສ່ນານິ ອຸຕຸຕຣິມນຸສັສນຸມາ
 ອິທຸຣິປາຣິຫາຣິຍິ ກິຣິຄາຕິ າ ທຸຕິຍມຸມິ ໄຂ ເກວງູໄຊ ຄຸປຕິປຸຕຸໂຕ
 ກວນຸຕິ ເອຕທໂວຈ ນາກິ ກນເຕ ກວນຸຕິ ສ່ເປສິ ອປິຈ ເວວິ ວາທາມິ
 ອຍິ ກນເຕ ນາດນຸທາ ອິທຸຣາ ເຈວ ຜີຕາ ຈ ພຸຊຸນາ ອາກິຣຸນນຸສຸສາ
 ກວຕິ ອຣິປປສນຸນາ ສາຊຸ ກນເຕ ກວາ ເອກິ ກິກຸຊິ ສ່ມາທິສຕຸ
 ໂຍ ອຸຕຸຕຣິມນຸສັສນຸມາ ອິທຸຣິປາຣິຫາຣິຍິ ກິຣິສັຕິ ເວວາຍິ ນາດນຸທາ
 ກິຍຸໂຍໄສ ມຕຸຕາຍ ກວຕິ ອຣິປປສັກິສັສັຕິ າ ຕຕິຍມຸມິ າ ເປ າ

[໓໓໕] ຕິຣິ ໄຂ ອິມານິ ເກວງູໄຊ ປາຣິຫາຣິຍານິ ມຍາ ສິຍິ
 ອກິຣຸນນາ ສັກິດິຕຸວາ ປເວຕິຕານິ ກຕມານິ ຕິຣິ ອິທຸຣິປາຣິຫາຣິຍິ

อาเทศนาปาวีหาริยํ อานุสาธนิปาวีหาริยํ ฯ กตมญฺจ เกวณฺฏ อิทฺธิ-
 ปาวีหาริยํ อิทฺธิ เกวณฺฏ ภิกฺขุ อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจนุโกติ
 เอโกมํ หุตฺวา พหฺรสา โหติ พหฺรสามํ หุตฺวา เอโก โหติ อาวีภาวํ
 ติโรภาวํ ติโรกฺขทฺมํ ติโรปการํ ติโรปพฺพตํ อสฺสขฺชมาโน คจฺฉนฺติ
 เสยฺยถาปํ อากาเส ปจฺฉิยา อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรติ เสยฺยถาปํ
 อุกฺกเก อุกฺกเกปํ อภิสฺสขมาเน คจฺฉนฺติ เสยฺยถาปํ ปจฺฉิยา อากาเสปํ
 ปถฺตงฺเกน กมฺมํ เสยฺยถาปํ ปกฺขํ สกฺกโน อิมํ จนฺติมสฺสริเย
 เอวํหิทฺธิเก เอวํหานุภาเว ปาณินา ปริมฺสฺสํ ปริมฺชฺชติ ยาว
 พุรฺหมโถกาปํ กาเยน วสํ วตฺเตติ ฯ ตเมนํ อณฺณตโร สทฺโธ
 ปสฺนโน ปสฺสฺสํ ตํ ภิกฺขุ อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจนุโกนฺตํ เอโกมํ
 หุตฺวา พหฺรสา โหณฺตํ พหฺรสามํ หุตฺวา เอโก โหณฺตํ อาวีภาวํ
 ติโรภาวํ ติโรกฺขทฺมํ ติโรปการํ ติโรปพฺพตํ อสฺสขฺชมานํ คจฺฉนฺตํ
 เสยฺยถาปํ อากาเส ปจฺฉิยา อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรนฺตํ เสยฺยถาปํ
 อุกฺกเก อุกฺกเกปํ อภิสฺสขมาเน คจฺฉนฺตํ เสยฺยถาปํ ปจฺฉิยา อากาเสปํ
 ปถฺตงฺเกน กมนฺตํ เสยฺยถาปํ ปกฺขํ สกฺกโน อิมํ จนฺติมสฺสริเย
 เอวํหิทฺธิเก เอวํหานุภาเว ปาณินา ปริมฺสฺสนฺตํ ปริมฺชฺชนฺตํ ยาว
 พุรฺหมโถกาปํ กาเยน วสํ วตฺเตนฺตํ ฯ ตเมนํ โส สทฺโธ ปสฺนโน
 อณฺณตฺรสฺส อสฺสทฺทฺรสฺส อปฺปสฺนนฺสฺส อาโรเจติ อจฺฉริยํ วต โภ
 อพฺภุตํ วต โภ สมนฺตสฺส มหิทฺธิกตา มหานุภาวตา อมาหํ ภิกฺขุ
 อทฺทสํ อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจนุโกนฺตํ เอโกมํ หุตฺวา พหฺรสา โหณฺตํ

๓๔๐] เกวฏฐสຸຕ ຕຳນີ ປາຼໄຫຼກິຍານີ ອາທຣຸຣນາປາຼໄຫຼກິຍິ ໒໙໕

ພຸຸຣາມີ ພຸຸຣາ ເອໂກ ໂໂນຕຳ ໑ ເປ ໑ ຍາວ ພຸຸຣາມໂຈກາມີ ກາເຍນ ວຣຸ
ວຸຸຣເຕນຸຕນຸຕິ ໑ ຕເມນ໌ ໄສ ອຸຸສຸຸຣໂໂ ອປປສນໂໂ ຕຳ ສຸຸຣໂ ປສນໂ
ເອວ໌ ວເຍຍ ອຕຸຕິ ໂໂ ໂກ ຄນຸຣາວີ ນາມ ວິຸຸຣາ ຕາຍ ໄສ ກິກຸຸ
ອເນກວິທິຕຳ ອິທຸຸຣິວິທິ ປຈຸຈນໂກຕິ ໑ ເປ ໑ ຍາວ ພຸຸຣາມໂຈກາມີ
ກາເຍນ ວຣຸ ວຸຸຣເຕຕິຕິ ໑ ຕຳ ກິ ມເນຸຸຣສິ ເກວຸຸຸ ອມີ ນຸ ໄສ
ອຸຸສຸຸຣໂໂ ອປປສນໂໂ ຕຳ ສຸຸຣໂ ປສນໂ ເອວ໌ ວເຍຍາຕິ ໑ ວເຍຍ
ກນເຕຕິ ໑ ອມ໌ ໂໂ ອຫ໌ ເກວຸຸຸ ອິທຸຸຣປາຼໄຫຼກິຍເ ອາທຳ໌ ສມປສຸສ-
ມາໂໂ ອິທຸຸຣປາຼໄຫຼກິຍເນ ອຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸ ພຸຸຸຸຸຸຸ ສິກຸຸຸຸຸຸຸ ໑

[໓໔໐] ກຕມເນຈ ເກວຸຸຸ ອາທຣຸຣນາປາຼໄຫຼກິຍິ ໑ ອິທ ເກວຸຸຸ
ກິກຸຸ ປຣສຸຸຸຕາ໌ ປຣປຸຸຸຕາ໌ ຈິຕຸຕມຸຸ ອາທິສຸຕິ ເຈຕສິຕມຸຸ ອາທິສຸຕິ
ວິຕຸກຸຕິຕມຸຸ ອາທິສຸຕິ ວິຈາວິຕມຸຸ ອາທິສຸຕິ ເອວມຸຸ ຕເ ມໂໂ ອິຕຸຕມຸຸ
ຕເ ມໂໂ ອິຕິມຸຸ ຕເ ຈິຕຸຕນຸຕິ ໑ ຕເມນ໌ ອເນຸຸຸຕໂໂ ສຸຸໂໂ ປສນໂໂ
ປສຸສຕິ ຕຳ ກິກຸຸ ປຣສຸຸຸຕາ໌ ປຣປຸຸຸຕາ໌ ຈິຕຸຕມຸຸ ອາທິສຸຕິ
ເຈຕສິຕມຸຸ ອາທິສຸຕິ ວິຕຸກຸຕິຕມຸຸ ອາທິສຸຕິ ວິຈາວິຕມຸຸ ອາທິສຸຕິ
ເອວມຸຸ ຕເ ມໂໂ ອິຕຸຕມຸຸ ຕເ ມໂໂ ອິຕິມຸຸ ຕເ ຈິຕຸຕນຸຕິ ໑ ຕເມນ໌
ໄສ ສຸຸໂໂ ປສນໂໂ ອເນຸຸຸຕຣສຸສ ອຸຸສຸຸຸຸສຸສ ອປປສນໂໂ ອາໂໂເຈຕິ
ອຈຸຸຸຸຸ ວຕ ໂໂ ອພຸຸຸຕຳ ວຕ ໂໂ ສມເນສຸສ ມຸຸຸຸຸຸຸ ມຸຸຸຸຸຸຸ ມຸຸຸຸຸຸຸ
ອມາຫ໌ ກິກຸຸ ອທຸຸຸ ປຣສຸຸຸຕາ໌ ປຣປຸຸຸຕາ໌ ຈິຕຸຕມຸຸ ອາທິສຸຕິ
ເຈຕສິຕມຸຸ ອາທິສຸຕິ ວິຕຸກຸຕິຕມຸຸ ອາທິສຸຕິ ວິຈາວິຕມຸຸ ອາທິສຸຕິ
ເອວມຸຸ ຕເ ມໂໂ ອິຕຸຕມຸຸ ຕເ ມໂໂ ອິຕິມຸຸ ຕເ ຈິຕຸຕນຸຕິ ໑ ຕເມນ໌

อภินิชาต สจฺจกคฺคา ปเวทิตานิ ฯ

[๓๔๓] ภูตปุพฺพ เกวญฺญ อิมสฺมึเวยว ภิกฺขุสงฺฆเ อณฺเวยตรสฺส
 ภิกฺขุโน เอวํ เจตสฺส ปวิเวคกโก อุตฺตปาที กตฺถ นุ ไห อิม
 จตฺตารो มหาภูตา อปริเสสํ นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํ ปจฺจวชฺชํ อวโป
 ชาตฺถ เตโธชาตฺถ วาโยชาตฺติ ฯ อถ ไห เกวญฺญ ภิกฺขุ ตถารูปํ สฺมา
 สฺมาปชฺชํ ยถา สฺมาหิตเต จิตฺเต เทวยานโย มคฺโค ปาตุโรหิตํ ฯ
 อถ ไห สฺส เกวญฺญ ภิกฺขุ เยน จาคุมฺมหาราชาเทว เทว เตนฺอุปสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิตฺวา จาคุมฺมหาราชาเทว เทว เอตทโวจ กตฺถ นุ ไห
 อวฺโส อิม จตฺตารो มหาภูตา อปริเสสํ นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํ
 ปจฺจวชฺชํ อวโปชาตฺถ เตโธชาตฺถ วาโยชาตฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต เกวญฺญ
 จาคุมฺมหาราชาเทว ตํ ภิกฺขุ เอตทโวจ มยฺมี ไห ภิกฺขุ น
 ชานาม ยตฺถอิม จตฺตารो มหาภูตา อปริเสสํ นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํ
 ปจฺจวชฺชํ อวโปชาตฺถ เตโธชาตฺถ วาโยชาตฺติ อตฺถ ไห ภิกฺขุ
 จตฺตารो มหาราชานอ อเมหิ อภิกฺกนฺตตฺตรา จ ปณฺตตฺตรา จ
 เต ไห เอวํ ชานะยฺมํ ยตฺถอิม จตฺตารो มหาภูตา อปริเสสํ
 นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํ ปจฺจวชฺชํ อวโปชาตฺถ เตโธชาตฺถ วาโยชาตฺติ ฯ
 อถ ไห สฺส เกวญฺญ ภิกฺขุ เยน จตฺตารो มหาราชานอ เตนฺอุปสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิตฺวา จตฺตารอ มหาราชานอ เอตทโวจ กตฺถ นุ ไห
 อวฺโส อิม จตฺตารอ มหาภูตา อปริเสสํ นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํ

๑ ส. กถนุ ไห ฯ

ปจวีธาคู อวาปธาคู เตโธธาคู วาโยธาคูติ ฯ เอวํ อุกุเต เกวฏฐ
 จตุตาริ มหาราชาโน ตํ ภิกขุํ เอตทโวจํ มยํปิ โข ภิกขุ น
 ชานาม ยตุถิเม ฯ เป ฯ วาโยธาคูติ อตุถิ โข ภิกขุ ตาวตัสสา นาม
 เทวา อเมหิ อภิกกนตตรา จ ปณตตรา จ เต โข เอวํ
 ชาเนยฺยํ ยตุถิเม จตุตาริ ฯ เป ฯ วาโยธาคูติ ฯ อถโฆ โส เกวฏฐ
 ภิกขุ เยน ตาวตัสสา เทวา เทนุปลงฺกมิ อุลลสงฺกมิตฺวา ตาวตัสเส
 เทเว เอตทโวจํ กตฺถ นุ โข อากุโส อิเม จตุตาริ มหาภูตา
 อปริเสสสา นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํ ปจวีธาคู อวาปธาคู เตโธธาคู
 วาโยธาคูติ ฯ เอวํ อุกุเต เกวฏฐ ตาวตัสสา เทวา ตํ ภิกขุํ
 เอตทโวจํ มยํปิ โข ภิกขุ น ชานาม ยตุถิเม ฯ เป ฯ วาโยธาคูติ
 อตุถิ โข ภิกขุ สกฺโก เทวานมินฺโท อเมหิ อภิกกนตโร จ
 ปณตโร จ โส โข เอวํ ชาเนยฺยํ ยตุถิเม จตุตาริ ฯ เป ฯ
 วาโยธาคูติ ฯ อถโฆ โส เกวฏฐ ภิกขุ เยน สกฺโก เทวานมินฺโท
 เทนุปลงฺกมิ อุลลสงฺกมิตฺวา สกฺกํ เทวานมินฺทํ เอตทโวจํ กตฺถ นุ
 โข อากุโส จตุตาริ มหาภูตา อปริเสสสา นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํ
 ปจวีธาคู อวาปธาคู เตโธธาคู วาโยธาคูติ ฯ เอวํ อุกุเต เกวฏฐ
 สกฺโก เทวานมินฺโท ตํ ภิกขุํ เอตทโวจํ อหํปิ โข ภิกขุ น
 ชานามิ ยตุถิเม จตุตาริ ฯ เป ฯ วาโยธาคูติ อตุถิ โข ภิกขุ
 ยามา นาม เทวา ฯ เป ฯ สุยาโม นาม เทวปฺปโต ฯ เป ฯ
 ตุสฺสีตา นาม เทวา ฯ เป ฯ สนฺตุสฺสีโต นาม เทวปฺปโต ฯ เป ฯ

นิมฺมานรตํ นาม เทวา ฯ เป ฯ สุนิมฺมิโต นาม เทวปฺปโต ฯ เป ฯ
 ปรนิมฺมิตตวสํวตํ นาม เทวา ฯ เป ฯ ปรนิมฺมิตตวสํวตํ นาม
 เทวปฺปโต อเมหิ อภิกฺกนฺตคโร จ ปณฺตคโร จ โส ไซ เอวํ
 ชาเนยฺย ยตฺถิเม จตฺตารो มหาภูตา อปริเสสํ นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํ
 ปจฺจวฺชาตฺถ อวโปชาตฺถ เตโธชาตฺถ วาโยชาตฺถ ฯ

[๓๔๔] อถ ไซ โส เกวญฺญ ภิกขุ เยน วสํวตํ เทวปฺปโต เตนุ-
 ปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา วสํวตํ เทวปฺปโต เอตทโวจ กตฺถ นุ ไซ
 อาวุโส อิมะ จตฺตารो มหาภูตา อปริเสสํ นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํ
 ปจฺจวฺชาตฺถ อวโปชาตฺถ เตโธชาตฺถ วาโยชาตฺถ ฯ เอวํ วุตฺเต เกวญฺญ
 วสํวตํ เทวปฺปโต ตํ ภิกขุ เอตทโวจ อหํ ไซ ภิกขุ น ชานามิ
 ยตฺถิเม จตฺตารो มหาภูตา อปริเสสํ นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํ ปจฺจวฺชาตฺถ
 อวโปชาตฺถ เตโธชาตฺถ วาโยชาตฺถ อตฺถิ ไซ ภิกขุ พุทฺธมกายิกา
 นาม เทวา อเมหิ อภิกฺกนฺตคโร จ ปณฺตคโร จ เตะ ไซ เอวํ
 ชาเนยฺย ยตฺถิเม จตฺตารอ ฯ เป ฯ วาโยชาตฺถ ฯ อถ ไซ โส เกวญฺญ
 ภิกขุ ตถารูปํ สฺมาธึ สฺมาปชฺชึ ยถา สฺมาทิตฺเต จิตฺเต พุทฺธมยานิโย
 มคฺโค ปาตุรโหสิ ฯ

[๓๔๕] อถ ไซ โส เกวญฺญ ภิกขุ เยน พุทฺธมกายิกา เทวา เตนุ-
 ปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา พุทฺธมกายิกะ เทเว เอตทโวจ กตฺถ นุ
 ไซ อาวุโส อิมะ จตฺตารอ ฯ เป ฯ วาโยชาตฺถ ฯ เอวํ วุตฺเต
 เกวญฺญ พุทฺธมกายิกา เทวา ตํ ภิกขุ เอตทโวจ มยํ ไซ ภิกขุ

น ชานาม ยตฺถิเม ๑ เป ๑ วาโยธาคฺคิ อตฺถิ โห ภิฏฺฐ พุรฺหมา
 มหาพุรฺหมา อภิฏฺฐ อนภิฏฺฐโต อณฺเวยทตฺถุทโส วสฺสวตฺติ อิสฺสโร
 กตฺตา นิมฺมิตฺตา เสฏฺโฐ สชฺชิตฺตา วสฺสํ ปิตฺตา ภูตภพฺพานํ อเมหิ
 อภิฏฺฐกนฺตคโร ๑ ปณฺตคคโร ๑ โส โห เอวํ ชาเนยฺย ยตฺถิเม
 จตฺตาโร มหาภูตฺตา อปฺริเสสฺสา นิริชฺฌณฺนติ เสยฺยถิํ ปจฺจวฺชิตฺต
 อาโปธาคฺคิ เทโสธาคฺคิ วาโยธาคฺคิ ๑ กํ ๑ ปนาวุโส เอตฺรหิ โส
 มหาพุรฺหมาติ ๑ มยฺยํ โห ภิฏฺฐ น ชานาม ยตฺถ วา พุรฺหมา
 เยน วา พุรฺหมา อปฺปิ ๑ ภิฏฺฐ ยถา นิมิตฺตา ทิสฺสณฺติ อาโลโก
 สณฺชายติ โอภาโส ปาตุภวติ พุรฺหมา ปาตุภวิสฺสติ พุรฺหมน
 เหติ ปุพฺพนิมิตฺตํ ปาตุภวาย ยทิตํ อาโลโก สณฺชายติ โอภาโส
 ปาตุภวตฺติ ๑ อถ โห โส เกวณฺณ มหาพุรฺหมา นจิรฺสเสว ปาตุโรหิตํ ๑

[๓๔๖] อถ โห โส เกวณฺณ ภิฏฺฐ เยน มหาพุรฺหมา เตนฺอุปสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิตฺวา ตํ มหาพุรฺหมานํ เอตทโวจ กตฺถ น โห อาวุโส
 อิเม จตฺตาโร มหาภูตฺตา อปฺริเสสฺสา นิริชฺฌณฺนติ เสยฺยถิํ ปจฺจวฺชิตฺต
 อาโปธาคฺคิ เทโสธาคฺคิ วาโยธาคฺคิ ๑ เอวํ ดุคฺเค เกวณฺณ โส มหา
 พุรฺหมา ตํ ภิฏฺฐ เอตทโวจ อหฺมสฺมิ ภิฏฺฐ พุรฺหมา มหาพุรฺหมา
 อภิฏฺฐ อนภิฏฺฐโต อณฺเวยทตฺถุทโส วสฺสวตฺติ อิสฺสโร กตฺตา นิมฺมิตฺตา
 เสฏฺโฐ สชฺชิตฺตา วสฺสํ ปิตฺตา ภูตภพฺพานนฺติ ๑ คุตฺติมยฺยํ โห เกวณฺณ โส
 ภิฏฺฐ ตํ มหาพุรฺหมานํ เอตทโวจ น โห อหฺนตํ อาวุโส เอวํ
 ปุจฺฉามิ ตฺวณฺสสิ พุรฺหมา มหาพุรฺหมา อภิฏฺฐ อนภิฏฺฐโต อณฺเวยทตฺถุทโส

วสวัตติ อัสสโร กตฺตา นิมฺมิตา สหฺชิตา วสฺส ปิตา ภูตภพฺยานํ
 เหวณฺจ โข อหนฺตํ อาวุโส เอวํ ปุจฺฉามิ กตฺถ นุ โข อาวุโส
 อิมเ จตฺตาโร มหาภูตา อปฺริเสสํ นิรุชฺชนฺติ เสยฺยถํ ปจฺจวฺชาตุ
 อาโปธาคฺคฺ เตโธธาคฺคฺ วาโยธาคฺคฺ ฯ ตติยมํ ปิ โข เกวณฺณํ โส มหา
 พุรฺหฺมา ตํ ภิกฺขุ เอตทโวจ อหฺมสฺมิ ภิกฺขุ พุรฺหฺมา มหาพุรฺหฺมา
 อภิกฺขุ อนภิกฺขโ ตอณฺณทตฺถุโส วสวัตติ อัสสโร กตฺตา นิมฺมิตา
 เสยฺยโ จ สหฺชิตา วสฺส ปิตา ภูตภพฺยานนฺติ ฯ ตติยมํ ปิ โข เกวณฺณํ
 โส ภิกฺขุ ตํ มหาพุรฺหฺมานํ เอตทโวจ น โข อหนฺตํ อาวุโส เอวํ
 ปุจฺฉามิ ตวฺมสฺสิ พุรฺหฺมา มหาพุรฺหฺมา อภิกฺขุ อนภิกฺขโ ตอณฺณทตฺถุโส
 วสวัตติ อัสสโร กตฺตา นิมฺมิตา เสยฺยโ จ สหฺชิตา วสฺส ปิตา
 ภูตภพฺยานํ เหวณฺจ โข อหนฺตํ อาวุโส เอวํ ปุจฺฉามิ กตฺถ นุ โข
 อาวุโส อิมเ จตฺตาโร มหาภูตา อปฺริเสสํ นิรุชฺชนฺติ เสยฺยถํ
 ปจฺจวฺชาตุ อาโปธาคฺคฺ เตโธธาคฺคฺ วาโยธาคฺคฺ ฯ

[๓๔๗] อถฺว โส มหาพฺรหฺมา ตํ ภิกฺขุํ พหาหํ
 กเหตุว อถมฺนํ อปเนตวํ ตํ ภิกฺขุํ เขตทวโจ อิมํ โข มํ
 ภิกฺขุํ พฺรหฺมกายิกา เทวํ เอวํ ชานนฺติ นตฺติ ภิกฺขุ จิ พฺรหฺมโน
 อจฺญาตํ นตฺติ ภิกฺขุ จิ พฺรหฺมโน อทฺธิจํ นตฺติ ภิกฺขุ จิ พฺรหฺมโน
 อวิทิตํ นตฺติ ภิกฺขุ จิ พฺรหฺมโน อสจฺฉิกตฺตํ นตฺติ อหเมตฺสํ
 สํมฺมุจฺจา น พฺยาภาสํ อหํ โข ภิกฺขุ น ชานามิ ยตฺถ น เม จตฺตาโร
 มหาภูตา อปริเสสํ นิสฺสจฺจนนฺติ เสยฺยถํ ปจฺจวํชาตฺถ อปฺปชาตฺถ

เตโธชาตุ วาโยธาคฺคิ คฺคฺมา ติห ภิกฺขุ ตุมฺเหเวตํ ทุกฺกํ ตุมฺเหเวตํ
 อปรทฺธํ ยํ คฺवं ภควนฺตํ อภิมุญฺจิตฺวา^๑ พหิทฺธา ปริเยญฺจํ อปชฺชสฺส
 อิมสฺส ปณฺหสฺส เวยฺยากรณาย คจฺฉ คฺवं ภิกฺขุ คเมว ภควนฺตํ
 อุตฺตงฺกมิตฺวา อิมํ ปณฺหํ ปุจฺฉ ยถา เต ภควา พุยาถโรติ ตถา
 นํ ชาเรยฺยาสฺสํ ๑

[๓๔๘] อถโธ โส เกวญฺญ ภิกฺขุ เสยฺยถาปํ นาม พทฺวา ปุริโส
 สํมุณฺธิคํ วา พาทํ ปสาเรยฺย ปสํวริคํ วา พาทํ สํมุณฺธิเชยฺย
 เอวเมว พุรหฺมโตเก อนฺตรหิโต มม ปุริโต ปาตุโรหิตํ ๑ อถโธ
 โส เกวญฺญ ภิกฺขุ มํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺหํ นิสฺสํ ๑ เอกมฺหํ
 นิสฺสินฺโน โธ เกวญฺญ โส ภิกฺขุ มํ เอตทโวจ กตฺถ นุ โธ ภาเน
 อิมเ จตุตฺตารो มหาภูตา อปริเสสํ นิรุชฺฌนฺติ เสยฺยถํ ปจฺจวฺชาตุ
 อาโปธาคฺคิ เตโธชาตุ วาโยธาคฺคิ ๑ เอวํ อุตฺเต อหํ เกวญฺญํ ตํ
 ภิกฺขุ เอตทโวจํ ภูตปุพฺพํ ภิกฺขุ สํมุตฺติกา พานิชา คัมภสฺสํ สกฺกนํ
 คเหตุวํ นาวาย อชฺโฌคาหนฺติ เต อตฺตรทสฺสสินฺยา นาวาย คัมภสฺสํ
 สกฺกนํ มุญฺจนฺติ โส คจฺฉติ ปุริตฺตมํ ทิสฺสํ คจฺฉติ ทกฺขินํ ทิสฺสํ
 คจฺฉติ ปจฺฉิมํ ทิสฺสํ คจฺฉติ อุตฺตรํ ทิสฺสํ คจฺฉติ อุตฺตํ ทิสฺสํ คจฺฉติ
 อนฺตํ ทิสฺสํ สเจ โส สมนฺตา คัมภํ ปสฺสํ ตถาปกฺกนฺโต ว โหติ สเจ
 ปน โส สมนฺตา คัมภํ น ปสฺสํ คเมว นวํ ปจฺจาคจฺฉติ เอวเมว
 โธ คฺवं ภิกฺขุ ยโต ยาว พุรหฺมโตกา ปริเยสฺมาโน อิมสฺส

๑ ส. อตฺตสิคฺวา ๑

ปญฺหสฺส เวຍยากรณน อชฺฐคมา อถโ ช มยฺหเมว สฺนฺหิตเก
 ปจฺจาคโต น โช เอโส ภิกฺขุ ปญฺเห เอวํ ปุจฺฉิตพฺโพ กตฺถ น
 โช ภาณเต อิมเ จตฺตาริ มหาภูตา อปริเสสา นิรฺรชฺชนติ เสงฺขยถิํ
 ปจฺจวํชาตุ อวโปชาตุ เตโชชาตุ วาโยชาตุติ ฯ เอวญฺจ โช โส
 ภิกฺขุ ปญฺเห ปุจฺฉิตพฺโพ ฯ

[๓๔๘] กตฺถ อวโป จ ปจฺจวํ จ เตโช วาโย น คารติ
 กตฺถ ทังขณฺจ วสฺสณฺจ อนฺํ ญฺถํ สฺภาสํ
 กตฺถ นามณฺจ รูปณฺจ อเสสํ อุปฺปชฺชนตฺติ ฯ
 ตตฺร เวຍยากรณํ ภวติ ฯ

[๓๕๐] วิญฺเณวณํ อนิทฺสฺสนํ อนนฺตํ สฺพฺพโต ปภํ
 เอตฺถ อวโป จ ปจฺจวํ จ เตโช วาโย น คารติ
 เอตฺถ ทังขณฺจ วสฺสณฺจ อนฺํ ญฺถํ สฺภาสํ
 เอตฺถ นามณฺจ รูปณฺจ อเสสํ อุปฺปชฺชนติ
 วิญฺเณวณสฺส นิโรธน เอตฺถตํ อุปฺปชฺชนตฺติ ฯ

อิทมวโจ ภกฺวา ฯ อตฺตมโน เกวญฺญิ คหปติปฺปโต ภควโต
 ภาสิตํ อภินนฺทติ ฯ

เกวญฺญุตฺตํ นิฏฺฐิตํ เอกาทสํ ฯ

ໂຕຮີຈຸຊຸຕຸຕໍ່

[໓໕໑] ເວມເມ ສຸຕໍ່ າ ເອກໍ ສ່ມຍໍ ກວາ ໂກສເຄສຸ ຈາວິກໍ
ຈຣມາໂນ ມຫາ ກິກຊຸສຸເຂນ ສຸທຸຣີ ປຸຣຸຈມຕຸເຕຮີ ກິກຊຸສຸເຕຮີ ເຍນ
ສາວວິກາ ຕາວສຸຣີ າ ຕະນ ໂຂ ປນ ສ່ມເຍນ ໂຕຮີຈຸໂຈ ພຸຣາຸມໂນ
ສາວວິກໍ ອຊຸເວວສຕີ ສຸຕຸສຸສຸຕໍ່ ສຕິດນກຸໂຈກໍ ສ່ຣຸຣຸ ຣາຊໂກຄຸກໍ
ຣຸຣຸຣາ ປເສນທິໂກສເຕນ ທິນນໍ ຣາຊທາຍໍ ພຸຣາຸມເທຍຸຍໍ າ

[໓໕໒] ຕະນ ໂຂ ປນ ສ່ມເຍນ ໂຕຮີຈຸຊຸສຸ ພຸຣາຸມຣຸສຸ ເວຣຸບໍ
ປາປກໍ ທິກຸຈິກຕໍ ອຸປປນຸນໍ ໂຫຕີ ອິຣ ສ່ມໂນ ວາ ພຸຣາຸມໂນ
ວາ ກຸສຸຕໍ່ ຮມຸມໍ ອຮິກຸເຍຍ ກຸສຸຕໍ່ ຮມຸມໍ ອຮິກຸນຸວາ ນ ປຣສຸສ
ອາໂຣເຍຍ ກິຣຸຮີ ປໂຣ ປຣສຸສ ກຣິສຸສຕີ ເສຍຸຣາປີ ນາມ ປຸຣາຸນໍ
ພຸຣຸນໍ ຈິນຸທິວາ ອຣຸຣຸ ນວໍ ພຸຣຸນໍ ກຣຸຍຸ ເວວໍ ສ່ມປຸທິກໍ
ປາປກໍ ໂຕກຣຸມໍ ວາມີ ກິຣຸຮີ ປໂຣ ປຣສຸສ ກຣິສຸສຕີຕີ າ ອສຸໂສສີ
ໂຂ ໂຕຮີຈຸໂຈ ພຸຣາຸມໂນ ສ່ມໂນ ຂຸ ໂກ ໂຄຕໂມ ສຸຍປຸຕໂ
ສຸຍປຸຕາ ປຸພຸຮີໂຕ ໂກສເຄສຸ ຈາວິກຸຈຣມາໂນ ມຫາ ກິກຊຸສຸເຂນ
ສຸທຸຣີ ປຸຣຸຈມຕຸເຕຮີ ກິກຊຸສຸເຕຮີ ສາວວິກໍ ອນຸປປຕໂຕ ຕໍ່ ໂຂ ປນ
ກວນຸຕໍ່ ໂຄຕມໍ ເວວໍກຸຍາໂນ ກິຕຸຕິສຸໂຫ ອພຸກຸຄໂຕ ອິຕິປີ ໂສ
ກວາ າ ເປ າ ພຸກຸໂຂ ກວາຕີ ໂສ ອີມໍ ໂຕກໍ ສ່ເວກໍ ສ່ມາວກໍ
ສ່ພຸຣຸມກໍ ສ່ສ່ສ່ມຣພຸຣາຸມຣຸນໍ ປຣໍ ສ່ເວກມຸສຸສໍ ສ່ຍໍ ອກິຣຸຣາ
ສຸຈິກຸວາ ປເວເຕຕີ ໂສ ຮມຸມໍ ເທເສຕີ ອາທິກຸຍາຣຸນໍ ມຸຊເຣກຸຍາຣຸນໍ

๓๕๔] โถหิจฺจุตฺตเต ตฺตตฺตนิทานํ ภควโต โถหิจฺจนิเวสนคมนํ ๒๗๕

ปฺริยธานกถฺยานํ ตาคฺคํ สฺพยณฺชนํ เกวตปฺริปฺปณฺณํ ปฺริสฺสทฺธํ พฺรหฺม-
จฺริยํ ปกาเสติ ตาซุ ๒ ปน ตถารูปานํ อรหํ ทสฺสํ โหตฺติ ๑

[๓๕๓] อถ ๒ โถหิจฺโจ พฺรหฺมโณ โรสีกํ นุหํปิตํ อามนฺเตสิ
เอหิ ทวํ สมนฺม โรสีเก เยน สมนฺโน โคตโม เตนุปลสงฺกม
อุปสงฺกมิตฺวา มม วจเนน สมนํ โคตมํ อปฺปาพาริ อปฺปาทงฺกํ
ถหฺมุจํ พถํ ผาสฺสวหารํ ปฺจุณฺโณ โถหิจฺโจ โภ โคตม พฺรหฺมโณ
ภวณฺตํ โคตมํ .อปฺปาพาริ อปฺปาทงฺกํ ถหฺมุจํ พถํ ผาสฺสวหารํ
ปฺจุณฺตฺติ เอวญฺจ วเทหิ อธิวาสฺสํ กิร ภวํ โคตโม โถหิจฺจุสฺส
พฺรหฺมณฺสฺส สฺวาคนฺาย ภตฺตํ สฺสทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเณนาติ ๑ เอวํ ภนฺเต
๒ โรสีโก นุหํปิตो โถหิจฺจุสฺส พฺรหฺมณฺสฺส ปฏิสฺสํสฺสวา เยน
ภควา เตนุปลสงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา ภวณฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺหํ
นิสฺสํ ๑ เอกมฺหํ นิสฺสนฺโน ๒ โรสีโก นุหํปิตो ภวณฺตํ เอตทโวจ
โถหิจฺโจ ภนฺเต พฺรหฺมโณ ภวณฺตํ อปฺปาพาริ อปฺปาทงฺกํ
ถหฺมุจํ พถํ ผาสฺสวหารํ ปฺจุณฺติ เอวญฺจ วเทหิ อธิวาสฺสํ กิร
ภนฺเต ภควา โถหิจฺจุสฺส พฺรหฺมณฺสฺส สฺวาคนฺาย ภตฺตํ สฺสทฺธิํ
ภิกฺขุสงฺฆเณนาติ ๑ อธิวาสฺสํ ภควา ตฺถนํหิภาเวน ๑

[๓๕๔] อถ ๒ โรสีโก นุหํปิตो ภควโต อธิวาสํ วิทิตฺวา
อฺญฺจายาสฺนา ภวณฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยน โถหิจฺโจ
พฺรหฺมโณ เตนุปลสงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา โถหิจฺจํ พฺรหฺมณํ เอตทโวจ
อโวจมฺหา ๒ มยํ โภโต วจเนน ตํ ภวณฺตํ โถหิจฺโจ ภนฺเต

พุราหุมนฺโณ ภควนฺตํ อปฺปาพารํ อปฺปาทงกํ ตพฺพุจฺฉานํ พถํ ฆาสุวิहारํ
 ปุจฺจติ เหวณฺจ วเทติ อธิวาเสตฺตุ กิร ฆนฺเต ภควา โลหิจฺจุสุตฺตํ
 พุราหุมนฺตํ สฺวตฺตนาถ ภาตํ สทฺธิ ภาทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ปน เตน ภควตฺตํ ๑ อถ โข โลหิจฺจุโล พุราหุมนฺโณ ตสฺสา รตฺติยา
 อจฺจุเยน สํเก นิเวเสน ปณฺฑิตํ ขาทนํ โภชนํ ปฏฺยิตฺวา
 โรสีกํ นุหามิโต อามนฺเตสิ เอहि ตวํ สมนฺม โรสีเก เยน สมนฺ
 โคตโม เตนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สมนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 อารเจहि กาโต โภ โคตม นิฏฺฐิตํ ภาตฺตฺตฺตฺตฺต ๑ เอวํ โภติ
 โข โรสีโก นุหามิโต โลหิจฺจุสุตฺตํ พุราหุมนฺตํ ปฏฺยิตฺวา เยน
 ภควา เตนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
 อฏฺฐาสิ ๑ เอกมนฺตํ จิโต โข โรสีโก นุหามิโต ภควโต กาทํ
 อารเจสิ กาโต ฆนฺเต นิฏฺฐิตํ ภาตฺตฺตฺตฺต ๑

[๓๕๕] อถ โข ภควา ปุพฺพณฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต นิวาเสตฺวา ปคฺคจฺฉิรมาทาย
 สทฺธิ ภาทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต เตนฺตฺตฺตฺตฺต ๑ เตน โข ปน
 สมนฺม โรสีโก นุหามิโต ภควนฺตํ ปิฏฺฐิจิโต ปิฏฺฐิจิโต อนฺนพฺนฺโห โหติ ๑
 อถ โข โรสีโก นุหามิโต ภควนฺตํ เขตฺตวโจ โลหิจฺจุสุตฺตํ ฆนฺเต
 พุราหุมนฺตํ เอวํ ปาปกํ ทิฏฺฐิจิตํ อปฺปนฺนํ โหติ อธิ สมนฺ
 วา พุราหุมนฺโณ วา กุสฺสํ ชมมํ อธิคฺจุเฉยฺย กุสฺสํ ชมมํ อธิคฺคฺตฺวา
 น ปรสฺส อารเจยฺย กิณฺหิ ปโร ปรสฺส กริสฺสติ เสงฺฆยาบี
 นาม ปุราณํ พนฺชนํ จินฺนํ อณฺณํ นวํ พนฺชนํ กเรยฺย เอวํ

สมฺปทมิทํ ปาปกํ โถภทฺหมํ วทามิ กิณฺหิ ปโร ปรสฺสํ กริสฺสํตฺติ
 สํวํ ภาเนเต ภควา โตหิจฺจํ พุราหุณฺณํ เอตฺตมา ปาปกา ทิฏฺฐิจิตฺตา
 วิเวเจตฺตติ ฯ ๑ อปฺเปวณาม สฺยา โรสํเก อปฺเปวณาม สฺยา โรสํเกติ ฯ ๑
 อถ โข ภควา เยน โตหิจฺจุตฺตํ พุราหุณฺณตฺตํ นิเวสํ นฺเตนุปลงฺกมิ
 อฺปฺปลงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสํติ ฯ ๑ อถ โข โตหิจฺโจ
 พุราหุณฺโน พุทฺธบฺบมฺหิ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺเฑน ชาทํเนน โภชนํเนน
 สหตฺถา สมนุทฺตปฺเปสํ สมนุทฺตวาเรสํ ฯ ๑

[๓๕๖] อถ โข โตหิจฺโจ พุราหุณฺโน ภควนฺตํ ภูตฺตาวิ โอนฺต-
 ปตฺตปาถํ อณฺณตฺรํ นํจํ อาสเน กเหตฺวา เอกมฺหํ นิสฺสํติ ฯ ๑
 เอกมฺหํ นิสฺสนํ โข โตหิจฺจํ พุราหุณฺณํ ภควา เอตทโวจ สจฺจํ
 กิโร โตหิจฺจ เต เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิจิตฺตํ อฺปฺปนํ อธิ สมนฺโน
 วา พุราหุณฺโน วา กุสฺสํ ฆมฺมํ อธิคฺจฺเจยฺย กุสฺสํ ฆมฺมํ อธิคฺนฺตฺวา
 น ปรสฺสํ อาโรเจยฺย กิณฺหิ ปโร ปรสฺสํ กริสฺสํติ เสงฺฆยถาปี
 นาม ปฺราณํ พนฺชนํ ฉินฺหิตฺวา อณฺณํ นวํ พนฺชนํ กเรยฺย เอวํ
 สมฺปทมิทํ ปาปกํ โถภทฺหมํ วทามิ กิณฺหิ ปโร ปรสฺสํ กริสฺสํตฺติ ฯ ๑
 เอวํ โภ โคตม ฯ ๑ ตํ กิ มณฺเฑสํ โตหิจฺจ นนฺ ตวํ สํวตฺติกํ
 อชฺฌณาวสฺสํติ ฯ ๑ เอวํ โภ โคตม ฯ ๑ โย นุ โข โตหิจฺจ เอวํ
 วเทยฺย โตหิจฺโจ พุราหุณฺโน สํวตฺติกํ อชฺฌณาวสฺสํติ ยํ สํวตฺติกาย
 สมนุทฺยํ สมนฺชาติ โตหิจฺโจ ว ตํ พุราหุณฺโน เอกโก ปริภุญฺเชยฺย
 น อณฺณเฑสํ ทเทยฺยาติ เอวํวาทํ โส เป ตํ อฺปฺปชฺฌนฺติ เตสํ

๓๕๘] โถหิจฺจุสฺส เต โถหิจฺจุสฺส มิจฺฉาทิฏฺฐิวิเวจฺจนกฺกา ๒๘๘

[๓๕๘] อิติ กิร โถหิจฺจุ โย เอวํ วทฺเขยฺย โถหิจฺจุ พุราหุมนฺ
ธํถวตฺติกํ อชฺชฌาวสฺสติ ยถา ธํถวตฺติกาย สํมูทํ สํมฺชาตฺติ โถหิจฺจุ
ว ตํ พุราหุมนฺ เอกโก ปริภุญฺเชยฺย น อณฺเณสํ ททฺเขยฺยาคิ เอวํ
วาทํ ใสฺ เย ตํ ชุပ္ปชฺฌนฺติ เกลสํ อนฺตรายกโร โหติ อนฺตรายกโร
สํมาโน อหิตานุกมฺปิ โหติ อหิตานุกมฺปิ สฺส สํปตฺติกํ จิตฺตํ ปจฺจุ-
ปฏฺฐิจิตฺตํ โหติ สํปตฺติเก จิตฺเต ปจฺจุปฏฺฐิจิตฺเต มิจฺฉาทิฏฺฐํ โหติ ฯ
เอวเมว ๒ โถหิจฺจุ โย เอวํ วทฺเขยฺย อิชฺ สมนฺโน วา พุราหุมนฺ
วา กุสฺสํ ฆมฺมํ อชิคฺคฺเจยฺย กุสฺสํ ฆมฺมํ อชิคฺคฺนฺตฺวา น ปรฺสฺส
อาโรเจยฺย กิณฺหิ ปโร ปรฺสฺส กวิสฺสํคฺคิ ฯ เสยฺยถาปี นาม
ปฺรฺราณํ พนฺธํ ฯ เป ฯ กวิสฺสํคฺคิ ฯ เอวํวาทํ ใสฺ เย เต
กุตฺตปฺตฺตา ตถาคตฺตปฺปเวทิตํ ฆมฺมวินยํ อากมฺม เอวรूपํ อูพารํ วิเสสํ
อชิคฺคฺเจยฺย ใสฺตาปตฺติผลํปิ สจฺฉนิกโรนฺติ สกฺทาคามิผลํปิ สจฺฉนิกโรนฺติ
อนาคามิผลํปิ สจฺฉนิกโรนฺติ อรหฺตํปิ สจฺฉนิกโรนฺติ เย จิเม ทิพฺพา
คพฺภา ปริปาเจนฺติ ทิพฺพานํ ภวานํ อภินิพฺพุตฺติยา เกลสํ อนฺตรายกโร
โหติ อนฺตรายกโร สํมาโน อหิตานุกมฺปิ โหติ อหิตานุกมฺปิ สฺส
สํปตฺติกํ จิตฺตํ ปจฺจุปฏฺฐิจิตฺตํ โหติ สํปตฺติเก จิตฺเต ปจฺจุปฏฺฐิจิตฺเต
มิจฺฉาทิฏฺฐํ โหติ ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐํ ๒ อหํ โถหิจฺจุ ทฺวณฺณํ กคฺคํ
อณฺเณตฺรํ คคฺคํ วทามิ นิรยํ วา ติรจฺฉานโยนี วา ฯ

[๓๕๙] อิติ กิร โถหิจฺจุ โย เอวํ วทฺเขยฺย ราชา ปเสนฺทิโกสฺโส
กาสิโกสฺสํ อชฺชฌาวสฺสติ ยถา กาสิโกสฺสเต สํมูทํ สํมฺชาตฺติ ราชา ว

คัม ปเสนทิโกสโต เอกโก ปริภุญฺชเยยฺย น อญฺเณสํ ททฺธเยยาติ
 เอวํวาทิ ใสฺ เย วาซานํ ปเสนทิโกสโต อุกฺกัณฺโณติ ตุมฺเห เจว
 อญฺเณ จ เสดฺสํ อนฺตรายกโร โหติ อนฺตรายกโร สฺมาโน
 อหิตานุกมฺปิ โหติ อหิตานุกมฺปิสุสฺสํ สฺปคฺคิกํ จิตฺตํ ปจฺจุปฺปจฺจิตํ
 โหติ สฺปคฺคิกเก จิตฺเต ปจฺจุปฺปจฺจิตเต มิจฺฉาติฆฺขี โหติ ฯ เอวเมว ไซ
 โถหิจฺจ โย เอวํ วทฺเธยฺย อธิ สมฺโมเน วา พุราหมฺโนเน วา กุสฺสํ
 รมฺมํ อธิคฺจฺเจยฺย กุสฺสํ รมฺมํ อธิคฺคฺนฺตฺวา น ปรสฺสํ อาโรเจยฺย
 กิณฺหิ ปโร ปรสฺสํ กวิสฺสํคฺคิ ฯ เสยฺยถาปิ นาม ปุราณํ พนฺหํ
 ฉินฺหิตฺวา อญฺเณ นวํ พนฺหํ กเรยฺย เอวํ สมฺปทมิทํ ปาปกมฺมํ
 โธภรรมฺมํ วทามิ กิณฺหิ ปโร ปรสฺสํ กวิสฺสํคฺคิ ฯ เอวํวาทิ ใสฺ
 เย เต กุสฺสํปฺปคฺคา ตถาคคฺคปฺปเวทิตํ รมฺมวินฺยํ อากมฺมํ เอวรूपิ อุกฺพา
 วิเสสํ อธิคฺจฺฉนฺนํ ใสฺตปคฺคิผลํปิ สจฺฉนฺนโรนฺติ สกฺทาคามิผลํปิ
 สจฺฉนฺนโรนฺติ อนาคามิผลํปิ สจฺฉนฺนโรนฺติ อรหตฺตํปิ สจฺฉนฺนโรนฺติ เย
 จิเม ทิพฺพา คพฺพา ปริปาเจนฺติ ทิพฺพานํ ภวามํ อภินิพฺพุตฺติยา
 เสดฺสํ อนฺตรายกโร โหติ อนฺตรายกโร สฺมาโน อหิตานุกมฺปิ โหติ
 อหิตานุกมฺปิสุสฺสํ สฺปคฺคิกํ จิตฺตํ ปจฺจุปฺปจฺจิตํ โหติ สฺปคฺคิกเก จิตฺเต
 ปจฺจุปฺปจฺจิตเต มิจฺฉาติฆฺขี โหติ ฯ มิจฺฉาติฆฺขีสุสฺสํ ไซ อหํ โถหิจฺจ
 ทฺวิณฺณํ คคฺคํ อญฺเณตฺรํ คคฺคิ วทามิ นิรยํ วา ติรจฺฉานโยนํ วา ฯ

[๓๖๐] ตโย ไซเม โถหิจฺจ สตฺถาโร เย โถเก โจทฺถนารหา
 โย จ ปเนวฺรฺเป สตฺถาโร โจเทติ ตา โจทฺถนา ภูตา ตจฺฉา รมฺมิกา

อนวชฺชา กตเม คโย อิทฺ โตหิจฺจ เอกฺจฺโจ สตุถา ยสฺสํสตุถาย
 อคารํสูมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ สฺวาสฺสํ สํมณฺณคฺคโ
 อนนุปฺปคฺคโโต โหติ ฯ โสํ คํ สํมณฺณคฺคํ อนนุปฺปาปฺนิคฺควา สํวกานํ
 ฌมฺมํ เทเสติ อิทํ โว หิตาย อิทํ โว สฺวชฺชาติ ฯ ตสฺสํ สํวกา น
 สฺสํสํสํนฺติ น โสํคํ โอทหนฺติ น อณฺเวยจฺจิตฺตํ อฺปปจฺจุสฺสเปณฺติ โวฏฺถกมฺม
 จ สตุฏฺฐํ สํสํนา วตฺตนฺติ ฯ โสํ เอวํสฺสํ โจเทคฺคพฺโพ อายสฺสูมา
 ไซยํ ยสฺสํสตุถาย อคารํสูมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โสํ เต สํมณฺณคฺคโ
 อนนุปฺปคฺคโโต คํ ควํ สํมณฺณคฺคํ อนนุปฺปาปฺนิคฺควา สํวกานํ ฌมฺมํ
 เทเสติ อิทํ โว หิตาย อิทํ โว สฺวชฺชาติ ฯ ตสฺสํ เต สํวกา น
 สฺสํสํสํนฺติ น โสํคํ โอทหนฺติ น อณฺเวยจฺจิตฺตํ อฺปปจฺจุสฺสเปณฺติ โวฏฺถกมฺม
 จ สตุฏฺฐํ สํสํนา วตฺตนฺติ เสยฺยถาปํ นาม โอสํกฺกนฺติยา วา
 อุตฺตํกฺกเยยฺย ปรมฺมชฺชํ วา อาตฺตํคฺคเยยฺย เอวํ สํมฺปทมิทํ ปาปํ โลก-
 ฌมฺมํ วทามิ กิณฺหิ ปโร ปรสฺสํ กริสฺสํตฺตํ ฯ อยํ ไซยํ โตหิจฺจ
 ปจฺจโม สตุถา โย โสเก โจทนารโห โย จ ปเนวรูปํ สตุถารํ
 โจเทติ สํ โจทนา ภูตา คจฺฉา ฌมฺมิกา อนวชฺชา ฯ

[๓๖๓] ปุณ จปวํ โตหิจฺจ อิทฺเอกฺจฺโจ สตุถา ยสฺสํสตุถาย อคารํสูมา
 อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ สฺวาสฺสํ สํมณฺณคฺคโ อนนุปฺปคฺคโโต
 โหติ ฯ โสํ คํ สํมณฺณคฺคํ อนนุปฺปาปฺนิคฺควา สํวกานํ ฌมฺมํ เทเสติ
 อิทํ โว หิตาย อิทํ โว สฺวชฺชาติ ฯ ตสฺสํ เต สํวกา สฺสํสํนฺติ
 โสํคํ โอทหนฺติ อณฺเวยจฺจิตฺตํ อฺปปจฺจุสฺสเปณฺติ น จ โวฏฺถกมฺม

สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา ๑ โส เอวมสัจจ โสเทตพโพ อายสุมมา
 ไซ ยสัจจกถา อคารสุมมา อนคาริยัม ปพพชิตโต โหติ โส เต
 สามณฺณคฺคโธ อนนุสฺสคฺคโธ . ตํ คฺคํ สามณฺณคฺคํ อนนุสฺสคฺคํ
 สัจจกถา ชมฺมํ เทเสสสิ อิทํ วั หิตาย อิทํ วั สัจจกถา ๑ สัจจ
 เต สัจจกถา สัจจกถา โสคํ โสทกถา อนนุสฺสคฺคํ อปฺปญฺจเปตฺติ
 น จ วัฏฏกมฺม สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา นาม สกํ
 เขตฺตํ โสทกถา ปฏกเขตฺตํ นิตฺตกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา
 ปาปํ โสทกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา
 ไซ โสทกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา
 วั สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา
 สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา

[๓๖๒] ปุณ จปว โสทกถา สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา
 อคารสุมมา อนคาริยัม ปพพชิตโต โหติ สัจจกถา สัจจกถา
 อนนุสฺสคฺคโธ โหติ ๑ โส คํ สามณฺณคฺคํ อนนุสฺสคฺคํ สัจจกถา
 ชมฺมํ เทเสสสิ อิทํ วั หิตาย อิทํ วั สัจจกถา ๑ สัจจ
 น สัจจกถา น โสคํ โสทกถา น อนนุสฺสคฺคํ อปฺปญฺจเปตฺติ
 วัฏฏกมฺม จ สัจจกถา สัจจกถา สัจจกถา ๑ โส เอวมสัจจ โสเทตพโพ
 อายสุมมา ไซ ยสัจจกถา อคารสุมมา อนคาริยัม ปพพชิตโต โส
 เต สามณฺณคฺคโธ อนนุสฺสคฺคโธ . ตํ คฺคํ สามณฺณคฺคํ อนนุสฺสคฺคํ
 สัจจกถา ชมฺมํ เทเสสสิ อิทํ วั หิตาย อิทํ วั สัจจกถา ๑
 สัจจ เต สัจจกถา น สัจจกถา น โสคํ โสทกถา น อนนุสฺสคฺคํ

อุปปญฺสเปนฺติ โวฏฺถมมฺ จ สฺสตะถา สํสํนา วตฺตุนฺติ เสงฺขยถาปํ
 นาม ปฺรภาณํ พฺนุชนํ ฉินฺนํติตฺวา อณฺณํ นวํ พฺนุชนํ กเรยฺย เอวํ
 สํมปฺตมิตํ ปาปํ โสภณมมฺ วทามิ กิณฺหิ ปโร ปฺรสุตฺถํ กิริสฺสํตฺติ ๑
 อยํ โข โตหิจฺจุ คติโย สฺสตะถา โย โสเก โจทนารโห โย จ ปเนว-
 รุปํ สฺสตะถารํ โจเทติ สํ โจทนา ภูตา ตจฺจนา ชมฺมิกา อนนฺวชฺชา ๑
 อิมํ โข โตหิจฺจุ คโย สฺสตะถาโร เย โสเก โจทนารหา โย จ ปเนว-
 รุเป สฺสตะถาโร โจเทติ สํ โจทนา ภูตา ตจฺจนา ชมฺมิกา อนนฺวชฺชาติ ๑

[๓๖๓] เอวํ วุตฺเต โตหิจฺจุ พฺราหฺมणे ภาควนฺตํ เอตทโวจ
 อตฺถิ ปน โภ โคตม โภจิ สฺสตะถา โย โสเก น โจทนารโหติ ๑
 อตฺถิ โข โตหิจฺจุ สฺสตะถา โย โสเก น โจทนารโหติ ๑ กตโม
 ปน โภ โคตม สฺสตะถา โย โสเก น โจทนารโหติ ๑ อธิ
 โตหิจฺจุ ตถาลโต โสเก อุปฺปชฺชติ อรหํ สํมาสมฺพุทฺโธ ๑ เป ๑
 (ยถา สํมณฺณสสฺส เอวํ วิคฺคิตฺวาเรตพุทฺธ) ๑ เป ๑ เอวํ โข โตหิจฺจุ
 ภิกฺขุ สํสํมปฺนโน โหติ ๑ เป ๑ ปจฺมํ ฌานํ อุปฺสํมปชฺช วิหริติ ๑
 ยสฺมึํ โข โตหิจฺจุ สฺสตะถิ สํวโก เอวรูปํ อุพฺพารํ วิเสสํ อธิคฺจฺจติ ๑
 อยํ โข โตหิจฺจุ สฺสตะถา โย โสเก น โจทนารโห โย ปเนว-
 รุปํ สฺสตะถารํ โจเทติ สํ โจทนา อภูตา อตจฺจนา อชมฺมิกา
 สํวชฺชา ๑ เป ๑ ทฺติยํ ฌานํ ๑ คติยํ ฌานํ ๑ จตุตฺถํ ฌานํ
 อุปฺสํมปชฺช วิหริติ ๑ ยสฺมึํ โข โตหิจฺจุ สฺสตะถิ สํวโก เอวรูปํ
 อุพฺพารํ วิเสสํ อธิคฺจฺจติ ๑ อยํ โข โตหิจฺจุ สฺสตะถา โย โสเก

น โจทนายโ โย จ ปเนวรูปี สตุถาริ โจเทติ ส่า โจทนา
อฏฐา อตจฐา อธมมิกา ส่าวชชา ๑ เป ๑ ฌาณทสฺสนาย จิตฺตํ
อภินฺทริติ อภินินฺนาเมติ ๑ ยสฺมึ ไซ โธหิจฺจ สตุถริ ส่าวโก
เอวรูปี ๑ เป ๑ นาวริ อิตฺถตฺตยาติ ปชานาติ ๑ ยสฺมึ ไซ
โธหิจฺจ สตุถริ ส่าวโก เอวรูปี อูพาริ วิเสสํ อธิคฺจณฺติ ๑ อยํ
ไซ โธหิจฺจ สตุถา โย โธเก น โจทนายโ โย จ ปเนวรูปี
สตุถาริ โจเทติ ส่า โจทนา อฏฐา อตจฐา อธมมิกา ส่าวชชาติ ๑

[๓๖๔] เอวํ วุตฺเต โธหิจฺจ พฺรหฺมโณ ภควนฺตํ เขตฺตวโจ
เสยฺยถาปํ โภ โคตม ปุริสํ ปุริสํ นรกปฺปปาดํ ปปตฺนํ เกเสสฺ
คเหตฺวา อุตฺตริตฺวา ฌเต ปติฏฺฐาเปยฺย เอวเมวาทิ โภตา โคตเมน
นรกปฺปปาดํ ปปตฺนโต อุตฺตริตฺวา ฌเต ปติฏฺฐาปํโต อภิกฺกนฺตํ โภ
โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปํ โภ โคตม นิกฺกขฺชิตํ
วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏฺิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพสฺสํ วา มคฺคํ
อาจิกฺกขฺเยย ๑ เป ๑ อฺปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตฺตคฺเค
ปาณฺเปตํ สรณํคตฺตํ ๑ เป ๑

โธหิจฺจสฺสํ นิจฺจํ ทุวาทสํ ๑

เทววิษุวัตต

[๓๖๕] เอวมเม สัคคํ ฯ เอกํ สมํ ภควา โกสเสสุ จาริกญจ-
มาโน มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทฺธิ ปณฺจมตฺเตหิ ภิกขุสงฺเคหิ เยน
มนสาคนฺนาม โกสธานํ พฺราหฺมณคาโม ตทวสฺสि ฯ ตตฺร สัคคํ
ภควา มนสาเกตํ วิหริติ อุกฺคเรณ มนสาเกตสฺส อจิรวติยา นทียา
คฺเร อมฺพวเน ฯ

[๓๖๖] เตน โข ปน สมฺเยน สมฺพหุตา อภินฺวตา อภินฺวตา
พฺราหฺมณมหาสาธา มนสาเกตํ ปฏฺิวสฺสตี เสยฺยถิํ วุฏฺโถ พฺราหฺมโณ
ตารุกฺโข พฺราหฺมโณ โปกฺขรสาตี พฺราหฺมโณ ชาณฺโสณิ พฺราหฺมโณ
โตเทยฺยพฺราหฺมโณ อณฺเฏ จ อภินฺวตา อภินฺวตา พฺราหฺมณ-
มหาสาธา ฯ อถ โข วาเสฏฺฐการทฺวาชา น มาณวํ ชฺงฺขวิหารํ
อนุจกฺกมนฺตานํ อนุวิจฺจมนฺตานํ มคฺคามคฺเค กถา อุตฺปาติ ฯ วาเสฏฺฐโ
มาณโว เอวมาห อยเมว อชฺชมคฺโค อยมณฺชสาโย นิยฺยานิโก
นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส พฺรหฺมสฺส หพฺยตฺยา ยวํ อกฺขาโต พฺราหฺมณเณ
โปกฺขรสาตินาติ ฯ การทฺวาชา น มาณโว เอวมาห อยเมว
อชฺชมคฺโค อยมณฺชสาโย นิยฺยานิโก นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส พฺรหฺม-
สฺส หพฺยตฺยา ยวํ อกฺขาโต พฺราหฺมณเณ ตารุกฺเขนาติ ฯ เณ โข
อัสสทฺธิ วาเสฏฺฐโ มาณโว การทฺวาชา น มาณวํ สณฺณปาเปตฺติ น
ปน อัสสทฺธิ การทฺวาชา น มาณโว วาเสฏฺฐโ มาณวํ สณฺณปาเปตฺติ ฯ

[๓๖๗] อถโฆ วาเสฏฺโฐ โฆ มาณโว ภารทฺวาหํ มาณวํ อามนฺเตสํ
 อยํ โฆ ปน ภารทฺวาห สมนฺโน โคตโม สกฺขยปฺปคฺโค สกฺขยกฺกุตา
 ปพฺพชฺชิตฺต มนฺตํสกเต วิหริตฺติ อุตฺตเรน มนฺตํสกตฺตํ อจฺจรวตฺติยา นทฺธิยา
 ตํเร อมฺพวเน ตํ โฆ ปน ภวณฺตํ โคตมํ เอวํกตฺตยาโน กิตฺติสทฺโท
 อพฺพกฺคโค อิตฺธิปํ โส ภควา อรหํ สมนฺมาสมฺพทฺโฆ ๑ เป ๑ ภควาติ
 อายาม ภารทฺวาห เยน สมนฺโน โคตโม เตนุปสงฺกมิตฺตํสาม อฺป-
 สงฺกมิตฺตวา เตตมตฺถํ สมนํ โคตมํ ปุจฺเจตฺตํสาม ยถา โน สมนฺโน
 โคตโม พฺยาการิตฺตํ ตถา นํ ชาเรตฺตํสามาติ ๑ เอวํ โภติ โฆ
 ภารทฺวาโฆ มาณโว วาเสฏฺฐสฺส มาณวสฺส ปจฺจสฺสสํ ๑

[๓๖๘] อถโฆ วาเสฏฺฐภารทฺวาหา มาณวา เยน ภควา เตนุ-
 ปสงฺกมิตฺตํ อฺปสงฺกมิตฺตวา ภควตา สทฺธิ สมนฺโมทิตฺตํ สมนฺโมทนํ
 กถํ สํวณฺณํ วิตฺติสํวเรตฺตวา เอกมณฺตํ นิสฺสํทิตฺตํ ๑ เอกมณฺตํ นิสฺสินฺโน
 โฆ วาเสฏฺโฐ โฆ มาณโว ภควณฺตํ เตตทโวจ อธิ โภ โคตม
 อมฺหากํ ชฺฆมฺภิวารํ อหุจฺจกฺกมณฺตํ อหุจฺจกฺกมณฺตํ มกฺกคามกฺเค กถา
 อุตฺตปาทิ อหํ เอวํ วทามิ อยเมว อชฺชมคฺโค อยมนฺชสาโย
 นิชฺชยานิโก นิชฺชยาติ ตกฺกกรสฺสํ พุรหุมนฺสํพฺพตฺตย ยวายนํ อกฺขาโต
 พุรหุมนฺเนน ปกฺขรสาตฺตินาติ ภารทฺวาโฆ มาณโว เอวมาห อยเมว
 อชฺชมคฺโค อยมนฺชสาโย นิชฺชยานิโก นิชฺชยาติ ตกฺกกรสฺสํ พุรหุมน-
 สํพฺพตฺตย ยวายนํ อกฺขาโต พุรหุมนฺเนน ตารุกฺเขนาติ เตตฺถ โภ
 โคตม อตฺถเวว วิคฺคโห อตฺถิ วิวาโท อตฺถิ นานาธาติ ๑ อิติ

กิริ วาเสฏฐ ตุํ เอรํ วเทสึ อยเมว อชฺชมคฺคโค อยมนชฺชสาโย
 นิยุยานิโก นิยุยาติ ตกฺกกรสฺสํ พุทฺทมสฺสอพฺพตาย ยวายํ อกฺขาโต
 พุทฺทมณเณ โปกฺขรสาตินาติ ภารทพวาโซ มาณโว เอวมาห อยเมว
 อชฺชมคฺคโค อยมนชฺชสาโย นิยุยานิโก นิยุยาติ ตกฺกกรสฺสํ พุทฺทม-
 สฺสอพฺพตาย ยวายํ อกฺขาโต พุทฺทมณเณ ตารุกฺเขนาติ อถ กิธฺมํ
 ปน โว วาเสฏฐ วิคฺคโห กิธฺมํ วิวาโท กิธฺมํ นานาวาโทติ ฯ
 มคฺคามคฺเค โภ โคตม กิณฺจายี โภ โคตม พุทฺทมณฺนา นานามคฺเค
 ปณฺณเปนฺติ อทฺทริยา พุทฺทมณฺนา ติตฺติริยา พุทฺทมณฺนา ฌนฺโทกา
 พุทฺทมณฺนา พวฺทริยา พุทฺทมณฺนา อถโฆ สฺสพฺพานิ ตานิ นิยุยานิกานิ
 นิยุยนฺติ ตกฺกกรสฺสํ พุทฺทมสฺสอพฺพตาย เสยฺยถาปํ โภ โคตม ความสฺส
 วา นิคมสฺส วา อวิทฺฐเร พฺหุณี เจปํ นานามคฺคานิ ภวณฺติ อถโฆ
 สฺสพฺพานิ ตานิ ความสโมสฺรณานิ ภวณฺติ เอวเมว โฆ โภ โคตม
 กิณฺจายี พุทฺทมณฺนา นานามคฺเค ปณฺณเปนฺติ อทฺทริยา พุทฺทมณฺนา
 ติตฺติริยา พุทฺทมณฺนา ฌนฺโทกา พุทฺทมณฺนา พวฺทริยา พุทฺทมณฺนา
 อถโฆ สฺสพฺพานิ ตานิ นิยุยานิกานิ นิยุยนฺติ ตกฺกกรสฺสํ พุทฺทมสฺส-
 อพฺพตายาติ ฯ นิยุยนฺตํติ วาเสฏฐ วเทสึ ฯ นิยุยนฺตํติ โภ โคตม
 วทามิ ฯ นิยุยนฺตํติ วาเสฏฐ วเทสึ ฯ นิยุยนฺตํติ โภ โคตม วทามิ ฯ
 นิยุยนฺตํติ วาเสฏฐ วเทสึ ฯ นิยุยนฺตํติ โภ โคตม วทามํติ ฯ

[๓๖๘] ถึ ปน วาเสฏฐ อคฺคิ โภจิ เทววิษฺณํ พุทฺทมณฺนํ
 เอกพุทฺทมโณนํ เยน พุทฺธมา สกฺขิ ทิฏฺฐโสจิติ ฯ โน ทิํ โภ

โคตม ๑ ที่ ปน วาเสฏฐ อดฺธิ โกจิ เทวิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ
 เอกาจริโยมปี เยน พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐาจิตฺติ ๑ โน หิทฺถํ โภ
 โคตม ๑ ที่ ปน วาเสฏฐ อดฺธิ โกจิ เทวิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ
 อาจริยาจริโยมปี เยน พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐาจิตฺติ ๑ โน หิทฺถํ โภ
 โคตม ๑ ที่ ปน วาเสฏฐ อดฺธิ โกจิ เทวิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ
 ยาว สัตตมาจริยมหายุคา เยน พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐาจิตฺติ ๑ โน
 หิทฺถํ โภ โคตม ๑ ที่ ปน วาเสฏฐ อดฺธิ เย เต เทวิชฺชานํ
 พฺราหฺมณานํ ปุพฺพกา อีสโย มนุตานํ กตฺตาโร มนุตานํ ปวตฺตาโร
 เยสฺมิทํ เอตฺรหิ เทวิชฺชา พฺราหฺมณา ปฺราณํ มนุคปทํ คีตํ ปวตฺตํ
 สมิทิตํ ตทฺนุคายนฺติ ตทฺนุภาสฺสนฺติ ภาสิตมฺนุภาสฺสนฺติ วาจิตมฺนุวาเจนฺติ
 เสยฺยถิตํ อฏฺฐโก วามโก วามเทโว เวสฺสํสามิตฺโต ยมคคฺคิ อังคิโรโส
 ภารทฺวาโส วาเสฏฺฐโส กสฺสโป ภคฺ คณฺโณ นํ เอวมาหํสุ มยเมตฺ
 ชานาม มยเมตฺ ปัสสํ ยตฺถ วา พฺรหฺมา เยน วา พฺรหฺมา
 ยถิ วา พฺรหฺมาติ ๑ โน หิทฺถํ โภ โคตม ๑

[๓๗๐] อิติ กิร วาเสฏฐ นคฺธิ โกจิ เทวิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ
 เอกพฺราหฺมณมปี เยน พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐาจิตฺติ ๑ โน หิทฺถํ โภ
 โคตม ๑ ที่ ปน วาเสฏฐ นคฺธิ โกจิ เทวิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ
 เอกาจริโยมปี เยน พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐาจิตฺติ ๑ โน หิทฺถํ โภ โคตม ๑
 ที่ ปน วาเสฏฐ นคฺธิ โกจิ เทวิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ อาจริย-
 ปาจริโยมปี เยน พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐาจิตฺติ ๑ โน หิทฺถํ โภ โคตม ๑

กั ปน วาเสฏฺฐ นคฺคิ โกจิ เทววิษณํ พุราหุมนํ ยาว
 สํคตมาจริมหายุคา เยน พุรหุมา สกฺขิ ทิฏฺฐิไจติ ฯ โน หิโก โภ
 โคตม ฯ กั ปน วาเสฏฺฐ เยปิ เต กิร เทววิษณํ พุราหุมนํ
 ปุพฺพกา อีสโย มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร เยสํมิตํ
 เอตฺรหิ เทววิษฺสา พุราหุมนา โปราณํ มนฺตปทํ กิตํ ปวตฺตํ
 สํมิตํ คตฺตุนคายนฺติ คตฺตุนภาสฺนํติ ภาสิตมนฺนภาสฺนํติ วาจิตมนฺนวาเจนฺติ
 เสยฺยถํ กั อฏฺฐโก วามโก วามเทโว เวสฺสํมิตฺโต ยมคคฺคิ อังคิโรโส
 ภารทฺวาโห วาเสฏฺฐโส กสฺสโป ภคฺ เตปิ นํ เอวมาหํสํ มยเมตํ
 ชานาม มยเมตํ ปสฺสํสาม ยคฺถ วา พุรหุมา เยน วา พุรหุมา
 ยหิ วา พุรหุมาติ ฯ เต ว เทววิษฺสา พุราหุมนา เอวมาหํสํ
 มยํ น ชานาม มยํ น ปสฺสํสาม คสฺสํ สหพฺยตาย มคฺคํ
 เทเสม อยเมว อชฺชมคฺโค อยมนฺนสํสายโน นิยุยานิโก นิยุยาติ
 ตกฺกกรสฺสํ พุรหุมนสหพฺยตายาติ ฯ

[๓๗๓] คั กั มณฺณสิ วาเสฏฺฐ นนฺ เอวํ สนฺเต เทววิษณํ
 พุราหุมนํ อปฺปาฏิหิริกํ ภาสิตํ สมนฺนปชฺชตฺติ ฯ อทฺฐา โห
 โภ โคตม เอวํ สนฺเต เทววิษณํ พุราหุมนํ อปฺปาฏิหิริกํ
 ภาสิตํ สมนฺนปชฺชตฺติ ฯ สํสาธุ วาเสฏฺฐ เทววิษฺสา พุราหุมนา ยํ น
 ชานนฺติ ยํ น ปสฺสํสนฺติ คสฺสํ สหพฺยตาย มคฺคํ เทสฺสํสนฺติ
 อยเมว อชฺชมคฺโค อยมนฺนสํสายโน นิยุยานิโก นิยุยาติ ตกฺกกรสฺสํ
 พุรหุมนสหพฺยตายาติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ เสยฺยถาปิ วาเสฏฺฐ

อนฺหฺรเวณฺณํปฺรํปรตฺตคฺคตา ปฺริโมมี น ปตฺตํติ มชฺฌิโมมี น ปตฺตํติ
 ปจฺฉิโมมี น ปตฺตํติ เอวเมว โส วาเสฏฺฐํ อนฺหฺรเวณฺณปมํ มณฺเฒ
 เทวิชฺชานํ พฺรหฺมาหฺมณานํ ภาสึคํ ปฺริโมมี น ปตฺตํติ มชฺฌิโมมี น
 ปตฺตํติ ปจฺฉิโมมี น ปตฺตํติ เตสฺมิทํ เทวิชฺชานํ พฺรหฺมาหฺมณานํ
 ภาสึคํ หตฺถสํกเยว สํมุปฺปชฺชติ นามกํเยว สํมุปฺปชฺชติ วิตุตฺถกํเยว
 สํมุปฺปชฺชติ ตฺถจฺจุตฺถกํเยว สํมุปฺปชฺชติ ฯ คํ กิํ มณฺเฒสิ วาเสฏฺฐํ
 ปตฺตํนฺติ เทวิชฺชา พฺรหฺมาหฺมณา จฺนฺทิมสฺสุริเย อณฺเฒ วาปี พฺหุ ชฺนา
 ยโต จ จฺนฺทิมสฺสุริยา อุกฺกจฺจุตฺถนฺติ ยตฺถ จ โอคจฺจุตฺถนฺติ อายาจฺจุตฺถ
 โถมยฺนฺติ ปณฺชติกา นมสฺสํมานา อนฺุปฺริวตฺตคฺคตฺติ ฯ เอวํ โภ
 โคตม ปตฺตํนฺติ เทวิชฺชา พฺรหฺมาหฺมณา จฺนฺทิมสฺสุริเย อณฺเฒ วาปี
 พฺหุ ชฺนา ยโต จ จฺนฺทิมสฺสุริยา อุกฺกจฺจุตฺถนฺติ ยตฺถ จ โอคจฺจุตฺถนฺติ
 อายาจฺจุตฺถ โถมยฺนฺติ ปณฺชติกา นมสฺสํมานา อนฺุปฺริวตฺตคฺคตฺติ ฯ

[๓๗๒] คํ กิํ มณฺเฒสิ วาเสฏฺฐํ ยํ ปตฺตํนฺติ เทวิชฺชา พฺรหฺมาหฺมณา
 จฺนฺทิมสฺสุริเย อณฺเฒ วาปี พฺหุ ชฺนา ยโต จ จฺนฺทิมสฺสุริยา อุกฺกจฺจุตฺถนฺติ
 ยตฺถ จ โอคจฺจุตฺถนฺติ อายาจฺจุตฺถ โถมยฺนฺติ ปณฺชติกา นมสฺสํมานา
 อนฺุปฺริวตฺตคฺคตฺติ เตสฺมิมิ ปโหนฺติ เทวิชฺชา พฺรหฺมาหฺมณา จฺนฺทิมสฺสุริยานํ
 สหฺพฺยตฺตาย มคฺคํ เทเสคฺคํ อยเมว อชฺชมคฺคโค อยมณฺเฒสํยาโน นียฺยานิโก
 นียฺยาติ ตถฺกกรสฺสํ จฺนฺทิมสฺสุริยานํ สหฺพฺยตฺตยาติ ฯ โน หิทํ โภ
 โคตม ฯ อิติ กิร วาเสฏฺฐํ ยํ ปตฺตํนฺติ เทวิชฺชา พฺรหฺมาหฺมณา
 จฺนฺทิมสฺสุริเย อณฺเฒ วาปี พฺหุ ชฺนา ยโต จ จฺนฺทิมสฺสุริยา อุกฺกจฺจุตฺถนฺติ

ยตุถ จ โอคจฺจนฺติ อายาจฺจนฺติ โถมยฺจนฺติ ปณฺชติกา นมสฺสํมานา
 อนฺุปริวตฺตฺจนฺติ เทสํมฺปี น ปโหนฺติ จฺนฺทิมสฺสฺริยานํ สหฺพฺยตฺยา ย มคฺคํ
 เทเสตฺถํ อยเมว อฺชฺชมคฺโค อยมนฺชฺชสํยโน นียฺยานิโก นียฺยาติ
 ตกฺกกรสฺสํ จฺนฺทิมสฺสฺริยานํ สหฺพฺยตฺยาติ ก็ ปน น กิร เทววิษุเขหิ
 พฺรหฺมณฺเณหิ พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐโง นปี กิร เทววิษุขานํ พฺรหฺมณฺณํ
 อจฺริเยหิ พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐโง นปี กิร เทววิษุขานํ พฺรหฺมณฺณํ
 อจฺริยปจฺริเยหิ พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐโง นปี กิร เทววิษุขานํ พฺรหฺมณฺณํ
 ยาว สตฺตมาจฺริยมหฺยเคหิ พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺฐโง เยปี กิร เทววิษุขานํ
 พฺรหฺมณฺณํ ปุพฺพกา อิตฺตโย มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร
 เยสํมิตํ เอกฺรหิ เทววิษุขา พฺรหฺมณฺณา โปราถํ มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ
 สํมิตํ ตทฺนุคฺยจฺจนฺติ ตทฺนุภาสจฺจนฺติ ภาสิตมนฺนภาสจฺจนฺติ วาจิตมนฺนวาเจจฺจนฺติ
 เสงฺยถิตํ อญฺจุโก วามโก วามเทโว เวสฺสํมิตฺตโค ยมคฺคํ อญฺจุโรโส
 ภาวทฺวาโห วาเสญฺโง กสฺสํโป ภคฺคํ เตปี นํ เอวมาหํสฺสุ มยเมตฺถ
 ชานาม มยเมตฺถ ปสฺสํม ยตุถ วา พฺรหฺมา เยน วา พฺรหฺมา
 ยหิ วา พฺรหฺมาติ ฯ เค จ เทววิษุขา พฺรหฺมณฺณา เอวมาหํสฺสุ
 ยํ น ชานาม ยํ น ปสฺสํม ตสฺสํ สหฺพฺยตฺยา ย มคฺคํ เทเสม
 อยเมว อฺชฺชมคฺโค อยมนฺชฺชสํยโน นียฺยานิโก นียฺยาติ ตกฺกกรสฺสํ
 พฺรหฺมสฺสหฺพฺยตฺยาติ ฯ

[๓๗๓] ตํ ก็ มณฺเณสฺสิ วาเสญฺจ นนฺุ เอวํ สนฺเต เทววิษุขานํ
 พฺรหฺมณฺณํ อปฺปาฏิหิริกํ ภาสิตํ สมนฺชฺชตฺติ ฯ อทฺธา โห โภ

โคตม เอวံ สันเต เควชิรชานัน พุราหุมนานัน อปฺปาฏิหิริกตํ ภาสิตํ
 สัมปชฺชตฺติ ๑ สํว จาเสฏฺฐํ เต จ จาเสฏฺฐํ เควชิรชานัน พุราหุมนานัน
 ยํ น ชานนฺติ ยํ น ปสฺสํนฺติ ตสฺสํ สหพฺพตายน มคฺคํ เทเสสฺสํนฺติ
 อยเมว อชฺชมคฺคโค อยมณฺชสํยโน นียฺยานิโก นียฺยาติ ตกฺกกรสฺสํ
 พุรหุมนํสหพฺพตายาติ เนตํ จํานํ วิชฺชติ ๑

[๓๗๔] เสดยฺยถาปํ จาเสฏฺฐํ ปุริสํ เอวํ วเทยฺย อหํ ยา
 อิมสฺมํ ชนปเท ชนปทกตฺยาณํ ตํ อิจฺฉามิ ตํ กามเมตฺติ ๑ ตเมนํ
 เอวํ วเทยฺยํ อมฺโห ปุริสํ ยํ ตวํ ชนปทกตฺยาณํ อิจฺฉสฺสี กามเอตฺติ
 ชานาสฺสี ตํ ชนปทกตฺยาณํ ชคฺคิยํ จา พุราหุมนํ จา เวสฺสํ จา
 สํวทํ วาติ ๑ อิติ ปุญฺโง โนติ วเทยฺย ๑ ตเมนํ เอวํ วเทยฺยํ
 อมฺโห ปุริสํ ยํ ตวํ ชนปทกตฺยาณํ อิจฺฉสฺสี กามเอตฺติ ชานาสฺสี ตํ
 ชนปทกตฺยาณํ เอวํนามา จา เอวํโคตฺตา จา ทมฺวา จา วสฺสํ จา
 มชฺฌิมมา จา กภาพิกา จา สํวมา จา มงฺคฺรจฺฉนฺติ วาติ อมฺกสฺมํ
 คามเอ จา นิคเม จา นคเร วาติ ๑ อิติ ปุญฺโง โนติ วเทยฺย ๑
 ตเมนํ เอวํ วเทยฺยํ อมฺโห ปุริสํ ยํ ตวํ น ชานาสฺสี น ปสฺสํสฺสี
 ตํ ตวํ อิจฺฉสฺสี กามเอตฺติ ๑ อิติ ปุญฺโง อามาติ วเทยฺย ๑ ตํ
 กิ มณฺเฑสฺสี จาเสฏฺฐํ นนุ เอวํ สันเต ตสฺสํ ปุริสํสฺสํ อปฺปาฏิหิริกตํ
 ภาสิตํ สัมปชฺชตฺติ ๑ อทฺธา โห โภ โคตม เอวํ สันเต ตสฺสํ
 ปุริสํสฺสํ อปฺปาฏิหิริกตํ ภาสิตํ สัมปชฺชตฺติ ๑ เอวเมว โห จาเสฏฺฐ
 น กิร เควชิเรหิ พุราหุมนเณหิ พุรหุมา สกฺขิ ทิฏฺฐโง ๑ เป ๑

[๓๖๕] เสดยฺยถาปํ วาเสฏฺฐ จบุริสํ จาตุมฺมหาปเก นิสฺสํเสนํ
 กรเมยฺย ปาสาทสฺส อารโหนาย ฯ ตเมณํ เอวํ วเทยฺยํ อมฺโห ปุริส
 ยํ ควํ ปาสาทสฺส อารโหนาย นิสฺสํเสนํ กริสฺสํ ชานาสี ทํ ปาสาทํ
 ปุริสฺสํติมา ย วา ทิสาย ทกฺขิณาย วา ทิสาย ปจฺฉิณาย วา ทิสาย
 อุตฺตราย วา ทิสาย อจฺจุจ วา นํจ วา มชฺโช วาติ ฯ อิติ
 ปุญฺโง โนติ วเทยฺย ฯ ตเมณํ เอวํ วเทยฺยํ อมฺโห ปุริส ยํ ควํ
 น ชานาสี น ปสฺสสึ ตสฺส ควํ ปาสาทสฺส อารโหนาย นิสฺสํเสนํ
 กริสฺสํติ ฯ อิติ ปุญฺโง อามาติ วเทยฺย ฯ ตํ กิ มณฺเฑสึ วาเสฏฺฐ
 นนุ เอวํ สฺนุเต ตสฺส ปุริสสฺส อปฺปายิหิริกํ ภาสึํ สํมปฺชตฺติ ฯ
 อทฺธา โห โคตม เอวํ สฺนุเต ตสฺส ปุริสสฺส อปฺปายิหิริกํ ภาสึํ
 สํมปฺชตฺติ ฯ เอวเมว โห วาเสฏฺฐ น กิร เทวิชฺเชหิ พฺราหฺมณฺเห
 พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺโง นปี กิร เทวิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ อจฺริเยหิ
 พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺโง นปี กิร เทวิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ อจฺริย-
 ปาจฺริเยหิ พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺโง นปี กิร เทวิชฺชานํ พฺราหฺมณานํ
 ยาว สตฺตมาจฺริยมหฺยฺเลหิ พฺรหฺมา สกฺขิ ทิฏฺโง เยปี กิร เทวิชฺชานํ
 พฺราหฺมณานํ ปุพฺพกา อิสฺโส มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร
 เยสฺมิทํ เอตฺรหิ เทวิชฺชา พฺราหฺมณา โปรวาณํ มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ
 สฺมึทิตํ ตทฺหคายนฺติ ตทฺหภาสฺนฺติ ภาสิตมฺนฺภาสฺนฺติ วาจิตมฺนฺวาเจนฺติ
 เสดยฺยถํ อญฺจโก วามโก วามเทโว เวสฺสํมิทฺโต ยมตคฺคํ อจฺจโร
 ภารทฺวาโห วาเสฏฺฐ กตฺสโป ภคฺ เตปี น เอวมาหํสฺ มยเมตํ

ชานาม มยเมตํ ปัสสัสม ยคฺถ วา พุรหฺมา เยน วา พุรหฺมา
 ยํ หิ วา พุรหฺมาติ ฯ เต จ เตวฺชฺชา พุราหฺมณา เอวมาหิสฺสํ ยํ น
 ชานาม ยํ น ปัสสัสม คตฺถ สหปุยาตาย มคฺคํ เทเสม อยเมว
 อชฺชมคฺโค อยมณฺเษสํยาโน นิยุยานิโก นิยุยาติ ตกฺกกรสฺสํ พุรหฺม-
 สหปุยาตยาติ ฯ ตํ กิํ มณฺเษสํ วาเสฏฺฐํ นนฺ เหวํ สนฺเต เตวฺชฺชานํ
 พุราหฺมณานํ อปฺปาฏิหิริกํ ภาสํ สมนฺตฺตํ ฯ อทฺธา โห โภ
 โคตม เหวํ สนฺเต เตวฺชฺชานํ พุราหฺมณานํ อปฺปาฏิหิริกํ ภาสํ
 สมนฺตฺตํ ฯ สํว วาเสฏฺฐํ เต จ วาเสฏฺฐํ เตวฺชฺชา พุราหฺมณา
 ยํ น ชานนฺติ ยํ น ปัสสัสนฺติ คตฺถ สหปุยาตาย มคฺคํ เทเสสฺสํ
 อยเมว อชฺชมคฺโค อยมณฺเษสํยาโน นิยุยานิโก นิยุยาติ ตกฺกกรสฺสํ
 พุรหฺมสหปุยาตยาติ เนตํ จํานํ วิชฺชติ ฯ

[๓๗๖] เสยฺยถามี วาเสฏฺฐํ อญฺญํ อจิรวตฺติ นทํ ปุรา อุตฺถสฺสํ
 สมนฺตฺตํ ติกกา กากเปยฺยา อถโห ปุริสํ อากฺขณฺเษย ปารตฺถิกโก
 ปารคเวสํ ปารคามํ ปารํ ตริตฺถกาโม โส โอริเม ตํเร จิโต
 ปาริมนฺตํ อเวหฺยฺเย เอहि ปารํ ปารํ เอहि ปารํ ปารนฺติ ฯ ตํ
 กิํ มณฺเษสํ วาเสฏฺฐํ อมฺบิ นฺ คตฺถํ ปุริสสฺสํ อวฺทหายนฺเตว วา
 อายาจนฺเตว วา ปตฺถนฺเตว วา อภินนฺทนฺเตว วา อจิรวตฺติยา นทียา
 ปาริมนฺตํ โอริมนฺตํ อากฺขณฺเษยาติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ฯ
 เอวเมว โห วาเสฏฺฐํ เตวฺชฺชา พุราหฺมณา เย ชมฺมา พุราหฺมณ-
 กรณา เต ชมฺเม ปหาย วตฺตมามา เย ชมฺมา อพฺุราหฺมณกรณา

๓๖๖] เทววิษุวัตตเต มคฺตามคฺคกถา อจิรวคฺคิณฺทํอุปมา ๓๐๕

เต ชมฺเม สฺมาทําย วตฺตมํนา เหวมาหิสฺส อิทํ อวฺหยาเม โสมี
อวฺหยาเม วรฺณํ อวฺหยาเม อีสํ อวฺหยาเม ปชาปตี อวฺหยาเม
พฺรหฺมาณํ อวฺหยาเม มหิณฺทํ อวฺหยาเมติ ฯ เต จ วาเสฏฺฐ
เทววิษุขา พฺราหฺมณา เย ชมฺมา พฺราหฺมณกรรณา เต ชมฺเม ปหาย
ปวตฺตมํนา เย ชมฺมา อพฺราหฺมณกรรณา เต ชมฺเม สฺมาทําย
วตฺตมํนา อวฺหายนเหตุ วา อายาจนเหตุ วา ปตฺถนเหตุ วา
อภินนฺทนเหตุ วา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา พฺรหฺมาณํ สหปุပ္ผกา
ภวิสฺสณฺตํติ เนตํ ชํณํ วิชฺชติ ฯ

[๓๖๗] เสยฺยถาปํ วาเสฏฺฐ อยํ อจิรวคฺคิ นทํ ปุรา อุกกสฺส
สํมติตฺติกา กากเปยฺยา อถ ปุริโส อากฺขฺลเยยฺย ปารตฺถิกโก ปารคเวสฺสี
ปารคามํ ปารํ คฺวิตฺถกาโม โส โอวิเม ตํเร ทพฺพาย รชฺชยา
ปจฺจุณาฬํ คาวพฺพนฺนํ พนฺโธ ตํ กิ มนฺเวสฺสี วาเสฏฺฐ นนุ โส
ปุริโส อจิรวคฺคิยา นทียา โอวิมา ตํรา ปาริมฺหฺตํ คจฺจเยยฺยาติ ฯ
โน ทิทํ โภ โคตม ฯ เอวเมว โห วาเสฏฺฐ ปณฺจิเม กามคฺคณา
อริยสฺส วินเย อทฺตุนฺตํปํ วุจฺจนฺติ พนฺชนฺตํปํ วุจฺจนฺติ กตเม
ปณฺจ จกฺขฺวิณฺณเยยฺยา รูปา อิจฺจุชา กนฺตา มนาปา มียรูปา
กามุปฺสณฺหิตา รชฺนียา โสคฺวิณฺณเยยฺยา สทฺธา ฯ เป ฯ ชาน-
วิณฺณเยยฺยา คนฺธา ฯ ชิวฺหาวิณฺณเยยฺยา รสา ฯ กายวิณฺณเยยฺยา
โผฏฺฐพฺพา อิจฺจุชา กนฺตา มนาปา มียรูปา กามุปฺสณฺหิตา รชฺนียาติ
อิมे โห วาเสฏฺฐ ปณฺจ กามคฺคณา อริยสฺส วินเย อทฺตุนฺตํปํ

อุจฺจนฺติ พนฺชนนฺตึปี อุจฺจนฺติ อึเม โห วาเสฏฺฐ ปณฺจ กามคฺเณ
 เทวชิชา พุราหฺมณา คชิตา มุจฺจิตา ชฺชโณสฺสนฺนา อนาทันนทสฺสํวโน
 อนิสฺสํรณปณฺเฑา ปรีกฺขณฺตึ ๑ เตะ จ วาเสฏฺฐ เทวชิชา พุราหฺมณา
 เย ชมฺมา พุราหฺมณกรณา เตะ ชมฺเม ปทาย วตฺตมานา เย ชมฺมา
 อพุราหฺมณกรณา เตะ ชมฺเม สฺมาทาย วตฺตมานา ปณฺจ กามคฺเณ
 คชิตา มุจฺจิตา ชฺชโณสฺสนฺนา อนาทันนทสฺสํวโน อนิสฺสํรณปณฺเฑา
 ปรีกฺขณฺตึ กามฉนฺทพฺพชา กายสุตฺถ เกทา ปรมฺมรณา พุทฺธานิ
 สหพฺยุปลา ภวิสฺสํนคฺคิ เหนํ ชานํ วิชฺชติ ๑

[๓๗๘] เสยฺยถาปี วาเสฏฺฐ อโย อจิรวคฺคิ นทํ ปุรา อุกกสฺส
 สฺมตติคฺคิกา กากเปยฺยา อถโห ปุริโส ชาคจฺเจยฺย ปารตฺถโก
 ปารคเวสํ ปารคามํ ปาวํ ตริตุกาโม โส โอวิเม คีเร สสฺสํ
 ปารุณฺติวา นิปฺชเชยฺย ๑ คํ กิ มณฺเฑสํ วาเสฏฺฐ อโย นุ โห โส
 ปุริโส อจิรวคฺคิยา นทียา โอริมา คีรา ปาริมฺนคฺคิ คจฺเจยฺยาติ ๑ โน
 ทิทํ โภ โคตม ๑ เขวเมว โห วาเสฏฺฐ ปณฺจสิเม นีวรณา อริยสฺส
 วินเย อวรณาติปี อุจฺจนฺติ นีวรณาติปี อุจฺจนฺติ โอนาหนาติปี
 อุจฺจนฺติ ปรีโยหนาติปี อุจฺจนฺติ กตเม ปณฺจ กามฉนฺทนีวรณํ
 พฺยาปาทนีวรณํ ถันมิทฺชนีวรณํ อุกฺกจฺจกุกฺกจฺจนีวรณํ วิจิกฺกฉา-
 นีวรณํ อึเม โห วาเสฏฺฐ ปณฺจ นีวรณา อริยสฺส วินเย
 อวรณาติปี อุจฺจนฺติ นีวรณาติปี อุจฺจนฺติ โอนาหนาติปี อุจฺจนฺติ
 ปรีโยหนาติปี อุจฺจนฺติ ๑

๓๘๐] เดวีสฺสสุตฺเต มคฺคามคฺคกถา วาเสฏฺฐาญฺโณโค ๓๐๗

[๓๗๔] อิมเหติ โห วาเสฏฺฐ ปณฺจหิ นีวรณเหติ เดวีสฺสา
พฺราหฺมณา อารุฏฺฐา นิรุฏฺฐา โอบุตา ปรีโยนทฺธา ฯ เต จ วาเสฏฺฐ
เดวีสฺสา พฺราหฺมณา เย ชมฺมา พฺราหฺมณกรณา เต ชมฺเม ปหาย
วตฺตมานา เย ชมฺมา อพฺราหฺมณกรณา เต ชมฺเม สฺมาทาย
วตฺตมานา ปณฺจหิ นีวรณเหติ อารุฏฺฐา นิรุฏฺฐา โอบุตา ปรีโยนทฺธา
เต กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา พฺรหฺมสฺสพฺยุปคา ภวิสฺสณฺตํติ เนทฺติ
จํญํ วิชฺชติ ฯ

[๓๘๐] ตํ กิ มณฺณสฺส วาเสฏฺฐ กิณฺติ เต สฺมํ พฺราหฺมณานํ
วฺชฺชานํ มหตฺตถานํ อจฺริยปาจฺริยานํ ภาสฺमानนํ สปริคฺคโห วา
พฺรหฺมา อปริคฺคโห วาติ ฯ อปริคฺคโห โภ โคตม ฯ สเวรจิตฺโต วา
อเวรจิตฺโต วาติ ฯ อเวรจิตฺโต โภ โคตม ฯ สพฺยาปชฺฌจิตฺโต
วา อพฺยาปชฺฌจิตฺโต วาติ ฯ อพฺยาปชฺฌจิตฺโต โภ โคตม ฯ
สงฺกิตฺติจฺจิตฺโต วา อสงฺกิตฺติจฺจิตฺโต วาติ ฯ อสงฺกิตฺติจฺจิตฺโต โภ
โคตม ฯ วสฺวตฺติ วา อวสฺวตฺติ วาติ ฯ วสฺวตฺติ โภ โคตม ฯ ตํ
กิ มณฺณสฺส วาเสฏฺฐ สปริคฺคหา วา เดวีสฺสา พฺราหฺมณา อปริคฺคหา
วาติ ฯ สปริคฺคหา โภ โคตม ฯ สเวรจิตฺตา วา อเวรจิตฺตา วาติ ฯ
สเวรจิตฺตา โภ โคตม ฯ สพฺยาปชฺฌจิตฺตา วา อพฺยาปชฺฌจิตฺตา
วาติ ฯ สพฺยาปชฺฌจิตฺตา โภ โคตม ฯ สงฺกิตฺติจฺจิตฺตา วา
อสงฺกิตฺติจฺจิตฺตา วาติ ฯ สงฺกิตฺติจฺจิตฺตา โภ โคตม ฯ วสฺวตฺติ
วา อวสฺวตฺติ วาติ ฯ อวสฺวตฺติ โภ โคตม ฯ

[๓๘๓] อิติ กิร เต วาเสฏฐ สปริกคหา เทวิสฺสา พุราหุมนา
 อปริกคโห พุราหุมา อปี นุ โห สปริกคหณํ เทวิสฺซานํ พุราหุมนานํ
 อปริกคเหน พุราหุมนา สทฺธิํ สํสํหติ สเมตฺติ ฯ โน เหตุํ โภ โคตม ฯ
 สํสา วาเสฏฐ เต จ วาเสฏฐ สปริกคหา เทวิสฺสา พุราหุมนา
 กายสัจจ เกทา ปรมมรณา อปริกคหสฺส พุราหุโน สหพยุปคา
 ภวิสฺสํสํตฺติ เนตฺ จํญํ วิชฺชติ ฯ อิติ กิร เต วาเสฏฐ สเวจิจฺจุตา
 เทวิสฺสา พุราหุมนา อเวจิจฺจุโต พุราหุมา อปี นุ โห สเวจิจฺจุนานํ
 เทวิสฺซานํ พุราหุมนานํ อเวจิจฺจุนเตน พุราหุมนา สทฺธิํ สํสํหติ
 สเมตฺติ ฯ โน เหตุํ โภ โคตม ฯ อิติ กิร เต วาเสฏฐ
 สปุยาปชฺฌจิจฺจุตา เทวิสฺสา พุราหุมนา อปุยาปชฺฌจิจฺจุโต พุราหุมา
 สํกิลฺลิจฺจุตา เทวิสฺสา พุราหุมนา สํกิลฺลิจฺจุโต พุราหุมา
 อวสํวตฺติ เทวิสฺสา พุราหุมนา อวสํวตฺติ พุราหุมา อปี นุ โห
 อวสํวตฺตํ เทวิสฺซานํ พุราหุมนานํ อวสํวตฺตินา พุราหุมนา สทฺธิํ
 สํสํหติ สเมตฺติ ฯ โน เหตุํ โภ โคตม ฯ สํสา วาเสฏฐ เต จ
 วาเสฏฐ อวสํวตฺติ เทวิสฺสา พุราหุมนา กายสัจจ เกทา ปรมมรณา
 อวสํวตฺติสฺส พุราหุโน สหพยุปคา ภวิสฺสํสํตฺติ เนตฺ จํญํ วิชฺชติ ฯ
 อิทฺธิ โห ปน เต วาเสฏฐ เทวิสฺสา พุราหุมนา อาสํกิตฺวา สํสํหติ
 สํสํกิตฺวา วิสํกิตฺวา ปาปณฺณติ สจฺจํ มนฺนํ ตณฺหติ ตสฺมา อิทํ
 เทวิสฺซานํ พุราหุมนานํ เทวิสฺสาอวิณฺณนฺตํ อจฺจุติ เทวิสฺสาอวิณฺณนฺตํ
 อจฺจุติ เทวิสฺสาอวิณฺณนฺตํ อจฺจุตฺติ ฯ

[๓๘๒] เอวํ อุกฺกุเต วาเสฏฺโฐ มาณโว ภควนฺตํ เขตทโวจ
 สุกฺกํ เมตํ โภ โคตม สมนฺโน โคตโม พุทฺหมานํ สหปุยตาย มคฺคํ
 ชานาคํติ ๑ ตํ กิํ มณฺเณสี วาเสฏฺฐํ อาสํเน อิตฺโต มนฺสากตํ
 น อิตฺโต ทูเร มนฺสากตฺนฺติ ๑ เอวํ โภ โคตม อาสํเน อิตฺโต
 มนฺสากตํ น อิตฺโต ทูเร มนฺสากตฺนฺติ ๑ ตํ กิํ มณฺเณสี วาเสฏฺฐํ อิท
 ปุริสํ มนฺสากเต ชาตสํวทฺโสม ตเมนํ มนฺสากตา ตาวเทว อวสํตํ
 มนฺสากตสฺส มคฺคํ ปุจฺเจยฺยํ สียา นุ ๒ วาเสฏฺฐํ ตสฺสํ ปุริสํสฺส
 มนฺสากเต ชาตสํวทฺสมสฺส มนฺสากตสฺส มคฺคํ ปุญฺจํสฺส ทนฺชายิตฺตํ
 วา วิตุถายิตฺตํ วาติ ๑ โน หิํทํ โภ โคตม ๑ ตํ กิํสฺส เหตุ ๑
 อสฺสโก หิ โภ โคตม ปุริสํ มนฺสากเต ชาตสํวทฺโสม ตสฺสํ สหปุพฺพานว
 มนฺสากตสฺส มคฺคานิ สํวทิตานํติ ๑ สียา ๒ วาเสฏฺฐํ ตสฺสํ ปุริสํสฺส
 มนฺสากเต ชาตสํวทฺสมสฺส มนฺสากตสฺส มคฺคํ ปุญฺจํสฺส ทนฺชายิตฺตํ
 วา วิตุถายิตฺตํ วา น เทวว ตถาคตสฺสํ พุทฺหมโตเก วา พุทฺหม-
 โลกคามินิยา วา ปฏิปทาย ปุญฺจํสฺส ทนฺชายิตฺตํ วา วิตุถายิตฺตํ
 วา พุทฺหมานญฺจาหํ วาเสฏฺฐํ ปชานามิ พุทฺหมโลกญฺจ พุทฺหมโลก-
 คามินิญฺจ ปฏิปทํ ยถาปฏิปन्नโน จ พุทฺหมมา พุทฺหมโลกํ อุปปन्नโน
 ตณฺญจ ปชานามํติ ๑

[๓๘๓] เอวํ อุกฺกุเต วาเสฏฺโฐ มาณโว ภควนฺตํ เขตทโวจ
 สุกฺกํ เมตํ โภ โคตม สมนฺโน โคตโม พุทฺหมานํ สหปุยตาย มคฺคํ
 เทเสตํติ สํวทฺ โน ภวํ โคตโม พุทฺหมานํ สหปุยตาย มคฺคํ

เทเสตุ อุตฺตมฺปตฺ ภาวํ โคตโม พุราหฺมณํ ปชฺชนฺติ ฯ เตนฺหิ
 วาเสฏฺฐํ สุณฺหาสิ สํวํ มนฺสิถโรหิ ภาสิสฺสํมํติ ฯ เอวํ โภทฺติ ไช
 วาเสฏฺฐํ มาณโว ภควโต ปจฺจุสฺสํสํสิ ฯ ภควา เอตทโวจ อึช
 วาเสฏฺฐํ ตถาคโต โถเก อปฺปชฺชติ อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ ฯ เป ฯ
 (ยถา สำนฺนณฺณสเส เอวํ วิตุถาเรตพฺพ) ฯ เป ฯ เอวํ ไช วาเสฏฺฐํ
 ภิกฺขุ สักกนฺทวคฺโค โหติ ฯ เป ฯ ตสฺสึเม ปณฺจ นัฏเฐเน ปทึเน
 อตฺตนิ สมนฺปสฺสโต ปาโมชฺชํ ชายติ ปมุทิตสฺส ปิตี ชายติ ปิตี-
 มนฺสํสํ กาโย ปสฺสํมฺภติ ปสฺสํทฺธกาโย สฺสํ เวเทติ สฺสิโน จิตฺตํ
 สฺมาชฺยติ ฯ โส เมตฺตาสาธกฺเตน เจตฺสา เอกํ ทิสฺสํ ฝริตุวา วิหริติ
 ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุกฺกมฺโห ทิริยํ สํพุทฺธิ
 สํพุทฺตคตฺตาย สํพุทฺทวณฺ्हํ โลกํ เมตฺตาสาธกฺเตน เจตฺสา วิปฺปเจเน
 มหคฺคเตน อปฺปมาเนเน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนเน ฝริตุวา วิหริติ ฯ
 เสยฺยถาปิ วาเสฏฺฐํ พทฺวา สงฺฆโม อปฺปกสฺสิเรเนว จตุทฺทิสฺสา
 วิณฺญาเปยฺย เอวเมว ไช วาเสฏฺฐํ เอวํภาวิตาย เมตฺตตาย เจโต-
 วิมุทฺติยา ยํ ปมาณกตํ กมฺมํ น ตํ ตตฺตวาทิสฺสํสํติ น ตํ
 ตตฺตวาทิฏฺฐติ ฯ อयฺมึ ไช วาเสฏฺฐํ พุทฺธานํ สหฺพฺยตฺตาย มคฺโค ฯ

[๓๘๕] ปุณฺ จปวํ วาเสฏฺฐํ ภิกฺขุ กรุณฺหาธกฺเตน เจตฺสา ฯ เป ฯ
 มุทิตาธกฺเตน เจตฺสา ฯ เป ฯ อูปฺเภวาทฺธกฺเตน เจตฺสา เอกํ
 ทิสฺสํ ฝริตุวา วิหริติ ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ
 อุกฺกมฺโห ทิริยํ สํพุทฺธิ สํพุทฺตคตฺตาย สํพุทฺทวณฺ्हํ โลกํ อูปฺเภวาทฺธ-

คเตน เจตสา วิปฺปเตน มหคฺคเตน อปฺปมาเนเน อเวเรน อพฺยา-
 ปชฺฌเนน ฌริตฺวา วิหริติ ฯ เสยฺยถาปิ วาเสฏฺฐ พทฺธา สงฺฆโม
 อปฺปกถิเรเนว จตุทฺทิสํ วิณฺญาเปยฺย เอวเมว โข วาเสฏฺฐ เหว-
 ภาวิตาย อฺပက္ခาย เจโตวิมุตติยา ยํ ปมาณกตํ กมฺมํ น ตํ
 ตตฺตฺราวสีลสฺสํ น ตํ ตตฺตฺราวตฺติยฺสํ ฯ อยํ โข วาเสฏฺฐ พุรฺพฺมานํ
 สหฺพฺยตาย มคฺโค ฯ ตํ กิํ มณฺเณสี วาเสฏฺฐ เหววិหารี ภิက္ข
 สงฺปริคฺคโห วา อปริคฺคโห วาติ ฯ อปริคฺคโห โภ โคตม ฯ
 สงฺเวรจิตฺโต วา อเวรจิตฺโต วาติ ฯ อเวรจิตฺโต โภ โคตม ฯ
 สงฺพฺยาปชฺฌจิตฺโต วา อพฺยาปชฺฌจิตฺโต วาติ ฯ อพฺยาปชฺฌจิตฺโต
 โภ โคตม ฯ สงฺกิตฺติยฺสจิตฺโต วา อสงฺกิตฺติยฺสจิตฺโต วาติ ฯ อสงฺกิตฺติยฺส-
 จิตฺโต โภ โคตม ฯ วสฺสวตฺติ วา อวสฺสวตฺติ วาติ ฯ วสฺสวตฺติ โภ
 โคตม ฯ อิติ กิร วาเสฏฺฐ อปริคฺคโห ภิက္ข อปริคฺคโห พุรฺพฺมา
 อปิ นฺ โข อปริคฺคหสฺสํ ภิက္ขโน อปริคฺคเหเน พุรฺพฺมฺนา สทฺธิ
 สํสํหนฺติ สเมตฺติ ฯ เหว โภ โคตม ฯ สาธุ วาเสฏฺฐ โส จ
 วาเสฏฺฐ อปริคฺคโห ภิက္ข กายสฺส เกทา ปรมมฺรณา อปริคฺคหสฺสํ
 พุรฺพฺมฺโน สหฺพฺยฺวโค ภวิสฺสํตฺติ จานเมตํ วิชฺชติ ฯ อิติ กิร
 วาเสฏฺฐ อเวรจิตฺโต ภิက္ข อเวรจิตฺโต พุรฺพฺมา ฯ เป ฯ อพฺยา-
 ปชฺฌจิตฺโต ภิက္ข อพฺยาปชฺฌจิตฺโต พุรฺพฺมา ฯ อสงฺกิตฺติยฺสจิตฺโต
 ภิက္ข อสงฺกิตฺติยฺสจิตฺโต พุรฺพฺมา ฯ วสฺสวตฺติ ภิက္ข วสฺสวตฺติ พุรฺพฺมา
 อปิ นฺ โข วสฺสวตฺติสฺสํ ภิက္ขโน วสฺสวตฺตินา พุรฺพฺมฺนา สทฺธิ สํสํหนฺติ

สเมตติ ๑ เอว โภ โคตม ๑ สารุ วาเสฏฐ โส ๑ วาเสฏฐ
วสวตติ ภิกขุ กายสัจจ เกทา ปรมมรณา วสวตติสัจจ พุทฺธมโน
สัพพบุปโป ภวิสสัจจ จานเมตติ วิชชตติ ๑

[๓๘๕] เอว วุตฺติ วาเสฏฐภาวทวสา มาณวา ภกฺกนฺตํ
เอตทโวจํ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาบี
โภ โคตม นิกฺกนฺตํ วา อุกฺกนฺตํ ปฏิจฺจนฺนํ วา จิวเรยฺย
มฺพหสฺสํ วา มคฺคํ อากฺกนฺตํ อนฺธกาเร วา เตตปฺปชฺโชตํ ชาเรยฺย
จกฺกนฺตํ รูปานิ ทกฺกนฺตํ เอวเมว โส โภตา โคตเมน อเนก-
ปริยาเยน รมฺโฆ ปกาสิโต เอเต มยฺ ภกฺกนฺตํ โคตมํ สรณํ
คจฺฉาม รมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสเก โน ภวํ โคตโม ชาเรตุ
อชฺชตคฺเค ปาณเปเต สรณํกเตติ ๑

เตวีสสัจจํ นิฏฺฐิตํ เทรสํ ๑

ตสฺสสุทฺธานํ

พุทฺธมา สามณฺเณอมฺพญฺ- โสณญฺฆมหาติ ชาตินํ
สฺสโฆปฺปญฺชปาทสฺสโก เกวญฺโฆ โตหิจฺจเตวีสสา เทรสํ ๑
สัจจนุสัจจกถา นิฏฺฐิตา ๑

ปทานุกรกโม

ชกามกาน	ปพเพ ๒๐๓	องเก ๓๖๗
ชกุตตปพทาน	๖ ๒๖๒	๖ ๒๐๗
ชจยเทศนา	๖ ๓๓๘	๖ ๓๓๒
ชจยปฏิกุคคณ	๖ ๖	๖ ๖
ชจวคณที่ชปมา	๖ ๓๗๖	๖ ๓๐๔
ชชิตวาโท	๖ ๘๖	๖ ๗๓
ชคตปฏิตาโก	๖ ๓๐๒	๖ ๒๔๓
ชทินนาทาน	๖ ๓	๖ ๕
ชจจสสมุปนนิกา	๖ ๔๓	๖ ๓๘
ชจมุคตปทาน	๖ ๒๗	๖ ๓๖
ชนตานุคิกา	๖ ๓๕	๖ ๒๘
ชนปพพาภิสณณานิโรธสมปชานตมาปตติ	๖ ๒๘๖	๖ ๒๒๘
ชนยนตา	๖ ๒๒๘	๖ ๓๘๒
ชนุสสันปาวุหาริย	๖ ๓๔๓	๖ ๒๗๖
ชเนกตีกา ชมมา	๖ ๒๘๗	๖ ๒๓๖
ชปาวุหิрикค	๖ ๒๘๘	๖ ๒๓๘
ชปรรคกปฏีกา	๖ ๔๕	๖ ๔๐
ชพฺยาคตปณฺหา	๖ ๒๘๒	๖ ๒๓๒

อพุทธมจริย	ปพเพ	๓	อญเก	๕
อภิฦฦฦฦ พุราหุฦฦฦฦฦฦ	,,	๓๖๖	,,	๒๘๕
อภิฦฦฦฦฦฦ	,,	๒๗๘	,,	๒๒๔
อมพญ๑ฦฦฦ	,,	๓๕๓	,,	๓๒๓
อมวากุฦฦฦ	,,	๓๘	,,	๓๓
อริยา	,,	๒๕๓	,,	๓๘๘
อริโย ปฦฦฦฦ	,,	๓๒๘	,,	๒๖๓
อริโย ฦฦฦฦ	,,	๓๒๓	,,	๒๕๕
อริโย ฦฦฦ	,,	๓๓๘	,,	๒๕๒
อรุฦฦฦฦฦฦฦฦ	,,	๒๘๓	,,	๒๒๘
อาเทฦฦฦฦ	,,	๓๔๐	,,	๒๗๕
อาฦฦฦฦฦ	,, ๓๓๘. ๓๓๖		,, ๓๓๐. ๒๗๐	
อาฦฦฦฦฦ	,, ๓๓๘		,, ๓๓๓	
อิทุฦฦฦ	,, ๓๓๘		,, ๒๗๔	
อิทุฦฦฦ	,, ๓๓๓. ๓๓๖		,, ๓๐๓. ๒๖๕	
อิทุฦฦฦ	,, ๓๓๓		,, ๓๐๓	
อินทุฦฦ	,, ๓๒๒		,, ๘๓	
อิพ๑วาท	,, ๓๔๕		,, ๓๓๘	
อุฦฦฦฦ	,, ๓๓		,, ๘	
อุฦฦ	,, ๔๘		,, ๔๓	

โจทนายหา สตฺตาโร	ปพฺพ	๓๖๐	อังก	๒๘๐
ชนปทกถุยาณูปมา	”	๓๐๐. ๓๗๔	”	๒๓๘. ๓๐๒
ฐตฺตปฺปมาทญฺจานานุโยโค	”	๓๒	”	๘
ณานูปมา	”	๓๒๕	”	๒๖๐
ณานทตฺตํ	”	๓๓๓	”	๓๐๓
ณานทตฺตูปมา	”	”	”	”
คโปชกุญฺจวาทา	”	๒๗๓	”	๒๓๘
คโปปฏกมา	”	๒๖๖	”	๒๓๐
คิตฺติยปรีวาโส	”	๒๗๔	”	๒๒๓
คิรฺจฺจนกถา	”	๓๕. ๒๗๖	”	๓๐. ๒๒๓
คิรฺจฺจนวิชฺชา	”	๓๘	”	๓๓
คิรฺทตฺตํ สกฺกนํ	”	๓๔๘	”	๒๘๒
ทิจฺจสมฺมณิพฺพานวาทา	”	๕๐	”	๔๖
ทิจฺจปฐตฺตํ	”	๒๔๔	”	๓๘๕
ทิจฺจพทตฺตํ	”	๒๔๖	”	๓๘๖
ทิจฺจพโสคณฺณ	”	๓๓๔. ๓๓๒	”	๓๐๔. ๒๖๖
ทิจฺจพโสคณฺณูปมา	”	๓๓๔	”	๓๐๔
ทฺตฺตยฺยปฺปทิตฺตคฺคณานุโยโค	”	๓๗	”	๓๓
น โจทนายหา สตฺตา	”	๓๖๓	”	๒๘๓
นาคิโต พุทฺธปญฺชาโก	”	๒๔๐	”	๓๘๒

ปทานุกรกโม

๓๓๗

นิคฺคณฺชวาทโ	ปพฺพ	๘๘	อฺงเก	๗๕
นิสฺเสณฺนีอุปมา	”	๓๐๓. ๓๗๕	”	๒๔๐. ๓๐๓
ปฏฐวาทโ	”	๘๗	”	๗๓
ปณฺจนีวรณฺอุปมา	”	๓๒๖. ๓๒๕	”	๘๖. ๒๕๗
ปณฺญาปวิโรคฺ คีตํ	”	๓๘๓	”	๓๕๘
ปณฺญาวาทา	”	๒๗๓	”	๒๓๘
ปจฺเจน วยสา	”	๒๐๓	”	๓๖๗.
ปริยายภคฺตโกชนานุโยโค	”	๒๖๘	”	๒๓๓
ปารณาคิปาโต	”	๓	”	๕
ปาปกํ ทิฏฺฐิคคํ	”	๓๕๒	”	๒๘๔
ปาปกทิฏฺฐิคคตวิเวจฺนํ	”	๓๕๕	”	๒๘๗
ปัสสฺสนา วาจา	”	๔	”	๕
ปฺพพฺพกธิสโย	”	๓๖๘	”	๒๘๘
ปฺพพฺพนคกปฺปิกา	”	๒๗	”	๓๖
ปฺพพฺพนิวาสานุสฺสตี	”	”	”	๓๗
ปฺพพฺพนิวาสานุสฺสตีตฺตนิฏฺฏาณํ	”	๓๓๖. ๓๓๔	”	๓๐๗. ๒๖๘
ปฺพพฺพนิวาสานุสฺสตีตฺตนิฏฺฏาณฺอุปมา	”	๓๓๖	”	๓๐๗
ปฺพรณวาทโ	”	๘๔	”	๖๘
ผรุสา วาจา	”	๔	”	๖
พฺยาคตปณฺหา	”	๒๘๓	”	๒๓๓

พुरुหมโลกคามินี ปฏิปทา	ปพฺพ	๓๘๒	อังก	๓๐๘
พีชคามภูตคามตมารมโ	,,	๘	,,	๗
มกฺขติวาท	,,	๘๕	,,	๖๘
มคฺคามคคกถา	,,	๓๖๖	,,	๒๘๕
มชฺฌิมตํ	,,	๘	,,	๗
มณฺฑนวิภูตฺตานุชานานุโยโค	,,	๓๔	,,	๘
มนโปปทิสกา	,,	๓๓	,,	๒๖
มนมยทฺธิชฺฌญาณํ	,,	๓๓๒, ๓๓๐	,,	๓๐๒, ๒๖๔
มนมยทฺธิชฺฌญาณุปมา	,,	๓๓๒	,,	๓๐๒
มหาพुरुหม	,,	๓๔๕	,,	๒๘๐
มหาภุตปริเยสโก	,,	๓๔๓	,,	๒๗๗
มหายญฺเฒ อุปกฺขโฏ	,,	๒๐๐	,,	๓๖๒
มหาตํ	,,	๓๘	,,	๓๓
มิจุฉาฐโว	,,	,,	,,	,,
มุกฺตาเจโตวิมุตฺติ	,,	๓๘๔	,,	๓๓๐
มุตฺตาวาท	,,	๔	,,	๕
เมตฺตจิตฺตภาวนา	,,	๒๖๘	,,	๒๓๖
เมตฺตาเจโตวิมุตฺติ	,,	๓๘๓	,,	๓๓๐
รูปขุณฺณนํคตฺตํมตฺตํมตฺตํมตฺตํ	,,	๒๗๘	,,	๒๒๖
วาเสฏฺฐานุโยโค	,,	๓๖๘	,,	๒๘๗

ปทานุกรกโม

๓๑๘

วิภูคาทิกกถา	ปพฺพ ๓๖. ๓๖๘	ปจฺเจ ๓๐. ๒๘๗
วิชฺชาจรณสมุปฺพา	” ๓๖๒	” ๓๒๘
วินฺวณฺตา จิตฺตสุตฺ	” ๓๒๕. ๓๒๕	” ๘๕. ๒๕๗
วิปัสสนาญาณ	” ๓๒๘	” ๒๖๓
วิมุตฺติวาทา	” ๒๗๓	” ๒๓๘
วิสฺสกทสุตฺตํ	” ๓๓	” ๘
สกุญฺวสฺสกา	” ๓๕๘	” ๓๒๐
สณฺขยวาท	” ๘๘	” ๗๖
สติสมุปฺปนฺน	” ๓๒๓	” ๘๕
สันทุญฺชี	” ๓๒๕	” ”
สันทุญฺชีกํ สามณฺณผล	” ๓๐๐	” ๗๘
สันทิธิ	” ๓๐	” ๘
สันทิธิการกปริโกโค	” ”	” ๗
สมณูปปทาโป	” ๕	” ๖
สมาธิภาวนานํ สจฺฉิกิริยาเหตุ	” ๒๕๐	” ๓๘๘
สสุตฺตวาทา	” ๒๗	” ๓๖
สํมุตฺตिका วาณิชา	” ๓๕๘	” ๒๘๒
สํตปริโชตา ปณฺณ	” ๓๘๓	” ๓๕๘
สํตสมุปฺพา	” ๓๓๘	” ๒๕๓
สํตสมุปฺปนโน	” ๓๐๓	” ๘๓

๓๒๐

ปทานุกรกโม

ดีดวาทา

ปพฺพ ๒๗๓

อิงเก ๒๓๘

ดีหนาท

,, ๒๗๒

,, ๒๓๘

ศัพท์บัญญัติ อักษรณนามานี

อจุโก มาณวโก	ปพเพ ๓๘๒	อจุเก ๓๕๗
อจุรัส อิติ	,, ๓๖๘	,, ๓๓๔
อเจโต กตัสโป	,, ๒๖๐	,, ๒๐๕
อชาตศัตรู ราชา มาคโ	,, ๘๓	,, ๖๓
อชิต เกตกมุโธ ตตุถา	,, ,,	,, ๖๒
อชุก อิติ	,, ๓๖๘	,, ๓๓๔
อชฺชเวีย พุราหุมน	,, ๓๖๘	,, ๒๘๗
อมพฺพโจ มาณว	,, ๓๔๓	,, ๓๓๕
อานนโ ท พุทฺธพฺพชาโก ปจฺฉิม	,, ๘๐	,, ๕๘
อินโ ท เทวราชา	,, ๓๗๖	,, ๓๐๕
อิสาน เทวราชา	,, ,,	,, ,,
อุกกาโก ราชา	,, ๓๔๘	,, ๓๒๐
อุกกาโม ราชกฺมาโร	,, ,,	,, ๓๒๓
อุทฺทยกฺโก กุมาร	,, ๘๒	,, ๖๕
โอรุชฺชเว อิติ	,, ๒๔๓	,, ๓๘๓
กฺกฺกนโ พุราหุมน	,, ๓๘๘	,, ๓๖๒
กณฺห อิติ	,, ๓๕๓	,, ๓๒๕
กณฺห นาม ปุทฺโ	,, ๓๔๘	,, ๓๒๓

กรกณฺฑุ ราชกฺุมาริ	ปพฺพ ๓๔๘	ชงฺเก ๓๒๓
กตฺถไป อิติ	„ ๓๖๘	„ ๓๓๔
เกวญฺโฆ คหปติปฺปฺโต	„ ๓๓๘	„ ๒๗๓
เกวญฺโฆ มจฺจนฺคฺคาหโก	„ ๘๐	„ ๕๘
ชฺคฺโต ปริชโน	„ ๓๘๐	„ ๓๔๓
จกฺกถวฺตติ ชมฺมราชา	„ ๓๔๓	„ ๓๑๖
จิตฺโต หคฺคิธวฺรปฺปฺโต	„ ๒๘๖	„ ๒๓๔
เจตโก ภิกฺขุ	„ ๓๓๗	„ ๒๕๓
ณฺโถกา พฺราหฺมณฺนา	„ ๓๖๘	„ ๒๘๗
ชนปทกตฺถยานํ อิตฺถิ	„ ๓๐๐	„ ๒๓๘
ชานุโสณิ พฺราหฺมณฺมहाสาโต	„ ๓๖๖	„ ๒๘๕
ชาติโย ทารุปฺปฺตฺติกนฺเตวาสํ	„ ๒๕๕	„ ๒๐๓
ชวโก โกมารภจฺโจ เวชฺโช	„ ๘๓	„ ๖๓
คถาคโต	„ ๒	„ ๕
คารุญฺโฆ พฺราหฺมณฺมहाสาโต	„ ๓๖๖	„ ๒๘๕
คาวตฺถา เทวา	„ ๓๔๓	„ ๒๗๘
คิตฺติริยา พฺราหฺมณฺนา	„ ๓๖๘	„ ๒๘๗
คฺวีทตฺถํ สกฺโข	„ ๓๔๘	„ ๒๘๒
โคเทยฺโย พฺราหฺมณฺมहाสาโต	„ ๓๖๖	„ ๒๘๕
ทิสฺสา นาม ทาสํ	„ ๓๔๘	„ ๓๒๓

สัพพัญญูญาณกานํ อสงฺาธารณนามานิ

๓๒๓

นาคิโต พุทฺธบุชฺชาโก ภิกฺขุ	ปพฺพ	๒๔๐	อญฺเ	๓๘๒
นิกฺคณฺโส นามฺบุตฺโต สฺตฺถา	„	๘๓	„	๖๓
นมนฺวณฺตี เทว	„	๓๔๓	„	๒๗๘
ปฏฺโธ กจฺจายโน สฺตฺถา	„	๘๓	„	๖๒
ปชาปติ เทวราชา	„	๓๗๖	„	๓๐๕
ปรนนิมิตฺตวสฺสคฺคิ เทว	„	๓๔๓	„	๒๗๘
ปเสนทิ โกสฺลราชา	„	๑๖๘	„	๓๓๓
ปฺกฺกฺชโน น อริโย	„	๒	„	๕
ปฺโรหิตํ พฺราหฺมณ	„	๒๐๕	„	๓๗๓
ปฺรโณ กสฺสโป สฺตฺถา	„	๘๓	„	๖๓
ปฺกฺกฺชสาทิ พฺราหฺมณ	„	๓๔๒	„	๓๓๔
ปฺกฺกฺชปาโท ปรีพฺพาชโก	„	๒๗๕	„	๒๒๓
พฺรหฺมกายิกา เทว	„	๓๔๔	„	๒๗๘
พฺรหฺมทตฺโต มานโว	„	๓	„	๓
พฺรหฺมา มหาพฺรหฺมา	„	๓๔๕, ๓๗๖	„	๒๘๐, ๓๐๕
พฺรหฺมิชา พฺราหฺมณา	„	๓๖๘	„	๒๘๗
พิมฺพิสาโร ราช มาคโ	„	๓๗๘	„	๓๔๒
ภควา สฺตฺถา เทวมนุสฺสํ	„	๓	„	๓
ภคฺ อธิ	„	๓๖๘	„	๓๓๔
ภารทฺวาโซ อธิ	„	„	„	„

ภารทวาชโ มานโว	ปพฺพ ๓๖๖	อํงเก ๒๙๕
มกฺขติ โคธํโต สํตถา	” ๘๓	” ๖๒
มณฺฑิโย ปริพฺพาชโก	” ๒๕๕	” ๒๐๓
มทฺทฐปํ อุกฺกถาภณฺโณ ชีตา	” ๓๕๓	” ๓๒๕
มหาราชานอ จตฺตารอ	” ๓๔๓	” ๒๗๗
มหาวิชิโต ราชา	” ๒๐๕	” ๓๗๓
มหินฺโท เทโว	” ๓๗๖	” ๓๐๕
ยมตคฺคํ อิติ	” ๓๖๘	” ๓๓๔
โรตีโก นหามิโต	” ๓๕๓	” ๒๘๕
ถฏฺฐิกกา สกฺขณิกา	” ๓๔๗	” ๓๒๐
โถหิจฺจโ พฺรหฺมณฺโณ	” ๓๕๓	” ๒๘๔
วงฺกํ พฺรหฺมณฺมมหาธํโต	” ๓๖๖	” ๒๘๕
วชิรปาณิ ยกฺโข	” ๓๕๒	” ๓๒๔
วรฺุณ เทวราชา	” ๓๗๖	” ๓๐๕
วสฺวตฺติ เทวปฺตฺโต	” ๓๔๔	” ๒๗๘
วามโก อิติ	” ๓๖๘	” ๓๓๔
วามเทโว อิติ	” ”	” ”
วาเสฏฺโฐ อิติ	” ๓๖๘	” ๓๓๔
วาเสฏฺโฐ มานโว	” ๓๖๖	” ๒๘๕
เวสฺสํมิตฺโต อิติ	” ๓๖๘	” ๓๓๔

ศัพทมูลวิทยา อักษรณนามานี

๓๒๕

ศกโก เทวานมินโท	ปพเพ ๓๔๓	ขงเก ๒๗๘
ศกยา ภควโต ฌาตกา	„ ๓๔๕	„ ๓๓๘
ศกชโย เวธฐปฺตโต ศกธา	„ ๘๓	„ ๖๓
ศนงฺกมาโร พุรหุมา	„ ๓๖๐	„ ๓๒๘
ศนฺตฺสโต เทวปฺตโต	„ ๓๔๓	„ ๒๗๘
ศมโน โคตโม	„ ๓	„ ๕
ศินฺปุโร ราชกุมารो	„ ๓๔๘	„ ๓๒๓
สโห สมนุทเทโส	„ ๒๔๒	„ ๓๘๓
สุนกฺชโต ติจฺฉวิปฺตโต	„ ๒๔๓	„ ๓๘๔
สุปฺปโย ปรีพพาสโก	„ ๓	„ ๓
สุโร มาณโว โตเทยฺยปฺตโต	„ ๓๓๕	„ ๒๕๐
สุนิมฺมิตโต เทวปฺตโต	„ ๓๔๓	„ ๒๗๘
สุยาโม เทวปฺตโต	„ „	„ ๒๗๘
โสณทณฺโห พุราหฺมโน	„ ๓๗๘	„ ๓๔๒
โสโม เทโว	„ ๓๗๖	„ ๓๑๕
หตุตฺธิโก ราชกุมารो	„ ๓๔๘	„ ๓๒๓

อวิญญานกานัน อสฬษารณนามานี

องฺโค ชนปโท	ปพฺพ ๓๗๘	องฺเก ๓๔๒
อจิรวคฺคํ นทํ	„ ๓๖๕	„ ๒๘๕
อมฺพตฺถจฺจิกา ราชฺฐยฺยานํ	„ ๓	„ ๓
อมฺพวณํ อารามโ	„ ๓๖๕	„ ๒๘๕
อมฺพวณํ ชวฺกสฺสํ อารามโ	„ ๘๓	„ ๖๓
อิจฺจนํภคฺตวณฺตณฺโท อารามโ	„ ๓๔๓	„ ๓๓๔
อิจฺจนํภคฺตํ โกธฺตานํ พุราหุมนคฺคาโม	„ „	„ „
อุกฺกฏจํ นครํ	„ ๓๔๒	„ „
อุชฺฌณฺณา นครํ อุชฺฌณฺณาติมี	„ ๒๖๐	„ ๒๐๕
กณฺณกถโต มิคฺคทาโย	„ „	„ „
กณฺหาณนโคตฺโต	„ ๓๔๘	„ ๓๒๐
กบฺบิถวคฺคํ นครํ	„ ๓๔๖	„ ๓๓๘
กวธฺโกธธํ เทว ชนปทา	„ ๓๕๗	„ ๒๘๘
กฺขุการสาธา สงฺฆารามโ	„ ๒๓๘	„ ๓๘๒
โกตฺตฺตสาธา คิฏฺธิยสาธา	„ ๒๗๘	„ ๒๒๔
โกธมฺพํ นครํ	„ ๒๕๕	„ ๒๐๐
โกธโต ชนปโท	„ ๓๔๓	„ ๓๓๔
ขานุมคฺคํ มาคฺขานํ พุราหุมนคฺคาโม	„ ๓๘๘	„ ๓๖๒

อัญญาณกาน์ อักษรณนามานี

๓๒๗

คคฺครา โปกฺขรณั	ปพฺเพ ๓๗๘	อญฺเก ๓๔๒
คณฺหาริ วิชฺชา อิทฺธิวิธิ	,, ๓๓๘	,, ๒๗๕
โฆสิตารามิ สงฺฆารามิ	,, ๒๕๕	,, ๒๐๐
จมุปา นคริ	,, ๓๗๘	,, ๓๔๒
เชตวนิ อนาคตมีณฺติการามิ	,, ๒๗๕	,, ๒๒๓
นาพฺนทา นคริ	,, ๓	,, ๓
ปาวาริกมฺพวนิ ปาวาริกสุตฺต อมฺพวนิ	,, ๓๓๘	,, ๒๗๓
มคฺโช ชนปโท	,, ๓๘๘	,, ๓๖๒
มณิกา วิชฺชา อาเทศนา	,, ๓๔๐	,, ๒๗๖
มณฺฑลมาโพ สมนิสินฺนฏฺฐานิ	,, ๓	,, ๒
มนฺธากคฺ โทสฺถานิ พฺรหฺมณฺคามา	,, ๓๖๕	,, ๒๘๕
มณฺธิการามิ ปรีพฺพาสการามิ	,, ๒๗๕	,, ๒๒๓
มหาวณิ หิมวณฺเตกาพฺพุตฺติ ชาควนิ	,, ๒๓๘	,, ๓๘๒
มหาธากวนสณฺโฑ	,, ๓๔๘	,, ๓๒๓
ราชคหิ นคริ	,, ๓	,, ๓
ราชาคารกํ วนฺโณ อคาริ	,, ,,	,, ,,
เวสํถิ นคริ	,, ๒๓๘	,, ๓๘๒
ธํวตฺติกา คามา	,, ๓๕๓	,, ๒๘๔
ธํวตฺถิ นคริ	,, ๒๗๕	,, ๒๒๓

๑๒๓

ขตุติโย เสฏฺโฐ ชเนตฺตํ	ปพฺพ ๑๕๘. ๑๖๓	อังเก ๑๒๘
กตฺถ อโปก ๑ ปชวี ๑	,, ๓๕๘	,, ๒๘๓
วิญฺญาณํ อนิทฺตํ	,, ๓๕๐	,, ,,

ปทตฺตปฺปเกโท

ทุกิ

อริจุสฺมฺปนฺนทฺต

ปพฺเพ ๔๓ อังเก ๓๘

คติ

๖ ๓๕๖ ๖ ๒๘๘

คติโย

๖ ๓๔๓ ๖ ๓๓๖

ติกิ

อริโย ชมฺมกฺขณฺโ

๖ ๓๓๗ ๖ ๒๕๒

อตุตฺตปฺปฏิจาโร

๖ ๓๐๒ ๖ ๒๔๓

อาสฺวา

๖ ๓๓๖ ๖ ๒๗๓

อิพฺภาวาโท

๖ ๓๔๕ ๖ ๓๓๘

โจทฺทวาทา สฺตฺตภาโร

๖ ๓๖๐ ๖ ๒๘๐

ปาฏิหาริยิ

๖ ๓๓๘ ๖ ๒๗๓

ยณฺณสฺมฺปทา

๖ ๒๐๕ ๖ ๓๗๓

วิชา

๖ ๒๓๐ ๖ ๓๗๕

สํถิ

๖ ๓ ๖ ๕

จตุกฺกิ

อตุตฺตโลกทฺต

๖ ๒๗ ๖ ๓๖

อนฺตานุทฺต

๖ ๓๕ ๖ ๒๘

อนฺมตฺติปภา

๖ ๒๐๗ ๖ ๓๗๓

ปทตฺตปฏเฐโท

จตุกกั

อมราวิกุเขปวตฺต	ปพฺเพ ๓๘	อังก ๓๓
อวยตฺจํ	,, ๒๘๓	,, ๒๓๓
อริยา	,, ๒๕๐	,, ๓๘๘
อาตฺวา	,, ๓๓๖	,, ๒๗๓
เจโตวิมุตฺติ	,, ๓๘๓	,, ๓๓๐
ฉานํ	,, ๓๒๕	,, ๒๕๘
ปุโรหิตตฺส อํคํ	,, ๒๐๘	,, ๓๗๕
มหาภูตา	,, ๓๔๓	,, ๒๗๗
มหาราชาน	,, ,,	,, ,,
ยามตํวรตํวโต	,, ๘๘	,, ๗๕
วิชฺชาจรณตมฺปทาย อปายมฺหานิ	,, ๓๖๓	,, ๓๓๐
ตํมุกฺกํสํกขา ชมฺมเทสนา	,, ๓๗๖	,, ๓๔๐

ปณฺจกั

อนุปฺพุตฺถกา	,, ,,	,, ,,
นํวรณํ	,, ๓๒๕	,, ๘๕
ปรมทิวฺชชมฺมนิพฺพาน	,, ๕๐	,, ๔๖
พฺรหฺมณฺณปณฺณตฺติ	,, ๓๘๖	,, ๓๕๓
พฺชํ	,, ๘	,, ๗

ປທດຸດປຸເກໂທ

໓໓໑

ສຕຸດກໍ

ອຸຈຸເທວຕຸດຸ	ປພຸເພ	໔໒	ບິງເກ	໔໓
ກາຍາ	„	໒໗	„	໗໓
ວຕນໍ	„	໓໔໓	„	໓໔໒

ອງຸຈກໍ

ອສ໌ເນືອຕຸວຕຸດຸ	„	໔໗	„	໔໓
ພານໍ	„	໓໓໑. ໓໒໒	„	໓໐໑. ໒໒໓
ເພວສ໌ເນືພິນາສ໌ເນືອຕຸວຕຸດຸ	„	໔໒	„	໔໒
ມຫາວິທຸຕຸວຕຸໂນ ອງຸກໍ	„	໒໐໒	„	໓໗໔

ທສກໍ

ອນຸຕຸຄາຟິກາ ທິງຸຈີ	„	໒໒໒	„	໒໓໒
ວິປຸປຸສາຣາກາຣາ	„	໒໓໑	„	໓໗໒

ໂສພສກໍ

ຈິຕຸດປຸປສາທນາກາຣາ	„	໒໒໑	„	໓໗໒
ປຣິກຸຊາຣາ	„	໒໐໕	„	໓໗໑
ສ໌ເນືອຕຸວຕຸດຸ	„	໔໒	„	໔໐

ອງຸຈາຣສກໍ

ອຸມຸຕຸຕິປທວຕຸດຸ	„	໒໗. ໔໔	„	໓໒. ໓໒
-----------------	---	--------	---	--------

ຈຸຈຸຈຸຕຸຕາຟສກໍ

ອຸມຸຕຸຕິປທວຕຸດຸ	„	໔໕	„	໔໐
-----------------	---	----	---	----

๓๓๒

ปทศุถบุปเกโท

ทวาศฐจิกิ

ขมิมุติปทศุถ

ปพเพ ๕๐ ธงเก ๔๘

อตุทฐปาไซ	อตุทฐปาไซ	
ทตฺตํ ๑ เป ๑	ทตฺตํ ๑ เป ๑	อตุเก ๑๘๘
เอกํ	เอกํ	๑ ๒๓๕
อช มาณว	อช มาณว	๑ ๒๕๖
จตุตฺตํ	จตุตฺตํ	๑ ๒๕๗
ปริพฺพต	ปริพฺพต	๑ ๒๖๐
วคฺตฺตํ	วคฺตฺตํ	๑ ๒๖๕
ปรมาตฺต	ปรมาตฺต	๑ ๒๗๔
อเมป	อเมป	๑ ๑
อมาห	อมาห	๑ ๑
๑	๑	๑ ๒๗๕
นิเวตฺน	นิเวตฺน	๑ ๒๗๖
อห โถหิจ	อห โถหิจ	๑ ๒๗๘
ปราน	ปราน	๑ ๒๗๙
อจฺจ	อจฺจ	๑ ๑
๑	๑	๑ ๒๘๙
๑	๑	๑ ๓๐๓
นมนานว	นมนานว	๑ ๓๒๓
อริยตฺต	อริยตฺต	๑ ๓๓๐

